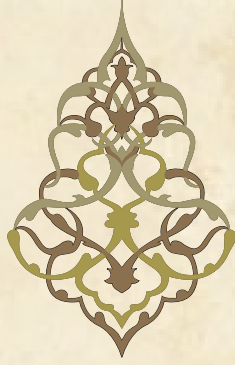

riyâzü'ş-şuara

riyazi muhammed efendi

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayimler Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Riyâzü'ş-Şuara (Tezkiretü'ş-Şuara)

Mùellifi: Riyâzî Muhammed Efendi

Hazırlayanlar: Namık Açıkgöz

Yayın Yılı: 2017

ISBN: 978-975-17-3940-7

Ana Yayın Numarası: 3517-KùLTÜR ESERLERİ 534

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi,
No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA

Telefon: 00 90 312 3099001 **Faks:** 00 90 312 3098998

e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

RİYÂZÎ MUHAMMED EFENDİ

TEZKİRETÜ'Ş-ŞU'ARÂ

Dr. Namık AÇIKGÖZ

Ankara, 2017

RİYÂZÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Hayatı (1572-1644)¹

Şiirlerinde **Riyâzî** mahlasını kullanan ve adı **Muhammed** olan şâir, anne tarafından Fatih Sultan Mehmed zamanı (1451-1481) kazaskerlerinden Hasan Efendi ve şeyhülislâmlarından Abdülkerim Efendi'nin; Yıldırım Bâyezit (1481-1512)'in annesi Gülçiçek Hâtun'un, Yavuz Sultan Selim devri (1512-1520) Edirne kadılarında Mehmed Efendi'nin ve II. Selim devri (1566-1574) Mekke kadılarında Samsunî-zâde Mahmud Efendi'nin torunudur. Babası, Mu'allim-i Sultânî Atâ'ullah Efendi'nin öğrencisi, Nakşibendîyye şeyhlerinden Şa'ban Efendi'nin müridi Şüruh-ı Hidâye ve Ta'likât-ı Miftâh eserlerinin sahibi, kadı ve müderris Birgili Mustafa Efendi'dir (Ö. 995/1586). Muhibbî ve Uşşâkî-zâde, babasının adının Dâvûd olduğunu yazar. Bazı kütüphane kataloglarında da memleketinin **Atrûş** olduğu yazılıdır. Memleketindeki yanlışlık, Muhibbî'nin eserindeki cümlede, Riyâzî'nin sağırlığını ifade eden "el-Utrûş" kelimesinin yanlış bir hareke ile okunmasından ve yine yanlış olarak bir şehir adı gibi kabul edilmesinden ileri gelmektedir. Kelime, "el-utrûş" ve "el-atrûş" okunuşlarıyla "sağır" anlamına gelir. Memuriyetinin son yıllarında da hayli ağır işiten Riyâzî, o yıllardan itibaren "Utrûş" lakabıyla da anılır olmuştur.

Mehmed Tefvik, Riyâzî'nin Üsküplü olduğunu yazar ki, bu da yanlıştır. Üsküplü olan Riyâzî, 953/1515 yılında ölmüştür. Riyâzî dedesi Samsunî-zâde Mahmud Efendi'nin 980/1572 yılında, Mekke kadısı olarak görev yaptığı sırada, orada doğmuştur. Riyâzî, Mü'eyyed-zâde Abdülkâdir Efendi'den mülâzım olduğunu kendisi söyler ve kaynaklar da bunu teyit eder. Mehmed Tahir'in kaydettiği gibi, Ebussûd Efendi'den mülâzım olmasına imkân yoktur; çünkü Ebussûd Efendi öldüğünde (1574), Riyâzî henüz iki yaşındadır.

Riyâzî'nin meslekî stajını görüp hayata atıldıktan sonraki memuriyetine dair en geniş bilgi, Uşşâkî-zâde zeylinde bulunmaktadır. 1010 Şaban/ 1601 Ocak ayında başlayan memuriyeti, çeşitli Osmanlı şehirlerinde müderrislik ve kadılıklarla 1034 Cemâziyü'l-âhir/1624 Mart ayında, sağırlığının artması üzerine emekli oluncaya kadar devam etmiştir.

---

¹ Bu kısımdaki bilgiler şuradan alınmıştır: Namık Açıkgöz (1990). *Riyâzî Divanından Seçmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 1-7.

Riyâzî'nin ölüm yılında bütün kaynaklar birleşirken ayı ve gününe dair, başka başka bilgiler verirler: En güvenilir kaynak olan Uşşâkî-zâde zeyli ve Vekâyî'ü'l-Fuzalâ'da ölüm günü 29 Safer 1054/20 Mayıs Perşembe 1644 olarak yazılıdır. Müştakîm-zâde, 1 Rebi'ü'l-evvel/ 21 Mayıs Cuma günü öldüğünü yazar ve ölümüne düşürülen

'Azîmetü'l-melekût 1054

târihini kaydeder. Riyâzî'nin ölümüne düşürülen diğer bir tarihte de

În nîz be-güzered 1054

mısra'ıdır. Riyâzî'nin ölüm yerini Belîğ, M. Tahir ve Muhibbî İstanbul olarak kaydederken Hammer'den naklen F. Babinger Kâhire, Ş. Sâmî Tamışvar şehirleri olduğunu söylerler. Riyâzî'nin mezarının nerede olduğu bilinmemektedir. Riyâzî'nin Mahmud, Abdüllatîf ve Nasûhî adlı üç oğlunun olduğu ve küçük yaşta kaybettiği iki çocuğunun olduğu bilinmektedir.

Riyâzî, kültürlü bir ailenin çocuğu olarak iyi bir tahsil görmüştür. Fakat ömrü boyunca yokluk çekmiştir. Evinin idaresini eşine teslim eden Riyâzî'nin bu özelliği kendi devrinde, hicvedilmesine sebep olmuştur. Riyâzî, hayli kültürlü ve edebî açıdan zengin bir edebî muhitte yetişmiştir. Bâkî, Kaf-zâde Faizî, Nev'î-zâde Atâî, Azmi-zâde Hâletî, Ganî-zâde Nâdirî, Şeyhülislam Yahyâ gibi şâirler, Riyâzî'nin içinde bulunduğu İstanbul edebî muhitiinin önemli şahsiyetleridir.

Eserleri

Riyâzü'ş-Şu'arâ: Riyâzî'ye asıl ün kazandıran bu şâirler tezkiresi, başlangıçtan 1610 yılına kadar yaşamış Osmanlı şâirleri hakkında bir kitaptır. Aşağıda tezkire hakkında geniş bilgi verilecektir.

Divân: Riyâzî'nin bu eseri, 24 kasîde, 1 Sâkî-nâme (terkîb-i bend), 669 gazel, 280 kıt'a, rubâî, matla' ve miyâne beyitten müteşekkil, müretteb bir divândır. Yurt içi ve yurt dışında 30 yazma nüshası bulunmaktadır.

Sâkî-nâme: Riyâzî'nin bu eserinin 1603-1609 yılları arasında yazıldığı tahmin edilmektedir. 1054 beyitten oluşan bu eser,

Mef'ûlü mefâ'îlü fâ'ûlün

vezniyle yazılmıştır ve 16-17. asır eğlence meclisinin tasviridir. Kütüphanelerde 44 yazma nüshası bulunmaktadır.

Düstûru'l-Amel: Farsça-Türkçe örnekli bir ansiklopedik lügat olan bu eserinde Riyâzî, Farsça şiirlerde kullanılan bazı deyim ve özel ifadelerin Türkçe karşılıklarını verir ve bunların geçtiği Farsça şiirlerden örnekler kaydeder. 1050 civarında deyim ve özel ifadenin

bulunduğu eserin 1607 yılında yazıldığı tahmin edilmektedir. Bu eserin, kütüphanelerde 37 yazma nüshası mevcuttur.

Riyâzî'nin yazma nüshaları, kütüphanelerde mevcut olan bu eserlerinden başka, bazı dînî, edebî ve tarihî eserlerinin de bulunduğu kaynaklarda kayıtlıdır. Bu eserler şunlardır: Risâle fî-İlm-i Beyân, Keşfü'l- Hicâb an-Vechi's-Savâb (Hüseyn Vâ'iz-i Kâşifî'den tercüme), Sahâyifü'l-Letâyif fî-Envâ'î'l-Ulûm ve'l-Ma'ârif, Siyer.

Edebî Şahsiyeti

Genellikle âşıkâne ve rindâne şiirleri olan Riyâzî'nin manzumelerinin temasını aşk oluşturur. Beşerî bir aşk olan bu aşkı, genellikle gazellerinde değişik yönleriyle işleyen Riyâzî, bu vâdide Bâkî ile Nedîm arasındaki köprülerden biridir. Şiirlerinde ekseri devrin geçerli olan kelimelerini kullanan Riyâzî, zaman zaman atasözleri ve deyimlerle de şiirlerini süslemiştir. Vezin, kâfiye ve belagat açısından devrinin ortalama şairleri seviyesinden nisbeten daha iyi bir şair olduğundan dolayı, Riyâzî “Melîkü'ş-Şu'arâ” ünvanıyla anılmıştır.

RİYÂZÜ'Ş-ŞU'ARÂ'NIN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ²

Tezkire geleneğinde, düzenleme ve muhteva itibariyle daha çok Latîfî'ye benzeyen Riyâzî (1572-1644), tezkiresini yazmaya Recep 1016/Ekim 1607'de başlamış ve eserini 16 Recep 1018/15 Ekim 1610 günü bitirmiştir.

Tezkirenin Adı: Riyâzî, tezkiresine aldığı şâirlerin kimilerini çeşitli çiçek özellikleri taşıdıklarını, kimilerinin de ota benzediklerini belirtir ve bu yüzden eserine **Riyâzû'ş-Şu'arâ** (Şâirler Bahçesi) adını verdiğini, tezkiresinin dîbâcesinde şöyle kayd eder: “bu gülşen-i belâgat u beyân u dâstân-serâlarınun kiminün nazmı reng-i hüsn-i edâ ve bûy-ı dilkeş-i ma'nâ ile gül-i ra'nâya hem-ser ve kiminün zâde-i zemîn-i tabî'ati giyâh-ı hod rûya berâber olmagın **Riyâzû'ş-Şu'arâ** ismi ile müsemma kılınmak evlâ görildi.”

Te'lif Tarihi: Riyâzî, tezkiresini yazmaya başlamasıyla ilgili olarak eserinin sonunda verdiği bilgide 1016 Receb/ 1607 Ekim ayını verir ve Hâşimî-i Bursevî'nin buna düştüğü şu tarih mısramı kaydeder:

Ahbâr-ı edvâr 1016

Riyâzî, bu tarihin, diğer tezkireler gibi bir devir şâirlerini değil, eserine daha geniş bir zaman diliminde yetişen şâirleri aldığını gösterdiğini söyler.

Riyâzî, tezkiresini iki sene sonra 16 Recep 1018/15 Ekim 1610 günü bitirişine, Kâf-zâde Fâ'izî'nin,

Gülistân-ı zîbâ-yı ehl-i ma'ârif 1018

târihini düştüğünü ve bunun da tezkirenin adına telmih olduğunu belirtir.

Te'lif Sebebi: Riyâzî, tezkiresini dîbâcesinde eserini, Anadolu'da şiiirleriyle ün kazanan şâirlerin hâllerinin ve sözlerinin kayda geçirilmesi gayesiyle, arkadaşlarının teşviki sonucu kaleme aldığını şöyle söyler: “*El- hâletü hâzihi bu fakîr-i kem-bîşenüñ zer-dûz-ı müfekkiresi bu resme tarh-endâz-ı nakş-ı harîr-endîşe oldu ki hitta-i kalem-rev-i Rûm'da nazm-ı eş'âr ile şöhret-şi'âr olan şu'arâ-yı nâdire-güftâruñ ferâ'id-i fevâ'id-i husûsiyyât-ı ahvâli silk-i zâbita-i tahrîrde intizâm bula ve suver-i letâ'if-i keyfiyyât-ı akvâli âyîne-i sahîfe-i takrîrde cilve-ger ola. Ve'l-garaz bu dâ'iyye-i tasmîme ba'zı ecille-i fusahâ-yı zamânuñ teşvîk*

² Bu başlıktaki bilgiler şu kaynaktan alınıp genişletilmiştir: Namık Açıkgöz (1982). *Riyâzî Muhammed Efendi, Riyâzû'ş-Şu'arâ (Metin-Dizin)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. II-VI.

ü igrâları zamîme olmağla bu bir kaç satr-ı perîşanuñ cem‘ ü tahrîrine niyyet ve ictihâd-ı ‘âcizâne vesâtatı ile tertîb ü tehzîbine ‘azîmet olındı.”

Tezkirenin İthâfı: Tezkirenin dîbâcesinin son kısmında Riyâzî, eserini Sultan I. Ahmed (saltanatı 1603-1617)’e ithaf ettiğini şu cümlelerle ifade eder: “*Pâdişâhumuz zübde-i Âl-i Osman Sultân Ahmed Hân’un evsâf-ı sa‘âdet-ittisâflarıdır.*” Riyâzî, ithâfına bir de şu kıt‘ayı eklemiştir:

Begenüp tezkiremi şâh-ı cihân
Pest iken kadrini a‘lâ ideler
Umarum ana urup mühr-i kabûl
Kilk-i tahsîn ile imzâ ideler

RİYÂZÜ’Ş-ŞU‘ARÂ’NIN DİLİ VE ÜSLUBU

Riyâzî, tezkiresinde genellikle 8-10 cümlelik paragraflarla, şâirler hakkında bilgiler vermiştir. Bazı şâirleri 2-3 cümle ile geçiştirirken pâdişahlar, üst seviyede idareci ve dostluğu olan şâirleri hayli uzun anlatır. Aynı özellik, üslubunda da görülmekte, kendince önemli olan şahısları anlatırken üçlü, dördü ve hatta beşli Farsça terkipler yaparak, şahısla ilgili ayrıntıda derinleşir: **âb-rîz-i nazm-ı revân, gevher-i girân-kadr-i sadef-i vücûd, çâr-bâliş-nişîn-i mesned-i şeyhü’l-islamî** gibi örneklerde bu tespit görülmektedir.

Bazı Farsça terkiplerdeki tumturaklı söyleyişe rağmen, Riyâzî’nin cümleleri genellikle kısadır. Bununla beraber, değer verdiği bazı şâirleri anlatırken uzun cümleler kurduğu da olur. Meselâ Bâkî’yi anlattığı şu cümle, tezkirenin en uzun cümlelerinden biridir: “*Hakkâ ki, vâdî-i kasîde-perdâzide fâ’iz-i kasabü’s-sebak-ı i‘câz olup gâlib-i kelimât-ı makbûlü’l-insicâmı ahsen-i sanâyi’-i bedî’iyye olan tevriye ve îhâm güzere mebnî olmağla hâme-i sihr-sâzı ol latîfe-i bedî‘aya revnâk-ı tâze virmişdür.*”

Riyâzî’nin nesrinde, ona devrindeki üsluptan farklılık kazandıracak ölçüde olmasa da secili örneklere rastlanır: “*Eş‘âr-ı dil-pesendi ‘arâfet-i ma’nâda ‘alem ve zarafet-i edâda müsellem-i ‘âlem*”, “*sipihr-i belâgatün hurşîd-i hâveri ve nazm-ı tâb-dârı, reşk-endâz-ı hezâr Senâyi’ ve Enverî’dür.*”, “*Mâlik-i enfâs-ı kudsîyye ve sâhib-i fesâhat-i kasiyyedür*”. Bununla beraber, Riyâzî metninde “*eş‘âr-ı âb-dâr, eş‘âr-ı belagat-şi‘âr, duhter-i sa’d-ahter, hıyâl-i hayâl, kuzât-ı kasabât*” gibi secili terkipler de kullanmıştır.

Riyâzî’nin üslûbunda dikkat çeken bir özellik de verdiği bilgileri zikrederken “*nâ’il-i şeref-i mülâzemet, mülâzemetle kâm-revâ olup, iktisâb-ı şeref-i mülâzemet*” gibi kalıplaşmış

ifadeler kullanmasıdır. Benzer kalıplaşmış kullanımlar, meslekleri ifade ederken de görülür.

Riyâzî bazı görevler için şu ifadeleri kullanır:

Sadrızamlık: “*dest-pîrâ-yı saltanat, dest-nişîn-i saltanat*”

Emirlik: “*çâr-bâliş-nişîn-i emâret, mesned-nişîn-i emâret*”

Müderreslik: “*seccâde-nişîn-i dirâset, seccâde-nişîn-i ders ü ifâde*”

Kadılık: “*sadr-nişîn-i kazâ, mesned-nişîn-i kazâ, çâr-bâliş-i mesned-i iftâ, dest-pîrâ-yı mesned-i şerî‘at*”

Riyâzî, medreseden mezun olup bir müderresin yanında staj yapan gençlerin staj yapmalarını “mülâzemetle kâm-revâ olup” klişe ifadesiyle kaydetmiştir. Bundan başka, medreseyi bitirip mesleğe atılanların yükselmesini ise “*dest-be-dest kat‘-ı merâtib-i mu‘tâde ile, merâtib-i mu‘tâde ile, kat‘-ı merâtib ü ‘izz ü ‘alâ ile*” gibi kalıplaşmış ifadelerle dile getirir.

Riyâzî, şâirlerin şiirlerinden örnekler vermeye geçerken de kalıplaşmış cümle ve ifadeler kullanır. Bazı şâirler için, “*Bu beyt anundur*” gibi kısa cümleler kullanmakla beraber, bazı şâirleri için de, “*Bu eş‘âr Dîvân‘ından intihâb olunup sebt olındı.*” veya “*Bu eş‘âr ol zât-ı büzürk-vârundur.*”, “*Bu eş‘âr-ı zîbâ ol şâ‘ir-i pâkîze-dâmundur.*”, “*Bu birkaç güftâr-ı müntehap eş‘ârındandır.*”, “*”Bu ebyât, zâde-i tab‘-ı güftâridur*” gibi uzun ve şâir hakkında kanâatini ortaya koyan cümleler kullanır.

Şâirin ölüm kaydını verdiği kısımlarda da Riyâzî, birbirine benzeyen cümleler kullanır. Bazı şâirler için “*...‘de fevt olmuşdur.*” gibi kısa ve objektif cümleler kullanırken, beğendiği veya sosyal statü sahibi şâirler için “*...‘de bedrûd-ı cihân-ı fânî itmişdür.*”, “*...‘de hîz-bâd-ı cihân-ı fânî itmişdür*” gibi ifadeler kullanır. Riyâzî’nin ölüm kaydında en tumturaklı üslup kullandığı şâir, 1017/1608-9’da Biga kadısı iken vefat eden Nüvîdî’dir. Nüvîdî’nin lakabının bir satranç terimi (piyon) olan “Beydak” (Beydak Çelebi) olmasını hatırlatır bir şekilde, ölüm kaydını şöyle verir: “*Biñ on yedide Biga kâdîsı iken lecâc-ı dagal-bâz-ı ecel ol beydak-ı nat‘-ı hüneri hâne-i kabre sürmüşdür.*”

Riyâzî, şâirlerin ölüm tarihlerini zikrettiği kısımlarda da tarih düşenin adını zikrederek “*... târîh-i vefatın bu gûne edâ itmişdür*” gibi standart cümleler kullanmıştır.

Görüldüğü gibi Riyâzî, tezkiresinde, kendi devrinin standart yazı dilini kullanmış ve dil ve üslup açısından hiçbir iddia taşımayan, objektif bilgilendirme dili sınırlarını pek aşmayan bir üslubu tercih etmiştir. Bundan da anlaşılmaktadır ki, Riyâzî, edebî bir şahsiyet olarak nesirde iddia sahibi biri değildir.

RİYÂZÜ'Ş-ŞU'ARÂ'NIN MUHTEVASI

Riyâzü'ş-Şu'arâ'nın muhtevasını, dibace ve şâir biyografileri kısmı olmak üzere ikiye ayırarak incelemek yerinde olur.

A) Dibâce

Genel olarak şiir ve şâirlik hakkında görüşlerin bulunduğu, özel olarak da Riyâzî'nin, kendi tezkiresinin özelliklerini açıkladığı dîbâce kısmı, klasik geleneğe uyularak besmele, hamdele ve salvele ile başlar.

Riyâzî, besmele ile başladığı tezkiresinin dîbâcesinin hamdele kısmında, Allah'a hamd ederken, “şâirlere ancak azgınlar uyar”(Kur'ân-ı Kerîm, Şuarâ Sûresi 26/224) âyetini zikreder fakat hemen arkasından, İslâm'la şereflenenlerin (İlle'l-lezine âmenû), bunun dışında kalacağını söyler. Salvele'de ise “Biz ona (Hz. Muhammed) şiir öğretmedik. Zâten gerekmezdi” (Kur'ân-ı Kerîm, Yâsîn Sûresi 69/36) âyetini zikreder; fakat devam eden satırlarda, ölçülü sözün gökten inme ve varlık kitabının bir fihristi olduğunu söyler. Ayrıca şâirliğin çok saygı değer bir sanat olduğunu, Farsça beyitler vererek belirtir.

Riyâzî, dîbâcesinin takip eden kısmında, yukarıda da belirtildiği gibi, tezkiresini yazma sebebini ve adını Riyâzü'ş-Şu'arâ koyma sebebini açıklar. Tezkiresinin özelliklerini izah ettiği paragraflarda ise Riyâzî, eserinin beş özelliğinin bulunduğunu söyler. “Tenbih” başlığı altında verilen bu özellikler şunlardır:

Birinci özellik: Okuyanı ve yazanı usandırmamak için, uzun uzadıya anlatmaktan kaçınılmıştır.

İkinci özellik: Daha önce tezkire yazarlar, gerçek şâir ile şâir geçinenleri ve söz sanatları arasındaki farkı birbirinden ayıramadıkları için, Riyâzî, böyle yapmamış, gerçek şâir ile şâir geçinenleri ve söz sanatlarındaki farklılıkları göstermiştir.

Üçüncü özellik: Çoğu şâirin eserlerine müracaat edilip övgüye değer şiirleri yazılmıştır. Diğer tezkire yazarları böyle yapmamışlardır.

Dördüncü özellik: Diğer tezkire yazarlarının, tarih (şâirlerin ölüm tarihleri) bilgilerine ve şiirlerin kimlere âit olduğunu bilip bilmemelerine dâir der-kenarlar (Riyâzî “îrâdcikler” diyor.) düşülmüştür.

Beşinci özellik: Her şâir hakkında, sâdece mevcut olan bilgiler yazılmış; herkes hakkında dostluk ve arkadaşlık gözetmeksizin tek taraflı (subjektif) övmeye aşırılığa kaçılmamış ve husûmetten dolayı da bazılarının haklı övgülerinde kusur işlenmemiştir. Yani Riyâzî, şâirler hakkında hüküm verirken mümkün olduğu kadar objektif davranmıştır.

Kendi tezkiresinin bilgi verme yöntemi hakkında bu şekilde bilgi veren Riyâzî, dîbâcenin bundan sonraki kısmında, Türk dilinin şiirle olan ilişkisi hakkında ve şâirlikle ilgili düşüncelerini belirtir.

Riyâzî, tutuk (rekîk) ve âhenksiz, atonal (nâ-hemvâr) bir dil olarak gördüğü Türkçe ile şiir söylemenin çok zor olduğu görüşündedir. Fakat Riyâzî, Anadolu’da şiirin temelini atıp ona parlaklık veren ve daha çok Türkçe kelimelerle şiir söyleyen şâirlerin tutuk söyleyişlerine bir itirazı olmadığını; tutuk da olsalar onların şiirlerinin öylece kabul edilmesi gerektiğini söyler. Daha sonra yetişen şâirlerin ise ifâde güzelliğine itibâr edip mânâyı ikinci plana attıklarını belirten Riyâzî, doğru olanın ikisine de aynı derecede önem vermek olduğunu kaydeder.

Şiire dâir genel kanâatini “ifâde” ve “mânâ” kavramları çerçevesinde dile getiren Riyâzî, şâirlik hakkındaki görüşlerini, yine mânâ etrafında sıralar ve makbul şâirliği 4 kategoride mütâlâa eder:

- 1) Mânâda yaratıcı olanlar,
- 2) Önceki mânâyı yeni bir mânâ ekleyerek güzelleştirenler,
- 3) Önce söylenmiş bir mânâyı, güzel bir ifâde ile yeniden söyleyenler,
- 4) Önceki mânâdan başka yeni mânâlar bulanlar ve bunu öncekilerden iyi yapanlar makbul görülürler; eşit seviyede yapanlar reddedilmezler ama fazla itibar da görmezler, aşağı seviyede yapanlar ise makbul görülmezler.

Tezkirenin bundan sonraki ve son kısmında, yukarıda da belirtildiği gibi, eserin Sultan I. Ahmed’e ithafı yer alır.

B) Şâir Biyografileri Kısmı

Riyâzî, tezkiresini iki bölüme (ravza’ya) ayırdığını dîbâcesinde söyler. İlk bölümde (Ravza’da) şâir sultanlar, ikinci bölümde (Ravza’da) ise Osmanlı coğrafyasında yetişen şâirler yer alır.

Tezkirenin ilk bölümünde, “*Selâtîn-i Osmaniyye’den şi’rle şi’ârı olan hazerât-ı aliyyât*” başlığıyla, Fâtih (Avnî)’ten itibaren Bâyezîd (Adlî), Yavuz Sultan Selim (Selimî), Kânûnî Sultan Süleyman (Muhibbî), II. Selim (Selimî), III. Murâd (Murâdî) ve III. Mehmed (Adlî) mahlaslı Osmanlı şâir-pâdişahları yer almaktadır.

Tezkirenin ikinci bölümünde, “*Dârü’l-mülk-i Rûm’da şi’r ile şöhrat-şi’âr olan şu’arâyı mukarrer beyânındadır*” başlığı altında, 423 şâir elif-bâ sırasıyla kaydedilmiştir. Bir şâir (Şûrî), müstensih tarafından kaydedilmiştir ve böylece tezkiredeki şâir sayısı 424 olmuştur.

Bu şâirlerden Şûrî hariç, diğerleri, 16. asırda yaşayan ve tezkirenin yazıldığı 1607-1610 yılları arasında yaşamakta olan şâirler oldukları görülmektedir.

Riyâzî, tezkiresine aldığı şâirlerden 90'a yakınının divanının varlığını haber verir. Ayrıca 60 civarında mesnevi ve muhtelif eser adı zikreder.

Tezkiredeki biyografik bilgi sıralaması ve değerlendirmeler, bazı takdim-tehirler olmakla ve her şâir için geçerli olmamakla beraber şu şekildedir:

- Mahlas,
- İsim,
- Memleket,
- Akrabalık,
- Lakap,
- Yanında öğrenim gördüğü kişi,
- Anekdot,
- Eserlerinin adı,
- Kişiliğine uygun beyit,
- Bir vesileyle söylediği manzume,
- Şâirle ilgili değerlendirmeleri,
- Şiirlerinden örnekler,
- Ölüm tarihi,
- Ölümüne düşürülen tarih,
- Mezarının yeri,
- Derkenarlar.

Riyâzî'nin şâirle ilgili verdiği bilgilerin önemi kadar, derkenarlarda verdiği bilgiler ve aktardığı anekdotlar da, tezkiresine zenginlik ve önem katar. Derkenarlarda verdiği bilgiler, tezkireler ve şâirler arası karşılaştırmalar olup ayrı bir değer kazanırken, naklettiği anekdotlar da devrin sosyal ve edebî hayatı hakkında bilgiler vermesi açısından önemlidir.

Anekdotlar

Tezkirede, “*Mutâyebe*” başlığıyla ve “*Mervîdür ki...*” diye başlayan cümlelerle, ele alınan şâirin başından geçen bir olay anlatılır. Bu olaylar, devrin edebî muhiti, şâirin idârî ve ekonomik durumu ve sosyal hayattaki yerini aksettirir. Mesela, bir dost meclisinde söz, kitaplardan hiç anlamayan; elinde bir sürü kitap olduğu halde onları okumayıp ancak hapseden birine gelir. O sırada Kemâl Paşa-zâde Ahmed Efendi, “*O habs eder imiş ammâ ‘ulemâ-yı zaman işkence ederler. Zâhir, habs işkenceden yegdür.*” der. Aynı şâir, Yavuz

Sultan Selim ile Mısır'a giderken, yolları Konya civarına düştüğünde, birden kopan hortumun sebebini padişah sorduğunda, "*Merkad-i Monlâ-yı Rûmî bu hâkde olmağın bâd u gubârı Mevlevî olup semâ' iderler.*" diye cevap verir.

Riyâzî, yukarıda anlatılan olaylara benzer bir çok anekdot daha kaydetmiştir. Âzerî'nin bir genç ile yollara düştüğünde, Konya yakınlarında yakalanıp geri getirilmesi; Enverî'nin elinde şarap testisiyle evine giderken kolcunun onu yakalaması ve onun da "kerem" redifli bir beyit söyleyerek kurtulması; İshak Çelebi'nin bir eğlence meclisinde cambaz ve oyuncuların kendi şiirini okuduklarını gördüğünde, "*Benim şiirlerim olmasaydı, bunlar ne okuyacaklardı?*" diyerek kendine pay çıkarmaya kalkıştığında, orada bulunan Şâh Kâsım'ın, "*Senin şiirlerini bunlar okumasa kim okurdu?*" diyerek onunla alay etmesi; Bâkî'nin Hindistan'a davet edilmesini reddedişi; Âhî'nin Hikâyet-i Şîrîn ü Pervîz ve Rivâyet-i Gülgûn u Şebdîz adlı eserini, Nakşbendî şeyhi Mahmûd Efendi'nin, şâirin ahlakıyla bağdaştıramaması üzerine yarım bıraktığı; Hilâlî'nin Şâh u Derviş adlı mesnevisini tercüme eden Rahmî'nin, aynı eseri tercüme eden Taşlıcalı Yahya için "*Yahyâ Beg ile bir nişâna ok atduk. Ol egri atmış iken nişâna urdı, ben togrı atdum uramadum.*" demesi gibi birçok anekdot, Riyâzî'ş-Şu'arâ'da kayıtlıdır.

Edebiyatla ilgili anekdotlar dışında, devrin siyasî olayları ile ilgili kayıtların da bulunduğu tezkirede, Rumeli beylerbeyi olan İsfendiyarî Ahmet Paşa'nın İran elçisiyle aralarında geçen ve "*mutâyebe*" (komik olay) olarak kaydedilen şu anekdot, Osmanlı-İran ilişkileri açısından önemli bir tespittir: "*Mervîdür ki, devr-i Selîmî'de bir alay cem'iyyeti olup ol zamânda Kızılbaş'dan gelen ilçiyeye 'Osmânî'nüñ tertîb ü tumturakların göstermek için bir neşîmende-i cây-ı karâr ta'yîn iderler. Sâhib-i tercemeye de refâkat fermân olunur ki rü'esâ-yı 'askeri, ilçiyeye ta'rîf ide. İlçi, 'Osmânî'nüñ elbise-i fâhire ile zîb ü zînetlerin gördükde, Şems Paşa'ya ta'rîz-güne hitâb idüp, 'Nedür bu düğünciler?' dir. Şems Paşa garazına mütefattın olup, 'Vâkı'â Çaldıran cenginde Tâclı Hânım'ı alan düğüncilerdür.'* diyü cevâp virmekle harîfî ilzâm u iskât ider."

Riyâzî'nin eserine aldığı bazı anekdotlar, kendisinden önce yazılan Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi tezkirelerinde de kayıtlıdır.

Şâirler Hakkında Değerlendirmeler

Bütün klâsik sanatların kâideci olmalarından kaynaklanan oto-kritik özelliklere sâhip olduğu, bilinen bir gerçektir. Klasik Türk şiiri de bu özelliği taşıyan bir sanat şubesidir. Oto-kritik değerlendirmeler, şiir içi ve şâir tarafından kullanılan bir şiir kurma/kurgulama tekniği olmakla beraber, kamuoyuna mâl olan şiirlerin tenkidi ve değerlendirmeleri ile ilgili olarak,

diğer tezkirelerde olduğu gibi, Riyâzü’ş-Şu‘arâ’da pek çok kayıt vardır. Bu tür tenkid ve değerlendirmeler, genellikle, şâirden örnek beyitlerin aktarılacağı kısımlarda, “*âb-dâr, belâgat-şi’âr, pür-kâr, musanna’, sâde, bî-tekellüf, sûz-nâk, zâde-i tab’-ı sühan-güdâz, haş-tabâne, zâde-i tab’-ı pür-iktidâr, pâkîze, nâzûkâne*” gibi genel muhtevalı ve henüz terim özelliği kazanmamış olan kavramlarla yapıldığı görülmektedir. Bu kavramlardan bazıları genel bir beğenme ve takdir ifadesi özelliği taşısa da, bazıları, eleştiri terimi olma özelliği göstermektedir.

Riyâzi’nin şâirleri değerlendirdiği cümlelerinden bazıları, “*Bu beyt-i âb-dâr anuñdur*”, “*Bu ebyât, zâde-i tab’-ı pür-iktidarıdur*” veya “*Hakkâ ki şi’r-i pür-sûzı germ-kün-i hengâme-i belâgatdür.*” örneklerinde de görüldüğü gibi kısa ve nettir.

İstanbulu süzenger (terzi) Zârî için yaptığı değerlendirme ve buna benzeyen diğer değerlendirmelerde, şâir ile mesleği arasında bir münasebet kurarak biraz daha uzun değerlendirmeler yapar: “*Zer-dûz-ı belâgat olup sûzen-i hâme-i turfa-hayâli ile harîr varak üzere nakş-perdâz-ı endîşe olmadan hâlî degül idi.*”

Riyâzi, bazı şâirleri değerlendirirken tenkidini uzun övgü cümleleri arasına sıkıştırarak yapar. Mesela Hayâlî Bey’i değerlendirdiği cümlesi şudur: “*Hakkâ ki, nazm-ı pür-zûr-ı âbdârı ser-çeşme-i kûhsâr-ı hüviyetden revân olup şâdurvân-ı tab’-ı selikında ser-zede olmağla Lisânü’l-gayb ‘ünvânı ile şöhret-şi’âr olan eş’âr-ı Hâfız-ı Şîrâzi’den nümûdâr olmuştur.*”

Riyâzi, Şâhî’nin nesriyle ve şiiri hakkında şöyle bir tenkid-değerlendirme yapar: “*Hakkâ ki, bir münşî-i sihr-sâzdur ki bâzârgâh-ı belâgatde kâlâ-yı inşâ-yı revâ-nisâbı reşk-endâz-ı revân-ı sâbîdür. Elfâz-ı rengini gülzâr-ı cinândan nümûdâr, tahtında olan me’ânî-i âb-dârı mâ-sadak-ı Tecrî min-tahtiha’l-enhâru dur. Ol şâh-ı belâgatüñ nakd-i râyicü’l-vakt-i nazmı dahı nâm u nişân-ı i’tibâr ile sikkedâr olmuştur.*”

Riyâzi, kimi şâirler için yaptığı olumsuz değerlendirmelerde, “*Şiirleri makbul değildir, ilmi, şiirinden üstündür.*” gibi genel hükümler verir; bazı şâirlerde ise hangi yönlerini beğenmediğini ifade eder. Bu tür eleştirisine örnek olarak Âşık Çelebi, Remzî-zâde İlmî ve Gelibolulu Âlî maddelerindeki değerlendirme cümleleri verilebilir. Meselâ Âşık Çelebi’nin nesir metinlerini değerlendirirken, “*Metâ’-ı ilm ü irfânun âşıkı olup tezkiretü’ş-şu‘arâ kaydına mübtelâ olmuşlar idi. Egerçi tetebbu’-ı tevârihde nâdiren taksîr itmişdür; lâkin inşâları Nasrû’ddin Hoca’nuñ kâfiye geçürmemesinden nümûdâr olmağın, düşvâr-pesendler yanında cây-gîr-i hîz-i i’tibâr olmamışdı.*” dediği cümlelerinde, Âşık Çelebi’nin nesrini beğenmediğini; hatta o metinlerin Nasrettin Hoca’nın anlam, üslup ve genel ahlaki düşünmeksizin, sırf kafiye oluyor diye, her kelimeyi kullanmasına benzer bir şekilde, önüne gelen her kelime ile seci yapma sevdasına düştüğünü kaydeder. Aynı eleştiriye, Remzî-zâde

İlmî için şu cümlesiyle yapar: “*Tab’ı mizâha mâ’il olup ber-muktezâ-yı şâ’irî kâfiyeyi geçürmezdi.*”

Gelibolulu Âlî’yi değerlendiren Riyâzî, görüşlerini terim özelliği arz etmeyen ifadelerle zikreder. Cümlesindeki kelimeler her ne kadar tenkid terimi özelliği arz etmese de, eleştirel bakış açısı itibariyle özgün bir tespitte bulunur. Riyâzî, Âlî’nin şiiri için şöyle diyor: “... *eş’ârî şütür-gürbe olup dânesi penbeden mümtâz olmadığı cihetden medhûldür.*” Şiir sanatındaki yerini bildiği Âlî için Riyâzî, bu ifadesiyle, onun şiirlerindeki bazı zayıflıklara dikkat çekmektedir. Riyâzî’ye göre Âlî’nin şiiri, “*şütür-gürbe*” (deve-kedi) hikâyesindeki gibidir ve “*dânesi penbeden mümtâz olmadığı*” (çekirdeği, pamuğundan daha üstün olmadığı) için de kusurludur. “*Şütür-gürbe*” kullanımı (Pazarda satılığa çıkarılan devenin boynuna asılan kedi ve devenin bir dinar, kedinin ise bin dinar olması hikâyesi) değerli olanla değersiz olanın içi içe geçmesi ve değersiz olanın değerli; değerli olanın değersiz gösterilmesini hatırlatmaya matuftur. Riyâzî ayrıca Âlî’nin şiiri için “çekirdek-pamuk” ilişkisini de kurmakta; öz ve anlam (dâne, çekirdek) dengesi açısından Âlî’nin şiirlerinin anlam itibariyle zayıf olduğunu ama üslup ve ifade (penbe, pamuk) itibariyle iyi olduğunu söyler.

Riyâzî, sadece şiir ve nesir eleştirisi yapmaz, diğer tezkirecilerin de şiir anlayışlarını ve değerlendirmelerini de tenkit eden bir anlayışa sahiptir. Meselâ, Karamanlı Neşrî’nin bir beytiyle ilgili olarak Latîfî’nin verdiği hükmü ve yaptığı değerlendirmeyi yanlış bulduğunu söyler. Karamanlı Neşrî’nin beyti şudur:

*Geçmek için seyl-i eşkümden hayâlüm leşkeri
Bir direkli iki gözli köprüdür kaşum benüm*

Latîfî, bu beyti kaş-göz-köprü ve hayalin geçmesi” çerçevesinde eleştirirken, hayalin gözden geçeceğini, kaştan geçmeyeceğini söyleyerek, beyti “*tirzîk*” (saçma) bulduğunu tezkiresinde kaydeder. Riyâzî, Latîfî’nin tenkidinde yanlışlıklar olduğunu belirtir ve aslında beytin imge kurgulamasının doğru ve sağlam olduğunu şöyle söyler: “*Latîfî, bu beyt, “Tirzîkdür. Hayâl gözden geçer, kaşdan geçmez.” demişdür. Şa’ir, leşker-i hayâl, hüsn-i müşterek yolundan derûna gelürken, sırât-ı ebrûya ugramasın iddi’â itdüğinden gaflet itmişdür. Bu beyt hod Kemâl İsmâ’il’ün beyt-i meşhûrunuñ tercemesidür:*

*Z’ân bâ-hayâl-i tû şeb-i tîre be-müjgened
Pül-besteem zi-ebrû ber-çeşm-sâr-ı çeşm*

(Senin hayâlinle, karanlık gecede, kirpiğimle kaşından göz pınarıma köprü yaptım.)

“ *‘Âşık ve Mu‘cemü’l-Büldân sâhibi bu şâ’ircıgı yazmamışdur. Gûyâ kavlı Latîfî makbûlleri olmuşdur.*”

Görüldüğü gibi Riyâzî, şiir tenkidi açısından, tezkirecileri de tenkid çemberine dâhil eder ve Latîfî ile beraber, Neşrî'yi tezkirelerine almayan Kınalızâde Hasan Çelebi (Onun tezkiresine Riyâzî, “Mu‘cemü'l-Büldân” der) ve Âşık Çelebi'yi de eleştirir.

Riyâzî, yukarıdaki örnekte olduğu gibi, bir başkasının görüşü ile beraber kendi görüşünü de söylediği tenkit anlayışının yanı sıra, başkalarının tenkîdî görüşlerini aktarmakla iktifâ ettiği de görülür. Buna misâl olarak Hayâlî Bey'in Köstendil Iıcalı Hâletî için söylediği, “Eğer Hâletî'nin şiir sanatında biraz el alışkanlığı olsaydı, nice usta şâirlere üstün geleceği” cümlesi kayda değer.

Riyâzî'nin mukâyeseli tenkit anlayışına misâl olarak Bâkî ile Nev'î karşılaştırmasını gösterebiliriz. Riyâzî iki şâiri, karşılaştırırken, Bâkî'nin şiirlerinin işçiliğinin fazla ve çok sanatlı olmasına karşılık, Nev'î'nin şiirlerinin âşıkâne (lirik) olduğunu söyler.

Derkenarlar

Riyâzî, tezkiresinin dibâcesinde, diğer tezkire yazarlarının şiiri tanımalarına (*şîr-şinâslık*) ve tarih bilgilerine (*târih-dânlık*) dair derkenarlar (irâdcikler) kaydedeceğini söyler. Tezkirede sayfa kenarlarına yazılan bu notlarda Riyâzî, mahlas/isim, memleket, akrabalık, tahsil, memuriyet, ölüm yılı ve düşürülen tarihler, tarih mısralarında imlâ, tevârüdler, şiirin gerçek sahibi, aynı ibâreyi kullanan başka şâirlerden örnekler, kullanılan kelimeler yerine başka kelime teklifleri gibi konularda tashîhler yapar veya dikkat çeker.

Bazıları şâirlerin biyografileriyle bazıları da eserleriyle alâkalı olan bu derkenarları her birisine birkaç örnek verelim:

Biyografi İle İlgili Derkenarlar

Mahlas Tashîhi: Figânî'nin ilk mahlasının Hüseyinî; Selman'ın sonraki mahlasının İlâhî; Ânî'nin ilk mahlasının Zeyrekî olduğu belirtilir.

İsim Tashîhi: Cinânî-i Bursevî'nin adının Sinan olmadığı; Kara Fazlî'nin adının Ali olup Mehemed olmadığı; Cemâlî'nin kardeşi Kemâlî'nin adının Mehemed olup İsmail olmadığı; Nihânî'nin adının İlyas olduğuna dair kayıtlar düşülmüş ve bu kayıtlarda, diğer tezkire yazarlarının yanlışlıklarına dikkat çekilmiştir.

Memleket Tashîhi: Gelibolulu Câmî'nin doğum yerinin Gelibolu olup Mısır'ın “vatan-ı nakl”si olduğu ve diğer tezkire yazarlarının İstanbul demelerinin yanlış olduğu; Âşık Çelebi'nin doğum yerinin Bursa değil Rumeli olduğu; Fidâyî'nin Manastırlı; Kabûlî'nin Kütahyalı değil Gedizli oldukları derkenarlarda yazılıdır.

Akrabalar: Sû'dî Mehemmed Çelebi'nin, Emir Hasan-ı Niksârî'nin oğlu olduğu; Feyzî Feyzullah Efendi'nin, Fâ'izî'nin kardeşi olduğu ve babaları Ahmed Efendi'nin Ma'lul-zâde'nin damadı olduğu derkenarlarda verilen bilgiler arasındadır.

Tahsil Durumları: Merdümî'nin, Aşçı-zâde'nin Hasan Çelebi'den mülâzım olmayıp İstanbullu Hasan Çelebi'den mülâzım olduğu; Edirneli Kâmî'nin Ebussûd Efendi'nin mülâzım olmadığı; Beyânî'nin Ebussûd Efendi'den mülâzım olduğu derkenarlardan anlaşılmaktadır.

Memûriyet Hayatı: Su'ûdî'nin Halep, Medîne ve Amid'de kadılıklarda bulunduğu derkenarda bildirilmektedir.

Ölümlerle Alâkalı Kayıtlar: Ölümle ilgili derkenarlarda, şâirin ölüm yeri, ölüm şekli, ölüm tarihi ve ölümüne düşürülen tarihlerle alakalı bilgiler bulunmaktadır. Kemâl Paşa-zâde Ahmed'in 940'ta ölüp 941'de ölmediği; Ümîdî'nin 946'da ölmediği; Hamdî'nin 914'te değil 909'da öldüğü gibi tashîh ve hatırlatmalar, derkenarlarda yer alır.

Tarih mısralarındaki imlâ konusunda da, derkenarlarda dikkat çekildiği görülür: Kastamonulu Sa'dî'nin ölümüne düşürülen tarihte, "göçdi" kelimesinin "yâ"sız; Necâtî'nin ölümüne düşürülen tarihte ise "girdün" kelimesinin "yâ"lı yazılması gerektiği, bunun misâllerindedir.

Eserle Alâkalı Derkenarlar

Bir başka grup derkenarın da, eserlerle alâkalı olduğu görülmektedir. Bu tür derkenarlarda, şiirin gerçek sahibinin kim olduğu, aynı ifadeyi kullanan şâirlerin ilgili beyitleri ve şâirin kullandığı kelimeler yerine başka kelime teklifleri gibi konularda dikkat çekilmiştir.

Kerbelâ çeşmesi tarihinin Fuzûlî'ye değil, Âlî'ye ait olduğu; Basîrî'nin "*var iken*" gazelinin Havârî'nin değil Bâkî'nin olduğu; "*Attârdan gelir*" beytinin Semâ'î'nin değil Fûrûgî'nin olduğu; "*Pehlûya-şeftâluya*" beytinin Muhibbî'ye değil Muhyî'ye ait olduğu ve yanlışlığın imlâ benzerliğinden kaynaklandığı gibi konularda derkenarlarda bilgi bulmak mümkündür.

Derkenarlardaki ortak ifade kullanma konusuna çekilen dikkat, gerek Riyâzî'nin edebî kültürünün anlaşılması gerekse bir ifadenin değişik şâirler tarafından başka başka benzetmelerle kullanılmasının görülmesi açılarından kayda değer: Ümîdî'nin kullandığı "*ayağa düşmek*" deyimini, Nihânî'nin "*eşk*", Hayâlî'nin "*zulf*", Hakânî'nin ise "*sarsar*" ile beraber kullandığı; Gelibolulu Hasan Çelebi'nin kullandığı "*kol kanad olmak*" deyimini Ubeydî ve Havârî'nin de kullandığı örnekler arasında gösterilebilir.

Birkaç derkenarda da, şâirin kullandığı kelime yerine, daha uygun bir kelimenin teklif edildiği görülür: Azmî'nin “*âsâ basılmağı*” beytindeki “*ihtiyâr*” yerine “*irtikâb*” kelimesinin; Enverî'nin “*mugân-pirün*” beytindeki “*varalum-alalum*” kelimelerine daha uygun olacak şekilde, ilk mısradaki “*viridi yârâna du'â-yı kadehi*” ifadesinin kullanılmasının daha iyi olacağı konusundaki derkenarlar, seçilen iki misaldir.

Riyâzü'ş-Şu'arâ'da bulunan son grup derkenarlar ise tevâüdlerle alâkalıdır: Enverî'nin “*çeker*” beytine ve Fazlî'nin “*ucından*” beytine, Bâkî'nin tevâüdüleri bulunduğu, derkenarlarda yazılıdır.

RİYÂZÜ'Ş-ŞU'ARÂ'NIN KAYNAKLARI

Riyâzî, tezkiresinin birçok yerinde şâirlerinin divanlarını ve mesnevilerini gördüğünü belirtmektedir. Ayrıca Sehî, Latîfî, Hasan Çelebi ve Âşık Çelebi'nin tezkire yazdıklarını da, bu şahsiyetleri ele aldığı maddelerde zikreder. Bunlardan başka Riyâzî İdris-i Bitlisî'nin *Heşt-Behişt* adlı tarihini ve Molla Câmî'nin *Silsetü'z-zeheb* adlı eserini de görüp onlardan faydalandığını belirtir.

Riyâzü'ş-Şu'arâ'ya, *Mu'cemü'l-Büldân* adlı bir eserin de, kaynaklık ettiği anlaşılmaktadır. Bu eserin Yâkut el-Hamavî'ye ait olan aynı addaki meşhur coğrafya kitabı olmasına imkân yoktur. Gedizli Kabûlî ve Karamanlı Neşrî ile ilgili verilen bilgiler kontrol edildiğinde, bu eserin Hasan Çelebi tezkiresine delalet ettiği anlaşılmaktadır. Çünkü Kabûlî'nin, Kütahyalı ve adının da Ahmed olduğuna dair yapılan itirazlar vardır ve itiraz edilen bilgiler de sadece Hasan Çelebi tezkiresinde bulunmaktadır. Neşrî için de aynı durum söz konusudur. “*Âşık ve Mu'cemü'l-Büldân sahibi bu şâirciği yazmamışdur.*” diyen Riyâzî'nin verdiği bu ipucu, bizi Hasan Çelebi tezkiresine götürmektedir ve bu şâir gerçekten de bu tezkirede yazılı değildir.

RİYÂZÜ'Ş-ŞU'ARÂ'NIN NÜSHALARI

Riyâzü'ş-Şu'arâ'nın yazma eser kütüphanelerinde 11 nüshası vardır. Bu nüshalar³ şunlardır:

- 1) İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar, no: 4098.
- 2) Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Yazmaları, no:3871

---

³ Nüshalar hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Namık Açıkgöz (1982). *Riyâzî Muhammed Efendi, Riyâzü'ş-Şu'arâ (Metin-Dizin)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. VII-VIII.

- 3) Lala İsmail (Murad Molla), no: 314
- 4) Nuruosmaniye Kütüphanesi, no: 3724
- 5) Cebeci İl Halk Kütüphanesi nüshası, no:1275
- 6) Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine Yazmaları, no:1275
- 7) Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine Yazmaları, no:1276
- 8) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, no: 761
- 9) İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar no: 6199
- 10) Manisa İl Halk Kütüphanesi, Çaşnigir Kitaplığı, no: 5185
- 11) Millet Kütüphanesi, Ali Emiri yazmaları, no: 765

Katalog çalışmasında tespit edilen 11 nüshanın 3'ünden hareketle (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar 4098, Süleymaniye Esad Efendi 3871 ve Lala İsmail 314) karşılaştırmalı metin hazırlandı. Bu 3 nüsha kelime kelime karşılaştırıldıktan sonra, tezkirenin 1989'da basılması aşamasında Nuruosmaniye nüshası (No:3724), Cebeci İl Halk Kütüphanesi nüshası (No:1275) v ve Manisa İl Halk Kütüphanesi Çaşnigir Kitaplığı nüshası (No: 5185) çalışmaya muhteva mukayesesi şeklinde dâhil edildi.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, Namık (1982). *Riyâzî Muhammed Efendi, Riyâzü 'ş-Şu 'arâ (Metin-Dizin)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Açıkgöz, Namık (1990). *Riyâzî Divanından Seçmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Açıkgöz, Namık (2008). "Riyazi". İslam Ansiklopedisi. C. 35. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 144-145.
- Cebeci İl Halk Kütüphanesi nüshası, no:1275
- İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar, no: 4098
- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, no: 761
- İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar no: 6199
- Lala İsmail (Murad Molla), no: 314
- Manisa İl Halk Kütüphanesi, Çaşnigir Kitaplığı, no: 5185
- Millet Kütüphanesi, Ali Emiri yazmaları, no: 765
- Nuruosmaniye Kütüphanesi, no: 3724
- Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Yazmaları, no:3871
- Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine Yazmaları, no:1275
- Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine Yazmaları, no:1276

METİN

RIYÂZÜ'-ŞU'ARÂ

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm

Sad hezâr sipâs u senâ ol dîbâce-perdâz-ı *İnne hâzihî tezkiretün*⁴ cenâbına sezâdur ki zümre-i kâfiye-sencân-ı mu'ciz-nişânı istigrâk-ı beyân-ı *Eş-şu'arâu yettebi'ahumu'l-gâvûn*⁵ ile pey-i siper-i hüsrân itmişken ihrâz-ı şeref-i İslâmla mümtâz olanları dest-gîr-i senâ-yı sünyâ-yı *İlle'llezîne âmenû*⁶ ile müstesnâ vü ser-firâz kılmışdur ve bî-şümâr cevâhir-i salavât u du'â ol mazhar-ı fermûde-i *Ve mâ'allemnâhu's-şi'ra ve mâ yenbagî leh*⁷ hizmetine ihdâ olunur ki sûretde kâfiye-i nazm-ı enbiyâ, hakikatde matla'-ı dîvân-ı ıstifâdur:

'Arabî

Leyse kelâmî yefî bi-na'ti kemâlihi

*Salla'llâhi 'ale'n-Nebiyi ve âlihi*⁸

Ba'd-ez-ân her çend ki bedraka-i 'inâyet-i ilâhiyye gevher-i şeb-çerâg-ı 'âlem-efrûz-ı dil-i sûzânla râh-nümâ-yı İskender-i cân olmayaydı zulmet-âbâd-ı tabî'atden kazâ-yı 'âlem-i nûr mülkine râh bulmaması mukarrer idi ve her bâr ki hidâyet-i sa'âdet-i lem-yezeliyye kalb-i işrâkî-nihâdı nefis-i halî'ü'l-'izâruñ tarîk-ı tevfiğine irşâd kılmayaydı ser-menzil-i sıdk u sedâdâdda pey-i perde olması nâ-müyesser idi.

Nazm

*Dil âmed be-zâhir yekî katre hûn
K'ez-û bahr-i 'irfân terâvüd bürûn*

*Dürî hâsıl-ı bahr-i âb u gilest
Ki der-hokka-i ser be-müher-i dilest*

*Be-mülk-i gınâ pâdişâyî künend
Kesânî ki ez-dil-i gedâyî künend*

*Be-bâgî ki gerdide dil-i bâg-bân
Hored seylî-i berg-i rûy-ı hazân*

*Me-gû kâm-ı cân yâften müşkilest
Çü himmet zi-dil-hasta'i hâsilest*⁹

Ammâ her âyîne ki kemend-i sâht-peyvend-i 'aşk u mahabbete dest-i ihtimâmla mütemessik olmaya, küngüre-i kâh-ı bülen eyvân kurb-i kabûle râh bulmaya

⁴ "Doğrusu bu anlatılındır.", *Kur'ân-ı Kerim*, Müzemmil Sûresi 72/19.âyet.

⁵ "Şâirlere ancak azgınlar uyar.", *Kur'ân-ı Kerim*, Şu'arâ Sûresi 26/224.âyet.

⁶ "O inananlar ki...", *Kur'ân-ı Kerim*, Asr Sûresi 103/3. âyet ve birçok yerde.

⁷ "Biz O'na şiiir öğretmedik. Zâten gerekmezdi.", *Kur'ân-ı Kerim*, Yâsin Sûresi 36/69. âyet.

⁸ "Sözüm O'nun kemalini vasfetmeye yetmez. Allah'ım, O'na ve soyuna salat getir."

⁹ "Gönül, görünüşte, bir damla kandır. Ki ondan irfan denizi ortaya çıkar.

Su ve kilden hâsıl olan bir inci, gönlün başı mühürlü hokkasındadır.

Gönülden gedâlık yapan kişiler, doyunluk mülkünde pâdişahlık yaparlar.

Bahçıvanın gönlü gibi olan bağ, sonbahar yaprağı seline kapılır.

Can bulmanın mutluluğunun zor olduğunu söyleme; çünkü himmet, gönlü hasta olandan elde edilir."

Nazm

*Meger rahmet-i 'aşk-ı dihkân şevved
Ki der-bâg-ı cân hâr-ı reyhân şevved*

*Dil âyîne-i tal'at-i yâr nîst
Eger saykal-ı 'aşk der-kâr nîst¹⁰*

Lâ-cerem kelâm-ı mevzûn ki bî-tekellûf nûzl-i âsmâni belki fihrist-i nûsha-i kitâb-ı kün-fe-kânîdür, mutazammın-ı beyân-ı husûsiyyât-ı 'aşk u mahabbet ve mütekeffil-i tibyân-ı keyfiyyât-ı şevk u hâlet olduğu cihetden girân-mâye-terîn-i meta'-ı bâzâr-ı sühan ve şâyeste-i âferîn-i tahsîn-i nükte-fürûşân-ı encümendür.

Nazm

*Ez-sadâ-yı sühan-i 'aşk ne-dîdem bihter
Yâdgârî ki der-în günbed-i devvâr be-mând¹¹*

Lâ-siyemmâ fırka-i şu'arâ-yı belâgat-intimâ mahremân-ı harem-i bâr-gâh-ı 'izz ü kabûl ve muhteremân-ı harîm-i serâperde-i kurb ü vusûl olmuşdur. Nitekim nâzım-ı girâmî Şeyh Nizâmî demişdür:

Nazm

*Pîş ü pesî best saff-ı kibriyâ
Pes şu'arâ âmed ü pîş evliyâ¹²*

El- hâletü hâzihi bu fakîr-i kem-bîşenüñ zer-dûz-ı müfekkiresi bu resme tarh-endâz-ı nakş-ı harîr-endîşe oldu ki hıttâ-i kalem-rev-i Rûm'da nazm-ı eş'âr ile şöhret-şi'âr olan şu'arâ-yı nâdire-güftârüñ ferâ'id-i fevâ'id-i husûsiyyât-ı ahvâli silk-i zâbıta-i tahrîrde intizâm bula ve suver-i letâ'if-i keyfiyyât-ı akvâli âyîne-i sahîfe-i takrîrde cilve-ger ola. Ve'l-garaz bu dâ'iyye-i tasmîme ba'zı ecille-i fusahâ-yı zamânüñ teşvîk ü igrâları zamîme olmagla bu bir kaç satr-ı perîşanüñ cem' ü tahrîrine niyyet ve ictihâd-ı 'âcizâne vesâtatı ile tertîb ü tehzîbine 'azîmet olındı.

Kıt'a

*Ey Riyâzî göricek tezkiremi ehl-i hüner
Âferîn eylediler tab'-ı sühan-perverüme
Olmışam Husrev-i dîvân-ı belâgat şimdi*

¹⁰ "Eğer köylünün aşkının rahmeti gerçekleşirse, canının bağında reyhan dikenini biter.

Eğer aşk cilâsıyla parlatılmamışsa, gönül, sevgilinin güzelliğinin aynası olamaz."

¹¹ "Aşk sözünün sadâsından daha iyisini görmedim. O öyle bir yâdigârdır ki, dönen gökyüzünde kalmıştır."

¹² "Onun önünde ve arkasında büyükler saf bağlamıştır; arkasında şâirler vardır önünde de velîler."

Kayd olınsa n'ola hayl-i şu'arâ defterüme

Pes ân gâh ma'lûm ola ki bu gülşen-i belâgat ü beyân dâstân-serâlarınıñ kiminüñ nazmı reng-i hüsn-i edâ ve bûy-ı dil keş-i ma'nâ ile gül-i ra'nâya hem-ser ve kiminüñ zâde-i zemîn-i tabî'ati giyâh-ı hod-rûya berâber olmagın **Riyâzü'ş-Şu'arâ** ismi ile müsemmâ kılınmak evlâ görildi ve bir tenbîh ve iki ravzaya şâmil kılındı.

Tenbîh: Bu tezkirenüñ bir kaç hasîsası vardır.

Hasîsa-i ûlâ budur ki hânende ve nüvisendeye mûcib-i melâlet olmamak için edâ-yı ma'nâda / tatvîlden istignâ revâ görülmüştür.

Nazm

*Be-yâ vü hâl-i ehl-i derd bişnev
Be-lafz-ı endek ü ma'nâ-yı bisyâr
Sühan-râ pâye ger i'câz bâşed
Tırâz-ı hil'ateş icâz bâşed¹³*

Hasîsa-i düvvum: Hasan Çelebi Tezkiresi ki, sâyir tezkirelerden mu'cizdür, takrîben altı yüz aded şâ'ir yazmışdur. Lâkin şâ'iri müteşâ'irden fark itmemiştir. Fakîr-i câmi'ü'l-hurûf dört yüz 'aded şâ'ir yazup müteşâ'iri tarh eyledüm. Mukaddemâ tezkire imlâsı kaydına mübtelâ olanlar şâ'iri müteşâ'irden tefrîk ve ahad-i san'atı âhardan temyîzde tedkîk itmemişlerdür.

'Arabî

*İzâ kunte lâ-tedrî sive'l-vezni vahdehu
Fe-kul ene vezzan ve mâ ene şâ'iru¹⁴*

Hasîsa-i süvvum: Ekser şu'arânuñ mecmu'a-i eş'ârına destres bulup her birinüñ şâyân-ı şâbâş u istihsân olan kelimât-ı turfa-nikâtı intihâb olunup isbât olunmuşdur. Sâ'ir tezkire ashâbı bu tekellüfde degüllerdür.

Hasîsa-i çehârum: Tezkire erbâbınıñ târîh-dânlığına ve şî'r-şinâslığına müte'allik îrâdcikler yazılmışdur.

Hasîsa-i pencüm: Herkes hakkında mâ-hüve'l-vâki' yazılıp ne dâ'iyye-i hullet ü yek-cihetî ile medh ü senâda igrâk u itrâ olunmuşdur ve ne iktizâ-yı sâbıka-i bâz-geştle îfâ-yı hakk-ı sitâyişde müsâhele revâ görülmüştür.

Ma'lûm ola ki lisân-ı Türkî'de şî'r demek gâyetde düşvârdur. Zîrâ elfâz-ı Türkiyye rekîk ü nâ-hem-vârdur. Pes kudemâ-yı şu'arâ-yı Rûm'da şî're evvel âb u tâb virenlerüñ elfâz-ı

¹³ " Gel ve dertlilerin hâlini dinle! Onlarda söz azdır, mânâ ise çoktur.

Sözü, mûcize kadar düzgün söyleme mertebesine yükselttiyse de, kaftanının süsünü vecize gibi yaptı."

¹⁴ " Eğer vezinden başka bir şey bilmiyorsan, ben tartıcıyım de, şâirim deme."

rekîke ile ta'bîrâtına engüşt-i i'tirâz vaz' olunmayup mahall-i irtizâda vâki' olmak gerekdür. Nitekim Monlâ Câmî demişdür:

Şi'r

*Asl ma'nîst me-nih tâvânî
Der- 'ibâret çü fütêd noksânî¹⁵*

Müte'ahhirîn hod hüsn-i ta'bîre bir mertebe i'tibâr itmişlerdür ki asl-ı maksûdları hüsn-i ta'bîr olup ma'nâyı aña tâb'itmek mertebesine varmışdur. Ammâ hak budur ki ikisini dahı elden bırakmayup hem hüsn-i ta'bîr tarafı mer'î hem cevdet-i ma'nî cânibi manzûr olmak gerekdür. Ma'lûm ola ki sâ'ir-i makbûl dört nev'dür: Bir nev'i budur ki, îcâd-ı ma'nâda sâhib-i ihtirâ'ola. Nev'-i sâni oldur ki, ma'nâ-yı mukaddeme bir ma'nâ dahı zamm itmekle hüsn ü behâ vire. Nev'-i sâlis oldur ki, mukaddemâ bulunan ma'nâ-yı hüsn-i ta'bîr ile edâ ide. Nitekim Monlâ Câmî demişdür:

Nazm

*Ma'ni-i nik büved şâhid-i pâkîze-beden
Ki be-her çend der-û câme-i digêr-gûn pûşend
Hüner-est ân ki kühen-câme-i peşmîn zi-bereş
Be-der-ârend ber-û atlas u iksûn pûşend¹⁶*

Nev'-i râbî' oldur ki, mukaddemâ bulunan ma'nâdan, ma'nâ-yı âhara intikâl ide. Eger evvelkiden a'lâ ise hod makbûldür ve eger müsâvî ise gayr-ı merdûddur ve eger mâdûn ise gayr-ı makbûldür.

PÂDİŞÂHUMUZ ZÜBDE-İ ÂL-İ 'OSMÂN HAZRET-İ SULTÂN AHMED HÂN'UÑ EVSÂF-I SA'ÂDET-İTTİSÂFLARIDUR

Mahlas-ı şerîfleri Bahtî (1012)'dür ve hem târîh-i saltanatlarıdır. Biñ on iki târîhinde dest-ârâ-yı evreng-i Kayserî olmuşlardur. Bu rakam-güzâr-ı sahîfe-i niyâz bu resme târîh-perdâz olmuşdum:

Târîh

*Hamdü li'llâh kim cülûs itdi o şâh-ı kâm-kâr
Eylediler ser-be-ser erkân-ı devlet dest-bûs*

*Şimdi ol şâh-ı cüvân-bahtuñ durur nevbet diyü
Çaldılar bâm-ı sipihre çıkdı çak âvâz-ı kûs*

¹⁵ "Söyleyişde eksiklik olsa bile, bundan dolayı suçlama; asıl mânâdır."

¹⁶ "Ona başka başka elbiseler de giydirilse, güzel anlam, temiz bedenli bir güzele benzer. Hüner odur ki, üzerindeki eski yün elbiseyi çıkarıp atlas ve satenden elbise giydirebilirler."

Vâsıl olunca Kızılbaş'a sadâ-yı şevketi
Kanlu yaşıyla pür olmuş çeşmi mânend-i horûs

Kan ile ruhsâre-i a' dâyı gül-gûn eylesün
Baglamışdur havf-ı şemşîriyle reng sind-i rü'us

Hâk-bûs idüp öñinde yaş dökerdi dîdeden
Zûr-ı bâzûsın eger görmüş olaydı Eskebûs

Lafzen ü ma'nî bir a'lâ bî-bedel târîh idüp
Didüm itdi Şâh Ahmed biñ on ikide cülûs 1012

Bu târ u pûd endâhte-i rişte-i lafz u ma'nâ olman nesî-ce-i deffe-i kalem-i nâdire-perdâza bir pâdişâh-ı Cemşîd-'üvânûñ nâm-ı nâmîsine nişân-ı tamgâ-yı imtiyâz urılmışdur ki sarây-ı 'âlemde serîr-ârâ-yı hilâfet ü şehryârî ve mesned-pîrâ-yı saltanat u tâc-dârî olanlarıñ birinde bu deñlü ashâb-ı cân u celâl ve devvâ'i-i devlet ü ikbâl ferâhem oldugı meşhûd-ı dîde-i hired-i hurde-sikâl olmamışdur. Bir Şâh-ı 'adâlet-nihâddur ki eyyâm-ı 'adl ü dâdında zeber-i dest-i bî-emân zîr-i dest-i nâ-tüvânûñ kılına degmez idi. Meger ki, mutrıb-ı sâz-nüvâz-ı bezm-i safâ ve hergiz kimesnenüñ kimesne habbesini almaz ve çûbin kaldurmaz idi. Meger ki tîg-i ser-tîz-i dâne-i ber-dârıla seng-i kâh-rübâ

Mısra'

*Ahmidu'llâha 'alâ ma'diletü's-sultâni*¹⁷

kangı siper-pîçîde-i tугyân u istikbârdur ki, mânend-i gül-i nâ-fermân tünd-bâd-ı satvet-i kâhiresinden pür-ıztırâb olup ser-ber-zemîn-i itâ'at ü fermân olmaya ve kangı kemîn-i sâz-ı fitne vü fesâddur ki ser-zede-i 'arşa-i zuhûr oldukda misâl-i hatt-ı ruhsâre-i dilberân, şemşîr-i ser-tîzinden geçüp haftasında pâdâş-ı 'amelin bulmaya. La-cerem rezm-âzmâyân-ı 'Osmâniyân-ı her-tarafşeh-sâl-i tîg u terkeşle hevâ-yı şecâ'at ü celâdet şâh-bâzları olup evc-i a'lâ-yı dil-âverîde pervâz iderken Kızılbaş-ı nâ-be-kâr horos cengi-vâr ser-bâm-ı 'acz u ıztırârdan dik gelüp mukâbil olmaga ne cânı vardur.

Nazm

Ser-i a' dâyı boyar kana dem-â-dem kılıcuñ
Anlara halk anuñ içün didiler sürh-serân

Tob idüp kellelerin 'arsada tîguñ dâyim
Düşmen-i dîni bu üslûba kılur sergerdân

Menzil-i zendaka vü mecma'-ı ilhâd olalı
Sarsar-ı kahruñ ile hıtta-i Îrân vîrân

Bâreka'llâh zihî pâdişeh-i 'âdil kim

¹⁷ "Sultanın adâleti gerçekleştiği için Allah'a hamd ederim."

Şarkdan garba degin buldı cihân emn ü emân

Levhaşa'llâh zihî saltanat-ı kâhire kim

Kâf'dan Kâf'a cihân cümle mutî'-i fermân

Hakkâ ki, ol şeh-süvâr-ı 'arsa-i hilâfet ü tâc-dârî, yekrân-ı reh-vâr-ı saltanatı zîr-i rân-ı iktidâra çeküp ol vâdîde hâ'iz-i rehîne-i imtiyâz oldukları gibi semend-i tab'-ı revânı dahı 'arsa-gâh-ı belâgat ü beyâna sürüp kasab-ı hâme-i nîze-bâzî olmagla fâ'iz-i kasabü's-sebak-ı i'câzdur. Bu eş'âr-ı âb-dâr ol şehryâr-ı kâm-kâruñ kelâmü'l-mülûkinden vâye-dâr olan kelimât-ı fesâhat-şî'ârlarındandır ki bu nâme-i bî-nâm u nişâna 'üvân-ı i'tibâr kılındı:

Şi'r

Bûy irse cân meşâmına fasl-ı bahârdan
Murgân sadâsı gelse yine mergzârdan

Bulsa Nevâ'da gül gibi nev-besteler zuhûr
Kim tâze nakş u savt işidilse hezârdan

Nevrûz irişse yâd idüp ol eski demleri
Her kişi alsa dâdını bu rûzgârdan

Gülşende bülbülân gıceyi gündüze katup
Başlasalar terennüme her şeb nehârdan

Bahtî irişse hâsılı eyyâm-ı nevbâhar
Ayrılmasak çemende leb-i cûy-bârdan

Ve lehu

Sahn-ı 'âlem mergzâr oldı dilâ nevrûzdu
Tâze cân bahş oldı ezhâra sabâ nevrûzdu

Leyle-i Kadr oldı zülfüñ vuslatuñ eyyâm-ı 'ıyd
Mâh-ı nev kaşuñ ruhuñ ey meh-likâ nevrûzdu

Hokka-i yâkûtdan yine müferrih vaktidür
İdelüm la'lüñ bu gün rûha gıdâ nevrûzdu

Gülsitân içre yeter hâmûş olduñ hecr ile
Nâle kıl ey 'andefîb-i hoş-nevâ nevrûzdu

Çengini alup ele bezm-i felekde Bahtiyâ
Kıldı nâhid-i felek bir hoş nevâ nevrûzdu

Ve lehu

Eyler kemer kolını kucar miyânın âhar
Hançer gibi o mâhuñ kim bekler ise yanın

Meydân-ı 'aşk içinde zülf ü lebi firâkı
Terk itdürürse n'ola 'uşşâka baş u cânın

Ve lehu

Sıdı peymâne-i peymânını ey dil yine şâh

Bezm-i devletden ayak çekmesine oldu güvâh
Şâhlar yolına ‘azm itmedi ol bî-mezheb
Râh-ı ‘ahdini koyup ‘âkıbet oldu güm-râh
Lîk kâni‘degülem Hazret-i Mevlâ hakkı
Cümleten ‘askerini kırmayıcak hayl-i sipâh
Yir yüzinde dilerin aya kadar bulmaya yir
Tâc u tahtı ile mülkin ala destinden ilâh

Bu ebyât, câmi‘ü’l-hurûfuñ ol Hâkân-ı zahîr-ıktidâra ‘arz-daşt kılduğı kasîdedendür ki küstâhâne sebt olunmak ihtiyâr olındı:

Nazm

Ne rây-ı hazm-i girânında ıztırâb-ı fütûr
Ne pây-ı ‘azm-i revânında ihtimâl-i melâl
Diler ki bâm-ı celâlinde eylese ârâm
‘Aceb midür tolanup tursa murg-ı zerrîn-bâl
Bulaydı nâmiye kuvvet eger ki lutfi ile
Ne mümkün idi bura pençe-i çenârı şimâl
Ne bahr olur bu ki üstinde mevc urur cevher
Cihânda dest-i güher-bârına olur mı misâl
Sehâsı sâyilûñ eyler cevâbını takdîm
‘Aceb mi gelmese bahs-i keremde aña su’âl
Kimesne degmedi devrinde kimsenûñ kılına
Meger ki rişte-i tanbûra mutrib-ı kavvâl
Celâli olmag ile nâmı devr-i ‘adlinde
Çekerse mâh-ı bahâra ‘aceb mi tîg-ı hilâl
Olurdu kellesine tâcı sûfî-i şûmuñ
Elinden inse eger başı üstine kûpâl
Virürdi ser-i nîze ile şa‘şa‘ sı
Felekden itse eger hasmı nân-ı mihri su’âl

El-hâletü hâzihi, mekârim-i girân-mâye-i Hüsrevânî’den der-hâst olunur ki, bu derûn-ı penbe-i kâğıd-pârede, fûrû-güzâşte kılınan meşâmm-ı erbâb-ı ‘irfâna bûy-ı safâ virmez müşkrîze-i kem-behâ vü bî-mikdârı gûşe-i dest-i iltifât-ı şâhâne ile zemîn-i mezellet ü hâk-sârîden ber-dâşte buyurup miyân-ı kîse-i i‘tibârda cây-ı karâr virmekle ta‘lîka-i gerden-i rûzgâr olmaga şâyân u sezâ-vâr göreler.

Kıt‘a

Begenüp tezkiremi şâh-ı cihân

Pest iken kadrini a'lâ ideler
Umarın aña urup mühr-i kabûl
Kilk-i tahsîn ile imzâ ideler

Nesr

Dest-i du'â ber-efrâhtedir ki, derûn-ı bed-hâh-ı bed-hâli şîşe-i sâ'at gibi kûdûrât-ı savârif-i hadesân ile mâlî olup tasarruf-ı tekâlib-i zamân ile zîr ü zeber olmadan hâlî olmaya. Âmîn.

RAVZA-İ ÜLÂ

Selâtîn-i 'Osmâniyye'den şi'rle şi'ârı olan hazerât-ı 'âliyyât zikrindedür.

HAZRET-İ FÂTÎH SULTÂN MEHEMMED HÂN

Sultân Murâd Hân-ı Sânînüñ ferzendidir. Sâbi'-i selâtîn-i 'Osmâniyye olup mahlas-ı şerîfleri 'Avnî'dür. Sekiz yüz elli beş târihinde evreng-nişîn-i cihân-bânî olmuşlardır. Kûngüre-i hısn-ı 'âlî-binâsına kemend-i endîşe irişmek mertebesinden a'lâ Darü's-saltana-i Kostantiniyye'nüñ feth ü istîlâsı nâm-zed-i tîg-ı cihân-küşâları olmuşdur. Zihî Sultân-ı felek-mekân ki beyân-ı şân-ı ma'delet-nişânlarında "Ni'me'l-emîru emîruhâ"¹⁸ buyurulmuşdur. Ashâb-ı 'ilm ü kemâle kemâl-i meyl ü incizâblarından mi'mâr-ı himmet-i düşvâr-pesend-i kâr-güzârî nümüne-i heşt behîşt olan heşt-sahn-ı dil-ârânüñ Sinimmâr'ı olmuşdur. Hakkâ ki, ol makâm-ı turfa-binâ gürisnegân-ı fakr u fenâ olan talebe-i 'ilm ü kemâl için müheyyâ olmuş bir ziyâfet-hâne-i bi-hem-tâdur ki her taraf müşğîn-simât-ı zemîn üzere ser-pûş-ı âhenîn ile pûşîde niçe sahn-ı ni'met ber-keşîde kılınmışdur*. Husûsâ, câmi'-i şerîfînüñ kubbe-i 'âlî-bünyânı tâk-ı felekden nişân virüp iki cânibinde menâreleri,

Nazm

Gökler yüzine akça ile nerdübân olur

Nesr

ma'nâsını beyân ider.

Gâhî meydân-ı belâgatde mihmâz-ı hâme-i sühan-pervâz ile esb-i tabi'ate ihtizâz virürlermiş. Bu (iki beyt) anlaruñdur ki bu mecelleye sebt olınmak ihtiyâr olındı:

Nazm

Sâkiyâ mey sun ki bir dem lâlezâr elden gider
İrişüp fasl-ı hazân vakt-i bahâr elden gider

Ve lehu

¹⁸ "Onların Emir'i ne güzel Emir'dir?" Hadis-i şerif.

* N'de derkenar: Râkımü'l-hurûf, bu evrâk-ı perîşân üzere tahrîk-i hâme-i sihr-kâr itdüğü esnâda medâris-i şerîfelerinden birinde hizmet-güzâr-ı medârise idi. Minhu.

Secde-gâh eyler idi Ka'be'de mihrâb gibi
Kûyuñ içinde melek görse nişân-ı kademün

HAZRET-İ SULTÂN BÂYEZÎD HÂN

Sâmin-i Kayasıra-i 'Osmâniye olup mahlas-ı şerîfleri 'Adlî'dür. Sekiz yüz seksen altıda pîrâye-bahş-ı evreng-i Kayserî olmuşdur. Zamân-ı devletleri rûz-ı bâzâr-ı 'ilm ü 'irfân olan eyyâm-ı 'adl ü dâdlarında sûdâ-gerân-ı çâr-sûy-ı belâgat ü beyân ticâret-i râyiceye fâyiz olup sûd-ı bî-kerân itmişler idi. Belki lisân-ı hükûmetleri fermân-fermâ olmayan memâlik-i ehâlisinden ba'zı e'âlîye bezl-i iltifât-ı şâhâne idüp salât-ı cüz' ile revâne ederler idi.

'Arabî

*Ke'l-bahri yakzibu li'l-karîbi cevâhiren
Cûdin ev yab'isu li'l-ba'idi sehâbiyen¹⁹*

Cümleden, Horasân'da Mahdûm-ı Sâmi Monlâ Câmî hizmetlerine ba'zı 'avârif-i Hüsrevânî'den behre-dâr buyurdıklarında bu gûne senâ-kârları olmuşdı:

*Şîve-i mâdihî çü dârî pîş
Madh-i şâhân-ı ser-firâz-endîş
Hâssa şâhî ki ez-mesâfet-i dûr
Müddet-i kat'-ı û sinîn ü şühûr²⁰
Muhlis-i râ be-tengnâ-yı humûl
Beste ber-hod reh-i hurûc u duhul
Ne zi-nazmeş cevâhir-i mensûr
Dîde der-nâme-i du'â mastûr²¹
Be-kerîmend tuhfe yâd kuned
Be-girâmî hediye şâd kuned
Çîst ân tuhfe bedre-i zer-i nâb
V'ân 'atiyye-i hediye nâ-yâb
Bedre-i bî-şümâr-ı bedr der-û
Ahterân-ı bülend-kadr der-û
Bedr-i tedvîr ü âf-tâb-ı dirahş
Levnişân-tab'-râ meserret-bahş²²
'Aded-i ahterâneş pey-i şütülüm*

¹⁹ "Deniz gibi, yakınına değerli mücevherler (inciler) çıkarıyor veya uzağına bulut gönderiyor."

²⁰ "Övmeye kalkıştın mı, ulu şahların övgüsünü yapmayı düşün. O öyle bir padişahtr ki, onun ülkesini katetmek aylar ve yıllar alır."

²¹ "O isimsizlik darlığına düşmüş, kendisine giriş ve çıkış kapısını kapatmış; nazmında dizilmiş cevherler olmayan ve gözünü duâ kitabına dikmiş bir muhlisdir."

²² "Kendisine verilen hediyeyi yâd eder ve o hediyein değeriyle sevinir. O hediye nedir? Saf altın dolu kese midir, yoksa ele geçmez bir hediye midir? Onda, dolunayın sayısız kesesi ve yüksek kıymetli yıldızlar vardır. Devr eden ayın ve parlayan güneşin renkleri, insanın tabiatına sevinç katar."

Ez-usûl-i 'aded-i devâzdehim
Mehbitü'l-'izzi ve'l-'alâ Sultân
Bâyezîd İldırım* şeh-i devr
Hâk-i Yûnân-zemîn ez-û Gülşen
Cân-ı Yûnâniyân ez-û rûşen²³
Kâşif-i 'ukdehâ-yı Yunânî
Şârih-i nüktehâ-yı İmânî²⁴
Re'y-i û genc-i 'ilm-râ miftâh
Rûy-ı û bezm-i mülk-râ misbâh
Kerde tab 'eş be-fikret-i sâfi
Der-keâm-ı Hudâ-yı Keşşâfi
Lafz u hatteş metâli '-i envâr
Nazm u nesreş tavâli '-i esrâr²⁵

Nesr

Selâtn-i 'Osmâniye içre fazîlet-i 'ilmiye ile şöret-şi'ar olup nazm-ı eş'âr ile dahı ser ü kârı var idi. Bu iki beyt, ser-çeşme-i kelâmü'l-mülûkıdan cereyân iden zülâl-i nazm-ı âbdârlarındandır ki sebt olındı:

Şi'r

Ey süvâr-ı esb-i nâz olan rikâb-ı câna bas
Şimdilik meydân senüñdür ayaguñ mardâne bas

Şi'r

Her dâd ki peydâ şevved ez-sîne-i çâkem
Ebrî şevved girye kuned ber-ser-i hâkem²⁶

Nesr

* Yıldırım Bâyezîd didüğünde galat ider. Bu Sultân Mehemmed oğlu Sultân Bâyezîd-i Velî'dür. Yıldırım Bâyezîd, Sultân Murâd-ı Gâzî Hudâvendigâr'ıñ ferzendidir. İştirâk-i ismden galata düşmüşdür. Niyâzî-i Burûsevi, tercemesinüñ hâmişinde, Sultân Bâyezîd-i Velî'nüñ dahı asl-ı ismiyyesi Yıldırım Bâyezîd'dür, diyüp Monlâ Câmî'nüñ bu beyti ile müdde'â kılmışdır. Meger ki ol hâşiye mü'ellif-i kitâbuñ olmayup gayruñ ilhâkı ola. Bâyezîd Hân-ı Velî'nüñ asl mahlası cedit Bâyezîd-i evvel gibi Yıldırım olduğu İdrîs-i Bitlisî'nüñ târihinde ve Câmî Silsiletü'z-Zehab'inde ve Celâlî Dîvânı'nüñ ruba'ıyyât şerhinde dahı yazar. Galat hâmişi yazandadır. Velîlik soñradan 'alem olmışdır. Mahmûd Paşa-yı Velî didükleri gibi.

²³“Onun yıldızlarının sayısı on ikiyi geçmez ve onlar zulmün peşine düşmüşlerdir.

Yüceliğın ve ululuğın makamı, zamanın şâhı Sultan Yıldırım Bâyezîd:

Yunan toprağı onunla gülşen oldu; Yunanlıların canı onunla aydınlandı.”

²⁴“Yunan hikmetlerinin düğümünün çüzücüsü, imanın ince mânâlarının açıcısı.”

“O'nun görüşü, ilim hazinesinin anahtarıdır; yüzü ise ülke meclisinin aydınlatıcısıdır.”

²⁵“Keşfedici Allah'ın kelâmı hakkındaki saf düşüncesi, onun tabiatını berraklaştırmıştır.”

“Onun sözü ve yazısı nurların doğduğu yerdir; nazmı ve nesri sırların talihleridir.”

²⁶“Parçalanmış sinemden yükselen her duman, bulut olup; toprağımın (mezarımın) üstüne düşen bir gözyaşı olur.”

Şu‘arâ-yı zamâne bu gûne tettebbu‘ itmişlerdür:

Necâtî

*Her nâvek-i ney k’ez tû resed ber-dil-i çâkem
Nâyî şevved ü nâle kuned ber-ser-i hâkem²⁷*

Ca’fer çelevî

*Her tîr-i cefâ k’ez tû resed ber-dil-i çâkem
Servî şevved ü sâye kuned ber-ser-i hâkem²⁸*

Vasfî

*Her seng-i cefâ k’ez tû resed ber-dil-i çâkem
Levhi şevved ü sâye kuned ber-ser-i hâkem²⁹*

Mü’eyyed-zâde

*Her tîr-i se-per kez tû resed ber-dil-i çâkem
Murgî şevved ü raksî kuned ber-ser-i hâkem³⁰*

Kemâl Paşa-zâde

*Sevdâ-yı hatet k’ez tû resed ber-dil-i çâkem
Sünbül şevved ü girye kuned ber-ser-i hâkem³¹*

FÂTÎHÜ’L HAREMEYN HAZRET-İ SULTÂN SELÎM HÂN

Tâsi‘-i Selâtîn-i ‘Osmâniye olup mahlas-ı şerîfleri, ism-i sâmililerine nisbetle Selîmî’dür. Tokuz yüz on sekizde mesned-nişîn-i evreng-i saltanat olup ber-muktezâ-yı tahrîc-i ahkâm, zîc-i müstahrecleri re’s-i mi’e tâsi‘ada müceddid-i erkân-ı dîn-i Muhammedî olduğın ta’yîn itmişler idi ve cism-i latîflerinde yedi ‘aded hâli olup fâyıklar idi. Pâdişâh-ı ‘âlicâh teshîrine işâretdür dimişler idi. Birâder-i ekberi Sultan Ahmed ve Sultan Korkud Şâh İsmâ‘il, Kansugavri, Tomanbay, ‘Alâ’ü’-d-devle Han-ı Türkmân, vâlid-i mâcidleri, gûyâ ki ol yedi ahter-i ferhunde-hâl idi ki,

Nazm

*Zi-ahkâm-ı heft-ahter âyed bedîd
Ki dünyâ bedû dâd hâhed kilîd³²*

Nesr

²⁷ “Ondan, yaralı gönlüme gelen her neyin ucu, toprağımın (mezarımın) başında ağlayıp inlemeye sebep olur.”

²⁸ “Ondan, yaralı gönlüme gelen her cefa oku, toprağımın (mezarımın) başında selvi ağacı olur ve gölge eder.”

²⁹ “Ondan, yaralı gönlüme gelen her cefa taşı, toprağımın (mezarımın) başına bir levha olur ve gölge eder.”

³⁰ “Ondan, yaralı gönlüme gelen her üç kanatlı ok, toprağımın (mezarımın) başında bir kuş olur ve raks eder.”

³¹ “Ondan, yaralı gönlüme ayva tüyünün karlığı (veya ayva tüyünün aşkı) düşse, toprağımın (mezarımın) başında sünbül biter ve göz yaşı dökülür.”

³² “Dünyanın kilit vereceği kişi yedi yıldızın hükümlerinden ortaya çıktı.”

Fi'l-vâki' Sultân Bâyezîd Hân makâm-ı şeyhûhata kadem basmagla Sultân Ahmed'i velî-'ahd itmege niyyet itmiş idi. Ol şâhbâz-ı evc-i sa'âdet dahı ol hevâ ile âşiyânesinden pervâz idüp Üsküdâr'da Maltepesi dimekle şöhret-şi'âr olan makâmda karâr tutup mutarassıd-ı peyâm-ı saltanat olmuş idi. Lâkin yeñiçeri tâ'ifesi şehzâdenüñ muktezâ-yı hevâ-yı nefis üzere hareketin müşâhede itmekle saltanata 'adem-i liyâkatine cezmleri olup Kefe'de tırâzende-i mesned-i emâret olan Sultân Selîm'i getürüp evreng-nişîn-i hilâfet itmişlerdür. Mervîdür ki ba'zı er-bâb-ı keşf ü şühûd ol hılâlde lisân-ı hâtif-i gaybîden *Innehüm yerevnehu ba'iden ve nereyhu karîben*³³ kelâm-ı mu'ciz-nizâmın mirâren gûş idüp "Âyâ ne hâl zuhûr ide?" diyü intizâr-ı me'âl üzere iken sabâh-ı rûz-ı cülûs-ı *Kevvene es-Selîme emîren*³⁴ zemzemesinden nagme-sâz olmagla perde-ber-endâz-ı nihân-hâne-i râz olmuşdı. Devr-i saltanatları cümle tokuz yıl olup bu müddet-i kalîlü'l-mikdârda bu deñlü fütûhât-ı kesîreye muvaffak oldukların Kemâl Paşa-zâde merhûm bu gûne edâ itmişlerdür:

Kıt'a

Az müddetde çoğ iş itmiş idi
Sâyesi olmuş idi 'âlem-gîr
Şems-i 'asr idi 'asrda şemsüñ
Zilli memdûd olur zamânı kasîr

Nesr

Hakkâ ki, bu nazm-ı bî-misâlleri tamâm hasb-i hâlleri vâki' olmuşdur:

Nazm

Zi-hicrân seng-ber-dil yâr gafil 'ömr müsta'cil
*Figân ez-hicrân u âh ez-'ömr ü dâd ez-yâr u vây ez-dil*³⁵

Nesr

Semend-i tab'-ı sihr-sâzları 'arsa-i lisân-ı Derî'de Türk ü Tâzî itmeden hâlî olmayup ol lisânda tertîb-i Dîvân buyurmuşlardur. Hakku'l-insâf-ı munsif olan merd-i sühan-şinâsa hafî olmaya ki bir pâdişâh-ı 'âlî-câh bu deñlü işgâl-i saltanat u cihân-gîrî ile kendi lisânı olmayan zebânda tertîb-i Dîvân idüp pesendide-i erbâb-ı lisân düşüp muhâlif-i dîn ü devlet olan ba'zı sâhib-tezkire dahı tezkirelerinde terceme-i şerîflerin sebt idüp hakkında senâ-yı belîg ideler, Hakka ki, çok mertebedür. Bu eş'âr Dîvân-ı belâgat-'unvânlarından intihâb olunup sebt olındı:

³³"Doğrusu inkarcılar azabı uzak görüyorlar. Ama biz yakın görmekteyiz." Kur'ân-ı Kerîm, Me'âric Suresi 76/6.,7. âyetler.

³⁴"Selim'i Emir yaptı"

³⁵"Ayrılık yüzünden, gönülde taş var; yar gafil, ömür ise hızla geçip gidiyor. Ayrılık yüzünden figan ediyorum; âhım ömürden, yârdan adalet istiyorum; gönülden şikayet ediyorum."

Şi'r

*În sefer kerdan ü in bî-ser ü sâ mânî-i mâ
Beher-i cem 'iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ*

*Fikr mi kerdem şebî k'ân mâh-râ bînem be-hâb
Men der-în bûdem ki nâgeh şûd tulû'-ı âf-tâb*

*Cüdâ ez-ân meh egerçi yek-dem ez-în derd ü gam kem nîst
Dem-i âhur eger ümmîd-i vasl-ı û büved gam nîst³⁶*

Ve lehu

*Me-gû der- 'aşk eşk-i sürh ü rûy-ı zerd mî-bâyed
Ki in der- 'aşıkî dahlî ne-dâred derd mi-bâyed³⁷*

Ve lehu

*Beher-i hurşîd-ruh-ı hûb-ı tû ey reşk-i kamer
Mî-çehed çeşm-i kevâkib heme şeb-tâ-be-seher³⁸*

Ve lehu

*Bâz bûstân-ı sebz geşt ü şâh-ı gül bâ sad cemâl
Beher-i katl-i bülbül-i bî-çâre der ber-kerde âl³⁹*

Ve lehu

*Bî-tû nefesi mând hemîn ez-men-i hâkî
Tersem ki be-kûy-ı tû vezîden ne güzârend⁴⁰*

*Ger şâne-şevved pençe-i 'aşık zi-za 'îfî
Der-sünbül-i ma 'şûk resîden ne-güzârend⁴¹*

Ve lehu

*Yek-terennüm ki şenîd ez-leb-i ân serv-i revân
Men-i dil-sûhte-râ zemzeme ber-hâst zi-cân⁴²*

Rübâ'î

*Men şâh-ı dıraht-ı sâye-perverd neyem
Men hiç harîs-i bâde vü nerd neyem
Ger ser-i ser-keşân be-zûr-ı bâzû
Mu'ciz ne nehem hem-çü zenân merd neyem⁴³*

³⁶ "Bu sefer eyleme, bu varlıksız oluşumuz ve perişanlığımız, gönüllerin bir arada olması içindir."

"O ayı uyku da gördüğüm bir gece düşünüyordum. Ben bu düşüncede iken ansızın güneş doğdu."

"O ay gibi sevgiliden ayrı olmak, bir an için dert ve gamı azaltırsa da, sonunda eğer kavuşma ümidi varsa, bu gam değildir."

³⁷ "Aşk hakkında, kanlı gözyaşı ve sarı yüz gerekir deme. Bu âşıklıkta başka bir şey dahledilmez, dert gerekir."

³⁸ "Ey ayın kıskandığı güzel: Senin güneşe benzeyen yanağının güzelliği yüzünden, yıldızların gözleri gecedan sabaha kadar parladı durdu."

³⁹ "Yeşil bahçedeki gül şahı, yüzlerce güzellikle açıldı. Çaresiz bülbülün katli için hile yaptı."

⁴⁰ "Toprak olan benden, sensiz bir nefes kaldı. Korkarım ki, senin semtine bir rüzgâr bile esmez."

⁴¹ "Zayıflıktan dolayı âşığın pençesi tarak olsa da, sevgilinin zülfüne ulaşma imkânı bulamaz."

⁴² "O salınan selvi gibi sevgilinin dudağından duyulan bir nağme, ben gönlü yanığı ta canımdan gelen bir ezgiye sürükler."

Nesr

Bu matla‘-ı Türkî dahı anlara nisbet olunur:

Nazm

Ben yatam lâyıık mı ol karşımda ayagun tura
Serv-i nâzum diñ ben öldükde namâzum kılmasun

FÂTÎHÜ’L-‘İRAKEYN HAZRET-İ SULTÂN SÜLEYMÂN HÂN

‘Âşir-i trâzendegân-ı mesned-i Kayserî’dür. Tokuz yüz yirmi altıda evreng-nişîn-i saltanat olmuşlar idi. Mahlas-ı şerîfleri Muhibbî’dür. Ba‘zı eş‘ârında Muhibb dahı itmişdür. Bir pâdişâh-ı ehâli-perver idi ki her sâhib-hüneri nevâle-i gird-hân-ı efdâlinden behre-dâr itmek mukarrer idi ve bir Süleymân-ı rûzgâr idi ki tab‘-ı Bâkî gibi hezâr destân-serâ-yı gülzâr-ı belâgati ragbet ü i‘tibâr ile güftâra getürmiş idi. Nitekim dimişdür:

Nazm

Cihân-ı kerem Hân Süleymân Gâzî
Şeh-i âsmân-taht u hurşîd-efser
Vücûd-ı şerîfiyle dünyâ müşerref
Zamîr-i münîriyle ‘âlem münevver
Rikâbında kürsî gerek tâc-ı Kusrâ
Ola şol zamân kim süvâr-ı tekâver
Mülûk-i zamâne öñince revâne
Rikâb-ı humâyûnda Hâkân u Kayser
Eger beg olurlarsa lâyıık öñince
İnüp tâc-ı zerrîn ile heft ahter
Saçar bezme nûrı döker remze nârı
O tâc-ı murassa‘ o tûg-ı mücevher

Nesr

Selâtîn-i ‘Osmânî’nün eş‘ârı olup şâ‘irâne eş‘ârı ve üstâdane güftârı vardır. Mezkûra tertîb-i Dîvân-ı belâgat-‘ünvanları için fermân-ı vâcibü’l-iz‘ân ısdâr buyurdukda, bu güne gevher-bâr olmuşdur ki zikr olınan ebyâtuñ zeylidür:

Nazm

Hat-ı nazm-ı pâki çemenzâr-ı cennet
Elinde kalem çeşme-i âb-ı kevser
Bihâr-ı buhurıyla ‘âlem dimâgın
Kılupdur mu‘attar ol kilik-i mu‘anber
Zamân-ı kitâbetde kilik ü mürekkeb

⁴³ “Ben, gölge veren ağacın dalı değilim. Aslâ şarap ve tavla düşkünü de değilim. Gerçi, ben, kol gücüyle serkeşlerin başına şaşılacak bir iş getirmiyorsam da, kadına benzeyen erkekler gibi değilim.”

Elinde olur gûyiyâ ‘ûd u ‘anber
Nazar ehline meyl-i kühlü’l-cevâhir
Reg-i cân-ı bed-hâha nebtîz ü neşter
Nesîm-i safâ-bahş-ı subh-ı safâdan
Sühan gülşeninde hırâmân sanevber
O güftâr-ı mevzûn o reftâr-ı dil-keş
O sîmâ-yı matbû‘ o bâlâ-yı hoş-ter
Selâtîne dîvân olur çünkü lâzım
N’ola kılsa tertîb-i dîvân u defter
Debîr-i felek yazmaga vâridâtın
Eşî‘adan getürmişdür altun kalemler
Yazınmaga mânend-i nazm-ı Süreyyâ
Varaklar zer-efşân ider çarh-ı ahdar
Yanar şem‘-i Nâhîd öñinde şihâbuñ
Çeker her gice subha dek cedvel-i zer
Ana cild-i garrâ müzehheb mutallâ
Meh-i ‘âlem-ârâ hurşîd-i enver
Sühan matla‘ından güneş gibi togsun
Kosunlar şerîf adını genc-i gevher

Nesr

Bu Fârisî ve Türkî eş‘âr zâde-i tab‘-ı sühan-güzârlarıdır ki Dîvân-ı mu‘ciz-beyânlarından intihâb olunup sebt olındı:

Şî‘r

*Dîde ez-âteş-i dil garka der-âb-est merâ
Kâr-ı in çeşme zi-ser-çeşme harâb-est merâ
Dîde ber-hem nehem ü rûy-ı tû ârem be-hayâl
Der-şeb-i hecr me-gû dîde be-hâb-est merâ⁴⁴*

Şî‘r

Tâc u taht u saltanat ber-bâd olur çün ‘âkıbet
Kendüñi ‘âlem serîrinde Süleymân oldu tut

Ve lehu

Cânumı şevk-i ruhuñ çün ki tarab-nâk eyler
Ferahından sıgamaz sînesini çâk eyler

Ve lehu

Tefe’’ül eyleyüp cânâ cemâlüñ Mushafın açdum
Ham-ı zülfüñ görindi devlete dil anı dâl añlar

⁴⁴ “Gözüm, gönlümdeki ateş yüzünden suya batmıştır. Bu pınarın işi, kaynağından haraptır. Gözlerimi kapayıp yüzünü hayal ettiğimde, ayrılık gecesinde gözüme uyku girdiğini söyleme.”

Ve lehu

Ya ‘afv eyle yüzün göster ya sorma suçını öldür
Seni sevmek günâh ise efendi çok günâhum var

Ve lehu

Ruhlaruña baş egen bilsem ki gîsûlar mıdur
Âteşe secde iderler yohsa Hindûlar mıdur

Ve lehu

Çeşmüñüñ meyl itdüğünü zülfüñle didi gören
Sünbül otlar ol Hoten mülkinde âhûlar mıdur

Ve lehu

Bezm-i gamda kanlu yaşumdur ya ana nakl için
Âteş-i âhum şerârın dâne-i nâr atılır

Ve lehu

Va‘de-i vasl eyledi çün kim bize cânânımız
Ey ecel bir dem tevakkuf eyle alma canımız

Ve lehu

Anuñ-çün sîneme yazıldı şekl-i zü’l-fekâr
Tâ görenler diyeler kim sine-çâküñdür senüñ

Ve lehu

Delinür gamze-i müjgânla yürek
Biraz ey kaşı yay okuñ çekerek

Redd ider kapusunda ağlar-ısam
Ekdilige dahı Sitâre gerek

Seyr-i bostân ider benümle o yâr
Felege dimesün ‘aceb mi kelek

Ve lehu

Gitme ey cânım gidersen âh u zâr itsem gerek
Sanma kim dünyâda ben sensüz karâr itsem gerek

Ve lehu

Allâh Allâh diyelüm sancak-i şâhî çekelüm
Yürüyüp her yañadan şarka sipâhi çekelüm

Ve lehu

Muhibbî hubb-i dünyâyı gönülden çün terâş itdün
Kalenderlik ise ancak olur ‘aşk olsun abdâlüm

Ve lehu

Rindler bezminde sâkî bir ‘aceb nâm eyledüm
Mescidüñ kandîlini meyhâneye câm eyledüm

Ve lehu

Sûre-i ve'l-leyl okurdum dün namâz-ı şâmda
Zülfini añdum veli n'itdüm ne kıldum bilmedüm

Ve lehu

Gözüm yaşını kat' itmek dilersen hâk-pâyüñ ko
İki gözüm için yegdür cihânuñ tûtyâsından

Ve lehu

Bî-vefâ yârüñ Muhibbî cevrine incinme kim
Yârsüz kalur cihânda 'aybsuz yâr isteyen

Ve lehu

Hâbda yâri görüp fırsatla bûsenin al
Uyanıp hışma gelürse koma inkâr etegin

Ve lehu

Nûş kılsam kâse-i çeşmi yine âbı tolar
Sanki câm-ı sâgarüñ İskender'i oldum yine

Ey Muhibbî göz yaşı iki taraf zencir olup
Şâh-ı 'aşkuñ ben de bir şîr-i neri oldum yine

Ve lehu

Bu nazm-ı dürer-bârı okursa n'ola dilber
Lü'lü' yaraşur la'l-i Bedahşân arasında

Ve lehu

Mün'akis olmasun erbâb-ı safâya dirsen
Varma aglar ile seyrâna kenâr-ı cûya

Ve lehu

Mukarrer tevbe(y)i sırdum Muhibbî nûş idüp câmı
Şu göñlümden geçen gibi eger bir gül-'izar olsa

Ve lehu

Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi

Olsa kumlar sağışınca 'ömrüñe hadd ü 'aded
Gelmeye bu şîşe-i çarh içre bir sâ'at gibi

Nesr

Ol Süleymân-ı rûzgâr evreng-i tâbûta süvâr olup tünd-bâd-ı fenâ ile şehristân-ı 'ademe
revân oldukda Bâkî Efendi'nüñ didügi mersiyyedendür ki zamâne nazîrinden nişân
virmemişdür:

Nazm

Ey pây-bend-i dâm-geh-i kayd u nâm ü neng
Tâ key hevâ-yı meşgale-i derh-i bî-dîreng

Âhır mekânuñ olsa gerek cür'a gibi hâk

Devrân elinden irse gerek câm-ı ‘ıyşa seng
‘İbret gözinde niçeye dek gaflet uyhusı
Yetmez mi sana vâkı‘a-i şâh-ı şîr-ceng
Yüz yire kodı lutf ile gülberg-i ter gibi
Sanduka saldı hazîn-i devrân güher gibi
Döksün sehâb kaddin egüp katre katre kan
İtsün nihâl-i nârveni nahl-i ergavân
Bu acılarla çeşm-i nücûm olsun eşk-bâr
Âfâkı tutsun âteş-i dilden çıkan duhân
Ser-keşlik itdi tevsen-i baht-ı sitîze-kâr
Düşdi zemîne sâye-i eltâf-ı Kirdgâr
Olsun gamuñda bencileyin zâr u bî-karâr
Âfâkı gezsün aglayarak ebr-i nevbahâr
Tutsun cihânı nâle-i murgân-ı subh-dem
Güller yolınsun âh u figân eylesün hezâr
Sünbüllerini mâtem idüp çözsün aglasun
Dâmâna döksün eşk-i firâvânı kûhsâr
Hurşîde baksa gözleri halkuñ tola gelür
Zîrâ görince hâtıra ol meh-likâ gelür

HAZRET-İ SULTÂN SELÎM HÂN-I SÂNÎ

Selîm-i evvel gibi bunlaruñ dahı mahlas-ı şerîfleri Selîmî’dür. Tokuz yüz yetmiş dört târîhinde mesned-ârâ-yı evreng-i Süleymânî’ye pîrâye-bahş-ı kâmrâni olmuşlar idi. Nitekim Bâkî Efendi tehniye-i cülûs-ı meymenet-me’nûslarında bu gûne gevher-efşânî itmişdür:

Nazm

Bi’hamdi’llâh şeref buldı yine mülk-i Süleymânî
Cülûs itdi sa’âdet mülkine İskender-i Sâni
Togup gün gibi zerrîn tâc ile burc-ı sa’âdetden
Yetişdi şarkdan garba ziyâ-yı ‘adl ü ihsânı
Peri gökden nihân olmak ne mümkündür zamânında
Cihânı rûşen itdi pertev-i envâr-ı Yezdânî
Beşâretler zemîne âsmânuñ gözleri aydın
Cihânı şöyle nûrânî kılupdur rûy-ı rahşânî
Metâ’-ı ma’rifet geldi revâcın bulduğı demler
Zer-efşân eylesün nergisler evrâk-ı gülistânı
Biraz uyhu yüzün görsün felekde dîde-i encüm
Ki çeşm-i baht-ı bîdârı yeter dehrüñ niğeh-bânı
Hudâvend-i cihân sultân-ı ‘âdil şâh-ı deryâ-dil
Ser-efrâz u serîr-efrûz-ı tâc u taht-ı sultânî

Penâh-ı dîn ü devlet pâdişâh-ı âsmân-rif'at
Cenâb-ı Şeh Selîm İbni Süleymân Hân-ı 'Osmânî

Elinde Hazret-i Dâvûd'uñ âhendür ki mûm oldu
Ziyâ-bahş olsa âfâka n'ola şemşîr-i bürrânî

Kafâ-dâr oldılar şîr ü peleng âhûya sahrâda
İderler şol kadar şimdi ri'ayet hakk-ı ceyrânî

Felek gırbâl ile zer buldı dirler hâk-i râhında
Miyân-ı hâlede seyreyleyenler mâh-ı tâbânî

Aña her gûşeden biñ ta'ne taşın kondururlardı
Nigînüñle mu'âriz görseler mühr-i Süleymân'ı

Nesr

Zamân-ı saltanatları tevârîh-i eyyâmıdan olup habâb-ı sâgar-ı bâde gibi hayme-i 'ıyş u
'işret ber-pâ ve râyet-i zevk u safâ evc-i felekden bâlâ idi.

Mısra'

Demler ol demler idi zamân ol zamân idi

Nesr

Micmere-i hâme-i müşk-bârlarından 'alem-keş olan dûde-i sûtûr-ı eş'ârdur:

Şi'r

Nevâ-yı neyde rûh-efzâ olur 'uşşâka bir dem var
Dilâ ney gibi nâlân olmada bir özge 'âlem var

(Ve lehu)

'Âşık-ı sâdıkdâ dil birdür olımaç yâr iki
Hîç bir taht üzre mümkün mi ola hünkâr iki

HAZRET-İ SULTÂN MURÂD HÂN

Mahlas-ı şerîfleri Murâdî'dür. Tokuz yüz seksen ikide dest-pîrâ-yı evreng-i saltanat
olmuşlar idi. Mîr-i iklim-i sühan-dânî Bâkî Efendi, tehniye-i cülûslarında bu gûne gevher-
efşânî itmişdür:

Nazm

Tâli' oldu neyyir-i ikbâl ü devlet subh-dem
Şu'le saldı 'âleme necm-i hidâyet subh-dem

Kâ'inâtı kıldı mir'ât-ı cemâl-i Şâh'dan
Gark-ı envâr-ı hidâyet Rabb-i 'izzet subh-dem

Çokdan eylerdi cemâl-i bâ-kemâlüñ ârzû
Ber-murâd oldu hele tâc-i sa'âdet subh-dem

Şeş cihâtı rûşen itdi tal'atından gün gibi
Buldı ziyet çâr-sûy-ı mülk-i millet subh-dem

Nâ-gehân bir toz kopardı bâd-pây-ı devleti
Rûşen itdi dîde-i a'yân-ı devlet subh-dem
Âftâb-ı 'âlem-ârâ gibi zerrîn tâc ile
Taht-ı sîmîn üzre saldı ferr-i 'izzet subh-dem
Nevbet ol şâh-ı cüvân-baht-ı cüvânıdır diyü
Çaldılar eflâkden kûs-ı beşâret subh-dem
Sâye-i Yezdân penâh-ı dîn ü devlet Hân Murâd
Dâver-i devrân mu'izz-i saltanat Sultan Murâd

Nesr

Hakkâ ki, ol pâdişâh-ı vâlâ-nijâd-ı ma'delet-nihâduñ eyyâm-ı 'adl ü dâdında tâs-ı felekden herkese rû-nüma olan nakş-ı murâd idi. Husûsâ ki erbâb-ı belâgat ü beyân hâ'iz-i cevâyiz-i bî-şümârları olup medh ü senâlarında mânend-i berg-i sûsen jâle-dâr-ı ratbü'l-lisân olmuşlar idi. Muhakkikâne eş'ârı ve mutasavvıfâne güftârı vardır. Gâh tab'-ı pür-iktidârlarından bu gûne güftâr dahı bedîdâr olur idi:

Şi'r

Ne deñlü başa çıksa dûd-ı âhumdan bükâ artar
Bu 'âdetdür ser-i kûh üzre ebr oldukça mâ artar

Diger

Vefâya va'de kılur mı Murâd'a ol gül-i ter
Yalancı gül gibi bir tâze nev-cüvânım var

HAZRET-İ SULTÂN MEHEMMED HÂN-İ SÂLİS

Mahlas-ı şerîfleri cedd-i büzürk-vârları Sultân Bâyezîd Hân gibi 'Adlî'dür. Biñ üçde tırâzende-i mesned-i Kayserî olmuşlardır. Hakkâ ki, bir pâdişâh-ı 'âlî-şân idi ki nakdîne-i hâlisü'l-'ayâr tab'-ı ravânı kâbil-i nakş-ı sikke-i 'adl ü dâd olmada dirhem-i 'adlîden nişân idi. Zamân-ı pür-emânında tünd-bâd-ı hazânı hırmen-i gülde olan tûde-gâhuñ nigeş-bâmı olmuş idi. Sünnet-i seniyye-i Muhammedî'yi ihyâ buyurup küffâr-ı nâ-bekâra bi'z-zât gazâ itmekle burc-ı bârû-yı dîvârı küngüre-i kal'a-i âsmânla rû-bâ-rû olan Egri gibi hasn u hasîni mânend-i halka-i nigîn zîr-i dest-i iktidâra almışlar idi. Nitekim Bâkî Efendi demişdür:

Nazm

Dil-âverler oyunlar oynadı küffâra ol gün
Gören bâzîçe-i takdîrûñ oldu deng ü hayrânı
Çıkup yelkenliler Rûmî siperden bâd-bânlarla
Yine gösterdiler cûş u hurûş-ı bahr-i 'ummânî
Neheng-âsâ dil-âverler 'adûyı yutdılar gitdi
'Aceb deryayemiş hakkâ bu leşker-gâh-ı 'Osmânî

Çalındı kûslar tabl u nakkâre saldı âvâze
Düğün bayram idi gûyâ guzâta ceng meydânı
Kimi şemşîr-bâz oldı kimi cân-bâz bu halkuñ
Temâşâ eyleseñ ol günde görseñ hâl-i insânı

Nesr

Gâhî âzmâyiş-i tab‘ yolundan nazm-ı eş‘âr-ı fesâhat-şî‘âr için kalem-i ‘anber-bârların der-kâr iderler idi. Bu birkaç güftâr ol pâdişâh-ı nîkû-kirdârıñ âsâr-ı pür-ıktidârıdur: ki bu mecelleye sebt olunmak ihtiyâr olındı:

Şî‘r

Ol saçı Leylî umaram baña Mecnûn’um diye
Gezmesün gelsün belâ tagında mahzûnum diye
Yolına cân virmegi anuñçün ikrâr eyledüm
Habs idüp çâh-ı zenahdânuñda medyûnum diye
Umaram şî‘r-i güher-bârum işitdükde nigâr
Kandadur gelsün beri ol dürr-i meknûnum diye
‘İzz ü devlet ol baña yetmez mi bu dünyâda kim
Nâz ile ol çeşmi nergis baña meftûnum diye
Dilberler oldur ‘Adliyâ kim hışm idicek ‘âşıkâ
Boynuña bend eylerin zülf-i humâyûnum diye

RAVZA-İ SÂNIYE

Dârü’l-mülk-i Rûm’da şî‘r ile şöhet-şî‘âr olan şu‘arâ-yı mukarrer beyânındadır.

HARFÜ’L-ELİF

EBU’S-SU‘ÛD HÂCE ÇELEBİ

Sa‘dü’s-su‘ûd-ı âsmân-ı keşf ü şühûd Şeyh Yâvesî Hazretlerinüñ nefice-i mukaddeme-i vücûdudur. Ya‘nî hâvî-i fehâvî-i fazl u kemâl, muharrir-i kasabât-ı esbak, halbe-i câh u celâl, hâme-i vâsîtî-nihâdî gibi bî-sütûn-ı şerî‘atüñ ‘imâdî olan Ebu’s-su‘ûd ‘İmâdî’dür.

Kıt‘a

Kân-ı ‘irfân-ı İlâhî bahr-i şer‘-i Ahmedî
Sa‘d-ı millet seyyid-i ümmet imâmü’l-müttekîn
Mahzenü’l-Esrâr-ı millet nâsır-ı ahkâm Hakk
Matla‘ü’l-Envâr-ı hikmet feylesof-ı hurde-bîn

(Nesr)

Kazî-‘asker Seyyid Çelebi’den evvelîn-i pâye-i mi‘râc-ı ‘izz ü ‘alâ olan mülâzemetle kâm-revâ olup kat‘-ı merâtib ile Dârü’s-saltana-i Kontantiniyye’de dest-ârâ-yı pîş-gâh-ı şerî‘at iken Rûmili sadrınıñ kâr-fermânı olmagla,

Mısra‘

*Eb‘ade Süleymî matlabun ve merâmun*⁴⁵

olan çâr-bâlîş-i mesned-i itfâya pîrâye-bahş-ı kâm-rânî olmuşlar idi. Evâhir-i devlet-i Süleymânî’de eser-i hâme-i müşk-efşânî olan tefsîr-i şerîf-i belâgat-nişânı huzûr-ı saltanata ref‘ itdükde kemâl-i kabûlle telâkki buyurup râtibe-i vazîfe-i fetvâya ‘inâyet-i zamîme terakki buyurmışlar idi. Zamân-ı şerîflerine müntehî olunca ve sâde-i mansıb-ı fetvâyı kenâr-ı tasarrufa çekenlerün birine bu deñlü ta‘zîm ü ikbâl ve terkîm ü iclâl müyesser olmuş degül idi. Ol hâce-i mekteb-i fazîletün şâkirdi olup şeref-i mülâzemetine nâ’il olanların ekseri ‘asr-ı ferhunde-eserlerinde mansıb-ı ‘âliyyeye i‘tilâ idüp kimi kâdî kimi kâzî-‘asker olmuşlar idi. Gâhî âzmâyiş-i tab‘ idüp ‘Arabî ve Fârisî lisânla nazm-ı sühana isti‘dâd-ı fitratdan ruhsat u kudret buldukların izhâr, belki Türkî şi‘r dimege dahı teveccühleri oldugın iş‘âr buyururlar imiş. Bu eş‘âr zâde-i tab‘-ı pür-iktidârlarıdır ki sebt olındı:

Şi‘r

Yine sevdâ-zede-i zülf-i siyeh-kâr oldum
Yine bir olmayıcak derde giriftâr oldum

Ve lehu

Gûşe-i vahdet idi kabrün ‘azâbı olmasa
Hoş temâşâ idi mahşer hisâbı olmasa

Ve lehu

Kalb-i meyyâlüm elinden niçe idem yâ Rab kim
Göricek âb-ı revân gibi akar her güzele

Yoluña harc ideyin nakd-i cân elde iken
Ki geçer fırsat-ı ‘ömr-i güzerân girmez ele

Ve lehu

Mahv olup gitmez mürûr-ı dehr ile bâkî kalur
Hâme ile safha-i evrâkda mesfûr olan

Safha-i ‘âlem ne alçak kâğıd olur altına
Bir nefesde neşf ider hep üstine mastûr olan

⁴⁵ “Süleymî’nin isteği ve dileğini uzaklaştırdı (yerine getirmedi).”

Nesr

Merhûmuñ cümle-i letâyifindendür ki Şemsî Paşa Vikâye'yi Türkî nazm idüp imzâ içün huzûr-ı feza'il-ihativâlarına takdîm itdükleri matla'ı budur:

Nazm

Besmeyleyle olur 'inâyet-i Hak
İsm-i zâtuñ bize hidâyeti çok

Nesr

Hâme-i bezle-güzârları sahîfe-i beyâna bu gûne 'anber-bâr olurlar ki bi-'ibâretin nakl olunur:

Nazm

Besmeyleyle olur 'inâyet-i Hak
Hamdeyleyle bulur sühân revnak
İsm-i zâtuñ bize hidâyeti çok
Lutf u irşâdına nihâyet yok

Nesr

Zâhir böyle buyurulmuşdur. San'at-i ihtibâk-ı ri'âyet olunup mühelhil hem-şîresine gönderdüğü üslûb üzere her beytüñ birer mısra'ı tayy olunmuş. Gâlibâ bizi imtihânen gönderilmiş gibi tezâhüm-i işgâl ve terâküm-i ahvâl sebebi ile bu makûle umûr-ı hafiyeye-i idrâkine bizde kudret kalmamışdur. Bizi teklîf-i mâlâ-yutâkdan sıyânet buyurasuz.

İntihâ tokuz yüz seksen iki Cemaziyü'l-evvelîsinde fevt olup Eyyûb'de binâ itdüğü mektebi hazîresinde defn olunmuşdur. *Rahmetu'llâhi 'aleyhi rahmeten vâsi'aten* ⁴⁶.

AHMED PAŞA

Burûsevî'dür. Sultan Murâd'ıñ kâzî-'askeri Veliyyü'd-dîn'üñ ferzend-i fezâ'il-şi'ârî ve Fâtîh Sultân Mehemed'üñ vezîr-i a'zamı ve sebak-güzârı olmuş idi. Hıttâ-i kalem-rev-i Rûm'da şi're evvel sûret viren bunlaruñ çihre-küşâ-yı hâme-i mu'ciz-nigâridur. Mervîdür ki Hüseyin Baykara zamânında Dârü'l-mülk-i Horâsân metâli'-i ehille-i ehâli-i 'ilm ü 'irfân ve menşe'-i ashâb-ı belâgat ü beyân olup vezîri olan Mîr 'Alî Şîr Nevâ'î, bir meclis-i hâssü'l-hâssda dârü'l-eyâletiniñ 'ulemâ ve şu'arâsı bihterîn-i her-merzubûm olan mülk-i Rûm'üñ 'ulemâ ve şu'arâsına gâlib olmasın iddi'â ider. Hazret-i Mahdûmî ol meclisde hâzır bulunup, "Tıynet-i Rûmiyân'da olan vüfûr-ı ehliyet ü 'irfân dahı inkâr olunmaz." buyururlar. Bu mukâvele esnasında cânib-i derden bir murakka'-pûş zâhir olup gûşe-i meclisde mütemessil

⁴⁶ "Allah'ın bereketli ve geniş rahmeti onun üzerine olsun."

olur. Ahvâlinde su'âl olındukda Rûm'da geldiği zuhûr bulur. Şu'arâ-yı Rûm'uñ nev-peydâ eş'ârından istifsâr iderler. Sâhib-i tercemenüñ bu bir kaç beytini okur:

Şi'r

Çîn-i zülfiñ miske beñzetdüm hatâsın bilmedüm
Key perişân söyledüm bu yüz karasın bilmedüm

Kad kıyâmet gamze âfet zülf fitne hat belâ
Âh kim ben hüsniñün bunca belâsın bilmedüm

Nesr

Hazret-i Mahdûmi bu terâne-i dil-keşi istimâ' itdükde bî-ihtiyâr ser-âgâz-ı raks u semâ' idüp "Müdde'âmuz sâbit oldı." buyururlar. Ve merhûm bedihe-gûylükle şöhret-şi'âr olup nakl olunur ki meclis-i Sultân Mehemedî'de Rind-i Şirâzî'nüñ Dîvân-ı belâgat-perdâzından tefe"ül olındukda bu beyti vârid olur:

Şi'r

Ânân ki hâk-râ be-nazar kimyâ kunend
Âyâ büved ki gûşe-i çeşmî be-mâ kunend⁴⁷

Nesr

İrticâlen bu gûne tetebbu' ider ki:

Şi'r

Ânân ki hâk-râ be-nazar kîmyâ kunend
Hâk-i cevâhir-i kademet tûtyâ kunend⁴⁸

Nesr

Rind-i şâhid-bâz ve sâde-rûlar hevâsına dem-sâz olup,

Nazm

'Aşk-bâzî be-ragm-ı kec-nazarân
Nîst cüz' 'aşk-ı nâzenîn-püserân

Püser-i dil-firîb-râ 'aşk-est
Kâmet-i câme-i zîb-râ 'aşk-est⁴⁹

Nesr

diyenler idi.

Nakl olunur ki harem-i sarây-ı sultânîde âşiyâne-sâz olan tezervân-ı hümâ-perdâzdan birine dil-rübûde olmagın bir rûz-ı şikârda cüvânla Ahmed Paşa hem-rikâb-ı şâh-ı Cem-mikdâr olup giderken zemîn-i gil-nâkden bir pâre gil taraf-ı ruhsâr-ı dilber-i 'Azrâ-izâr'a

⁴⁷ Onlar ki, bir bakışta toprağı altına çevirirler. Acaba bize de göz ucuyla şöyle bir bakarlar mı?"

⁴⁸ "Onlar ki, bir bakışta toprağı altına çevirirler. Onun ayağının cevher gibi olan toprağını sürme derler."

⁴⁹ "Aşıkdaşlık etmek, kötü düşüncelilere rağmen, nazlı oğlanların aşkından başka bir şey değildir. Bu aşk, gönül alıcı oğlanların aşkıdır; güzel elbiselere bürünmüş boylu posluların aşkıdır."

su‘ûd itdükde bî-ihdiyâr “*Yâ leytenî kuntü türâben*”⁵⁰ âyet-i kerîmesin tazmîn ider. Cüvân-ı nükte-dân dahı “*Yekûlü kâfirun yâ leytenî kuntu türâben*”⁵¹ diyü cevâb virür. Bu nâz u niyâz zamîr-i pâdişâh-ı nükte-perdâzda cây-gîr olup imtihânen cüvânuñ sâk-ı sîmînine zincir-bend-i âhenîn ururlar. ‘Âşık-ı derd-mend bu nazm-ı dil-nişânî ile izhâr-ı râz-ı nihânî ider:

Nazm

Cihân yansun ki ol şem‘-i şeker-hand
Yatur giryân ayagında demür bend

Nesr

Bir def‘a dahı yine imtihânen zülfin zîr-i külâhında nihân itdürdükde bu gûne gevher-efşân olur:

Şi‘r

Zülfin gidermiş ol sanem kâfirligin komaz henüz
Zünnârını kesmiş velî dahı müselmân olmamış

Nesr

‘Âkıbet sarsar-ı gazab-ı sultâni heyecân idüp vücûd-ı hâkîsini bâd-ı fenâyâ virmek mukarrer iken ol hurşîd-i âsmân-hüner, reşk-i perde-i şeref-i şems olan sa‘âdet-i siyâdetden behre-ver olmagla nesebine ihtirâm idüp mu‘âdil-i heft-kulle-i çarh-ı vâlâ olan Yedikulle’de cây-ı karâr virmekle iktifâ buyurmışlar idi. Ol dahı cûş-ı nişân-ı kînine âteş-feşân olmag için huzûr-ı Hudâvendigâra “kerem” -redif bir kasîde-i âbdâr diyüp cenâb-ı saltanata ısdâr itmiş idi. Karîn-i nazar-ı iltifâtları olup,

Nazm

Kul günâh itse n’ola ‘afv-ı şehen-şâh kanı
Tutalum iki elüm kanda imiş kanı kerem
Ne kerem ola ki maglûb idine anı günâh
Ne günâh ola ki maglûb idine anı kerem

Nesr

beytlerine gelicek hatt-ı itlâka fermân-ı kazâ cereyânları vârid olup bu gûne gevher-efşân olurlar ki, “Mâdâm ki Ahmed’de bu belâgat u fesâhat vardur, pâdişâhlardan aña zevâl itmek emr-i muhâldür.” Ba‘de’-ıtlak Burûsa’da Emîr Sultân evkâfına mütevellî itmişler idi. Ol esnada pâdişâh-ı ‘âlem-penâh ol şehr-i cennet-misâle sâye-i kadem-i iclâl salup a‘yânına bezl-i mevâyid-i eltâf u ihsân itdüklerinde, bunlar dahı tevliyeten halas ihsânın recâ idüp bu nazm-ı bî-emsalle ‘arz-ı hâl eyledükde ki, zikr olunur:

⁵⁰“Keşke toprak olsaydım” **Kur’ân-ı Kerim**, Nebe’ Sûresi, 78/40. âyet.

⁵¹“İnkârcı, keşke toprak olsaydım, der” **Kur’ân-ı Kerim**, Nebe’ Sûresi 78/40. âyet.

Nazm

Cihâna lutf idersin her cihetden
Halâs it ben kuluñı tevliyeden

Nesr

müsted'âsı hîz-i is'âfda cilve-nümâ olmuş idi.

Merhûm Necâtî Beg'üñ nâmı 'Îsî olmagla bâlâ-yı isti'dâd-ı Hudâ-dâdlarına sûzen-i hâme-i vâsıtî-nihâdla bu gûne hil'at-dûz-ı mahmidet ü senâ olmuşdur:

Nazm

Necâtî'nüñ dirisinden ölüsü Ahmed'üñ yegdür
Ki 'Îsî göklere çıksa yine dem urur Ahmed'den

Nesr

Bu ebyât Dîvân'ından intihâb olunub sebt olındı:

Şi'r

Yazmış cemâli nüshasına hattı hâşiye
Düşmüş anuñ kenâresine zülfi kayd-ı sahh

Ve lehu

Katı gönlüñden şikâyetler ider dil gamzeñe
Gör niçe dîvânedür kim ugruya taş añdurur

Ve lehu

Bilmezem mektûbumı kim 'arz ide cânâneye
Kâsıd ol hüsn ü cemâli göricek hayrân olur

Ve lehu

Binsem 'aceb mi esbüñe kim bâd-ı sarsara
Gâhî gubâr u gâh Süleymân olur süvâr

Ve lehu

Gûş-ı benefşeden sakın ey 'andelîb-i mest
Gel hüsnî râzın açma ki yirüñ kulağı var*

Ve lehu

Hatt-ı siyâh olmasa yüzüñde 'aceb olmaz
Gülzâr-ı cinândur yañaguñ şeb olmaz

Ve lehu

San İsmâ'il'dür çeşmüñ yatur hançer altında
Ya İbrâhîm'dür zülfüñ ki olmuş gülsitân âteş

* "yirüñ kulağı var"ı Revânî "nişân-ı pây-ı esb"de ider gelse gerekdür. Minhu.

Ve lehu

‘Ahd-i ‘adlünde yumarlar cümle yıldızlar gözin
Girdügince çeşme-i kâfûra bi-mîzer güneş

Ve lehu

Şöyle korkutmuş yüregın hançerüñ tîz-âbı kim
Kanda bir su görse berg-i bîd-veş ditirer

Ve lehu

Mihrüñüñ bâzârına bir vechile germ oldı kim
Kapudan yüz kere kovarsañ (yine) bacadan düşer

Ve lehu

Gam degül bî-hal olursa safha-i hüsnünde hat
Resmdür ‘âriflere nâme yazılır bî-nukat

Ve lehu

Lü’lü’ dişüñ ki olmuş aña perde-dâr la‘l
Her dânesi düşürdi gözümdeñ hezâr la‘l

Urduñ cefâ taşıyla sıduñ çünki göñlümi
Gevher sıduñ ‘ivaz gerek ey şive-kâr la‘l

Nûş eyle câm-ı bâdeyi nûşinlikle kim
Gûş-ı kadehde zeyn ola bir gûşvâr la‘l

Kılma ten-i za‘îfümi kanlu yaşumla gark
Dizme bir ince iplige ey gül-‘izâr la‘l

Deryâ-yı la‘le zevrak-ı zer sal bu demde kim
Gebher saçar hevâ bitürür hâk-sâr la‘l

Yüz sürmeseydi saña ki bulmadı zer behâ
Bulmasa nâmuñ olmaz idi nâm-dâr la‘l

Bir câm içürdi cevher-i tıguñ ‘adûya kim
Her bir cür‘asından oldı yemîn ü yesâr la‘l

Ve lehu

Yüzüñi görmeyicek şöyle derd-nâk olurun
Nâ-geh gamdan ölmedügümi añup helâk olurun

Ve lehu

Şeb-i Kadre döndi bu müşgîn rakam
Sücûd itse tañ mı dirah-ı kalem

Ve lehu

Kimse yâri düşde görse ‘âşık olmasun diyü
Halkı uyutmaz benüm itdügüm efgân her gice

Ve lehu

Çekdi zülfin gûşe-i ebrûsına dilber didi
Yaraşur Ka‘be örtüsü asılsa mihrâb üstine

Ve lehu

Nâlesinden incinüp dâr itme zülfünden dili
Cânlar avlarsın ceres takmaz mısın şebâzuña

Ve lehu

San leşker-i Fir‘avn idi bu hatt-ı siyâhuñ
Kim ‘ârizuñ âbında helâk eyledi Mûsî

Ve lehu

Tokındı çünkü cefâ sengi şîşe gönlümüze
Ayaguñ altına alma bu âb-gîneleri

Nesr

Bu mısra‘ da anuñdur, Bâkî Efendi tevârüd itmişdür:

Mısra‘

‘Âşıkuñ göñli şikeste ‘ahd ü peymânı dürüst

Nesr

Tokuz yüz ikide fevt olup Burûsa‘da kendi binâ itdüğü medresesi hazîresinde defn olındı. Giriftârî-i çâr-mîh-ı ‘anâsırdan cân-ı nâ-tüvânı rehâ buldukda Eflâtûn-zâde, târîh-i vefâtın bu gûne edâ itmiş-idi:

Mısra‘

*İnne‘l-cennâti me‘vâ rûhahu*⁵²

MÜFTİ‘S-SAKALEYN KEMÂL PAŞA-ZÂDE AHMED EFENDİ

Vatan-ı ‘aslîleri Tokat‘dur. Edirne‘de neşv ü nemâ bulmuşlardır. Sipîhr-i fazl u kemâlûñ şems-i pür-envârı ve ‘ulemâ-yı Dârü‘l-mülk-i Rûm‘uñ server ü serdârıdır.

Nazm

*K‘eş-şemsi külli‘l-verâ min fazlihi aktabû
El-kâfu zâyidetü‘l-kâfi teşbihu*⁵³

Sadr-ı Anatoli‘da kâr-fermâ olup karîben mine‘z-zamân mesned-nişîn-i çâr-bâlîş-i iftâ olmuşlar idi. Rütbe-i fazîleti andan ber-terdür ki resen-bâz-ı hâme-i hevâ-yı ta‘rîfde, rismân-ı sûtûr üzere mizân-ı tab‘ u pây-ı çübîn ile refâtara iktidârı ola ve kümeyt-i hâme-i sühan-güzâra her ne deñlü irhâ-yı ‘inân ölinsa sahrâ-yı fasîhü‘l-ircâ-ı medh ü senâsın kemîne girîvesin kat‘a mecâl bula.

⁵² “Allâh O‘nun ruhunun mekânını cennet eylesin.”

⁵³ “Bütün insanlar O‘nun faziletinden, güneşten faydalanır gibi faydalanırlar. Hattâ, benzetme ke‘fi bile fazladır.”

Nazm

*El-kıssa eger be-tûlhâ 'ömr-i dirâz
Der-mülk-i sühan-verî revem şîb ü firâz
Ta kerde be-vasf-ı ân yekî menzil-i tayy
Âhır be-karâr-gâh-ı 'acz âyem bâz⁵⁴*

Nesr

Her fende bir kitâbı ve her mahalle bir risâle-i müşgîn-nikâbı olup üç yüze karîb kütüb ü resâ'ili vardır. Nakl olunur ki, cümle tahrîratı müddet-i 'ömrine nisbetle hisâb olındukda, günde bir cüz'den ziyâde düşer. Hakka ki, hâric-i havsala-i kudret-i beşerdür.

Sultan Selîm mersiyesinde buyurdıkları şâh beyt-i bî-misâl ki zikr olunur:

Nazm

*Şems-i 'asr idi 'asrda şemsün
Zilli memdûd olur zamânı kasîr*

Nesr

Tamâm hasb-i hâlleri vâki' olmuşdur.

İnşâda dahı kalem gibi yed-i tûlâsı olup sâhib-kırân-ı zamân Sultan Selîm Hân'ıñ fütûhâtın yazmışdur. İnşâlarında sanâyi'-i bedî'iyeden ekser isti'mâl itdükleri san'at cinâsdur. Kendiler hânedân-ı emâretten zuhûr itmiş iken bu deñlü fezâ'il ü kemâlâta mâ'il olduklarına işâret ve mu'âsırları olup 'ilm ü 'irfândan sâde ba'zı monlâ-zâdelerden kinâyet idüp buyurmuşlardır:

Kıt'a

*Ma'rifet gerçi ki beg-zâdelere lâzımdur
Ehl-i 'ilm olmaz ise yine beg oğlu begdür
Ehl-i 'ilm oğlu olup hangeh-i dünyâda
Câhil olmakdan ise togmadan ölmek yegdür*

Nesr

Monlânıñ cümle-i letâyifindendür ki Sultân Selîm Hân Hazretleri ile Mısır'a giderken diyâr-ı Karamân'a güzâr iderler. Deşt ü kühsârında câ-be-câ gird-bâd âşikâr oldukda pâdişâh-ı Cem-câh, " 'Acebdür ki, Karamân diyârınıñ gird-bâdı çok olmaga bâ'is ü bâdî ne ola?" diyü buyurdıklarında, Monlâ bu gûne nâdire-perdâz olurlar ki, "Merkad-i Monlâ-yı Rûmî bu hâkde olmagın bâd u gubârı Mevlevî olup semâ' iderler." Bu mazmûnı Vizevî Behiştî bu gûne edâ itmişdür:

⁵⁴ "Hâsılı, bu uzun ömür boyunca, şâirlik ülkesinde, br aşağı, bir yukarı gitsem de, o konaklardan birinin vasfını aşıncaya dek, sonunda, bunu yapamam ve âcizlik karargâhına geri dönerim."

Nazm

Gören dir raks iderken gird ü bâd-ı deşt-i hâmûnı
Semâ‘a koydı Leyli’nün hevâsı hâk-i Mecnûn’ı

Nesr

Bu dahı cümle-i letâyifindendür ki, bir dem-i firûzda, ashâb-ı halka-i meclis-i pürsafâsı ol mâh-ı burc-ı fazîlet ü istihâle hâle olup her bâbdan kıyl ü kâle âgâz itdüklerinde, hâzırlardan biri, “Fülân kitâbî degül iken ‘acebdür ki, bîhûde, habs-i kütüb ider.” didükde, Monlâ dahı bu gûne gevher-efşân olurlar ki, “Hele anlar habs iderler imiş. Ammâ bunda ‘ulemâ-yı zamân işkence iderler. Zâhir, habs işkenceden yegdür.” diyü buyurdılar.

Bu eş‘âr Dîvân-ı belâgat-‘ünvânlarından intihâb olınup sebt olındı:

Şi‘r

Lâle ruhsârûñ gibi bir gülde yokdur reng ü bû
Misli yog-ıdı cihânda olsa ger bûy-ı vefâ

Ve lehu

Bir serv besledüm niçe yıl bâg-bân olup
Ser-keşlik itdi ol dahı dâmen-keşân olup

Ve lehu

Tâk-ı gerdûndan yagar halk üstine gird-i fenâ
Eskiyicek sakf-ı hâne dökilür andan türâb

Ve lehu

Ko ey dil çok sözi zülf-i perîşânında dildârûñ
Perîşân sözleri cem‘ eyle defter bagla dîvân it

Ve lehu

Ele almazsa göñlümüz n’ola yâr
Kim tutabilür elde yanmış kor

Ve lehu

Bir beg dürür güzeller içinde zamânede
Dünyâ yüzinde hâl-i ruhı bî-bahânedür

Ve lehu

Ârzû itme kenâr-ı yâri ‘aşk içre göñül
Düşdüñ ol bahre ki yokdur anda ümmîd-i kenâr

Ve lehu

Safha-i ruhsârı üzre hattınuñ yanında hâl
Tıfıldur kim mekteb-i ‘aşk içre meşkın karalar

Ve lehu

Yola çıksa şâhlar ‘âdet dürür bârân yagar
Sen ne şehsin yoluña halkuñ gözinden kan yagar

Gözlerüm yaşı ümîd-i vasl u bîm-i hecr ile
Beñzer ol bârâna kim bir an diñer bir an yagar

Ve lehu

Gamzenüñ hançerleri zahmın dehânım sandılar
Şu‘le çıkdı âteş-i dilden zebânım sandılar

Bî-hod oldum yâr gitdükde gözüm merdümleri
Üstüme ağlaşdılar kim çıkdı cânım sandılar

Ve lehu

Aldı ecel ayağımı destümde yok ‘amel
Dime beni ki âhirete bî-‘amel gider

Kendi evine eyledi da‘vet Hudâ beni
Dâr-ı kerîme gitse kişi azuğı n’ider

Ve lehu

Günde biñ kez kanlu yaşum mevci başumdan aşar
Gör neler geçdi bu ‘aşk içinde başumdan benüm

Ve lehu

Gülşenüñ âb-ı revânı saña öykünmek neden
Oldı ise n’ola ger sengîn-dil ü nâzük-beden

Ve lehu

Hat degüldür görinen müşk saçılmış yüzine
Silkicek bâd-ı sabâ zülf-i siyeh-kâr etegin

Dâmen-i gül mi sanursın nedür ey bâd-ı sabâ
Ne elüñ var senüñ kim açasın yâr etegin

Ve lehu

Elden komasan zülfüñ ucını ne ‘aceb kim
Ne çekdüğümü ben bilürin anuñ ucından

Ve lehu

Zâhidüñ yok dehenüñ bâdesine meyli didüm
Güldi didi eline girse idi cânı idi

Ve lehu

Kaşun tâkı öñinde ruhlaruñ gark olmuş envere
Tîr mihrâb öñinde san ki iki şem’-i kâfûri

Ve lehu

Tecrîd ehliyüz nemüz olur bizüm felek
Tokuz geyümlü soyamamış bir yaluñ acı

Ve lehu

Niçe toyınca görem sen gül-i nâzük-bedeni
Kendü kirpügüm olupdur baña gözüm degeni

Çıkmasun âhum odı agzumı açdurma benüm
Yakmasun sûz-ı derûnum seni söyletme beni
Cân virür bülbül-i dil görmez ise gül yüzüñi
Döyimez hecrüñe cânım seven ölsün mi seni

Ve lehu

‘Iyş u nûş eyle bu gün añma gam-ı ferdâyı
Saña ismarlamadılar bu yalan dünyâyı

Nesr

Bu bir kaç beyt Yûsuf u Züleyhâ’sındandır:

Nazm

Kabâ-yı vasl olurdu cânâ erzân
Eger pîşinde olmasaydı hicrân
Rûhınuñ olmamış Mûsâ yabanı
Lebi Mûsâ’ya dirdi “len terânî”⁵⁵
Sorarsañ çeşme-i cândur turâğı
Ne Mûsî basmamış Hızır’uñ ayagı

Nesr

Tokuz yüz kırk* Şevvâl’inde hîz-i bâd-ı cihân-ı bî-vefâ itdükde Zâtî, târîh-i vefâtın bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

*Mâte el-harîr*⁵⁶ : 940

Nesr

Edirnekapusı hâricinde Emîr Buhâri Tekyesi kurbinde medfûndur.

AHMED ÇELEBİ

Sitanbulî’dür. Binâ Emîni Hüseyin Çelebi’nüñ ogullugıdır. Mûsikî-dân olup bağladuğı murabba‘lar velvele-endâz-ı kubbe-i âsmân olmuş idi. ‘Acem-zâde olmagla eş‘ârı lisân-ı Derî’de vâkî‘ olmuşdur. Bu (iki) beyt anuñdur:

Nazm

*Zi-hûn-âb-ı ciger çün lâle pür-hûn dâmenî dârem
Be-sîne çâkhâ ez-dest-i gül pîrâhenî dârem*⁵⁷

⁵⁵ “Sen beni göremeyeceksin” Kur’an, A’raf sûresi, 7/143. âyet.

* ‘Âşık Çelebi kırk birde fevt oldı didüğünde galat ider. Bir târîhi de”Hâzâ makâm-ı Ahmed”dür. Nusihahu.

⁵⁶: “İpek öldü.”

⁵⁷ “Benim, lâleye benzeyen yürek kanıyla dolu bir etegim var. Gülün aşkıyla sinesi gül tarafından yırtılmış bir gömleğim var.”

Ve lehu

*Refte ez-cây-ı hod ez-destet dil-i bi-hâsilem
Dest nih ber-sîne-i çâk ü be-dest-âver dilem⁵⁸*

Nesr

Tokuz yüz yetmiş hudûdında cihân-ı bî-vefâya bedrûd itmişdür.

AHMED-İ DİGER

Dukagin ogullarındandır. Devr-i Süleymânî'de ağır ze'âmete mutasarrıf olup sancak pâyesinde iken ferâgat idüp ihtiyâr-ı gûşe-i 'uzlet itmiş idi. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

Kûy-ı dildâra varur sûfîyi tesbîh ile gör
Beñzer ol İblîs'e ki ol cennete mâr ile girür

Ve lehu

Şevk irdügince çâk iderin sabr hil'atin
Hurşîd olursa tügme aña mâh-ı nev ilik

Ve lehu

Bize geldükçe vefâ câmı döner gayra sunar
Dâ'ima 'aksinedür devri sipihr-i dûnuñ

Ve lehu

Uçar cân kuşu bu dâm-ı bedenden
Hemân ol demde kim dükendi dâne

Ve lehu

Tıfıdur dilberümüz sûfî yüri eyleme 'ayb
N'ola öldürse beni şer' ile yokdur günehi

Ve lehu

Hicrân gicesi derdüñ şerh idemezin zîrâ
Bir şahsı ağır bassa çıkmaz anuñ âvâzı

EDÂYÎ

İstanbulî'dür. Kazzâz-Bekir Çelebi dimekle şöhret-şi'âr-dur. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Bulmadı eflâki tokuz tolanup âhum seni
Kangı burcuñ kevkebin bilsem ey mâhum seni

(Nesr)

Tokuz yüz elli beşde fevt olmuşdur.

⁵⁸ "Murâdına eremeyen gönlüm, senin yüzünden, yerinden oldu. Şu parçalanmış gönlüme elini koy da, gönlümü böylece ele geçirmiş ol!"

EDÂYÎ-İ DİĞER

Amasya'lı Ahmed Çelebi'dür. Hazîne kâtiblerinden iken kat'-ı merâtib ile tîmâr defterdârı olmuşdı. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Tıgdan niçün geçürdiler bu gün ey hat seni
Rûm'da baş kalduran yohsa celâlî sen misin

Nesr

Mîr-livâ Kaya Beg'üñ mührine bu beyti pesendide-i müşkil-pesendân-ı yârân-ı safâ olmuşdur:

Nazm

Müht-i şîrîn müht-i tû yâ Seyyide'l-beşer
Müht-i şîne-i Kaya şüde ke'n-nakşi fi'l-hacer⁵⁹

Nesr

Tokuz yüz seksen ikide fevt olmuşdur.

EDÎBÎ

Burûsevî Bakkal-zâde 'Alî Çelebi'dür. Hâce-i Sultân Murâd-ı Salis Sa'dü'd-dîn Efendi'den mülâzım olup hâlâ Medrese-i Siyavuş Paşa'da hizmet-güzâr-ı ders ü ifâdedür. Hakkâ ki, mizân-ı tab'-ı dürüst-'ayâr ile nâzım-ı sencîde-güftârdur. Bu eş'âr zâde-i tab'-ı sühan-güzârdur ki sebt olındı:

Şi'r

Koyup salâhı gönül oldu 'âşık-ı rüsvâ
Hevâya münkalib oldu bu deñlü zühd ü riyâ

Ve lehu

Gedâ çekse o şâhı sînesine
Olur sultân-ı 'âlemler ber-â-ber

Ve lehu

Mey-fürûşân sâgar-ı sahbâyı eyler tâc-ı ser
Mey-fürûşuñ baş kor ayagina mey-hâreler

Ve lehu

Gam-ı zencîr-i zülf-i pür-hamuñla
Olupdur halka halka dîde-i ter

Ve lehu

Bezm-i meyde zevrak-ı sahba şikest olsa eger
Garka-i deryâ-yı derd ü gam olur mestâneler

⁵⁹ "Ey insanların efendisi: Senin mührün, şerefli bir mühürdür. O, kayanın sinesinde, taşa işlenmiş bir nakış gibidir."

Ve lehu

Ehl-i ‘aşk içre görüp gögsi kemân-ı gamı çek
‘Âşık-ı sâdik iseñ ey dil-i şeydâ gerçek

Ve lehu

Açup gögsini baña öpmege ol verd-i ter virmez
Açılmaz gonçe-i bahtum ümîdüm nahli yer virmez

Ve lehu

Hîçe satılır vaslum umanlar dimiş ol yâr
Ey ‘âşık-ı dîdâr seyirci zarar itmez

Ve lehu

Rahm ider düşmen baña itmez o şûh-ı seng-dil
Kâyil oldu müdde‘î şâhid velî kâyil degül

Ve lehu

Ser-güzeştüm diñleyen efsâne añlar sözlerüm
Kıssa-i derd ü gam-ı hecri inanmazsın disem

Ve lehu

İtsem ‘aceb mi dehr-i çefâ-pîşeden figân
Cevr ile öldürür beni virmez amân zamân

Ve lehu

Şöyle pürdür şimdi nergislerle sahn-ı gülsitân
‘Arsa-i gülşen muhassal dîdeden oldu nihân

Ve lehu

İnen berf añlamañ hâkister-i nâr-ı derûnumdur
‘Urûc itmişdi bâd-ı âh ile çarh-ı nigûnsâra

Ve lehu

Hayâl-ı mû-miyânuñ agladur bu çeşm-i hûn-pâşısı
Belî bir gözde kim kıl olsa akar dem-â-dem yaşı

Ol añdı gülleri ben ‘ârızuñ gülşene vâsf itdüm
Bir olduk ‘andelîb-i zâr ile aglaşısı aglaşısı

Ve lehu

Edîbî çün murâdum üzre dönmez âsiyâb-ı çarh
Yıkup seyl-i sirişküm komasun taş üstüne taşı

Nesr

Biñ yirmi sekizde* hamîr-mâye-i şerr ü fesâd olan Etmekçi-zade dâhilinde iken fevt olup Edirnekapısı hâricinde medfûndur.

* Büyük Peder Efendi Hazretleri bu nev‘a nüshaya tahrîr eylemişlerdür: Biñ yirmi yedi târîhinde intikâl idüp Fâyizî, târîh-i vefâtın bu gûne edâ itmişdür: Edîbî’nüñ makâmın cennet-i ‘adn eyleye Allâh.

ÂZERÎ

Nâmı İbrâhîm'dür. Murabba'-nişîn-i kazî-'askerî olan Mu'allim-zâde Ahmed Efendi'nün ferzend-i kihteridür. Tarîk-ı 'ilme sülûk hareketi dest-ârâ-yı mansıb-ı fetvâ Hâce Çelebi'ye muntehâ olup ol hurşîd-i âsmân-ı fazîletden istifaza-i envâr-ı kemâl iderken istid'â-yı 'unfuvân-ı şebâb ile bir dilber-ı 'Azrâ-'izâruñ âşüfte-hâli olup cüvân tebdîl-i câme vü destâr ve terk-i dâr-ı diyâr itmek sevdâsına düşecek Âzerî dahı,

Nazm

*'Aşk yek-rengî tekâza mi-kuned v'în rûşenest
Der ne şem' âhır çi-râ sûzed dil-i pervâne-râ*⁶⁰

Nesr

diyüp mânend-i dil-i 'âşık-ı sad-pâre bir hırka-i dervîşânedür. Bir destâr-ı Ferhâd Hânî'den bedel külâh-ı peşmîne ber-ser cüvânla dil-hâhları olan râha revân olurlar. Geşt ü güzârları Konya şehrinde karâr bulıcak ekâribden ba'zı kibâruñ hüsn-i ta'bîriyle yoldan döndürilüp yola getirilmişdi. Çünkü muktez-yı hilkatı 'ıyş u 'işret ve terk-i külfet idi. Bir diyâr-ı tahammül-güzâr-ı pür-renc-i 'anâ idi. Metâlib-i tarîk-ı 'ilme tahammül idemeyüp sâlik-i râh-ı kazâ olmuşdı. Merhûmuñ tab'ı tahmîs ü tesdîse çespân idi. Mahzen bahrinde Nakş-ı Hayâl adlu mesnevisi vardır. Ol kitâbda Hâce'ye pey-revlik idüp ekser vasf-ı terkîbîleri isti'mâl itmiş yürümişdür. Bu eş'âr-ı âb-dâr ol tıynet-i pâkden ser-zede olmuş yürümişdür:

Şi'r

Akıtdı çok gönülleri mânend-i cûy-bâr
Ol serv-i gül-'izâr gönüllense vechi var

Ve lehu

Düşmeni terk itmege 'ahd itdi ol peymânı süst
Didüm aña bozma 'ahdi didi kim Türk'em dürüst

Ve lehu

Ne agyâr ile yâri ihtiyâra kâbiliyyet var
Ne peyvend-i ta'alluk kat'ına hâtırda ruhsat var

Ve lehu

Çarh-ı hüsnüñ var ise Mirrîhidür ol ser-terâş
Bir elinde tîg-ı bürrân bir elinde dahı baş*

Ve lehu

Sûfî tesbîh ü 'asâyı mey-i gül-fâma degiş
Hırka-i zühd ü riyâyı çıkarup câme degiş

⁶⁰ "Aşk tek renklilik, yani samimiyet ister. Bu açık bir şeydir. Yoksa mum pervânenin gönlünü niye yaksın!"

* "ser-terâş" beyti Âzerî'nün olduğu sâbit ü meşhûrdur. 'Âşık Çelebi, Fevrî nâmına yazmışdur. Minhum.

Ve lehu

Göñline gayruñ girüp cevri ile göñlüm yıkmaduñ
Var ol ey rûh-ı revânum hâtırumdan çıkmaduñ

Ve lehu

Görmedüm ‘adûyı kendüne dün hem-dem eyledüñ
Eksildi sûz-ı ‘aşkum efendi kem eyledün

Ve lehu

Söz añlasa güzel kaddi gibi tab‘ı bülend olsa
Peder mâder gamın bilmez bize bir şeh-levend olsa

Ve lehu

Dil bu da‘vâyı ider k’olmaya yârüñ deheni
İder ammâ ki hilâfına şehâdet sühani

Nesr

Cüvânı ‘Abdu’llâh için dimişdür:

Şi‘r

Şi‘rüne kâfiye itsem n’ola mâhı gâhî
Bir bahâne ararın añmaga ‘Abdu’llâh’ı

Nesr

Hama’da kâdî iken tokuz yüz toksan üçde fevt olup Burûsevî Cinânî dimişdür:

Târîh

Geçdi Âzerî Çelebi 993

Nesr

Hayfâ ki ol nevres-nihâl-i gülzâr-ı ‘ilm ü ‘irfânı sarsar-ı tünd-bâd-ı fenâ sarsup hâk-i
siyâha saldı ve mâ’ü’l-hayât-ı vücûdî-i âb-vârı nûş itmeden sâkî-i ecel dost-kânîsin elinden
aldı.

Nazm

*Dürc-râ ser-ber-küşâyed dîru pûşed zûd-terî
Cevherî-râ büved der-dürc-i nâdir gevherî⁶¹*

Nesr

Me’mûldür ki bu beyti sebab-i magfireti ola. Âmîn.

Nazm

Ne gam ger Âzerî âlûde-i gerd-i günâh olsa
Olur rûz-ı cezâda lutfuñ izhâr itmege bâ‘is

⁶¹ Eğer bir kutunun içinde nâdir bir mücevher bulunursa, kapağı geç açılır ama çabucak kapanır.

İSHAK EFENDİ

Üskübî'dür. Erbâb-ı hırfetden kılıççı İbrâhîm'ün ferzendidir. Kara Bâlî'den mülâzım olup kat'-ı merâtib-i mu'tâde ile Şâm-ı şeref-encâmda sadr-nişîn-i mesned-i kazâ olmagla şâdkâm olmuş idi. Meygede-i 'aşk u mahabbetün server-i dürd-nûşânı ve şehir-i şûr u şu'buñ kûce-gird-i bî-ser ü sâmânı, fazl u kemâli mümtâz u müselleme, nazm-ı tekellüf-meslûbı meşhûr-ı 'âlemdir. Eş'ârı şehlevendâne ve küşâde, tasannu' u tekellüfden sâdedür ve zebân-ı zürefâ-yı şehir ü diyâr, tesliyet-bahş-ı 'âşıkân-ı dilfigârdur. Ol cihetden ekser güftârı kâse-bâzlar ve lu'bet-sâzlar lisânına düşmişdi. Mervîdür ki bir cem'iyet-i sûrda, hengâme-gîrlere ol şân-ı belâgat-nişânı eş'ârıyla nagme-perdâz olduklarında, rûy-ı nâzdan buyururlar ki: "Acabâ bizüm eş'ârumuz olmayaydı bunlar ne okurlar idi ola?" Ol mecmû'anun huzzârından Şâh Kâsım bu gûne bezle-güzâr olur ki, "Eger bunlar olmayaydı, sizün eş'ârünü kim okurdu?" Tîg gibi mücerred-i pâk olup tâh-zen-i merdân-ı tarîkat olan zenân-ı pür-mekr ü füsûndan tecânüb üzere idi. Nitekim demişdür:

Nazm

*Zinhâr be-gark-âbe-i kes der ne-revî
Bâz âmedenet nîst çü reftî reftî⁶²*

Nesr

Ammâ her zamânda bir dilber-i nâzenînin 'aşkı ile habâb-vâr kellesi pür-hevâ dîde-i gam-dîdesi gevher-zâ olur idi. Nakl olunur ki bir gün dershânesinde seccâde-nişîn-i ifâde iken pîşgâh-ı revzenden bir cüvân-ı gül-'izâr güzâr ider. Müsâdif-i dîde-i nazar-bâzı olıcak kıyam idüp,

Şi'r

*Ez-kâl u kıyl ü medrese hâli dilem girift
Yek-çend nîz hizmet-i ma'sûk u mey kunem⁶³*

diyü huzzâr-ı meclis-i ifâdeye i'tizâr-künañ cüvânun ardına düşer gider. 'Âkıbet varup mülâki olup temettü'-i seyr-i cemâl ider.

Tokuz yüz tokuzda cemî'-i menâhiye istigfâr idüp*

Tübtü ilâ'llâh⁶⁴ 909

diyü târîh demişdür.

⁶² Sakın başkasının bataklığına batma! Bir kez gittin mi, gidiş o gidiş, bir daha dönemezsin.

⁶³ Dedi-kodudan ve medrese halinden gönlüm daraldı. Biraz da mâşuk ve şarap hizmeti eyleyeyim.

* Hasan Efendi, İshak Çelebi sahn müderrisi iken cemî'-i menâhiye tevbe idüp *Tübtü ilâ'llâh* diyü târîh demişdür didüğünde galat-ı fâhiş ider. sahna yüz otuz yedide müderris olmuşdur. "Sahna şerefdür" târîhidür. Târîh-i tevbeden yirmi sekiz sene mü'ahhardur.

⁶⁴ Allâh'a tövbe olsun.

Hâkim-i diyâr-ı Şâm olup müteveccih-i râh olduğu esnâda bu güftâr-ı nazîre-güne ile gûyâ olmuş idi:

Târîh

*Şehr-i zi'l-hicce 'de 'azmüm sefer-i Şâm oldu
Başladum yazmaga târîhümi ahşam oldu 942*

Nesr

Salihîyye nâm mevzi'e güzâr itdükde tatayyür-i sâbika-nazîre bu matla'ı dimişdür:

Nazm

Cennet kokusu gelmege başladı meşâma
İrişe gibi kâfilemüz menzil-i Şâm'a**

Nesr

Tokuz yüz kırk dörtde*** müddet-i 'ömri encâma ve rûz-ı vücûdı şâma irüşdükde târîh-i vefâtın bu güne itmişdi:

Nazm

Gelicek hâlet-i nez'a didi târîhini İshak
Yöneldüm cânib-i Hakk'a başı kaba yaluñ ayak**** 944

Nesr

Mervîdür ki bir gün ref'-i dest-i du'â idüp Cenâb-ı Kibriyâ'dan recâ ider ki "Şam'da, yüz biñden ziyâde kirâm-ı mevtâya medfen, Kubûr-ı Sâlihîn didükleri cây-ı mübârekde cism-i hâkûmi pister-i lahdi hâb-gâh idüp ol eşcâr-ı gülşen-i şefa'âtüñ sâye-i 'âtîfetlerini tâb-ı hurşîd-i kıyâmetden penâh idine." Fi'l-vâki' du'âsı müstecâb olup ol bük'a-i mübârege defn olunmuşdur.

Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

Sûfi kanzil muhtesib ser-mest va'iz mey-perest
'Âşık-ı bî-çâreye yazuk degül mi adı mest

** Beñzer ki irür kâfilemüz bu gice Şâm'a subh-ı seherdür.

*** Kırk dörtde fevt olduğu sâbitdür. Nihâyet-i "yöneldüm"i, zamîriyle hisâb idüp imlâda müsâmaha itmişdür.

**** "Başı kaba yaluñ ayak" olmak üzeredür. Nitekim Kandî dimişdür:

İrtihâlin işidüp Kandî didi târîhini

Eyledi 'azm-i na'îm İshak geçdi Şâm'dan

Hasan Efendi, kırk tokuzda fevt oldı dir, hatâ ider. Ammâ garâbet bundadur ki târîhi elli tokuzda olmak üzere,

Yöneldüm cânib-i Hakk'a başum açuk yaluñ ayak yazmışdur. Sahib-i Şakâyıku'n-Nu'mâniyye kırk üçde fevt oldı dir. Gâlibâ "ayak"dan ile hisâb ider. Bizüm büyük pederümüz 'Ârif Efendi Hazretlerinüñ tahrîridür.

Ve lehu

Ey hâce sakın Mısr'a kıyâs eyleme Rûm'u
Kuloglı olur bundaki sultâna ber-â-ber

Ve lehu

Gonce-i tıflına Gûlistân okıdur bâd-ı sabâ
Kulıdur şâh-ı gül ardınca kitâbın götürür
Bize yalvarımasa kalsa hicâb altında
Bir kadeh mey kişinüñ cümle hicâbın götürür

Ve lehu

Su gibi her kişi kim kendi yolın pâk eyler
Ayagı altına 'âlem yüzünü hâk eyler

Ve lehu

Yog-ıdı bu vech ile hergiz perîşân olduğum
Bilmezem kendüm bilelden böyle hayrân olduğum

Ve lehu

Leb-i cân-perver ile öpmege geldükçe elüñ
Taka ol dest-i güher-pâşâ güzeller hâtem

Ve lehu

Her kimi ister iseñ var aña yar ol diyesin
Sen mi var yüri ey serv-i gül-endâm olsun

Ve lehu

'Ârızuñ gül-gûn olur câm-ı şarâb-ı nâbdan
Reng alur gül gûyiyâ hurşîd-i 'âlem-tâbdan

Ve lehu

Hatırım mahzûn bagrum hûn bahtum ser-nigûn
Sabra tâkat kalmadı gâyet zebûn oldum zebûn

Ve lehu

İnanma 'ahdine sad paredür gülüñ bülbül
Kim ol bunuñ gibi 'ahdi ider ezhârı ile

Ve lehu

Fülk-i dil çıkmadın kenâra dahı
Rûzgâr atdı bir diyâra dahı

Garazuñ cân ise gel al kurtar
Borcumuz var mı intizâra dahı

Beni 'aşkında ey felek öldür
Mübtelâ itme bir nigâra dahı

Ve lehu

Dilberüñ turra-i zülfi ile ‘âşık oyunın
Yeter oynadug a şimden gerü yetdi sakalı

Ve lehu

Senüñle mâhı vezn itdüm terâzû-yı hayâlümde
O bir yanı göge agdı ko ma‘lûm oldı mikdârı

Ve lehu

Gün yüzün görmeyeli gündüzümüz şâm oldı
Ey efendi dahı gelmez misin ahşam oldı

Ve lehu

İsterin kim tal‘at-i hüsnüñ kimesne görmesün
Her gören sevmek mukarrerdür begüm zîrâ seni

Ve lehu

Bu çeşmüm çeşme-sârınuñ ‘aceb hûnîn akar yaşı
Meger var ise ol ‘aynuñ ciger tagındadur başı*

ES’AD EFENDİ

Sultan Murâd-ı Sâlis’e üstâd-ı Sâni ve fazl u kemâli reşk-endâz-ı Mu‘allim-i Sâni olan Sa‘dü’-d-dîn Efendi’nüñ ferzend-i fazîlet-mendidür. Vâlid-i mâcidlerinden iktisâb-ı şeref-i mülâzemet idüp pâdişâhumuz ‘asrında iki def‘a murabba‘-nişîn-i çâr-bâlîş-i mesned-i sadâret olmışlardır. Hakkâ ki, ol çâpük-süvâr-ı mızâmâr-ı ‘ilm ü ‘irfân ve gûy-rübâ-yı cân-gâh-ı belâgat ü beyân, her fazîlete mazhar ve her hünerden behre-ver olup ‘arsa-i nazm-ı Fârisî’nüñ fâris-i hüner-mendi ve lisân-ı Tâzî’de İmrü’l-Kays’uñ kendidür.

Nazm

Reşk-i ‘Arabî be-nükte-dâni
Şûr-ı ‘Acemî be-hoş-zebânî⁶⁵

Nesr

Gâhî Türkî şi‘r dimege ragbet ve anda da âzmâyîş-i tabî‘at iderler.

Bu eş‘âr-ı belâgat-şi‘âr ol zât-ı büzürk-vâruñ netâyic-i tab‘-ı pür-iktidâridur ki, bu nâme-i bî-nâm u nişâna ‘üvân-ı i‘tibâr ile bilinüp sebt olındı:

Nazm

Hevâ-yı sünbülîde seyr-i sünbülzâr a‘lâdur
Zemîni âsmânı gösterür özge temâşâdur

* Sikâtdan mervidür ki, “ciger tagındadur başı” beyti, “belâ tagındadur başı” olmag üzere Monlâ Hüsrev’üñ olup İshak Çelebi adını tagyîrle temellük itmişdür. ‘Ârif nesehahu.

⁶⁵ O, nüktedanlıkta Arapların kıskandığı, tatlı dillilikte Acemlerin çekemedikleri birisiydi.

Ve lehu

Salup teklif-i sevdâ-yı hat-ı dildâr ‘uşşâka
Dil-i şeydâ-y-ile cân evleri hâne yazmışlar

Ve lehu

Ya‘kûb-ı dilüñ menzili beytü’l-hazen olsun
Tek sevdiği bir Yûsuf-ı gül-pîrehan olsun

Ve lehu

Sîneme olmaz ber-â-ber âyîne bir vech ile
Zâhir ü bâtn keder yok sîne-i bî-kînede
Kadrin aña kıymetin bil eşk-i hûn-âlûdumuñ
La‘l-i bîkrûñdür bulunmaz degme gencînede

Nesr

Tîr-endâz-ı ‘arsa-i dil-âverî pâdişâhumuz Sultân Ahmed Hân hazretleri on kat levh-i
pûlâddan tîz-güzârî itdüklerinde didükleri târîhdür:

Târîh

Dâver-i devrûñ ola ‘ömri dırâz
Sâht ola devletinüñ bünyâdı
Yine bir özge hüner gösterdi
Zûr-ı bâzû-yı zafer-mu‘tâdı
Darbet-i tîr-i cihân-gîri ile
Oldı kavvâslaruñ üstâdı
Geçdi üstâdları on tabaka
Rüstemüñ kaldı hemân bir adı
Oldı târîh aña bu beyt-i tâmm
Es‘ad’a râst gelüp a‘dâdı
Yine atup okı Sultân Ahmed
Deldi on âyîne-i pûlâdı

Nesr

Biñ otuz dörtde fevt olmışdur.

USÛLÎ

Vardar Yeñicesi’ndendür. Vâsıl-ı ser-rişte-i sırr-ı hakîkat olan erbâb-ı ma‘rifetden idi.
Ekser eş‘ârı mutasavvifânedür. Bu ebyât Dîvân’ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

Şu serverler ki taglar gibi baş egmezdi eflâke
Yaturlar şimdi hâk olmuş ne tîg u ne kemer peydâ

Ve lehu

Kabrüm degül dürür görinen itdi dest-i gam
Ben hâkîyi nişâne-i tîr-i belâ-yı çarh

Ve lehu

Âvâreler felek-zedeler mübtelâlaruz
‘Âlemde bir mahabbete kalmış gedâlaruz*

“Güneş” kasîdesindendir:

Nazm

Tahta-i zerrînden teller çıkarur turmayup
Sîm-keşdür çâr-sûy-ı çarhda beñzer güneş

Ve lehu

Gözüm yaşını bahr itdüm firâkuñla cüdâlıkdan
Senüñle kanı ey zâlim su sızmazdı aralıktan

Ve lehu

Ebr-veş çeşm-i Usûlî niçe giryân olmasun
Agladuginca güler ol gül gül-i ra‘nâ gibi

Nesr

Tokuz yüz kırk beşde Yeñice’de fevt oldı.

Târîh

Vâh kim gitdi Usûlî derd-mend 945

ÂFTÂBÎ

Merzifonî’dür. Erbâb-ı va‘z u tezkîrden idi. Sultân Bâyezîd Amasya’da Çelebi Sultân iken musâhibi olmuş idi. Müretteb Dîvân’ı görülmüştür. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Yine diş yâresi var sîb-i zenahdânuñda
Yine şeftâlû yimişler gibi pistânunda

Nesr

Amasya’da fevt olmuşdur.

ÂGEHÎ

Vardar Yeñicesi’nden Mansur Çelebi’dür. Mekke-i Mükerreme’den mütekâ‘id Hâce Kaynî Mehemed Efendi’den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Kapudan Piyâle Paşa ile

---

* Râkımü’l-hurûfuñdur:
Tûtî diline gül yüzine mübtelâlaruz
Tatlu söze güler yüze ‘âşık gedâlaruz

tonanmaya gidüp ol takrîble keşti-bânlar ıstılâhı üzere nazm itdügi kasîdedendür ki sade-i belâgat-firîbesidür:

Nazm

Çekdürüp firkateñi bizden ırag oldun sen
Bahr-i fûrkatde niçe furtunalar çekdüm ben

Bir bercisüñ siyeh atlasdan olaldan cânâ
Gemici nefîlerin ‘âşık-ı zâr itdüñ sen

Seyr iden yüzüñi deryâda irişür Hızır’a
Kadre irür seni bir kere kadırgada gören

Dûd-ı âhum direk oldı bu zemîn keştîdür
Bir yeñi yelken olupdur aña gerdûn-ı kühen

Yâr agyâr ile seyrâna çıkar deryâyâ
Ehl-i dil ‘âşık olan olta urur geñ yakadan

(Nesr)

Piyâle Paşa, tonanmadan dönişde bu kasîde-i nazîdeyi Hazret-i Sultân Süleymân’a ‘arz idüp makbûl-i tab‘-ı düşvâr-pesendleri düşüp İstanbul’da Seref Medresesin ihsân ile kadrin ser-bülend itmişler idi. Ba‘dehu silk-i kuzât-ı kasabâta menselik olmuşdı.

Nesr

Bu iki beyt dahı anuñdur:

Nazm

Ayırdı ben gubârı reh-i kûy-ı yârdan
Çokdur bizüm şikâyetümüz rûzgârdan

Ve lehu

Bahs-i visâlûñ oldı gice sebzezârda
Alınma sevdüğüm çoğ olur söz kenârda

Nesr

İstanbul’da, kazâdan ma‘zûl iken tokuz yüz seksen beşde fevt olmuşdur.

ÂLÎ

İstanbul’lı Beg-zâde Mustafa Çelebi’dür. Zümre-i dervişân-ı Halvetî’den olup ser-rişte-i bestî Âl-i ‘Abâ’ya peyvestedür. Bu târîh-i meşhûr anuñdur:

Târîh

Güyyâ bu çeşme bir şifâ dürür
Râh-ı Hak’da teşne eyler cüst ü cû

Lûlesi anuñ dehendür su dili
Dil döker her kim ki olsa rû-be-rû*
Su gibi ezberlemiş okur varan
Mâcerâ-yı dehri Âlî sû-be-sû
Öñine kim gelse dir târîh için
Bâ Hüseyin ile Hasan ‘aşkına su

EMÂNÎ

Ruşçuk’lu Mustafa Çelebi’dür. Hinnâlı-zâde ‘Alî Çelebi’nüñ dânişmendi iken dîvân kâtiblerinden olmuşlar idi. Bu iki beyt anuñdur:

Şi‘r

İrmege tâlib olanlar hat-ı ‘anber-fâma
Ey yüzi gün göreyin çıkmayanlar ahşama

Ve lehu

Vasf-ı dendânuñı geh geh dil-i mahzûn söyler
Söylemez seylemez ammâ dür-i meknûn söyler

Nesr

Biñde fevt oldu. Edirnekapısı hâricinde medfûndur.

EMRÎ

Edirnevî Emru’llâh Çelebi’dür. Eş‘âr-ı dil-âvîzi pür-me‘ânî ve efkâr-ı hayâl-engîzi uslûb-ı şebistânîdür. Bu beyt-i meşhûrî ki kudemâ-yı şu‘arâ-yı ‘Acem hakkında dimişdür:

Şi‘r

Sûz-ı Hüsrev bâyed ü elfâz-ı Hâfız der-sühan
Nâzükîhâ-yı hüsn ü ân ki hayâlât-ı Kemâl⁶⁶

Ba‘zı zürefâ-yı müte’ahhirîn şu‘arâ-yı Rûm hakkında bu gûne tettebbu‘ itmişlerdür:

Nazm

Sûz-ı Nev‘î bâyed ü elfâz-ı Bâkî der-sühan
Şod müselleme Zâtî der-mazmûn u Emrî der- hayâl⁶⁷

* Sâhib-tezkire ‘Ahdî’ye ittibâ’ olunup bu târîh Âlî’ye yazıldı. Sâyir tezkire sâhibleri Fuzûlî-i Bagdâdî’ye yazarlar. Lâkin Fuzûlî bundan bir yıl mu‘ahhar öldüğünden gayrı, ‘Ahdî, Bagdâdî olup Kerbelâ çeşmesi’ne sebt olunan târîh-i meşhûruñ kâyilin ta‘yinde ve Fuzûlî-i Bagdâdî’nüñ eseri olmaduğın tahkîkde anlara iktidâ münâsib görülmüşdür. Fuzûlî Dîvânı’nda olmaduğın bu ma’nâda mü’eyyed olur. Hazret-i ‘Arif.

⁶⁶ Şiirde, Hüsrev’in yakıcılığı ve Hâfız’ın güzel sözleri vardır. Güzellüğün inceliği ise Kemâl’in hayallerindedir.

⁶⁷ Şiirde, Nev‘î’nin yakıcılığı, Baki’nin ise güzel sözleri vardır. Mazmûnda Zati’nin, hayalde ise Emri’nin haklarını teslim etmek gerekir.

Nesr

‘Ankâ-yı Kâf-ı istignâ olup bî-ser ü pânuñ devlet-i se-rûzesine püşt ü pâ urmuş ve dâ’ire-i *Fevveztu emrî ila’llâh*⁶⁸’da pergâr-vâr pây-ber-cây olmuş idi. Nitekim demişdür:

Nazm

Gördüm ey dil minnet ister virmege dünyâ murâd
Aña minnet itmeden kurtıldum oldum nâ-murâd

Nesr

Kemâl-i istignâsından tûtî-i tab‘-ı sülhan-serâsını kimsenüñ medh ü senâsı ile şeker-hâ itmemiş idi. Altı akça tevliyet vazîfesi ile kanâ‘at idüp ‘âkıbet tefîş olındukda demişdür:

Nazm

Beni şeş akça cihetle felek incitdi katı
Terk idem gibi huzûr itmek için şeş ciheti

Nesr

Ve kavâ‘id-i fenn-i mu‘ammâyı intikâd-ı tâmmıla tekmîl ü tahsîl idüp üstâd-ı be-nâm olmuşdı. Ve târîh-gûylukda ‘alem olup beyân-ı kudret-i kâmileşi hâric-i hıttâ-i rakamdur. Edirne kâdîsı olan Merhabâ Efendi vefâtına demişdür:

Târîh

Hoş çeküp câm-ı fenâ ol şevka bir târîh idüp
Sâkiyâ bezm-i cihândan Merhabâ “Yâ hû” demiş

Ve musanna’ târîhler ki birkaç vechile târîh istihrâc olunur, menkûtası müstakill târîh, gayr-ı menkûtası târîh-i âhar olmak gibi. Bunlaruñ ihtirâ‘-ı hâss-ı ender-hâssıdır:

Mısra‘

*Yâ Rabb çi rakamhâ-yı ‘aceb der-kalem-i ûst*⁶⁹

Nesr

Hüsrev ü Şîrîn bahrinde bir kitâb-ı belâgat-nisâbı vardır ki mevzu‘ı kendi ile ma‘şûkı beyninde olan mâcerâdur. Bu bir kaç beyt ol kitâbdandır ki rakîbi Monlâ ‘Ali Zav lakabı ile şöhrat-şi‘âr olan Mu‘îd Efendi’nüñ meclis-i ünsi vafındadır:

Nazm

Oturur ol peri atlaslar ile
Gelür şurba kalaylı taslar ile
‘Îmâret yahnisi döndi kebâba
Halâ ibrıkları gitdi şarâba

⁶⁸ İşimi Allâh’a havale ettim.

⁶⁹ “Ey Allah’ım! Onun kalemindeki garip yazılar nedir?”

Nesr

Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olunup sebt olındı:

Şi‘r

Eşk-i çeşmüm gördi ol pîr olası sögdi baña
Bu meseldür kim erenler nakde kılmışlar du‘â

Ve lehu

Âyîne gösterdi ‘aks-i hatt-ı sebzûñ tûtîye
Söylesün diyü anı her gah kendinden yaña
Gonçe la‘lîn hokka sîmîn mührelerdür jâleler
Oynadur gül meclisinde hokka-bâz olmuş sabâ

Ve lehu

Dime ‘uşşâk içre yâre bir sözüñe degmedük
Ey rakîb erbâb-ı dil yanında söz degmez saña

Ve lehu

Hatuñla gabgabuñ bir sîb-i miskîdür ki hâl andan
İdüpdür san‘at ile bir çekirdek misk-i ter peydâ
Dehânuñda zebânuñ gibi olmaz âşiyân itse
Şeker tenginde tûtî gonçe içre bülbül-i gûyâ

Ve lehu

Emrî mu‘attar eylemege cân dimâgını
Bir top beneşsedür zekan-ı pür-hatuñ aña

Ve lehu

Dürd-nûş-ı fakr odur girse eline turunc
Eyle nısfın meze nısfın dahı altun kadeh

Ve lehu

Murâdumuz ol şehüñ dilde dâğı kalmakdur
Garaz soñında kişinüñ çerâğı kalmakdur

Ve lehu

Küşte-i ‘aşk olduğına şem‘ bu rûşen delîl
Gündüzün asıldı indi gicesi üstine nûr

Ve lehu

Rûz-ı vuslat yolına cân nakdini virse n’ola
Karz olinmişdur lebinden va‘demüz bayramadur

Ve lehu

Seni koyup dil ü cân gayrıya mâ’il mi olur
Gökde hurşîde iren zerreye kâ’il mi olur

Ve lehu

Olalı mahrem-i sultân-ı hayâl-ı ruh-ı yâr
Çûpı çûp üzre komaz merdüm-i çeşm-i bîdâr

Ve lehu

N'ola ey sîm-beden gönlüne eşk itse eser
Ki gümüş akça durur taşa urursañ da geçer

Ve lehu

Gözlerüm yaşın alur gamze-i hûn-rîz-i Nigâr
Ne 'aceb hançer-i tîz olur ucı dâne dürür

Ve lehu

Göñül şevk-i ruh-ı yâr ile gül tonanmasın itdi
Yapışdursa n'ola dîvâr-ı cisme dâglar güller

Ve lehu

Gül olmuş haddüññ bir dâglı yapraklı abdâl
Çekerler tekye-i gülşende gülbangini bülbüller

Ve lehu

Bu gice koynuma girdi düşümde mihr-i Münîr
Uyanıcak seni kucmaga eyledüm ta'bîr

Ve lehu

Nihâl-i sîmsin ey serv-i müşgîn dallar salmış
Ya hod tâvûs-ı cennetsin mu'anber bâller salmış

Degüldür Vâmık u Ferhâd u Mecnûn belki pîr-i mugân
Fenâ bâzârına deryûzeyeye abdâllar salmış

Meger tıfl-ı dil Emrî gamuñ ile gâyib olmuşdur
Figân u nâlesi şehir-i gama dellâllar salmış

Ve lehu

Beñzemez ruhsâr-ı zîbâña yüzün gördüm gülüñ
Nâleme öykünmez işitdüm hezârın bülbülüñ

Ve lehu

Zülfi çevgânı yanında yüñi çıkmış bir top
Nâ-terâşîde seri nâfe-i misk-i Hoten'üñ

Ve lehu

Küşte kim didükde dirsın kanı ya kanuñ senüñ
Neyleyem bir kan çıkarmaz urdı peykânüñ senüñ

Ve lehu

Cism-i zârumda oturdı oklaruñ perrine dek
Ey kaşı yâ tut ki bir 'üryâna geydüdüñ yelek

Ve lehu

Bahâr-ı hüsnüñüñ ‘aksini gördük câm-ı gül-gûnda
Niçün çâk eyledüñ meclisde ey gonçe girîbânuñ

Ve lehu

Bir şeker-lebdür beni mahzûn u nâ-şâdöldüren
Kim aña nisbet dinür Şîrîn’e Ferhâd öldüren

Ve lehu

Ümîd-i merhabâ eylersün ol şemşîr-i bürrândan
Sen ey ‘âşık elüñ yumak gerekmez çeşme-i cândan

Ve lehu

Eylemez dil bülbüli gülşende la‘lüñ ser-mekân
Her gül-i ra‘nâ olursa la‘lden bir âşiyân

Ve lehu

Bagrum başın o hançer-i ser-tîz delmesün
Alsun alursa cânı ziyân başa gelmesün

Ve lehu

Eger haşr olmaz isem ol kıyâmet-kad nigârumla
Gezem mahşerde gögsüm döğerek seng-i mezârumla

Ve lehu

Karşulaşsa sen ruhi âyîne-i zîbâ-y-ile
Ey şeker-leb söyleşürler tûtî-i gûyâ-y-ile

Ve lehu

Yaş dökdi dîde esen gül için sîne dâğına
Akça döker murâdı olan er çerâğına

Ve lehu

Göñül n’yer be sûfi bî-dil olan mübtelâlarla
Kim itmişler anı anlar miyân-ı dil-rübâlarla

Ve lehu

Görüp ben zerreyi kodı hilâlin mihr-i rahşâna
Gümişden tutdı barmak havlı etraf-ı gülistâna

Ve lehu

Tutup burnına gavvâsuñ koyar tuzlu sular deryâ
Dişüñ koyup eger gevher arayı girse ‘ummâna

Ve lehu

Vir cânı Emriyâ o leb-i hâl-dârına
Almaz mısın ‘akîdeyi miski behâsına

Ve lehu

İki kaşuñ iki râ Mushaf-ı ruhsâruñda
İki zülfüñ iki dâl âyet-i didârunda

Ve lehu

Bulundı yine bâde-fürûşuñ defnesi
Bir niçe hum ki her biri hum hazînesi

Ve lehu

Tîşe tokıncak taşuñ çıkar idi şerâresi
Taş yarurdu ey gönül Kûhken'üñ sitâresi

Ve lehu

Dilâ seyr it cilâsın hûbdur şemşîr-i bürrânı
Hayâtum gitdi çün gördüm derûn-ı sîne anı

Nesr

Âhır-ı 'ömrine karîb kesret-i tahayyülâta sevda galebe idüp 'aklına ihtilâl gelmişdi.
Tokuz yüz seksen üçde Edirne'de fevt olup Nakkâş Sâ'î dimişdür:

Tarih

Göçdi hây Emri idi Mir Hüseyin'i Rûm'üñ

ÜMİDÎ

İstanbul'lı Ahmed Çelebi'dür. Tarîk-ı 'ilme sülûk idüp hareketi Bostân Efendi merhûma müntehî oldukda hatır-hâhı üzere ri'âyet görmeyicek dest-gîr-i üftâdegân-ı hâk-nişînân-ı kûçe-i haremân Kâdî-zâde Efendi'ye irtibât itmiş-idi. Hakkâ ki, şâh-râh-ı belâgatde pey-rev-i Bâkî olmagla eş'ârı vâsıl-ı derece-i kabûle vusûl bulmuşdur. Ol üstâd-ı fenn-i belâgatüñ ekser mazmûnların adını tagyîr ile ahz itdügine dil-gîr olup "Ümîdî bizi yañsılar." diyü ta'bîr buyururlardı. Ammâ hak budur ki, bunlar dahı üstâd-ı fenn-i belâgatdür.

Bu eş'âr netâyic-i tab'-ı pür-iktidâridur ki Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

Nazm

Havfum budur ki dil dege na'l-i nigârum *
Yohsa lebin dehâna alurdum nite ki kand

Ve lehu

Hâk-pâyüñ getürdi bâd-ı sâba
Didiler aña Genc-i Bâd-âver**

* Bâkî "sürmede göz degmek" itmişdür. Zikr olınsa gerekdür. Minhum.

** Hâşimî-i Burûsevî

Binüp semendine gelse o tıfl-ı 'âlem-i gird
Ola hızâne-i maksûda Genc-i Bâd-âver

Ve lehu

Dil virdügüm saña diyeli cevre başladuñ
Cânâ ne çâre kendi dilümüz belâsıdur

Ve lehu

Bezm-i safâda la‘lûñ emen ‘aklın aldurur
Meclisde cür‘a içse kişi katı mest olur

Ve lehu

Boyuñca misk ile yazılı nüshadur senüñ
Tûmâr-ı zülfi asma efendi günâhdur

Ve lehu

Dik gelmez idi kâmet-i bâlâña sanevber
Tahrîk iden ey şûh anı bâd-ı sabâdur

Ve lehu

Nâme-i târi gönderür dilber
Lîk ben mübtelâsına degmez

Ve lehu

Dil kebâb oldu diyü cevri ile itdükçe niyâz
Bize ol şûh-ı cefâ-pişe ider puhte piyâz

Ve lehu

Gördükçe rûy-ı zerdümi handan olur o yâr
Gördüñ mi bir yüze gülici bi-vefâ-y-imiş

Ve lehu

Hâk-pâyüñ eger isterse sabâ
Virme ey serv ayagun pek bas

Ve lehu

Sîneye gönder ‘asâ-yı târûñi
Tayanup aysun yürek bir pâre haz

Ve lehu

Yine sevdâ-yı gam-ı ‘aşkı ile dildâruñ
Başı yasdukda bugün hayli dil-i bîmâruñ

Ve lehu

Pâyüña yüz sürmeden ey serv-kad
Dâmen-i zîbâna hergiz degmez el

Kûyuña varup niçe âh itmeyem
Gelmez olduñ sen de insâf eyle gel

Ve lehu

Cennet añılsa ruhuñ hatıra eyler âdem
Ka‘be yâd olsa ser-i kûyuña varur ‘âlem

(Nesr)

Bu bir kaç beyt “hâtem” kasîdesindendir:

Nazm

Altun adın bakır eyler hazer itsün zinhâr
Böyle dâyim takılup ellere neyler hâtem
Göresiz dahı ne kulplar taka aña eller
Öykünürmiş dehen-i yâre mücevher hâtem
Niçe kez agzına dil sokdı ser-i engüştüñ
Sırr-ı la‘lün demek olmadı müyesser hâtem
Yârün öpdükçe elin görmesün agyâr diyü
Halka nâzüklük ile la‘lini dişler hâtem
Dostum agzına mühr urmasa ger dest-i kazâ
Dehenün râzını söyledi mukarrer hâtem
Bezm-i kadründe yine mâhiye aylar beñzer
Geh komış başına bir tâs-ı pür-ahker hâtem

Ve lehu

Beyâbân-ı reh-i ‘aşkında yâreñ ile pûyânam
Ki sâyem dahı ardumca kalur olmaz ayakdaşum

Ve lehu

‘Âlemi fasl-ı bahâr eyledi ser-sebz ü çemen
Başladı nagmeye bülbül yine her vâdiden

Ve lehu

Geh güle ‘âşık u geh gonçeye şeydâ geçinür
Daldan dala konar murg-ı nihâl-i gülşen
Mevsim-i ‘ıyş u safâdur diyü şevk üzre olup
Subh olunca gice diñlenmedi şem‘-i rûşen

Ve lehu

Öldürmege bahâne ararken cihânı âh
Eyler baña gelince cihânuñ bahânesin

Ve lehu

Rişte-i zerrin ile gülşende mihr-i âsmân
Gonçe tıflınuñ çeküp dendânın oldu agzı kan

Ve lehu

Bu gün meclisde sâkî sâgar almak dest-i dilberden
Hemân bir gül koparmak gibidür şâh-ı gül-i terden

Ve lehu

Dün gınâsı var iken mezra‘a-i gülşende
Şimdi bir habbeye kâdir degül aslâ murgân

Ve lehu

Zulm ider mâni‘ olur kucmaga sen sîmîni
Girmesün aramıza boynuña al pîreheni

Ve lehu

Su gibi akar ayagina ehl-i velâyet
Meclisde sakın görmeyelüm sâgarı hâlî

Ve lehu

Dil-i sûzânımı gam âteşine yakma diyü
Düşdi ayagina şem‘üñ bu gice pervâne*

Ve lehu

Zühhâd sadr-ı savma‘aya da‘vet itmesün
Meyhâne küncidür çü bizüm zevkumuz yiri

(Nesr)

Evvel sıdkî tahallüs idüp gülzâr-ı hüsn ü melâhatüñ serv-i âzâdesi idi. Emrî Çelebi sıdkıla ‘âşık-ı dil-dâdesi idi. Bir rakîb-i meflûcı olup aña ta‘rîzen sıdkî nâmına bu mu‘ammâyı dimişdür:

Mu‘ammâ

İsterin senden ey Hudâ-yı Kerîm
Kötürüm ola rakîb başı dü nim

Nesr

Dest-nişîn-i sadr-ı kâzî-‘askerî oldukda tehniye-i mansıb için bir kasîde-i garrâ virmişdi. Anlar dahı mukâbeledede tezkirecilikden mülâzemet câ‘izesin ihsân buyurmışlar idi. Bu haber sefâret-berîd-i nüvîd ile gûş-zede-i sâmi‘a-i iz‘ânı olmadan üftâde-i püser-i ecel olup karîne-i hâl bu beyti dimişdür:

Nazm

Sarardup cism-i zârüm itdi altun
Beni harcanmak ister gibi gerdûn

Nesr

Fi‘l-vâki‘ ol marazdan rehâ bulmayup tokuz yüz yetmiş tokuzda** nâ-murâd u nâ-kâm bedrûd-ı cihân-ı bî-vefâ itmişdi:

Mısra‘

*Zihî nâ-Ümîdî zihîn nâ-murâdî*⁷⁰

Burûsevî Cinânî târîh-i vefâtında bu gûne gevher-efşânî itmişdür:

* “ayaga düşmek”i Nihânî “eşk”de, Hayâlî “zülf”de, Hâkânî “sarsar”da ider gelse gerekdür. Minhu.

** Hasan Efendi, bu Ümîdî için “Sitte ve erba‘inde fevt olmışdur”dir, hatâ ider.

⁷⁰ Ne güzel ümitsizlik, ne güzel isteksizlik!

Târîh

Kat' eyleyüp recâyı gitdi Ümîdî ey vâý 979

ÜMÎDÎ-Î DİGER

Merzifonî Receb Çelebi'dür. Ebu's-su'ûd-zâde Mehemmed Efendi'nün ferzend-i girâmîsi olup devlet ü ikbâl Ka'besinün çâr-erkânı olan Medâris-i Süleymâniye'nün birinde seccâdenişîn-i ifâde ike bedrûd-ı cihân-ı fânî iden 'Abdü'l-kerîm Çelebi'den nâ'il-i şeref-i mülâzemet oldukdan soñra tarîkdan ferâg idüp Dârü's-saltana-i Kostantiniyye'de Bâzârgân Câmi'i'nün imâmeti ile kanâ'at ve ihtiyâr-ı gûşe-i 'uzlet itmiş idi. Pâdişâhumuz 'asrında olan şu'arâdandır. Bu gazel-i meşhûr ki Ümîdî-i sâbık nâmına şâyi'dür, anuñdur:

Şi'r

Tîr-i müjezine dime dil murgı urılmaz
Ebrûlarınıñ yayı kolayına kurulmaz

Bî-çâre gönül hâtıra-i vasl ile her şeb
Allâh ki görür vâkı'alar hiç yorılmaz

'Uşşâk tavâf itmede bir mertebe kesret
Kim Ka'be-i kûyuñda turılmaz oturılmaz

Çok sa'y iderin kûyına varmaga ammâ
Çeşmüm bulanuk yaş döker ol demde durılmaz

Cânum acıdur zulm ile sîb-i zekan-ı yâr
Dâd alması andan ne idi lîk sorılmaz

Bu deñlü delükanlılık eylerken Ümîdî
Meclisde niçün böyle turur bâde sorılmaz

Ve lehu

Niçe aylar geçer bir gün kadem rencide kılmazsın
Koya ey âf-tâbum zerre deñlü hâl bilmezsin

Varayın zahm-i sineñ dikeyin dimişdün ey hûnî
Beni gördükçe ok gibi geçersin hiç ilmezsin

Helâk oldum hey âfet künc-i gamda intizâruñla
Hele 'ahd itme bârî 'uhdesinden çünki gelmezsin

Tekellüfsüz girîbân-çâk olup agyâra söylersin
Benüm yanumda ey gonçe-dehen niçün açılmazsın

Ümîdî gâyet a'lâ fehm idersin kâkülün yârin
Miyânından velîkin sorsalar bir kılca bilmezsin

Nesr

Biñ on tokuzda fevt olup İstanbul'da defn olundu.

EMİRÎ

Harf-i mîm'de tercemesi sebt olınan Seyyid Muhtârî'nün birâder-i kihteri Mehemmed Çelebi'dür. Mısır'da dîvân kâtibi olup soñra muhâsebeci olmuş idi. San'at-i kitâbetde kalem gibi engüşt-nümâ idi. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Tokınur kalb-i 'adûya iyü varur tîrûñ
Yüz çevürmez neye salsañ güzelüm şemşîrûñ

Nesr

Tokuz yüz seksen sekizde Mısır'da fevt olmuşdur.

EMİRÎ-i DİĞER

Eyyûbî Mehemmed Çelebi'dür. Ebu's-su'ûd Efendi'nün mahdûm-ı pür-fazl u edebi Ahmed Çelebi'den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Cihân elemleri 'âlemdür iştiyâka göre
Dü gûne varmaludur mâtem-i iftirâka göre

EMİNÎ

Kâğıd emîni Hızır Çelebi'nün ferzendi, İstanbulî sipâhî Mustafâ Beg'dür. Nakdîne-i genc-i sühanüñ emîni ve zamânesinüñ şâ'ir-i sihr-âferini idi. Bu eş'âr-ı pür-kâr ol şâ'ir-i nâdire-güftârüñdur:

Şi'r

O yâri sîneye çekdüm bulup uyanuk mest
Sarar nihâli kaçan bâg-bân bulsa şikest

Ve lehu

Ey dil kaçan ki Mîr Feridûn nişân çeker
Beñzer şu pehlevâna ki iki kemân çeker

Ve lehu

Yine şehr-i gülşene od urdı güller lâleler
Su seper ol âteşi söndürmek ister jâleler

Ve lehu

Görmesek câm-ı musaffâyı açılmaz gözümüz
Gül gibi elde kadeh olmasa gülmez yüzümüz

Ve lehu

Tolu sun ayagı sâkî ola toluñ dâyim
Tolu gerek eli ehl-i mürüvvetün dâyim

Ve lehu

Bendeyüz ol serv-kaddûñ kâmet-i bâlâsına
Mâyilüz cân u gönülden dilberüñ a'lâsına

Ve lehu

Dûr olaldan ol perî-rû dîdeden yaşum gibi
Yaluñuz kaldum cihânda oñmaduk başum gibi

Nesr

Biñ sekizde fevt olup Eyyüb'de Sultân Câmi'i yanında rehğüzârda defn olındı.

İNSÂN-I KÂMİL

Turfa-gûyân-ı şu'arâ-yı Rûm'dandır. Mezâyâ-yı hande-âver kelimâtı, müzîl-i gussa vü gam ve letâ'if-i eş'âr-ı turfa-nikâtı, reşk-endâz-ı hezâr tırzîkî 'Acem'dür. Hakkâ ki, ol vâdîde makdûrı olan isti'dâd-ı cebelîsin der-kâr idüp şâ'ir-i sâhib-tarz u pür-iştihâr olmışdur. *Leyseli'l-insâni illâ mâ se'â.*⁷¹

Bu eş'ar anuñdur:

Şi'r

Seng-i ferah-resânuñ çakmak çakatmazdur
Nâr-ı duhân-ı âhum âteş yakatmazdur
Kâlâ-yı behcet-âver 'ismet-me'âb-ı duhter
Belkîs ile Züleyhâ tutmaç yapatmazdur

Ve lehu

Togmadı tıfl-ı ümîdüm mâder-i eyyâmdan
Kime feryâd eyleyem bu baht-ı nâ-fercâmdan

Nesr

Gâhi bu gûne şi'r dahı dir idi:

Şi'r

Aglayup varsam eger kim âstân-ı dilbere
Hâlüme rahm eyleyüp ol gonçe-leb handân çıkar

Ve lehu

Bî-tabl u 'alem Hüsrev-i iklîm-i fenâyuz
Baş agrısıdur velvele-i kûs gerekmez

Nesr

Biñ yirmide İstanbul'da fevt olmışdur.

⁷¹ "İnsan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.", **Kur'ân-ı Kerim**, Necm Sûresi 53/39.âyet.

ENVERÎ

İstanbulî Mehemmed Çelebi'dür. 'Avâmdan bir mend-i ümmî ve 'ammî iken mâlik-i havâss-ı me'ânî olup zamânesinüñ şâ'ir-i nâzük-beyânı idi. Dûde-gerlik san'atı ile kesb-i vech-i ma'îşet eyler idi. Nitekim Kıyâsî demişdür:

Nazm

O bir cehl-i mürekkebdür mürekkebe satmadur kârı
Cihânda Enverî gibi siyeh-kâr olmasun kimse

Nesr

Bu beyti kendi için demişdi:

Nazm

Zülfüñle hatuñ 'ilm-i vefâ bahsin ider heb
Biri kara câhil birisi cehl-i mürekkebe

Nesr

Mervîdür ki, Enverî bir şeb-i târda meyhâneden iki desti şarâb alup giderken yolda kola râst gelüp Ahmed Paşa'nuñ,

Nazm

Kul günah itse n'ola 'afv-ı şehen-şâh kanı
Tutalum iki elüm kanda imiş kanı kerem

Nesr

beytini tazmîn idüp

Nazm

İki destüm tolu mey destümi sındurma benüm
Tutalum iki elüm kanda imiş kanı kerem

Nesr

diyüp ol şirzimenüñ sâlârı olan şahsdan istid'â-yı halâs itdükde merd-i ehl-i dil olmagın dâd-bahş olup yolına göndermiş idi.

Beglik kumbaracılar kethudâsı olmuşıdı. Sultân Süleymân Hân şehzâdelerin sünnet itdükde huzûr-ı şâh-ı 'âlî-câhda âteş-bâzî iderken bu beyti okurdu:

Nazm

Saña nisbet ey şâh-ı 'âlî-cenâb
Yedikulle dizdâridur âftâb

Nesr

Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olnup sebt olındı:

Nazm

Ebrûlaruñ gamın ki dil-i nâ-tüvân çeker
Beñzer şu pehlevâna ki iki kemân çeker*

Ve lehu

Kitâb-ı hüsnüñ öñinden gidermez ey meh-rû
Turup mütâla‘a eyler egilmiş ol iki kaş

Ve lehu

Nideyin sahn-ı çemen seyrini cânânum yok
Bir yanumca salınur serv-i hıramânum yok
Emdürür gerçi lebin yolına cânlar virene
Leb-i cân-bahşuñı emsem dimege cânum yok

Ve lehu

Nakd-i cân ugrısıdur dâr-ı cihânda tîrûñ
Kesici oldı begüm belde turur şemşîrûñ
Zikr ider vasf-ı du‘â-yı kadehi pîr-i mugân
Varalum biz de du‘âsın alalum ol pîrûñ*
Dem-be-dem kalbine niçün tokınur ‘uşşâkuñ
Çünkü nâzük geçer ey kaşı kemânum tîrûñ

Ve lehu

Gayra şerbet baña tîz-âb sunarsan çekeyin
Çekmeyüp üstüme bir katre dökersem lekeyin

Ve lehu

Göz karasın eşk ile yuyayın agarınca**
Tâ kim nazarı pâk ola didâra varınca
Gamzeñle baña kâkülüñüñ geçdügi yetdi
Bir bir diyeyin igneden iplige varınca
Hicrânlu kumâş idi benüm Enverî sînem
Öldüm dem-i vuslatda anı yâre sarınca

Ve lehu

Katı gönülden şikâyet eyledüm ey seng-dil
Dün gice düşde bulışdum Hazret-i Bektaş ile
‘Arz idüp bagrum başın kaddüñ ümîd itsem n’ola
Çok dil-âverler begüm sancak alurlar baş ile***

* “çeker” beytine Enverî ile Bâkî tevârüd itmişdür. Minhu.

* “virdi yârâna du‘â-(y)ı kadehi” dise “varalum” a “alalum” münâsib olurdu. Minhu.

** “agarınca” gazeli Enverî’ nûñ Dîvân’ında mastûrdur. ‘Âşık evvelki iki beyti, Hasan Efendi matla’ı Zârî-i sûzen-gere yazarlar. Zârî’ nûñ bu gazele başka nazîresi vardır. Minhu.

*** (Riyâzî)

Dâgumuñ gör pulların zahm-ı dil-i hûn-pâş ile
Nerd-i ‘aşk oynar bir üstâdam efendi baş ile

Ve lehu

Duhter-i rez çekilelden dir isen düşdi dile
Zâhidâ var yûri kıskanma helâlûñ degül a

Ve lehu

Girye-i telh eyler isem n'ola mânend-i 'arak
Ey felek bir lebleri mülden çıkardun sen beni

Ve lehu

Destine tîguñ aldı ayagın turup didi
Görsün cihânda her kişi başı yaragını

Ve lehu

Meydâna basdı mı kademin pehlevânlar
Birbir götürdi ayagı meydân erenleri

Nesr

Tokuz yüz elli dördte fevt olup Câmi'ü'n-nezâ'ir Nazmî vefâtın bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

Yirin nûr ide bî-çün Enverî'nüñ

ÂNÎ*

Burûsevî Mehemed Çelebi'dür. Rûmili kâzî-'askeri olan Zeyrek-zâde Rûknü'd-dîn Efendi'nüñ birâderi Paşa Çelebi'nüñ ferzendidir. Kâdirî Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Bu eş'âr anuñ âsâr-ı tab'-ı pür-iktidârıdır ki sebt olındı:

Şi'r

Gözlerüm ey lâle-ruh hecründe kanlar dökdiler
'Iyş için bezm-i belâya ergavânlar dökdiler
Aldı nâzüklük ile agzı sırrından haber
Gonçeye gülşende sûsenler zebânlar dökdiler

Ve lehu

Miyânından haber sorarsañ iklîm-i melâhatda
Ötesi kûh-ı billûra çıkar bir ince yoldur bu

Nesr

Tokuz yüz yetmiş yedide intikâl itmişdür.

Şâd-mân itdüñ dil ü cânı göñülden yâd idüp
Nevcûvânum iki kuş urduñ yine bir taş ile

Hayret-i 'aşkuñ beni lâl itdüğün añmaz mısın
Söyleşürsin dâyim illerle göz ile kaş ile

Hinnâlı-zâde Kirâmî'nüñ de nazîresi vardır. Gelse gerekdir. Minhum.

* Ânî'nüñ evvelki mahlası Zeyrekî idi. Zeyrek-zâde olmagla 'Âşık Zeyrekî ile yazar. Minhu.

EHLÎ

Kâdî Tayyib-zâde Mehemed Çelebi'dür. Hâce 'Atâ'u'llâh Efendi'nün ferzendi 'Attâr-zâde Şems Çelebi'den mülâzemetle kâm-revâ olup Edirne'de müderris olduktan soñra şeh-i zevk u safâya râh-ı râstdur diyü sâlik-i tarîk-ı kazâ olmuşdı. Ehille-i metâli'-i sipîhr-i belâgat ü beyân olan ehâlî-i 'irfân miyânında mânend-i hilâl ehliyyet ü kemâl ile müşârün ileyh-i bi'l-benân idi. Bu eş'âr ol zât-ı büzürk-vâruñdur:

Şi'r

Cânı bir düşnâmuña virdük senüñ ey bî-vefâ
Gel ziyân itmezsin andan anı al da sög baña

Ve lehu

Alur göñlin ele agyaruñ ol yâr
Dimez kim 'âşıkuñ da hâtırı var

Ve lehu

Yolda görmezlenüp itdün beni eflâke nazar
Gitdün ey rûh-ı revân itmedün hâke nazar

Ve lehu

El ucıyla görüşmek 'âşık-ı zâra vefâ olmaz
Begüm kendi elüñ öpmen bizümle merhabâ olmaz

Ve lehu

Yâre añmışlar beni ol bî-vefâ çıkmış biliş
Saña 'âşıkdur dimişler bilmezsin anı dimiş

Ve lehu

Gel elüm öp diyicek lutf ile baña ol melek
Didüm ey şâh-ı kerem kangı elüñdür öpecek

Ve lehu

Ser-i kûyuñdan ayrılmam eger Hak cânım almazsa
Yoluñda ölmedür kasdum felek bir yaña salmazsa

Ve lehu

Seri yolına kodum almadı cânân eline
Gideyin başum alup ben dahı hicrân eline

Gözedür sâ'id-i sîmînüñi cümle 'uşşâk
Fukarâ cümle bakar sen şeh-i hûbân eline

Ve lehu

Mansıb alınmaz oldı dilâ itmihân ile
Alurdı zâtile anı Ehlî zamân ile

Ve lehu

Kopar fitne kadem bassa o kaddi serv bâg üzre
Kıyamet kâmetin görse cihân kalkar ayag üzre

Nesr

Biñ tokuzda Mısr'da fevt oldı.

ÂHÎ

Nigbolı'lı Hasan Çelebi'dür. Rû-şinâsân-ı şehri mezkûrdan bir hâce-i sâhib-i destgâhuñ nakd-i vücûdı ve sermâye-i hayâtınuñ sûdudur. Kara Bâlî'nüñ sahn'da i'âdesinden nâ'il-i şeref-i mülâzemet olup Karafirye'de mesned-nişîn-i dirâset olmuş idi. Re'sü'l-mâl-i sûdâger-i bâzâr-ı 'ilm ü 'irfân olan lutf-ı tab'a mâlik olup çârsû-yı hünerde hâce-i girân-mâye olmuşıdı. Mervîdür ki, ba'zı âsâr-ı manzûmesi merhûm Sultân Selîm Hân'ıñ girişme-kumâr-ı nazar-ı iltifâtları oldukda hayli istihsân buyurup mertebe vü mansıbından ve sinn ü sâlınden istifsâr buyurdıklarında, dahı yeñi mülâzım olup cüvân-ı endek-sâl olduğu ma'rûz olıcak ol zamânda Anadolu kâzi-'askeri olan Kemâl Paşa-zâde'ye, "Âhî'ye mansıb görile." diyü fermân-ı kazâ-cereyân ısdâr buyurmışlar idi. Anlar dahı, Burûsa'da Bâyezîd Paşa Medrese'sin ihsân itmişler idi. Rûmili kâzi-'askeri olan Zeyrek-zâde, mezkûrı pâreye atup, "Pâdişâhuñ iltifâtı saña küllidür. Kabûl eyleme." dimekle imtinâ' itmişidi. Hâl bu minvâl üzere, ma'rûz-ı sūdde-i saltanat olıcak tünd-bâd-ı kîneleri heyecân idüp sâha-i hâtır-ı 'âtırlarında âsâre-i gubâr-ı küdüret idüp, "Min ba'd Âhî'yi 'arz eylemeñ." diyü tenbîh buyurmışlar idi. Ol esnada karîne-i hâl,

Nazm

O kad bâlâ vü zülf egri diyâr-ı hüsn pür-âşûb
Memâlik fitne şeh zâlim 'âlem ser-keş sipâh egri

Nesr

beytin diyüp gamz-ı 'adû-yı kine-hâhla gûş-zede-i şâh-ı Cemcâh oldukda az kalmışdı ki Âhî'nüñ hırmen-i vücûdın bâd-ı fenaya vire.

Şeyhi'nüñ Hüsrev ü Şîrîn'in tetebbu' eylemişdür. Âhır encâma irmeyüp nâ-tamâm kalmış idi.

Mervîdür ki Emîr Buhârî dâmâdı Nakşbendî Şeyh Mahmûd Efendi mezbûra pend-i hikmet-bend idüp, "Hasr u hasâret-encâmuña perdedür. Nâmûs-i risâlet olmagı ikdâm kılup tâc-ı tarîk-ı iftihâr olan nâme-i fezâ'il-şi'ârı şakk itmişdür.^{72*} Anuñ gibi ber-geşte-i baht u

* Pervîz-i s'âdet-nâme-i da'vetlerin şakk itdüğü haberi risâlete vâsıl oldukda Allahumme mazzık batnehu ke-mâ mezzaka kitâbî (Allah'ım, kitabımı yırttığı gibi onun karnını yırt.) buyurmışlar idi. Fi'l-vâki ol nâvek-i du'â hedef-i icâzete isâbet idüp ferzendi Şîrû'ya hançerle şikemin şakk idüp katl itmişidi. Nev'î Efendi, Netâyicü'l-Fünûn adlı kitâbında "Zih-i kemân ile bogmışdır." didüğünde galat itmişdür. Hüsrev ü Şîrîn nâzımları kıssayı vech-i meşrûh üzerine yazduklarından gayrı Hümâyûn'ıñ bu beytinde dahı, vârid olmuşdur:

siyeh-rûzgâr nâmına te'lîf-i kitâb, mü'min-i takvî-şi'âra sezâ-vâr degüldür." diyü buyurmaları, sıdk-ı minnet ile ferâgate 'illet olmuşdı. Bu bir kaç beyt ol kitâbdandır:

Mesnevi

Nedendür dilde nâyûñ sûz u sâzı
Deliklü sîneler añlar bu râzı
Ne fehm eyler defûñ derd-i dilinden
Tâbânçe yimeyen üstâd elinden
Ne bilsün şol ki oldı dârdan dūr
Ki ne çenberde hallâc idi Mansûr

Nesr

Ve Fettâh-ı Nişâbüri'nün Hüsn ü Dil'in terceme idüp çok tasarrufât dahı itmişdür. Bu ebyât ol cümledendür:

Mesnevi

Âb-ı Hayvân cihânda bir sudur
Kim anuñ ötesi karañudur
Niçe İskender'i ol çeşme-i cân
Suya iletüp susuz getürdi devrân
Câhilüñ fahrı cem'-i mâl iledür
'Ârifüñ 'izzeti kemâl iledür
'Aşk u şevk ehli vecd ü hâl ister
Ne kemâl ister ü ne mâl ister
Bizi gör kim ne hâlümüz vardur
Ne kemâl ü ne mâlümüz vardur

Nesr

Bu eş'âr dahı anuñdur; Dîvân'ından intihâb olıñup sebt olındı:

Nazm

Sen varup hâne-i agyâra kadem basduğuña
Kebkebüñ na'lçesi nakşı yeter dâl baña

Ve lehu

Oklaruñ cân almada tîguñla yoldaş oldılar
Sînelerde kan yalaşdılar karındaş oldılar
Bir ayakda iki 'âlem mülkini seyrân ider
Sâgar u bâde ile anlar kim ayakdaş oldılar
Şol kadar tasvîr iderler dilde nakş-ı hüsnî
Şimdi şâ'irler kodılar şî'ri nakkaş oldılar

Tigi ki geşt hüsrev-i küşte âheneş

Çün bingerî zi-tîşe-i Ferhâd bûde-est

(Eğer iyi bakarsan, padişahı öldüren kılıcın demirinin Ferhât'ın külüngünün demirinden yapıldığını görürsün.)

Ve lehu

Benüm ebrûlarum sanmañ bu iki hattı alnumda
Başumda ey kemân-ebrû yazılmış kara yazudur

Ve lehu

Saçların çözsün bulutlar ra‘d kılsun nâleler
Kabrüm üzre haşre dek yansun yakılsun lâleler

Ve lehu

Ahşamlamaga başladı illerle şimdiden
On dördine irişmeden ol meh-pâremüz

Ve lehu

Şâh-ı Tubâ’yı anuñ kaddine hem-tâ dimezüz
Serv-kaddür ol elif-kâmete biz lâ dimezüz

Ve lehu

Âteş-i âhum ki oddan tâs urupdur başuña
Bir şehlevendem kırmızı bir şeb-külâhum var benüm

Ve lehu

Bir hasîrüm yog-iken külbe-i ahzânumda
Bûriyâ nakşı görünür ten-i ‘üryânumda

Nesr

Devr-i Selîmî’de Karafîrye’de müderris iken fevt olmışdur.

HARFU’L-BÂ

BÂKÎ EFENDİ

Eş‘âr-ı dil-pesendi ‘arâfet-i ma‘nâda ‘alem ve zerâfet-i edâda müselle-i ‘âlem olan
‘Abdül-bâki Efendi’dür.

Kıt‘a

Şu‘arâ haylini defter idicek dest-i kazâ
Mahv u isbât ile pür kıldı niçe evrâkı
Kazıdup niçeyi yañlış diyü bu defterden
Bâkî’yi idüp işâret didi sahhe’l-bâkî

Nesr

Habbezâ nâzım-ı mu‘ciz-beyân ki âb-rîz-i nazm-ı revânı nâm u nişân-ı ragbet ü i‘tibâr
ile meskûk, rûşenâyî elfâz-ı tâb-dârından perî-sıfatân-ı me‘ânî nâ-mastûr ve netâyic-i lücce-i
tab‘-ı gevher-bârı olan le‘âlî-i âb-dâr rişte-i müşğîn sûtûra çekilmekle şâyeste-i nühûr-ı
hûrdur. Tûmâr-ı nazm-ı dilsitânı sâ‘id-i şâhid-i belâgata misk-i sûde ile tahrîr olunmuş bir
gümiş bâzû-bend olmagla zebân-bend-i fusahâ-yı devrân olmışdur ve Dîvân-ı belâgat-‘ünvânı

dest-i i'tibâr ile küşâyîş bulmagla eş'âr-ı bülegâ-yı Rûm'ün defteri dürilüp künc-i hâne-i nesyen mensiyyende makâmın bulmuşdur.

Nazm

*Gâyet-i şâ'irî hemîn bâşed
Şîve-i sâhiri hemîn bâşed⁷³*

Hakkâ ki, vâdî-i kasîde-perdâzide fâ'iz-i kasabü's-sebak-ı i'câz olup gâlib-i kelimât-ı makbûlü'l-insicâmı ahsen-i sanâyi'-i bedî'iyye olan tevriye ve îhâm üzere mebnî olmagla hâme-i sihr-sâzı ol latîfe-i bedî'aya revnâk-ı tâze virmişdür.

Ba'zı eş'âr-ı belâgat-şî'ârı girişme-i nazar-ı iltifât-ı Süleymânî'den behre-dâr oldukda pesendîde-i tab'-ı nükte-güzârları düşüp ahvâlinden isti'lâm buyurdıklarında, müftî'z-zamân Ebu's-su'ûd Efendi'nün talebesi silkinde intizâm bulduğı ma'ruz olıcak evvelîn-i pâye-i 'izz ü 'alâ olan mülâzemetle kâm-revâ olup "İç ilde yirmi beş pâyesinde medrese virile." diyü takdîm-i fermân-ı vâcibü'l-iz'ân buyurmışlar idi. "Çâr-bâlîş-pîrâ-yı sadâret, sâz-kânûn-ı saltanat degüldür." diyü 'arz itdükde nakdîne-i hazîne-i ihsânı beş beş sayup otuzla Silivri Medresesi'n inâyet itmişler idi. Ve'l-hâsıl ol künc-i hâne-i mezelletde nihân olan nakdîne-i gencîne-i 'irfânı bulup çıkarup sikke-i lutf-ı ihsânlar ile meskûk itmekle bâzâr-ı belâgat ü beyânda hayli revâc bulmuşdı. Ve murg-ı hoş-elhân, tab'-ı sühan-güzârî ol Süleymân-ı rûzgâruñ iltifât-ı i'tibârıyla gûyâ olmuşıdı. Her çend ki pây-taht-ı Süleymân-ı rûzgâra nisâr-efşân-ı cevâhir-feşân-ı eş'âr-ı âbdâr olurdu. Mânend-i gonçe-i gül ceyb-i ümmîdini pür-zer itmek mükarrer idi. Nitekim dimişdür:

Nazm

*Lutfuñdan irdi Bâkî'ye rengîn filoriler
Gûyâ saçıldı meclise bir dest-mâl gül*

Nesr

Ve bi'l-cümle her gelen Sultân-ı 'âlî-şânuñ mazhar-ı lutf u ihsânı olmadan hâlî olmayup devr-i Murâdî'de merreten ba'de ûlâ Rûmili sadrına kâr-fermâ olmuşlar idi. Hakkâ ki, âvâze-i nazm-ı belâgat-minvâli gûş-ı cihân-ı mâli idüp şark u garba resîde olmuşdı. Mervîdür ki Şâh-ı Îrân-zemîn tarafından ol cenâb-ı belâgat-rehîne müşerrefe-i mahabbet-nümâ vârid olup dest-nişîn-i sadr-ı vezâret-i 'uzmâ itmek şartı ile kudûm-ı behcet-lüzûmların istid'â itmiş idi. Bunlar dahı mülattafa-i i'tizâr-güne ile isti'fâ buyurmışlardı. Nitekim dimişdür:

⁷³ "Şâirliğin sonu ancak geldi; büyüclüğün kemali ancak oldu."

Nazm

Hıttâ-i Rûm'dadır 'ırk-ı nihâl-i ikbâl
Özleme hâk-i Horasân u 'Irak'ı berü gel

Nesr

Mervîdür ki, dârü'l-mülk-i Hindistân'da Dîvân-ı belâgat-ünvânlarının kemâl-i iştihârı
var imiş. Nitekim şu'arâ-yı Hind'den biri dimişdür:

Rubâ'î

*Bâkî ki kadeh be-dest sâkî ne-güzâşt
Yek nükte be-gıll u gış mülâki ne-güzâşt
Her kes ki bedîd nazm-ı rengîneş güft
Ez-cür'a-i fazl hiç bâkî ne-güzâşt⁷⁴*

Nesr

Çünkü rütbe-i zât-ı belâgat-simâtları ol pâyeden ber-terdür ki îfâ-yı hakk-ı medh ü
senâları müyesser ola. Heyhât heyhât lâ-cerem bu mertebe ile iktifâ evlâ ve tatvîlden istignâ
revâ görildi.

Mısra'

Harfî goftem ü kıss 'aleyhi'l-bâkî⁷⁵

Nesr

Bu eş'âr ol zât-ı belâgat-şi'ârûñ netâyic-i tab'-ı pür-iktidârıdır ki sebt olındı:

Ez-Kasâyid

Sıfat-ı Kasr

Te'âla'llâh zihî tâk-ı bülend-i âsmân âsâ
Hezâr âhsent ey burc-ı felek-kadr u semâ-sîmâ

Nedür ol gûşe-i bâmındaki âvîzeler dirseñ
O zîbâ turraya bir şânedür kim itdiler peydâ

Tegazzül

Hat-ı müşg-fâmuñla ey gonçe-i ter
Şekerdür o lebler mümessekk mükerrer

Ne zîbâ yaraşmış o leblerle dendân
Ne hoş imtizâc eylemiş şîr ü şekker

Tolar bûy-ı müşgîn-i zülfüñle 'âlem
Döner nâfe-i müşge çarh-ı müdevver

⁷⁴ Bâkî, sâkinin elinde kadeh bırakmamıştır. Bir nükteye bile, kin ve hile bulaştırmamıştır. Renkli nazmını gören herkes, erdem yudumundan bize söylenecek bir damla bile kalmadı, dedi.

⁷⁵ Bir harf söyledim ve gerisini söylemedim.

Sıfat-1 Bahâr

Tâze cân buldı cihân irdi nebâtâta hayât
Ellerinde harekât eyleseler serv ü çenâr *

Yine ferrâş-ı sabâ sahn-ı ribât-ı çemene
Geldi bir kâfile kondurdı yüki cümle bahâr

Dür ü yâkût ile bir nahl-i murassa‘ sandum
Ergavân üzre dökilmiş katarât-ı emtâr

Şîşe-i çarhda gör bunca murassa‘ nahli
Niçe ârâste kılmış anı sun‘-ı Cebbâr

Zanbakuñ gonçesidür bâga gümüş bâzû-bend
Za‘ferân ile yazılmış aña hatt-ı tûmâr

Câm-ı mey katreleri sübha-i mercân olsun
Gelüñüz zerk u riyâdan idelüm istigfâr

Sıfat-1 Hilâl

Kara yaklaştı şeb irdi diyü keştî-i hilâl
Bâd-bân açmış ider sür‘at ile ‘azm-i kenâr

Kodı bir pâre yahı tâs-ı zer-endûda felek
Suvara tâ Ramazân teşnelerin sakkâ-vâr

Eseridür görinen urdı mihekk-i şâma
Saticak sayrefî-i dehre felek bir dînâr

Sıfat-1 Hilâl

Çerâg-ı mâha yine bir filori dikdi güneş
Gören kimesne kenârın meh-i nev itdi hayâl

Şu sîb şekline girdi şafakda cirm-i kamer
Güzellenüp ola bir yanı sarı bir yanı al

Ne hokkadur bu ki altında çarh-ı şu‘bede-bâz
Koyınca mühre-i mihri güm eyledi fi‘l-hâl

Yâ câm-ı ‘işret-i Dârâ’ya tâc-ı Kistrâ’dur
Kolaşdurur bu cihânı sipihr olup dellâl

---

* Râkîmu’l-hurûfuñ tetebbu’undandır:

Yazdı hatt-ı çemeni safha-i gülzâra bahâr
N’ola üstine anuñ bâd-ı sabâ saçsa gubâr

Nergis-i gülşeni sür’atle alup gitse n’ola
Şöyle akar göz alur âb-ı revân-ı gülzâr

Lâleler milket-i gülzâra urupdur âteş
Karşu tutsa n’ola gül mushafın açup aña hâr

Kulle-i gonçe içinde güli habs itmiş idi
Viridi düstûr bu gün çıkmasına şâh-ı bahâr

Kanadı gûşesidür âşiyânededen görinen
Ferâga vardı meger şâhbâz-ı zerrîn-bâl

Sıfat-ı Şitâ

Zemîne bâd-ı hevâdan çoğ akçe düşdi yine
Pür itdi dâmen-i sahrâyı toldı ceyb-i cibâl
Meger ki hokka-i çarhuñ zamâne harrâtı
Döker terâşesini kûh u deşte berf-misâl
Cihânı berf ile yah tutdı kış kıyâmetdür
‘Aceb mi yir yüzine çıksa hep defâyin-i mâl
Pür oldu şâhları üzre yahdan âyineler
Garîb sûrete girdi bu fasl içinde gazâl
Meger ki ‘âlem-i ‘ulvîde nevbahâr oldu
Döker şükûfe-i bâdâmı sahn-ı bâga şimal
Döşendi berf ser-â-pâ sahn-ı sahrâya
Agardı rûy-ı zemîn sanki tahta-i remmâl
Nişân-ı pây-ı vuhûş u tuyûr sahrâda
Çizildi rîk-i sefid üzre gûyiyâ eşkâl
Beyâz düşdi hele şekl-i tâli‘-i eyyâm
Misâl-i çihre-i baht-ı edîb-i ferruh-fâl

Sıfat-ı Hilâl

Câm-ı hilâli hep bilece gördiler bu şeb
Halk-ı cihâna kıldı Hudâ rûzeyi harâm
Kibrîtini degürdi şafak nârına hilâl
Tâ kim çerâğ-ı mâhı yakup ref ‘ola zalâm
Yâ defter-i sipihrde rây-ı resîddür
Deyn-i sıyâmı halk edâ itdiler tamâm

Sıfat-ı Hazân

Gülşene altun varaklar zeyn idüp bâd-ı hazân
Gûyiyâ zerkûblar dükkânı oldu gülsitân
Rişte-i bârân gümüş tel sîm-keş ebr-i harîf
İki çarha döndiler gûyâ zemîn ü âsmân
Berg-i bîdi bâgda âb-ı revân üzre görüp
Didiler akmış gılâfından bu tîg-ı zer-nişân
Rehgüzâr-ı bâga ser-tâ-pâ dökilmiş berg-i zer
Sandum altun tebsiler konmuş bisât-ı hüsrevân
Gerçi merdâne soyındı girdi meydâna dirah
Geldi kış basdı ve lîkin virmedi aslâ emân

(Sıfat-ı Bahâr)

Micmer-i zerrîn-i mihri çarh gerdân eyledi
‘Ûd u ‘anber kıymetin bûy-ı gül erzân eyledi

Çıkdı bir yirden sadâ vü sıyt-ı murgân-ı çemen
Gûyiyâ etfâl-i mekteb hatm-i Kur'ân eyledi
Tutdı etrâfı benefşe mülk-i Mısır'a döndi bâg
Sandılar seyr eyleyenler Nil tугyân eyledi *

Ez-Gazeliyyât

İrdi nesîm-i ma' delet-i Kistrî-i bahâr
Zencâr-i 'adl çekdi çemenzâra cûy-bâr
Güller siperler ile üleşdi filoriler
Mülk-i şitâyı gâret idüp leşker-i bahâr
Meydâna girdi şevk ile şemşîr-bâz-ı berk
Çok akça saçdı üstine ebr-i güher-nisâr
Bir kîse içre lâle bu gün bezm-i bâgda
Gayb itdi jâle beyzaların hokka-bâz-vâr
Çarh oklarını atdı yine gülşene sehâb
Altun göbeklü bir siper-i la'l tutdı hâr
Dûlâb kurdı kavs-i kûzâh bâg-ı 'âleme
Mîzâb gibi her yañadan akdı cûy-bâr
Bâkî bu şi'ri safha-i çarh-ı berîne yaz
Görsün felekde söz nic' olur hasm-ı nâ-be-kâr

Ve lehu

Dîvân ider vakt-i seher nevrûz-ı sultânî meger
Devrân ufukda gösterür taht-ı zümürüd tâc-ı zer
'Âlem müzeyyen pertev-i hurşîd-i 'âlem-tâb ile
Nat'-ı ser-â-ser saldılar rûy-ı zemîne ser-be-ser
Fasl-ı şitâda beyza-i sîmîn idi gûy-ı zemîn
Aldı kanadı altına sîmurg-ı zerrîn-bâl ü per
Hâb-ı 'ademden dîde-i ezhârı bîdâr eyledi
Tahrîk-i bâd-ı subh-dem âvâze-i murg-ı seher
Bâkî nisâr-ı makdem-i Sultân-ı 'âlî-şân için
Destinde tutmuş şâh-ı gül la'lîn tabak lû'lû-yı ter
Destân-serâ-yı midhati şâh-ı tarabda nagme-sâz
Tâvûs-ı baht u devleti bâm-ı felekde cilve-ger

* Râkîmu'l-hurûfuñ tetebbu'undandır:

Sâgar-ı zerrîn-i mihri çarh gerdân eyledi
Lâle sanmañ cür'asın hâk üzre rîzân eyledi

Destmâl-i âl gül üzre 'arakdur jâleler
Şem'-i hurşîde tutınca anı Sûzân eyledi

Zulm-i sermâyı şeh-i nevrûzda i'lâm itmege
Bâga zanbak tîr ile bir nâme Perrân eyledi

Ve lehu

Hadden efzûn mihrüm ol nâ-mihr-bân bilmezlenür
Hep bilür çok sevdüğüm ammâ hemân bilmezlenür

Ve lehu

Bî-derd iken dil gûyiyâ bir migfer-i pûlâd idi
Şimdi hadeng-i cevri ile tâc-ı kalender kendidür

Ve lehu

Müje haylin dizer ol gamze-i fettân saf saf
Gûyiyâ cenge turur nîze-güzerân saf saf
Seni seyr itmek için rehgüzer-i gülşende
İki cânibde turur sevr-i hırâmân saf saf
Leşker-i şekl-i firâvân ile ceng eylemege
Gönderür mevclerin lücce-i ‘ummân saf saf
Gökde efgân iderek sanma geçer hayl-i küleng
Çekilür kûyuña murgân-ı dil ü cân saf saf
Câmi‘ içre göre tâ kimlere hem-zânûsın
Şekl-i sakkâda gezer dîde-i giryân saf saf
Ehl-i dil derd ü gamuñ ni‘metine müstagrak
Dizilürler keremün hânına mihmân saf saf
Vasf-ı kaddüñle hırâm itse ‘alem gibi kalem
Leşker-i satrı çeker defter ü dîvân saf saf
Kadrüñi seng-i musallâda bilüp ey Bâkî
Turup el bağlayalar karşıña yârân saf saf

Ve lehu

Kimse hall eyleyimez müşkil-i râz-ı felegi
Var ise ‘ıkd-i Süreyya’dur aña nokta-i şek
Telh-kâm itme beni dostum acı söz ile
Lebüñ emdürmez iseñ tadlu dilün bârî gerek

Ve lehu

Kimi ayaguñ öpmege sarkar kimi elüñ
Bâkî’ye besdür ey gül-i handan güler yüzüñ

Ve lehu

Gonçeler içre nihân eylemege gülberg-i terüñ
Ya’nî seyr eyleyelüm sîneñi çöz dügmelerüñ

Ve lehu

Dilrübâlarla ‘aceb kesreti var her yoluñ
Geçemez gönül hûblarından İstanbul’uñ

Ve lehu

Çok tehî devr ide bu sâgar-ı mînâ bizden
Var iken şîşede bâkî hele sâkî berü gel

Ve lehu

Dilâ teng olsañ ol şîrîn-dehenden teng-i sükkersin
Lebin yâd eyleyüp kan aglar iseñ kân-ı gevhersin

Senüñ kâruñ hevâyîlikdür ancak ey kebûter sen
Hevâ-yı ‘aşk-ı dilber neydügin bilmezsin oynarsın

Letâfetde teng bir sükkerî pâlûdedür dirsem
Hemân incinmek istersin igen nâzük igen tersin

Çekilmiş kaddüñ eflâke dökilmiş sünbülüñ hâke
Letâfet gülşeninde bir nihâl-i sâye-güstersin

İşüñ altun ider kâr-ı muhabbet rûy-ı zerdüñle
Hezâr ahsent ey Bâkî bu gün fennüñde zer-gersin

Ve lehu

Murassa‘ sâyebânuñdan dökildi ebr-i nîsânuñ
Dür ü yâkût-ı rümmânî nihâl-i ergavân üzre

Ve lehu

Mahbûb u mey mülâzemetinden kaçardı dil
Geldi yetişdi bir yañadan nev-bahâr ise

Ve lehu

Korkum oldur göz dege hâk-i der-i cânânuma
Yohsa kühl-âsâ çekerdüm dîde-i giryânuma

Yâr defterden yine Bâkî kazınmak var dimiş
Yañlış añlatmış ‘adûlar ben kulın sultânuma

Ve lehu

Bize esrârını açmaz meye ta‘n itmeden geçmez
Gel ey sâkî geçür bundan bu ‘akl-ı dâniş-efrûzı

Nesr

Biñ sekiz Ramazân’ında mushaf-ı ‘ömri hatm olındukda Hâdî-i Bagdâdî târîh-i vefâtın
bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

Bâkî Efendi gitdi ‘ukbâya biñ sekizde 1008

Nesr

Edirnekapısı hâricinde medfûndur.

BÂLÎ

Rûmili'nden erbâb-ı tîmârdan idi. Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

Bâgun güli vü sünbûli serv ü benefşesi
Yâri gelür diyü kodılar gözci nergisi

Aldı haber sabâdan u döndi göz eyledi
Ya'nî gelür o gözleri âhû kesûñ sesi

Bâlî niçe halâs olsa kaplan-ı 'aşkdan
Çün kim irişdi tenden öte câna pençesi

Nesr

Sultân Selîm-i kadîm devrinde fevt olmışdur.

BEZMÎ-İ NÂ-BÎNÂ

İstanbulî, Bektâşiyân'dan Korııcı Ahmed Çelebi'dür. Pâdişâhumuz devrinde olan şu'arâdandır. Bu (ebyât) anuñdur:

Nazm

Çekdi sanemâ sînesine nâme elifler
Destindeki kilik-i güher-efşânuñ ucından

Ve lehu

Gözi merdümlerinden isteme ey hasta-dil çâre
Müyesser ola mı görmek gelüp bîmârı

Ve lehu

Dilber odur ki âyîne-veş sînesin açup
'Uşşâka nâz ile diye seyr eyle gel beri

Nesr

Biñ yirmi beşde İstanbul'da fevt olmışdur.

BASÎRÎ

Bagdâdî'dür.* Behaka mübtelâ olmagın Alaca Basîrî dirler idi. Bâyezîd Hân'a Monlâ Câmî'nüñ ve Nevâyî'nüñ sipâriş-nâmeleriyle gelüp Rûm'da kalmış idi. Hakkâ ki, nakdîne-i belâgatüñ nâkid-i basîridür. Müretteb Dîvân'ı vardır. Bu ebyât Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

* Sâm'da Bagdâdî olmak üzeredür. Hasan Efendi Horasânî'dür, dimişdür. Minhum.

Nazm

*Ey tü-râ gird-hân-ı sipîhr ü hilâl
Leb-i nânî zi-gird-hân bâşed*⁷⁶

Ve lehu

*Çi bâşed felekhâ-yı kuhlî perend
Ber-matbahet tûdeha-yı remâd*⁷⁷

Ve lehu

*Ber-hil'at-i celâl-i tû gerdûn gird kerd
Mânend-i tûgme ist mutabbak be-nüh kenâr*⁷⁸

Ve lehu

*Der-şebistân-ı tû tâ neşs-i nigâr dem dem
Şem ' rûşen şode dâred kalem-i mû pür-zer*⁷⁹

Türkiyyât

Kanda varam sâye-i serv-i bülendüm var iken **
Kime kul olam senüñ gibi efendüm var iken

Ve lehu

Kaddüñe beñzetdügiyçün servi gülşende şehâ
Bâgbân-ı miskine odlar yoldurur bâd-ı sabâ

Ve lehu

Köfteler bengîler dehânında
Toplardur Bogaz hisârı'nda

Nesr

Bezle-senc ü latîfe-perdâz olup cümleden her kişünün lakabına münâsib menâsib tevzî' itmiş idi. Meselâ Sarı Gürz'e Kızılagaç, Uzun Muslihü'ddîn'e Boyabad, Haşarı Hasan'a Çıbık Ovası, Basîrî'ye Alacahisâr. Bu cümleyi bir risâle idüp ol zamânda sultânlardan birine nâmzed bir vezîre virür. Ol dahı, "Cümle 'âleme mansıb virmişsüz. Yâ bize yok mı?" didükde, Basîrî de, "Sultanöñi sancagın virdüm." diyü latîfe ider.

Tokuz yüz kırk birde fevt olup Eyyûb reh-güzârında zâtî ile bir yirde defn olunmuşdur.

⁷⁶ "Hilâl ve gökyüzü yuvarlaklığı, senin sofranın çevresinde bir ekmek parçası gibidir."

⁷⁷ "Tozlu feleklerin. Senin mutfağının kül yığını yanında hiç değeri yoktur."

⁷⁸ "Senin ululuk kaftanın karşısında, gönen felek, dokuz köşeli ve kapağa benzer bir düğme gibi kalır."

⁷⁹ "Sevgili, senin gecelediğin yerde zaman zaman bulunduğunda, mum yanar, kıl kalem altınla dolar."

** "kanda varam" beyti Basîrî'nün Dîvân'ında mastûrdur. Tezkire erbâbı Edirne'li 'Ahdî'ye yazarlar.

BASİRÎ-İ DİĞER

‘Aynî-zâde ‘Abdü’l-gani Beg’dür. Türkman-ı Haleb Begi olmuşdı. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Destünde gördiler oynayanı beşer beşer
‘Uşşâk saydı nakd-i revânı beşer beşer

Nesr

Kanije seferinde mülk-i ‘ademe sefer idüp Hâşimî-i Burûsevî dimişdür:

Târîh

Didiler gitdi göz yumdı Basîrî Beg bu dünyâdan 1008

Nesr

Sovanlık’da medfûndur.

BEKÂYÎ

Sahn müderrisi Tursun Efendi’nüñ ferzend-i mihteri ‘Abdü’l-bâkî Çelebi’dür. Mesned-ârâ-yı fetvâ Ebu’s-su‘ûd Efendi’den nâ’il-i şeref-i mülâzemet olup tayy-i merâtib-i mu‘tâde ile Mısr’da fermân-fermâ-yı hükûmet olmuşdı. Bu iki beyt anuñdur:

Şi‘r

Bahâr irişdi bâgun ‘andelîb –i nükte-perdâzı
Okur âvâz ile evrâk-ı gülden Gülşen-i Râzı

Ve lehu

Geh ü bî-geh yolumda dime pâ-mâl olmaz
Hâkden fark idemezsin beni cânâ yir olur

Nesr

Biñ on beşde, Mısr-ı Kâhire’de sadr-nişîn-i kazâ iken ‘âzim-i vahdet-âbâd-ı ‘âlem-i bekâ olmuşdı.

BEKÂYÎ-İ İZNIKÎ

İznikî’dür. Cimri Çingâne dimekle şöhret-şi‘âr olan ma‘cûn-fürûşuñ ferzendidir. Sultân Murâd hâcesi İbrâhîm Efendi’den mülâzemetle kâm-revâ olup huddâm-ı sarây-ı sultânî’ye intisâbla tafra-i nizâmdan nişân virür hareket-i bî-nizâm ile Galata’da mesned-nişîn-i kazâ olmuş idi. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

N’ola her dem nikâb ile çıkarsa yollara zenler
Ki bâğlar yüzlerini kasd-ı gâret itse reh-zenler

Ve lehu

‘Âşıkân kûy-ı yâre şem‘ olsun
Hâcî hâcîyî Mekke’de bulsun

Nesr

Biñ üçde İstanbul’da fevt oldı.

BELÎGÎ*

İstanbul’lıdur. Zümre-i Bektaşiyândandır. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Seri pâklamayınca bahr-i ‘aşka talamazsın
Nefes tutmaz isen dürr-i murâdı alamazsın

Ve lehu

Sözümüz añlayımaz sûfî bizüm kâl ehli
Bî-zebân söyleşelüm var ise bir hâl ehli

BAHÂRÎ

Tırhala’lı ‘Ali Çelebi’dür. Kâzî-‘asker Seydî Çelebi’den mülâzım olup müderris ve kâdî olmuş idi. Müverrihlik ile şöhret-şi‘ârdur. Bu iki beyt Dîvân’ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

Dâg-ı derd ile Bahârî’nün sorarsañ hâlini
Oñmaduk öz başına dermânı yok bî-çâredür

Ve lehu

Gel ey nihâl-i cinân kandasun ki gülşende
Senüñçün itdi sabâ nâmeler perâkende

Nesr

Yetmiş yaşında Çatalca kâdîsı iken Edirne’de tokuz yüz elli sekizde fevt oldı.

BEHİŞTÎ

Vize’li Ramazân Çelebi’dür. Sa’dî Efendi’nün dânişmendi iken terk-i ‘örf ü izâfet idüp merkez-i dâ’ire-i velâyet Şeyh Merkez Efendi’ye irâdet getürmişdi. ‘Âkıbet kasaba-i Çorlı’da tavattun idüp ihtiyâr-ı va‘z u hitâbet itmiş idi. Fazîlet-i ‘ilmiyye sâhibi olup Hayâlî’ye hâşiye yazmışdur; hakkâ ki, tîşe-i hâme ile sikkeyi mermerde kazmışdur. Be-tahsîs mehebb-i gülzâr-ı tab‘-ı pâkinden vezân olan sabâ-yı nazm-ı safâ-eseri nesîm-i ürdübehiştî

* Hâtunı ‘özriyle şehîd oldugı Nev’i-zâde Zeyli’nde mastûrdur.

gibi rûh-efzâdur. Bahr-i seri'-de Cemşâh u 'Alemsâh adlu mesnevisi vardır. Bu eş'âr netâyic-i tab'-ı belâgat-şi'ârıdır ki Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

Nazm

Hünkâr şehre geldi diyü seyre çıkdılar
Her gûşe meh-likâ tolu hünkâra kim bakar

Ve lehu

Visâlüm Ka'be'dür rûz-ı ecel 'azmi zamânıdır
Kefen ihrâmı tabût ol yoluñ taht-ı revânıdır

Ve lehu

Bülbül-i Gülşen-i kudsem bu cihân dâmumdur
Beni bunda tutan ol serv-i gül-endâmumdur

Ve lehu

Tîguñı gerdene tîrûñ dile bahş eyler iseñ
Hançerüñ belli hemân sîne-i sad-çâke çıkar

Ve lehu

Gicem gibi olupdur gündüzüm târ
Ne anda ay ü ne hod bunda gün var

Ve lehu

Göñline girdük nazar kıldı kara gözlerle yâr
Biz o sayyduz ki şehbâzı kayadan oluruz

Ve lehu

Gûşe-i meygedede şöyle nihân oldum kim
Sâkiyâ kandalıgum şimdi benüm gam bilmez

Ve lehu

Çünkü sînemdür beni derde giriftâr eyleyen
Âhır anuñ üstine yaksam gerekdür nârı ben

Ve lehu

Halk-ı 'âlemden Behiştî 'uzlet it Mecnûn gibi
Kendi başuñ sokacak bir âşiyânuñ var ise

Yine gülşende bugün bülbüle bir hâl olmuş
Güli hâr ile görüp münkesirü'l-bâl olmuş

Gezdürür şevk ile bâzâr-ı gülistânda müdâm
Bâd-ı gül Yûsuf'ını satmaga dellâl olmuş

Ve lehu

Bezme gel bu gice ey 'âlem-i hüsnüñ mâhı
Yoksa yirden göge dek incinürüz va'llâhi

Ve lehu

Yâ sabr u yâ sefer diyü ne Rûm u ne ‘Acem kaldı
Tolandum rub‘-ı meskûnı hemân mülk-i ‘adem kaldı

Behiştî nâme yazmaga müsâ‘id olmadı derdüm
Ağızdan söyledüm yüzi karasıyla kalem kaldı

Ve lehu

Az mıdur yohsa behâ-yı leb-i la‘lûñ çok mı
Be hey âfet biricik söyleye agzuñ yok mı *

Ve lehu

Aç uyuz eyledi mey-hâreleri mug-beçeler
Kalmadı her birinüñ kaşınacak dırnağı

Nesr

Tokuz yüz yetmiş yedide Çorlı’da fevt olmuştur.

BEHIŞTÎ-İ DİĞER

Nâmı Sinân’dur. Karışduran Süleymân Beg’üñ oğludur. Sâlik-i tarîka-i emâret olup emîr-i livâ olmagla kâm-revâ olmuştı. Sultân Bâyezîd-i Velî zamânında olan ümerâdan ve kudemâ-yı şu‘arâdandır. Rûm’da evvel hamseye el uran bunlardır ki zikr olunur: Vâmık u ‘Azrâ, Yûsuf u Züleyhâ, Hüsn ü Nigâr, Süheyl ü Nevbahâr, Leylî vü Mecnûn. Bu (iki) beyt anuñdur:

Nazm

Yâr bî-pervâ dirîgâ gussadan hâlüm harâb
Sevmesün ‘âlemde kimse dilber-i ‘âlî-cenâb
Mihnet oklarından oldı cism-i efgârum kafes
Murg-ı rûhum her taraftan çıkmaga eyler şitâb

BEYÂZÎ

Nâmı Mehmed’dür. Edirnevî’dür. Zümre-i sipâh-ı zaferpenâhdandır. Pâdişâhumuz ‘asrında olan şu‘arâdandır. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Yola düşmüş ser-i kûyuñ hevâsıyla meh ü hurşîd
Birisi subhdan gitmiş biri ahşamdan çıkmış

* “agzuñ yok mı” beyti Behiştî Vizevî’nüñ Dîvân’ında mastûr iken Hasan Efendi ‘îmâd-zâde Yakînî’ye yazar. Yakînî Dîvân’ı da görildi, anda yoktur.

Ve lehu
Hûb kim aglada Ya‘kûb-ı dil-i nâlânı
Yûsuf-ı hüsn ise de yavı kılayın anı

BEYÂNÎ

Ruscuk’lı Cârü’llâh-zâde Mustafâ Çelebi’dür. Ebu’s-su‘ûd-zâde Mehemed Efendi’den iktisâb-ı şeref-i mülâzemet idüp müderris ve kâdî olduktan soñra bu reh-güzâr-ı fennüñ âlâyışinden dâmen-i himmeti miyân-ı istignâya çeküp dârü’s-saltana-i Kostantiniyye’de ba‘zı buk‘a-i hayrâta mesned-nişîn-i tekye-gâh-ı meşîhat olmuşdı. * Nazm-ı nâzûk-beyânı, derece-i kabûle vusûl bulmuşdı. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Aldılar ‘aklum perî-rûlar perîşân itdiler
Bir yire gelmez meger cem‘iyyet-i hûbân ola

Nesr

Biñ altıda fevt olup dâhil-i sûrda mutasarrıf olduğu Ekmel Tekyesi’nde defn olındı.

BEYÂNÎ-İ DİĞER

İstanbulî sipâhî Mehemed Beg’dür. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Budur lâyük olan şâhum cihânda ehl-i ‘irfâna
Ki yakduğı çerâğ üstine dâ’im ola pervâne **

BÎDÂRÎ

Dergüzinî’dür. Sehâbî-i ‘Acem’üñ birader-i kihteridür. ‘Acem iken nazm-ı Türkî’de mâhir ve hüsn-i edâ ile ta‘bîre kâdir idi. Nitekim bu matla‘ından zâhirdür:

Şi‘r

Göz göz oldu cism-i zârum nâvek-i dil-âverden
Cümleten çeşm oldum ammâ toymadum dîdârdan

Nesr

Tokuz yüz altmış sekizde, dîde-i bîdârı hâb-ı ecel ile beste oldı.

* Merhûm Beyânî, Hasan Çelebi Tezkiresi’n intihâb idüp kendü tercemesin sebt ikdükde Ebu’s-su‘ûd Efendi’den mülâzım olup Kestel ve Havran kâdîsı olduktan soñra ferâğın tahkîk ider.

** Kişi yakduğı çerâğ üstine pervâne gerek

FÎ-HARFÎ'T-TÂ

TÎGÎ BEG

Üskübî Mehemmed Çelebi'dür. Zümre-i sipâl-ı zafer-penâhdandır. Hakkâ ki, semend-i tab'-ı çâlâk ve şemşîr-i zebânla çâpüksüvar-ı 'arsa-i belâgat ü beyândur. Tab'ı tahmîs ü tesdîse çespândur. Pâdişâhumuz Sultân Ahmed Hân hazretlerinin 'asr-ı şerîflerinde olan erbâb-ı belâgatdandır. Bu eş'âr ol şâ'ir-i pâkîze-güftârûndur:

Nazm

Kûyında baña eyledi düşnâm-ı firâvân
Ben bendesini itdi söğüşlerle ziyâfet

Ve lehu

Yıkar bir ayag ile 'âlemi bilmem ne hikmetdür
Şarâb-ı telh ile sâkîde beñzer acı kuvvet var

Ve lehu

Kesdürdi gayr elini Züleyhâ ki kalmaya
Dâmân-ı pâk-i Yûsuf-ı Ken'ân'a sırnaşur

Ve lehu

Sanma cânâ gamzeñ ucından iren peykân çıkar
Hasılı ey kaşları yayum o çıkmaz cân çıkar

Ve lehu

Yanuñda düşmen-i bed-hâhı zemm itmem benüm cânum
Kelâm-ı nâ-sezâ neyler tururken dostum cânum

Ve lehu

Sunma agyâra kadeh halka-i meclisde iken
Ey perî taşra uzatma ayaguñ dâ'ireden

Nesr

Biñ yirmi yedide İstanbul'da fevt olup Edirnekapısı hâricinde medfûndur.

FÎ-HARFÎ'S-SÂ

SÂNÎ BEG

İstanbulî Cân Memi'dür. Zümre-i sipâh-ı zafer-penâhdandır. Nitekim mahlas-perverî idüp dimişdür:

Nazm

Mihr-i kelâm-ı pâküme hep müşterî cihân
'Asrumda ben Mehemmed-i 'Assâr-ı Sâni'yem

Nesr

Zamânesinüñ hüsn ile Yûsuf-ı Sâni'si olup tâb-ı 'aşk ile dil-teşne-i visâli olan ölmeli
'uşşâk-ı nâ-tüvâna dehânı çeşme-i cândan nişân virürdi. Lisân-ı hüsn ü behâ her merdüm aña
hitâb idüp bu makâl ile gûyâ olurdu:

Nazm

Tekellüf her ne çek suretga bolsa andın artuksın
Seni cân dirler ammâ bi-tekellüf cândan artuksın

Nesr

Tab'ı hezle mâyil olup

Nazm

A'dâya baş egdürimez kimse Bâkiyâ
Şemşîr gibi olıcak ser-sebz-i zebân

Nesr

mazmûnı ile 'âmil idi. Hecvde Sâni-i isneyn-i 'Ubeyd-i Zâkânî olup Nakkaş Sâ'î hakkında
Çihre-nâme'si vardır. Hakkâ ki, çihre-küşâ-yı hâme-i 'anber-bârı ol hecv-i âb-dâra hayli sûret
virmişdür. Lâkin bu makûle fuhşiyâtı müştemil olan kelâm-ı mevzûndan savn-ı lisân cânibi
ihtiyâr olunup sebt olunmadı. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olındı:

Nazm

Germe germiyyetle def gibi meclisde gögüs
Tutalum var imiş ey hâce bir iki puluñ

Ve lehu

Merhabâ itmez iseñ bir niçe eyyâma degin
Çekeyin rûze-i hicrânunuñ bayrama degin

Ve lehu

Sâf-diller sayd-ı hûb-ı şehre meşgûl olmasun
Kimseler meyyâl-i ferzend-i Sitanbul olmasun

Pîr-i mug zühhâda açmasun der-i meyhâneyi
Meclisi ayaklamak müzîlere yol olmasun

Nesr

Tokuz yüz toksan beşde fevt olup 'Azîzî Beg dimişdür:

Târîh

Gitdi Sâni 995

Nesr

Edirnekapısı hâricinde medfûndur.

HARFU'L-CÎM

CÂMÎ BEG

Câmî-i Mısırî* demekle şöhret-şi'ârdur. Mısır vatan-ı naklisîdür. Vatan-ı aslısı Gelibolı'dur. Sultân Selîm-i Sâni Kütahya'da çâr-bâliş-nişîn-i mesned-i emâret iken âstâne-i devletlerine intimâ idüp câm-ı mey gibi dâhil-i meclis-i pür-safâları olmuş idi. Evreng-pîrâ-yı saltanat olduklarında atmacacı başı olup devr-i Murâdî'de Mısır-ı Kâhire'de mîr-livâ olmagla ser-i 'alem-i iktidârı tâc-ı zer-endûd-ı hurşîd-i cihân-ârâya vusûl bulmuş idi. Hüseyin Vâ'iz-i Kâşifi'nün Ravzatü's-Şühedâ'sın terceme idüp niçe letâ'if dahı zamm itmekle latîf kitâb itmişdür. Bir şem'iyeye kasîdesi vardur ki, 'âlemde nazîri olmayanlaruñ biridür, medh ü senasında her ne mertebe itrâ olınsa yiridür. Bu ebyât ol kasîdedendür ki sebt olındı:

Nazm

'Arz ider her şeb turup bin şevk ile envâr şem'
Güyyâ oldu menâr-ı Ahmed-i Muhtâr şem'^{**}

Sanuram zincir-i dîd ile çekilür göklere
Her ne dem kim ola ejder gibi âteş-bâr şem'

Bezm-i hüsnünde ko yaksun ol iki ruhsâresini
Meclis-ârâdur efendi olıcak tekrâr şem'

Gâh aglar geh güler meclisde yüzün şevk ile
Lutf u kahruñdan olupdur var ise ahbâr şem'

Câmî'-i hüsnünde cânâ kaşlaruñla ruhlaruñ
Beñzer ol mihrâba kim her cânibinde var şem'

Merhem-i kâfûrı sarmışlar fetîl işler henüz
Tîg-ı kahruñla olupdur ser-be-ser efgâr şem'

CÂMÎ-İ DİĞER

İstanbuli kâdî Habîb-zâde 'Abdü'l-bâkî Çelebi'dür. Müftî Çivi-zâde Efendi'den mülâzemetle kâm-revâ olup tarîk-ı 'ilmiyyenüñ bir deyyâr-ı mihen-i tâkat- şikeni olmagla hâric elliden munfasıl iken sâlik-i râh-ı kazâ olmuşdı. Bu eş'âr anuñdur:

* Mısır vatan-ı naklîsi olup vatan-ı aslısı Gelibolı'dur. Gelibolı'lı 'Âlî Gül-i Sadberg dîbâcesinde, "Hemşehrilerümüzdendür." dir. 'Âşık ve Hasan Efendi, "İstanbuli'dür." dirler.

** Câmî'ü'l-hurûfuñdur:

*Şîşe-i fânûs anuñ sırça sarâyıdur meger
Taht-ı zer üzre olupdur şâh-ı Cem-mikdâr şem'*

Nazm

N'ola kılsa mu'attar bezm-i cânı ey gözi âhû
Ağız miski dürür la'lüñdeki ol hâl-i 'anber-bû
El irmez bûsene zann itme ey şûh-ı sehî-kâmet
Bülend olmaz Nihâl-i tâze-i ra'nâ-yı şeftâlû

(Nesr)

Cüvânı Ahmed ile gezüp hakkında dimişdür:

Nazm

Gezse n'ola o yâr 'adû-yı kezûbla
Dâyim yalancınûñ çün olur şâhidi bile

Ve lehu

Nazar kıl zîr-i ebrûsında çeşm-i mest-i dildâra
Ne beñzer şol kemer altında içmiş rind-i mey-hâra

Ve lehu

N'ola sayd olsa dil murgı görüp ol çeşmi şebâzı
Hat-ı ser-sebzi bir şebâzdur kim ola pervâzı

Hümâ-yı devleti sayd ister iseñ hord u hârı ko
Alurlar uyhusın lâ-büd şikâra salsalar bâzı

Kuluña dest-gîr ol sıyt-ı nazmum tutsun âfâkı
Bilürsin serverâ çıkmaz yaluñuz destüñ âvâzı

Ve lehu

Şu deñlü tîr-i müjgânûñ tenümde cây-gîr oldu
Benüm her üstühânım sanki bir kandîl-i tîr oldu

Nesr

Biñ on tokuzda Nârda'da mesned-nişîn-i kazâ iken sermest-i câm-ı fenâ olmuş idi.

CA'FER ÇELEBİ

Tâc-zâde Sa'dî Çelebi'nüñ birâder-i mihteridür. Sultân Bâyezid-i Velî zamânında tarafeyne kazî-'asker olan Hacı Hasan-zâde Mehemed Efendi'den mülâzemetle kâm-revâ olup vefku'l-'âde kat'-ı merâtib-i mu'tâde ile Medrese-i Mahmûd Paşa'da seccâde-nişîn-i ders ü ifâde olmuş iken, ba'dehu pervânçe âmâli kalem-i lutf-ı Hüsrevânî ile muvakki' olup fenn-i inşâda zamânesinüñ Hâce-i Cihân'ı olmagla nişânî olup karîne-i hâl Anadolu sadrına pîrâye-bahş-ı kâmrânî olmuşlar idi. 'Âkıbet gamz-ı düşmen-i bî-âmanla küşte-i şemşîr-i gazab-ı sultânî olup kasîde-i cülûsiyyesinüñ matla'-ı tatayyur-nişânı ki zikr olunur:

Nazm

*Cân-âferin ki ber-kef-i mâ nakd-i cân nihâd
Behr-i nisâr-ı makdem-i şâh-ı cihân nihâd⁸⁰*

Nesr

Hasb-i hâl-i perîşânı vâki‘ olmuşdı. Bu musîbet tokuz yüz yirmide vücûda geldi. Mervîdür ki, ol evreng-nişîn-i cihân-bânî buyururlar imiş ki, “Devr-i saltanatımız iki şân-ı bî-nazîr ile şeref-pezîr olmuşdı. Biri Mü’eyyed-zâde ‘Abdu’r-rahmân Efendi’dür. Ammâ hayf u dirîg ki sevret-i şebâbı şikeste olduğu zamâna râst geldük. Biri dahı Tâc-zâde Ca‘fer Çelebi idi. Lâkin sad hezâr efsûs ki hırmen-i ‘ömrini bâd-ı fenâyâ virdük. “Monlâ Necmi’den menkûldür ki,” Katlden üç gün mukaddem, hizmet-i Mevlânâ’ya vardum. Buyurdılar ki, bir tâze gazel didüm. İçinde bu beytten rûhum gâyet hazz eyledi:

Nazm

*Ben şehîd-i tîg-ı ‘aşk oldukda râh-ı yârda
Yunmadın defn eyleñüz tenden gubârı gîtmesün*

Nesr

İrtesi yine huzûr-ı şerîflerine vardukda buyurdılar ki, “Bu gice vâki‘amda bu beyti okuyup tekrâr iderdüm:

Nazm

*Menem ân dü rûze ‘ömrî ki be-zîsten neyerzed
Pes ez-ân ki men be-mîrem be-girîsten neyerzed⁸¹*

Nesr

Egerçi tab‘-ı mutasarrıfı hezâr bîkr-i fikr-i ma‘nâyı der-kenâr itmişdi, lâkin nakîz-ı muktezâ-yı erbâb-ı lutf-ı tab‘ olan zen-dostluk şi‘âları olmagın gazelleri keyfiyet-i ‘aşk u mahabbetden nâşî şûr u hâletden hâlî vâki‘ olmuşdur. Mervîdür ki, huzûr-ı sultân-ı dakîka-dânda vücûd-ı mâhiyet-i ‘aşkı münkir olup ‘akd-i yemîn ile te’yîd itdükde, “Yemîne ihtiyâc yok. ‘Aşka inkârñuz eş‘ârñuzdan zâhirdür.” diyü latîfe itmişlerdür. Bu ebyât Dîvân’ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

*Ser-nîgûn olsa kara zülfüñ n’ola şeh devridür
Fitne baş kaldurmaga ‘asrında yokdur ihtimâl*

Ve lehu

*Turresine bağlanan diller ele câm almasa
Tañ degül mi kaydı olana çün olur sohbet harâm*

⁸⁰ “Can yaratan Allah, cihânın şâhının ayak bastığı yere saçmak için avucuma can nakdini koydu.”

⁸¹ “Benim o iki günlük ömrümü yaşamaya değmez. Ben bu yüzden, iki günlük de olsa Bey’im; ağlamaya değmez.”

Anda biri biri üzre turur ecrâm-ı felek
Ol kadar kim rif'atüñ bâbında vardur izdihâm
Şol kadar dil-teşnedür Âb-ı Hayât-ı medhüñe
Kim yarılmışdur zebân-ı hâme-i ferruh-peyâm
Berk sanmañ dem-be-dem rahşân olanı ebrden
Gökde ol dest-i zer-efşânuñ salar tıgın gamam*

Ve lehu

Delürdüm derd-i 'aşkuñdan saçuñ zinciri hakkumdur
Habîbüm kimsenüñ hakkın koma boynuñda yazukdur

Ve lehu

Medhüñi gûş itmege bülbül-i dilden her seher
Penbe-i ezhârı gûşından çıkardı şâhlar

Ve lehu

İki gül yüzlü öpüşse dir gören bezm ehlini
Şevk ile öldürmege bunlar ağız bir eylemiş

Ve lehu

Beñ degüldür lebi üstindeki her sîm-tenüñ
Siñek üşmişdür ağızlarına devründe senüñ

Ve lehu

Saklarm sînemde mihrüñ âteşin söndürmezem
Âteş-i sûzân-ı 'aşkuñdan senüñ ölsem de gel

Ve lehu

Söylemek kasd itdügümce yâre derd-i hasretüm
Aglamak tutar beni güftâra kalmaz kudretüm
Kapuña iltüp götürdi ben gubârı hâkden
Var durur yirden göge bâd-ı sabâya minnetüm

Ve lehu

Dil degüldür sîne-i dilberdeki feryâduma
Döymeyüp bagrına taş basmış durur dildârda

Ve lehu

Gam degül gelmez isem gönline yârüñ ki gubâr
Ne revâdur ki gele hâtır-ı cânânemüze

Ve lehu

Günde bin kez görse bilmez ol gül-i ra'nâ beni
Neylesün bir demde bir şekle koyar sevdâ beni

*

Nev'î

Ne kadar salsa çemende kılıcın bâd-ı sabâ
İdemez hançerüñe sūseni teşbîh senüñ

Nesr

Bu ebyât-ı hezl-gûne mesnevide Heves-nâme'sindendir:

Nazm

Nedür ma'nîde irdâf-ı sikâli
İki kûh-ı girân cennet havâli
Zemîni dil-küşâ ferruh kazâsı
Hemânâ ol iki taguñ arası
'Aceb av idecek yirlerdür ey yâr
Ki anda dem-be-dem âhû izi var

Nesr

Tokuz yüz yirmide şehîd olup Dârü's-saltana Kostantiniyye'de binâ itdüğü mescidi hazîresinde defn olındı.

CELÂLÎ BEG

Nâmı Hüseyin'dür. Manastır'dandır. Sipâhî-zâde olup erbâb-ı tîmârdan idi. Hevâ-yı câh u celâli revzen-i dimâgından çıkarup seyyâhân-ı bahr u berr olan zinde-pûşân ile ülfet ve ser ü pâbürehne seyâhat itmişdür. Sultân Selîm-i Sâni şeh-zâde iken lâlâsı olan Ca'fer Paşa'nuñ dâhil-i bezm-i iltifâtları olup tavr u edeb ü ma'rifeti makbûli düşüp dâmâd idinmişdi. Ol takrîb ile âstâne-i şeh-zâdeye intisâb idüp re'isü'l-küttâbı olmuşdı. Câm-ı mey gibi halka-be-gûş-ı 'ubûdiyetleri olup kenârenişîn-i gird-hân-ı bezmgâhları olmaga dahı ruhsat bulmuşdı. Ol vâris-i saltanat evreng-nişîn-i hilâfet olduklarında mîr-i 'alem itmekle livâ-yı kadrin evc-i felekden ber-ter ve ser-i 'alem ü mihr-i 'âlem-ârâya ber-â-ber itmişler idi. Lâ-cerem milket-i câh u celâlden Celâlî-vâr baş kaldurmağla meclis-i Hüdâvendigâr'dan dûr ve Manastır'da karârla me'mûr olmuş idi. Ol esnada huzûr-ı saltanata ısdâr itdüğü eş'ârdur:

Nazm

Nazar kıl gönülümü yap ey dilârâm
Yaraşmaz bezm-i şâhîde sinuk câm

Ve lehu

Bunca feryâdum işitdün dimedün dâd ideyin
Sen ki dâd itmeyesin ben kime feryâd ideyin

Nesr

Bu ebyât Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

Dîrsün yolunda ölmeyen irmez visâlüme
Cânâ senüñ bu sözlerüñ âdemler öldürür

Ve lehu

Dil yirin beklemez hatâ eyler
Gamzeñ atduğı ok hatâ itmez

Ve lehu

Bir bir işin bitürdüñ kûyuñda ehl-i ‘aşkuñ
Âgâh ol ey gül-i ter cân bostânda bitmez

Ve lehu

Müdde’i yoluña ölmez dir imiş bendeñ için
Meded öldür beni bu sözleri işitmeyeyin

Ve lehu

Zann eylemen o şâhuñ eli gölgesinde mihr
Ardınca kaldı nâmesinüñ hâtemüñ gözi

Ve lehu

Hallâk-ı cihân ‘âleme kıldukda tecellî
Her şey’i birer hâl ile kılmış mütesellî

Nesr

Evâhir-i devr-i Selîmî’de Manastır’da fevt oldu.

CELÎLÎ

Edirnevî’dür. Erbâb-ı sanâyi’den olup penbe-dûzî* iderdi. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Âh kim gurbetde kaldum bir Nigâr egler beni
Çokdan eylerdüm sefer bir gül-‘izâr egler beni

Nesr

Sultân Selîm-i kadîm devrinde fevt oldu.

CELÎLÎ-İ DİĞER

Burûsevî’dür. Sultân Bâyezîd devrinde olan erbâb-ı belâgatdandır. Bu beyt-i meşhûr anuñdur:

Nazm

Yine bir derzi güzel sevdi gönül pâresi yok
Rište-i zülfine bağluyalar âvâresi çok

* Lutfî Beg-zâde tezkiresinde Celîlî’yi hallâcdur demişdür. Tezkirelerde vâki’ olan penbe-dûzî, penbe-dûz çıkarmışdır. Penbeyi çıkarmadığı gibi dûzuñ da ma’nâsını bilmemişdür. Minhu.

CEMÂLÎ

Burûsevî'dür. Sultân Mehemmed nâmına Hümâ vü Hümayûn'ı vardır. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Tañlamañ şem'e yanarsa her gice pervâneyi
Komag olmaz bir arada od ile dîvâneyi

Nesr

Evâhir-1 devr-i Sultân Bâyezîdî'de fevt olmuşdur.

CEMÂLÎ-İ DİĞER

Galata nevâhîsinden İstinye'li Ahmed Çelebi'dür. Defterdâr-zâde dimekle şöhret-şi'ârdur. Kemâlî'nüñ birâder-i kihteridür. Ruhsâre-i 'irfân u kemâli, zîver-i cemâlü'r-recül-i fesâhate ile hâlîdür. Müfred-süvâr-ı mızmar-ı belâgat ü beyân olup müfred-gûylükle şöhret-şi'âr olup cem' itdügi müfredâtına cem'-i müfreddür dinilse sezâ-vârdur. Nitekim dimişdür:

Mısra'

Benüm her matla'um cins-i sühande nev'-i müfreddür

Nesr

Eş'ârı latîfe-güne ve hezl-nümûnedür. Hırûf-ı hecâ üzere tertîb-i Dîvân-ı müfredât itmişdür. Bu eş'âr netâyic-i tab'-ı bî-misâli ve müfredât-ı defter-i kemâlidir:

Nazm

İrem-i kûyuñı me'vâ-yı 'adû itme şehâ
Koma âdem yirine dîv-i rakîbi sanemâ

Ve lehu

Rahş-ı tab'a kîse gösterdüm ide iltifât
Baş çeküp didi tutılmaz boş torbayla at

Ve lehu

Reng-i rû gelmegiçün içmege ivme zâyid
Hum-ı mey sanma boyacı küpidür ey zâhid

Ve lehu

'Îsî lebüñ ki mürde dile rûh-ı Sânîdür
Âb-ı Hayât anı işidür revânîdür

Ve lehu

Şâhid-i pîr-i mugan gerçi hilâl-ebrûdur
Hak bu kim duhter-i rez dahı bir içüm sudur

Ve lehu

Meh-i yek-hafta öykünse o sîmîn gabgaba yoldur
Bir elmanuñ yarısı hemânâ bu yarısı oldur

Ve lehu

Olur ‘uşşâk ile hem-dem muhibb-i ehl-i ‘irfândur
Ayak bezm içre sâkî hayli peşgûn atlamış cândur

Ve lehu

Başka bir ulu ni‘metidür halka Hudâ’nuñ
Ammâ nidelüm kadri bilinmez Ramazân’uñ

Ve lehu

Geh geçer gonçeye şeydâ geh olur dala gül
Daldan dala konar çalı kuşudur bülbül

Ve lehu

Tecelliyât-i İlâhî dürür kamu bu cihân
Cemâl-i yâre nazar kıl Bi-eyyi vechin kân ⁸²

Ve lehu

Âftâb-ı tal‘atüñ hergiz zevâle irmesün
Mâh-ı tâbânsın Hudâ eksüklügüñ göstermesün

Ve lehu

Hevâ-yı nâfe-i Leylî ile olup meftûn
Turur turur da deve dir Cemâliyâ Mecnûn

Ve lehu

Dimişsin sarılurdum virse ger Bursa kemhâsın
Gel ey derzi beçenüñ al kumâşın gey dik a‘lâsın

Ve lehu

Satılık itmiş metâ‘ın yâr bu eyyâmnda
Püşt-mâle bağlamış gördüm bu gün hammâmnda

Ve lehu

İki dilber n’ola hükm itse alup mülk-i dile
Alınur dehrde bir kal‘a iki şâhid ile

Ve lehu

İltizâmum bu çekem üstine sahu’l-bâkî
Meclis-i meyde ayak ‘âmili oldı sâkî

Ve lehu

Hatırum ey hâce bu ma‘nâya mugberdür katı
Dâ’imâ dehrüñ kes-i har-tab‘a cell-i himmeti

---

⁸² “Hangi yolla olursa olsun.”

Ve lehu

Kec-kun ancak hançerüñ hûn-ı dile kanmış gibi
Tîguñ ile ikisi bir yirde paslanmış gibi

Nesr

Bezle-senc ü latîfe-perdâz olup cümleden bir meclis-i hâssü'l-hassda germiyyet-i keyfiyyetden bu gûne gevher-bâr olur ki, “Yârân-ı safâ: İçüñüzden birüñüz bir ‘amel-i sâlih vücûda getürse ki, makbûl-i Cenâb-ı Perverdigâr olsa. ‘Ne murâduñ var ise recâ eyle ki kabûle mevsûldür.’ diyü hâtif-i gaybîden nidâ gelse, ne isterdünüz?” Her kes hâline münâsib dil-hâhın beyân eyledükde, bu gûne nâdire-perdâz olur ki, “Eger bu makûle lutfâ ben mazhar olsam, cemi’-i evkâtum be-reşk-i evvel neş’esiyle güzerân eylemesin recâ iderdüm.” dir.

Tokuz yüz toksan birde fevt olup Hâşimî-i Burusevî dimişdür:

Târîh

Nihân oldu Cemâlî yüz tutup sıdk ile Allâh’a*

Nesr

İstinye’de medfûndur.

CİNÂNÎ

Burûsevî Mustafâ** Çelebi’dür. Rûmili Kâzî-‘askeri olan Mu‘alim-zâde Efendi’den nâ’il-i şeref-i mülâzemet olup kat’-ı merâtib ile hâric elli pâyesinde seccâde-nişîn-i dirâset olmuş idi. Âzerî Çelebi’nüñ Nakş u Hayâl’ine cevâb virmişdür. Tab’ı tahmîs ü tesdise çeşbân idi. Bu eş’âr anuñdur:

Nazm

Nebâtî câme geyüp geldi ol kaddi bâlâ
Ne boy gerek yâ ne şîrînlük ey dil-i şeydâ

Ve lehu

Ni‘met-i vaslına agyârı toyurmuş dilber
Göñlüñ ey hasta-i hicrân nenüñ aşın ister

Ve lehu

Ay olmayıcak gelme dir ol mâh-ı dil-fürûz
Kim katlanur ammâ ki aña kandugı sîrûz

---

* Târîh-i diger Sâ‘î-i Nakkâş:

(Târîh)

Gitdi fenâ Cemâlî kaldı hemân Kemâlî

(Nesr)

Birâderi Kemâlî hayâtda olduğına işâret ider. Minhu.

** ‘Âşık, Cinânî-i Burusevî’nüñ nâmını Sinân’dur dir; galat ider.

Ve lehu

Hatuñ geldükçe ruhsâruñda artar tâzelik terlik
Berât ile virilmiş gibi şâhum saña dilberlik

Ve lehu

Ser-gerân olduğu bu jâle degüldür görinen
Gonçe etfâlinüñ agzında bitüpdür dendân

Ve lehu

İzüñ tozını dîde-i ter kapdı sabâdan
Girdi eline kühl-i cilâ bâd-ı hevâdan

Ve lehu

Var mı bir ruhsâre kim hatt-ı siyeh-fâm olmaya
Devr içinde kankı gün gördün ki ahşam olmaya

Ve lehu

Kadîmidür hukûkî bülbülüñ güllerle gâyetde
Çıbık ata bile binmişler eyyâm-ı sabâvetde

Ve lehu

Câmesiyle kuca gör ol sanemi toyunca
Âdemüñ cânı çıkar câmesini soyunca

Ve lehu

Hevâ-yı gonçe-i bâg ile eyler efgânı
Alur yürekden ise ‘andelîb-i nâlânı

Ve lehu

Güzellenmekdedür günden güne ruhsârınuñ mâhı
Günüñ günden yeg olsun ey melâhat mülkinüñ şâhı

Nesr

Biñ dörtde fevt oldukda Burûsevî Hâşimî dimişdür:

Târîh

Cinânî eyleye gülzâr-ı ‘adne varıcak menzil 1004

Nesr

Burûsa’da Murâdiye kurbinde Hamza Beg Mescidi hazîresinde medfûndur.

CİNÂNÎ-İ DİĞER

Semendire’ dendür. Zümre-i sipâh-ı zafer-pehândan idi. Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb
olnup sebt olındı:

Nazm

Öginme kendümüñ diyü bu âsiyâ ki mevt
İtmez çü nevbetüñ gele hergiz dakîka fevt

Ve lehu

Zerdüvâ tâc ile ol çeşmi Mogol Çini gören
Dir ki şebbâzdur itmiş yine semmûrı şikâr

Ve lehu

Kahve-fürûş sanma bu kahve çanagıdur
Fincân degül Karadeñiz'üñ bir kulagıdur

Ve lehu

Peyâm-ı hâl-i ruhuñdan belürmedi eserüñ
Yâ kanlu gönlegüñ ey lâle yâ kara haberüñ

Ve lehu

Belâsuz bal virmez bu müseddes nüh revâk-ı çarh
Cinânî nûşî degmez nîşine zembûrı söyletseñ

Ve lehu

Dehenüñ isteyü dil kaldı zenahdânuñda
Hiç bir ağız haberi yok aña hayrânam ben

Ve lehu

Nûr ugurlarken güneş rûyından ey meh-pâre dün
Gör kazâ-yı âsmânîyi ki tutıldı bu gün

Ve lehu

Tûtî-i cânı ruhuñ mir'âti gûyâ eyledi
Varsun ey Yûsuf-cemâlüm söylesün ay gördüğün

Nesr

Sûriyye'sindendür:

Nazm

Pür-tarrâka itdi eflâki fişekler ra'd-vâr
Toplarla dögilür gûyâ hisâr-ı kevkebân

Nesr

Biñ târihinde Pesperem (?) seferinde şehîd olmışdur.

CENÂBÎ PAŞA

Devr-i Süleymânî'de harem-i sarây-ı sultânî'den çâşnigîr başılığı ile çıkup kat'-ı merâtib ile Anadolu Beglerbegisi olmuş idi. Dîvân'ı görülüp bu beyti muhtâr düşüp sebt olındı:

Nazm

Geldi gül devri getür sâgarı 'işret demidür
Sâkiyâ hoş görelüm bu demi fırsat demidür

Nesr

Tokuz yüz altmış tokuzda fevt olmışdur.

CÜVÂNÎ

Tırhala'dandır. Kemâl Paşa-zâde'den mülâzemetle kâm-revâ olup mesned-i kazâda kâr-fermâ olmuş idi. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Kırmızı câmeñ geyüp ey dilber-i ra'nâ bugün
Kana girmişsin bu gice ey gözi şehlâ bugün

Ve lehu

Meded ben düşkini irgür o şâhuñ kûyına diyü
Müdâm öper yüzüm turmaz düşer ayaguma yaşum

Nesr

Vize'de kâdî iken fevt oldı.

CEVRÎ

Edirne'li Harrât-zâde İbrâhîm Çelebi'dür. Sultân Selîm-i kadîm ile mülk-i 'Acem'den Rûm'a gelen zürefâ-yı a'câmdan birinün ferzendidir. 'Abdü'l-kerîm-zâde Efendi'den mülâzım olup semt-i kazâya 'âzim olmuş idi. Murabba'-gûylugla pür-iştihârdur. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

'Azm eylese ne cânibe ol Ka'be-i ümîd
Kible-nümâ gibi yüregüm ditrer üstine

Ve lehu

Dili alup gider oldukça âl ile cânı
Biri birinden ayırma efendi yârânı

Nesr

Tokuz yüz toksan dörtde Edirne'de fevt olmuşdur.

CEVHERÎ

Karafiryeli İbn Yemîn Çelebi'dür. Pervîz Efendi merhûmdan mülâzım olup kâdî olmuş idi. Bu eş'âr cevher-i bâzâr-ı belâgat olduğunıñ iş'ârıdır:

Nazm

Aldanma nakş-ı hüsne ki hâb u hayâldür
Leylâ'dan örnek al ki bu bir dest-mâldür

Ve lehu

Çekme peymâne gamın kâse-i ser sag olsun
Yime mey gussasını dîde-i ter sag olsun

Ve lehu

Öykünse mâh-ı nev kaşuña i‘tibârda
Ma‘zûr tut ki togdı büyüdi kenârda

Nesr

Tokuz yüz toksan tokuzda Dimetoka’da kâdî iken fevt olmışdur.

Târîh-i Sâ‘î

Didiler itdi Cevherî seferi 999

HARFÜ’L-HÂ

HÂFİZ

‘Acem-i Berda‘î’dür. Rûm’a geldükde Mü’eyyed-zâde ‘Abdu’r-rahman Efendi, Sultân Bâyezîd’e terbiye idüp Engüri’de müderris itmişler idi. Sahn’a ve Ayasofya’ya müderris oldukdan soñra altmış akça tekâ‘üd vazîfesi ta‘yîn olunmışdı. Elfâz-ı garîbe ile efkâr-ı ‘acîbe edâ iderdî. Gâhî bu makûle şi‘r dahî dirler idi:

Nazm

Fenâ ‘aşk içre ol bolgay ki ism ü resm kalmas
Cünûn birle hikâyetler koyup gitmek ne şöhetdür

HÂFİZ PAŞA

Nâm-ı nâmîleri Ahmed’dür. Dâhil-i sarây-ı sultânî olan Agayân-ı ‘âlî-şândan olup şeş-der-i felekde nakş-ı murâdî rû-nümâ olmagla mansıb-ı kapudânî ile çıkmışlar idi. Hâlâ Şâm-ı şeref-nişânda vezâretle mîr-i mîrândur.

Bu rakam-güzâr-ı ‘acz u ıztırâruñ ol zât-ı büzürg-vâra takdîm itdüğü eş‘ârdandır ki bu mecellede sebt olunmak ihtiyâr olındı:

Nazm

Ol ki bir genc-i hünerdür pâdişâh-ı nüktedân
Arayup buldı çıkardı halka ihsân eyledi

Kendi dahî çıkmadın çıkmışdı adı lutf ile
Nîk nâmın söyledüp dillerde destân eyledi

Eşme-i ihsâna maksemdür kefi desti meger
Beş kalem suyıla cümle halkı râygân eyledi

Kalb-i pâki genc-i ‘irfândur zebânını Hudâ
Anuñ üstinde tılısm-ı tîg-ı bürrân eyledi

Dir görenler cöngin alsa dest-i gevher-bârına
Bir sefine menzilin deryâ-yı ‘ummân eyledi

Her delü kanluya oldı devr-i ‘adlũnde yasag
Sâkî-i meclis şarâb-ı nâba meydân eyledi
Zâhir ü pinhân olan sanma habâb-ı bâdedür
Gördi takvâmı kadeh ser-der-girîbân eyledi

Nesr

Bu bir kaç güftâr-ı belâgat-nişân ol zât-ı ‘âlî-şânundur:

Nazm

Füsûn-ger hokka-bâz olmışdur diyü çarh-ı lu‘bet-bâz
Nücûmı erzen-ârâ geh ‘ayân ü geh nihân eyler

Ve lehu

Rindân gelür mi zâhid olan ugramaz mı hîç
‘İşret olur mı kûy-ı muganda ne var ne yok
‘Uşşâkına vefâ mı cefâ mı ider o yâr
Erbâb-ı ‘aşka ‘âyid olanda ne var ne yok
Dâr-ı safâ midur yaluñuz gam da var midur
Nâsîh di söyle bize cihânda ne var ne yok
Fikrũn visâl-i yâr ile agyâr derdi mi
Hâfiz di togrusin dil ü cânda ne var ne yok

HÂLETÎ-İ KADÎM

Köstendil Ilıca’sından ‘Abdu’allh Çelebi’dür. Sanevber kâdî’nuñ nihâl-ı dirah-tı vüçûdudur. Kadrî Efendi’nũn tezkireciliginden mülâzım olup ba‘zı kasabât-ı celîlede sadr-nişân-i mesned-i kazâ olmuş idi.

Hayâlî dir imiş ki; “Eger Hâletî fenn-i şi‘rde bir mikdâr mümâreset ideydi, nice üstâd-ı hüner-veri nat‘-ı belâgatde mansûbe-i fikr ü hayâl ile mat itmek mukarrer idi.” Bu eş‘âr anuñdur:

Nazm

Dâglar dûdı tenümde tâze sünböldür baña
Dâgum üzre dâglar katmer karanfüldür baña

Ve lehu

Komasun yoldan alup her hâr dâmânum diyü
Deşt ü sahrâlarda Mecnûn Leylî’sin ‘üryân arar

Ve lehu

Her kaçan devr okısa mahfilde cânânum benüm
İster ol devrũn teselsül buldugın cânım benüm

Ve lehu

Ko başdan ayaga cism-i nizârum na'l ü dâg olsun
Saña ey nûr-ı didem her taraftan göz kulağ olsun *

Bulındun ey kefen üstüme baña Yâr-ı Gâr olduñ
Götürdüñ hâkden ben hâksârı yüzün ag olsun

Ve lehu

Degül mihr ü şafak peydâ olan gerdûna kat kat
Karasını koparurken kanatmışdur felek dâğın

Nesr

Tokuz yüz yetmiş dörtde Filibe'de kâdî iken fevt olmışdur.

HÂLETÎ EFENDÎ

Nâm-ı nâmîleri Mustafa'dur. Sultân Mehemed-i Sâlîs'ün sebak-güzârı olan 'Azmi Efendi merhûmuñ ferzend-i fezâ'il-şi'ârıdır. Üst d-ı ebnâ-yı mevâlî-i 'izâm hâce-i Sultân Murâd, Sa'dü'd-dîn Efendi hazretlerinden iktisâb-ı şeref-i mülâzemet itdükdün soñra dest-be-dest kat'-ı merâtib-i mu'tâde ile Pâdişâhumuz 'asrında Burûsa'da ve Edirne'de sadr-nişîn-i mesned-i hükûmet olmuşlar idi. Halbe-i faziletten câyiz-i rehîne-i müsâbakat olup hînâ-ger-i bezm-i hüner olan hâme-i sihr-eserlerini ezân-ı erbâb-ı kemâli nevâ-yı hoş-edâsı ile mâlî itmek için ser-âgâz-ı nakş-ı tahrîr ü tasnîf itmeden hâlî degüldür ve kâlâ-yı nazm-ı girân-mâyesine hem-tâ olur metâ'-ı sengîn-behâ, hâce-i dûlab-nişîn-i âsmân olan Müşterî'nün karîn-i dîde-i i'tibârı olmamışdur, dinilse revâdur ve vâlî-i melek-güftâr olan kalem-i 'anber-nisârınuñ kalem-rev-i sahîfe-i inşâya dahı hükmi cârî vü revâdur. Sultân Mehemed nâmına tertîb-i Dîvân-ı belâgat-ünvân buyurdıklarında, 'Abdü'l-ganî-zâde Nâdirî Efendi'nün ibni yemîn-i kalem-i nâdire-sâzı ol Dîvân'ın vâsfinda bu gûne kıt'a-perdâz olmuşdur:

Kıt'a

Dîvân-ı Hâletî n'ola ger vasf olınsa kim
Miftâh olup açar bize bâb-ı belâgati
Vasf-ı makâlin itse n'ola anlar iktizâ
Her safhasında var niçe mahsûs hâleti

*

Hayâlî

Âteş-i âh-ı Hayâlî çarhı yakmasun diyü
Encüm ile mâh-ı nev oldı felekde göz kulag

Bâkî

Göz kulag oldı ser-â-ser gözedür âfâkı
Bulalı kurb-i vezîr-i şeh-i kişver hâtem

Âhî

Kandasun ey serv kim bâgun gül ile sünbülü
Göz kulag tutmuşdurur sen serv-i bâlâdan yaña

"Sünbül" yerine "nergis" lâzım iderdi. Lem'î, "na'lçe" ile "kebkeb"de ider gelse gerekdür.

Nesr

Bu eş‘âr zâde-i tab‘-ı sühan-güdâzlarıdır ki sebt olındı:

Ez-kasâyid-i vâsf-ı şeb

Bir şebân ki kem şafaktan kalmayup hergiz eser
Müşk-i nâb oldı düm-i âhû-yı gerdûn ser-â-ser
Tıfl-ı devrân iki sîb almış ele bâzî kılur
Biri çıkdukça biri inmekdedür şâm u seher
Çâh-ı arza sarkıdurlar Yûsuf-ı hurşîd içün
Rîsmân idüp şihâbı dem-be-dem seyyâreler
Pençe-i mihr ile nâ-bûd oldı göklerde nücüm
Sebzezâruñ nergisin devşürdi gûyâ bâgbân
Hink-i çarhuñ hak bu kim zîbâ alışdurmışdur dirin
Gezdürüp anı seherden râyiz-i devr-i zamân
Aña üstâd-ı ezel virmiş şu deñlü âb u tâb
Dâne devşürse n’ola tîg-ı şeh-i hâveristan
Nâ-gehân sıyt u sadâ-yı heybetin gûş eylese
Pîre-Zâl-i dehr havf eyler düşerdi tev’emân
Keştî-i ümmîde mektûb-ı dürer-bâruñ senüñ
Tayy olındukça sûtûn olur açılsa bâdbân

Ve lehu

Süleymân-ı gülüñ turdı seherden yine dîvânı
Geçüp taht-ı zümür-rüd-fâmına söyletdi murgânı
Degüldür nergis üzre jâle düşmiş berg-i ezhârı
Gülâb-âlûde penbeyle ider çeşmine dermânı
Nesîm-i cûda cûlar olur iken intizâr üzre
Sabâ gelseydi nâ-geh gösterürler çîn-i pülşânı(?)

Gazeliyyât

Teni semen saçı sünbül ruhı gül-i ra‘nâ
Olur mı bundan öte hiç tenâsüb-ı a‘zâ

Ve lehu

Düşsün mi saña kesmegile bir iki hâra
Ferhâd gibi bir niçe ırgad ide maglûb

Ve lehu

Dem-beste-i hayretdür olan vâsıl-ı maksûd
Her lâl olamaz mahrem-i sultân-ı mahabbet

Ve lehu

Kaldurup şâhid-i gül-bergi alur yanına bâd
Muttasıl murg-ı çemen itse ‘aceb mi feryâd

Ve lehu

Ey dil dime yâre seni öldürme amân vir
Gerçekden eger ‘âşık iseñ ölmege cân vir

Dil çıkmamag ise garazuñ ey şeh-i hûbân
Havf eyleme ben ‘âşikuñ agzına zebân vir

Merhemle oñılmaz gül-i cennet gibi solmaz
Derdüñle İlâhî baña bir dâg-ı nihân vir

Ve lehu

Bu bezmüñ şehd-i nâbından çekildüm niçe müddetdür
Gelen şimdi dehân-ı telhüme engüşt-i hayretdür

Ve lehu

‘Âleme taksîm olinsa bendeki mihnet yeter
Kıssa-i pür-hıssamuz derd ehline ‘ibret yeter

Ve lehu

Alurdı bûsesini idenler figân u zâr
Aldurmaz oldu şimdi figân itmeden o yâr

Ve lehu

Zulmet-âbâd-ı belâdur çünki zindân-ı cihân
Mihri enverden yakarlar gündüzün her bâr şem‘

Ve lehu

Kapuñda gerdenini tutdı tîguña ‘âşık
Yüzine bakmayıcak gitdi boynını egerek

Ve lehu

Bir nahle beñzer ol ki yürür âb virmeden
Dilber ki bâde şevki ile eylese hırâm

Ve lehu

Ele cam alsa dünyâyı ser-â-ser seyri dermiş Cem
Ben alsam destüme ammâ görünmez çeşmüme ‘âlem

Ve lehu

Meyve-i maksûd virmez kimseye hergiz felek
Meyve alınmaz katı bâlâ olunca tâkden

Ve lehu

Yâri görünce kaldı gönül ‘arz-ı hâlden
El degmedi şikâyete şükr-i visâlden

Ve lehu

Hattumuz var gerçi fitrâkinde ber-dâr olmadan
Ol süvâr-ı esb-i nâza korkaruz yâr olmadan

Ve lehu

Giceyle uyhu görmem ol gözi bîmâr derdinden
Yumılmaz gözlerüm tâ ölmeyince yâr derdinden

Ve lehu

Geh ayaguñ geh elüñ öpmekde ey şûh-ı cihân
Mest-i ‘aşk-ı câmını üftân u hîzân ileten

Ve lehu

Gül-gûn bâde hiç yürimez ney ki sâkiyâ
Havfum budur ki inmiş ola ayagina kara su

Ve lehu

Dünyâyı vü ‘ukbâyı değışmem o miyâna
Virmem güzelüm bir kılufı cihâna

Ve lehu

Koma âyîne-i ‘âlem-nümâ-yı câmı destüñden
Budur ehl-i fenâya pend-i pîrân-ı cihân-dîde

Ve lehu

Kapusında bulışdürmaz o dilber ‘âşık-ı zârı
Bulur bulışdurur ammâ ki kandaysa agyârı

Ve lehu

Getür âyîne-i ‘âlem-nümâ-yı câm-ı sahbâyı
Benüm de sâkiyâ görsün gözüm bir pâre dünyâyı
N’ola mest olmayınca gitmese meyhâneden rindân
Başında ‘aklı olan kor mı öyle cây-ı zîbâyı

Ve lehu

Hükmindeür fütâdelerüñ genc-i sînesi
Bir şâhdur ki cevher-i cândur hazînesi
Ferhâd tîşe ursa dilerdi şikest ola
Her sıçrayan taş ile felek âb-gînesi

Ve lehu

Cür‘asından behre almaz hâk olan erbâb-ı dil
Gâlibâ çokdan nigûn olmuş felek peymânesi

Ve lehu

Meta‘-ı sabrumı yâr aldı çâk idüp sînem
Benem o hâce-i gam kim açıldı dükkânı

Ve lehu

Turdılar yolda sorup izlemege dildârı
Sormadan izlemeden öldüresin agyârı

Nesr

Bu kıt'ayı kâ'im-i makâm iken Hâfız Ahmed Paşa'ya ihdâ itmişlerdür:

Kıt'a

Şöyle tevfik eylesün Hak kim görenler diyeler
Oldı tedbîründe takdîr-i İlâhî tev'emân
Her kabûl ü reddüni nâtık-ı lisânü'l-gayb olup
Vire Dîvân'ıñ senüñ Dîvân-ı Hâfız'dan nişân

DERVÎŞ HÂLETÎ

Nâmı Mehemmed'dür. Mevlevî iken sipâhî olmuşdı. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Destâruñ ile ruhlaruñ ey gülbün-i ümîd
Üç dâne güldür ikisi sürh ü biri sefid

Ve lehu

Ser-i kûyuñda kalur murg-ı dil-i nâlânum
Eve geldükçe gönülsüz gelürin sultânım

Nesr

Biñ on ikide fevt olup Edirne'li Kesbî târîh-i vefâtında bu gûne gevher-bâr olmuşdur:

Târîh

Âh Dervîş Hâletî göçdi

1012

HİBRÎ

Burûsevî Hayrî'd-dîn-zâde Ahmed Çelebi'dür. Hâce-i Sultân Murâd Hân Sa'dü'd-dîn Efendi'den mülâzım olup hâlâ hâric elli iki ile Sekbân 'Alî Medresesinde ders ü ifâdeye müdâvimdür. Lücce-i 'ilm ü 'irfâna âşinâ olan yârân-ı safâdandır. Bu ebyât anuñdur:

Nazm

Heves-i mûy-ı miyânuñla olup zâr u nizâr
Kati incildi revâdur üzilürse agyâr

Ve lehu

Zâyi' olmaz cihânda 'âşık olan
Bıragup kûy-ı yâri kanda gider

Ve lehu

Nâmuñ agyâr ile yâd olan n'ola dûr olmaz
Sifleye mâ'il olan hayr ile mezkûr olmaz

Ve lehu

Götürmek ister imiş dilberi 'adû sefere
Aña bir iş ideyin kim götürmeden gitsün

Ve lehu

Ehl-i dilden niçe baş agrısını def eyler
Dilerin agrımayup başı müdâm ola sebû

Ve lehu

Reh-i ‘aşkında kodum başımı cânım kaldı
Lutf it ey gamze-i dilber anı da bir yola ko

Ve lehu

Hâneme gel diyü tutdum dâmen-i yâri hele
Ey dil-i bî-çâre sa’y it tutduğunu âsân gele

Nesr

Biñ yirmi beşde İstanbul’da fevt oldı.

HADÎDÎ

Firecik’lidir. Âhen-kâri itmegın bu mahlas muhtârı düşmişdür. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Kâfir gözini yâr müselmân ider gibi
Müjgânı tutdı iki taraf tıg-ı bî-niyâm

Nesr

Evâ’il-i devr-i Süleymânî’de intikâl eyledi.

HARÎRÎ

Burûsevî’dür. Harîr-fürûş olmagla bu mahlası ihtiyâr itmişdür. Ahmed Paşa’yla şu‘arâdandır. Bu matla‘ı harîr-i belâgat olduğına delâlet ider:

Nazm

Ey murâdum ‘aksine devr eyleyen kec-rev felek
Şimdi gönlüm nâ-murâd olmak diler n’itseñ gerek

HARÎMÎ

Burûsevî’dür. Ümenâ zümresindendir. Bu ebyât âb-rûy-ı Dîvân’ıdur:

Nazm

Ayagun topragina öykündügiyçün tûtiyâ
İrişüp anı tozıtdı dostum bâd-ı sabâ

Tarih

*Sekâ’llâhu serâhu*⁸³ 942

⁸³ “Allah O’nun toprağını sulasın.”

HASAN EFENDİ

Hınnâlı-zâde ‘Alî Efendi’nün ferzend-i mihteridür. Sa‘dü’s-su‘ûd-ı sipihr-i iftâ Ebu’s-su‘ûd Efendi’den mülâzemetle kâm-revâ olup dest-be-rest kat‘-ı merâtib-i mu‘tâde il Dârü’s-saltana-i Edirne’de mesned-nişîn-i kazâ olmuşdı. Tarîk-ı sa‘âdet-i refîk-ı ‘ilmde menâzil-peymâ-yı dest-i ikbâl iken yolu ba‘zı ‘akabâta ugramagla güzâr idemeyüp nîm-i râhdan nâ-çâr semt-i âhara tevcîh-i ‘inân ihtiyâr lâzım gelmegin tarîk-i kuzât-ı kasabâta teveccüh itmişdi. Ya‘nî rûzgâr-ı bed-kirdâr cerîme-i fazl u ‘irfânına göre mücâzâtın der-kâr kılmış idi. ‘Îmâd-ı kâtib-i kaleminün inşâda yed-i tûlâsı olmagla Tezkiretü’ş-Şu‘arâ imlâsı kaydına mübtelâ olmuşlardı. Şi‘rinün dahı lafz u ma‘nâsı nâzûk ü müstahsen olup hased-bürde-i nazm-ı hasen olmuşdı. Bu eş‘âr netâyic-i tab‘-ı sühan-güdâzıdır ki sebt olındı:

Nazm

Dâmen-i ihsânuñı muhkem tutubdur cân senüñ
Ey boyı serv ü çenârum el benüm dâmân senüñ*

Ve lehu

Bulmak ister saña beñzer bir meh-i tâbân dahı
Ben de bildüm çok döner bu çarh-ı ser-gerdân dahı

Ve lehu

Bagladum anuñ için dîde-i nâ-bînâyı
Görmeyem gayr ile tâ kim o melek sîmâyı

Gazel

Olaldan yâr dest-i düşmen-i bed-gevher altında
Kalupdur ellerüm Ferhâd gibi taşlar altında

Hudâ virsün saña ‘ömr-i dirâzı ey boyı servüm
Yoluñda cân viren ‘uşşâk yatdukça yer altında

Gerek seng-i siyâh olsun gerekse atlâs u hârâ
Garaz bir bâliş-i râhat bulunmakdur ser altında

Olupdur gülşen-i bezmüñde gûyâ nergis-i ra‘nâ
Ser-i engüşt-i sîmînuñ o zerrîn sâgar altında

Hasan sanma miyânıdır görinen zîr-i hançerden
Misâl-i gencdür yatur dem-â-dem ejder altında

* Sâ‘î

Dâmen-i lutfuñ Züleyhâ-veş tutupdur cân senün
Ey benüm Yûsuf-cemâlüm el benüm dâmân senüñ

Ârzü idüp nesîm-i lutf u ihsânuñ çenâr
Yalvarup kühsâra dir kim el benüm dâmân senüñ

‘İzzetî “şâne” ile “zülf”de itmişdür gelse gerek inşae Allâh. Minhum.

Nesr

Biñ on iki târîhinde mesned-nişîn-i hükûmet-i Reşîd iken kâtib-i ecel deyn-i nakd-i revânı teslîm itdi diyü defter-i ‘ömrine resîd çekmişidi.

HASAN ÇELEBİ

Anatolî kâzî-‘askeri olan Ahî-zâde Efendi’nüñ ferzend-i mihteridür; devha-i vücûdından hîzân olan nihâl-i berûmend-i ‘irfândur. Hâce-i Sultân Murâd Sa‘dü’-d-dîn Efendi’den mülâzemetle kâm-revâ olup vefku’l-‘âde seccâde-nişîn-i ders ü ifâde olmuş idi. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Agyâr ile seyrâna çıkar şâh-ı cihânım
Bu derd ü belâ-y-ile çıkarsa n’ola cânım

Ve lehu

Göricek seg rakîbi ol gül-i ter
Didi lâg eyleyüp aña çi haber

Nesr

Tokuz yüz toksan yedide fevt olup dâhil-i Sûr’da vâlidî medfeninde defn olındı.

HASAN ÇELEBİ

İstanbul’dür. Büyük Lutfî Beg-zâdenün Sahn’da mu‘îdi olmagla Mu‘îd Hasan Çelebi ‘ünvânı ile şöhret-şi‘ârdur. Kuzâtdan ‘Alî Efendi nâm kâdınıñ ferzendidür. Müderris oldukdan soñra kâdı olmuşdı. Pâdişâhumuz Sultân Ahmed Hân hazretlerinüñ devr-i saltanatlarında olan erbâb-ı belâgatdendir. Bu eş‘âr anuñdur:

Nazm

Cûyda ey yüzi gül sanma görinen girdâb
Reşk-i rûyun ile göbek burusına ugradı âb

Ve lehu

Döndi za‘f-ı rûzeden mûya ten-i cânânımız
Gelse ol ‘ıyd-ı mübârek kılca kaldı cânımız

Ve lehu

Güm-geşte idi dil der-i cânânda bulındı
Kimüñ sözi var hizmet-i sultânda bulındı

Gamzeñ kimi öldürse şehîd olur imiş ol
Bu mes’ele ‘aynıyla Tâtâr Hân’da bulındı

Bend itse n’ola tîgını ol gamzesi cellâd
‘Âşıkların öldürdi niçe kanda bulındı

Tahrîk ider âhum yem-i ‘aşkı n’ola yâ Rab
Dil zevrakınuñ hâli ki ‘ummânda bulındı
Bir gice ol meh gelmiş idi tâli‘i gör kim
Bî-çâre Hasan ol gice yabanda bulındı

Nesr

Hâlâ Siroz’da mutavattın bir pîr-i fânîdür.

HASÎBÎ

Zât-ı nesîb ü hasîbi Budin beglerbegisi iken Bedrûd-ı cihân-ı fânî iden Güzelce Rüstem Paşa’nuñ ferzend-i fazîlet-nişânı Hüseyin Çelebi’dür. Ebu’s-su‘ûd Efendi’den mülâzim olup dest-be-dest kat‘-ı merâtib ile tahille-gûne Medrese-i Selîm Hânî’de seccâde-nişîn-i ders ü ifâde iken zehârif-i kûdek-firîb-i câh u celâl-i dil-dâde olmamağla Medîne-i Münevvere kâdısı olup Mısr’da bir mikdâr surre ile kana‘at ve pes zânû-nişîn-i gûşe-i ‘uzlet olmuşlar idi. Bu eş‘âr ol zât-ı büzürk-vâruñdur:

Nazm

Kaddin çenâr-ı kâmetüñe beñzedür turur
Tâvûs-ı bâg-ı cünbişine öykünür turur

Ve lehu

Harâb oldı yatur seng-i melâmetden dil-i ‘âşık
‘Îmâret kıl esirge kalmasun şâhum bozuk yazuk

Ve lehu

Lebüñ hattıñ yanında çeşmedür akar çemenlikden
Gözüñ âhûya beñzer kim ba‘îd olmaz semenlikden
İder mi dahı dil ma‘mûresin seng-i gamuñ vîrân
Yıkıldı kalmadı cânâ eser göñlümde şenlikden

Ve lehu

Pürdür derûn-ı sîne şehâ dâg-ı derd ü gam
Sabra mecâl kalmadı senden ne gizleyin

Ve lehu

Sîneme gelmedi okuñ bir kez
Göñlüme girmenüñ yolın bilmez

Nesr

Biñ yirmi üçde Mısr’da fevt oldı.

KEFEVÎ HÜSEYN EFENDİ

Medine-i Münevvere kâdısı iken dâr-ı cihâna ‘âzim olan Kara Dâvûd-zâde Mustafâ Efendi’den mülâzim olup tarîk-ı sa‘âdet-refîk-ı ‘ilmde menâzil-peymâ olmagla ‘uşşâk-ı şeydâya ser-i kûy-ı mahbûb-ı hakîkî olan Mekke-i Mükerrema’de sadr-nişîn-i mesned-i kazâ olmuşdı. Halbe-i fazîletde câ’iz-i rehîne-i müsâbakat olup Buhârî’ye şerhi ve Şürûh-ı Havâşî’sine her mahalde nice dahl ü cerhi vardur ve Tefe’’ülât-ı Dîvân-ı Hâfız’ı cem‘ idüp cemî’-i ahbâba şem‘ itmişdür. Ve Gülistân’a şerh yazup murg-ı tab‘-ı sühan-sâzını şâhsâr-ı sûtûrında nagme-perdâz eylemişdi. Ve ‘ilm-i musıkîde tamâm mahâreti olup bagladukları murabba‘lar velvele-endâz-ı kubbe-i şeş-der olmuşdur.

Mısra‘

Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş

Nesr

Husûsa ki çâh-ı musâhabeti ve lezzet-i mu‘âşereti dimâg-ı cânda kand-i mükerrerden hoş-ter idi. Bu eş‘âr anuñdur:

Nazm

Baňa zahm urdugun agyâra varduñ eyledün şâyi‘
Elüñle itdügüñ hayrı dilüñle eyledüñ zâyi‘

Ve lehu

Mezâk ehli lebüñ yâd itse tûtî kandi vasf eyler
‘Acebdür hâl-i ‘âlem bilmeyen söyler bilen söyler

Nesr

Biñ on ikide Mekke-i Mükerrema’de kâdı iken fevt olmuşdur.

HUZÛRÎ

Gelibolı’dandur. Târik-i (dünyâ) olan erbâb-ı fenâdandur. Bu eş‘âr anuñdur:

Nazm

Biz kim bu cihânuñ gülşenini hâra değışdük
Varını yoga yârini agyâra değışdük

Ve lehu

Baht uyur bu dilde bîdâr oldugıyçün neylesün
Tâli‘üm yâr olmadı yâr oldugıyçün neylesün

Bir dahı kutb-ı murâdum üzre yokdur devr ider
Yaluñuz bu çarh-ı devvâr oldugıyçün neylesün

Nesr

Sultân Selîm-i kadîm devrinde bedrûd-ı cihân-ı fânî itmişdür.

HIFZÎ

Edirnevî Sarı Memî'dür. Sebeb-i tahallüsü hâfız-ı kelâmu'llâh olduğudur. Karafirye'de Âhî yirine müderris olup anda fevt olmuştur. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Sîneñde tügme-i ser ey dilber-i semen-ber
Ay aydınına karşı tañ yıldızına beñzer

Nesr

Bu meyân beyt mâ-bihi'l-iftihârî olmak menkûldür:

Nazm

Ten şu hadd ile nahîf ü nâle şol deñlü za'îf
Ne gözi gördi ne işitdi kulagı kimsenüñ

Nesr

Şi'r-i Zâtî'den tazmîndür ki zikr olunur:

Nazm

Ben gözümden gördüğüm ben nâleden işitdiğüm
Ne gözi gördi ne işitdi kulagı kimsenüñ

HIFZÎ-İ DİĞER

İstanbulî'dür. Ehl-i cihâtdan, hâfız-ı kelâmu'llâh idi. Bu beyt anuñdur:

Nazm

'Âlemüñ mertebesi gör ne kadar ber-terdür
Başdan bezm-i safâ bir ayag altı yerdür

HİLMÎ

Burûsevî Bakkâl-zâde Bûstân Çelebi'dür. Devr-i Murâdî'de Rûmili kâzî-'askeri olan Bahâ'ü'd-dîn-zâde 'Abdu'llâh Efendi'den mülâzım olup Üsküdar'da Mehemed Paşa Medresesi'ne müderris oldukdan soñra on akça tekâ'üd vazîfesi ile Şâm-ı Şerîf'de ikâmet ve ihtiyâr-ı gûşe-i 'uzlet itmişdi. Bu eş'âr anuñdur:

Nazm

Benüm derd-i derûnum 'âşık-ı zâr olmayan bilmez
Mahabbet bir belâdur kim giriftâr olmayan bilmez

Ve lehu

Râz-ı derûnum ey dil fâş itdiler cihâna
Bir dahı agız açmam feryad ile figâna

Kıt'a

'Allâme-i zamâne olup bir kişi eger
Eylerse kâzı-'askere yüz bin mülâzemet
Mansıb açılmaz aña açılmayacak kise*
Hasıl budur ki bî-kese müşkil mülâzemet

Nesr

Biñ on dörtde Şâm-ı Şerîf' de fevt oldı.

HİLMÎ-İ DİĞER

Vilâyet-i Mora'da İnebolı'lı 'Alî* Çelebi'dür. Kâdı-zâde Efendi'den mülâzım olup Mora ve Ballıbadra'da emsâli kasabât-ı celîleye kâdı olmuş idi. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Yâri kapduk seyre gitdük tuymadı agyâr dün
Bir safâ sürdük efendi 'ömr ugurladuk bu gün

Nesr

Biñ on üçde Belgrad'da fevt olmuşdur.

HALÎMÎ

Anatolı Kâzı-'askeri olan Ahî-zâde Efendi merhûmun ferzend-i mihteridür. Nâm-ı şöret-şi'ârları 'Abdü'l-halîm olmagla bu mahlası ihtiyâr buyurmuşlar idi. Bâlâ-nişîn-i mesned-i Nu'mânî Ebu's-su'ûd Efendi hazretlerinden mülâzemetle kâm-revâ olup kat'-ı merâtib-i 'izz ü 'alâ ile Rûmili sadrına pîrâye-bahş-ı kâm-rânî olmuşdur. Fazîlet ü 'irfânda nâm-dâr ve ma'ârif ü kemâlâtta şöhre-i şehîr ü diyâr olup her fende medhali ve herhünerde eli vardır.

Mısra'

Ân çi hûbân heme dârend tû tenhâ dârî⁸⁴

Nesr

Be-tahsîs fenn-i fıkha külli hizmet itmişlerdür. Hakkâ ki, şecere-i tayyibe-i vücûd-ı nu'mânî ki mâ-sadak-ı *Asluhâ sâbitün fer'uhâ fi's-semâ'i⁸⁵* dür. Sâye-endâz-ı gülzâr-ı imkân olaldan berü hâk-dân-ı 'âlem-i fânî ol nahl-i gülistan-ı fekâhatüñ misâlin hâtır-nişân idinmiş degüldür.

* "çözülmeyicek kise".

* Bu Hilmî'nüñ nâmı 'Alî'dür. İmzâsında 'Alî bin Bayram yazar. Hasan Efendi 'Abdü'l-halîm'dür didüğünde galat ıder.

⁸⁴ "Öyle güzeller vardır ki, sen onlardan ayrısın."

⁸⁵ "Kökleri sabittir, dalları göktedir."

Gâhî âzmâyîş-i tab‘ yolından Türkî şî‘r dimege tenezzül buyururlar idi. Bu eş‘âr ol zât-ı büzürk-vâruñdur ki sebt olındı:

Nazm

Hisâr almak durur ol burc-ı hüsnüñ vaslına irmek
‘Aceb hep böyle sengîn-dil mi olur sîm-bedenler hep

Ve lehu

Biricik söylemedi yâr niyâz itdüm çok
Kadı sengîn-dil imiş hak budur aslâ söz yok

Ve lehu

Ol meh-i bî-mihre bulışmag-içün iver yürek
Dostlar anı baña bulup bulışdurmak gerek

Ve lehu

Bâde nûş itseñ diyü teklîf itdüm yâre ben
Görelüm didi gülüp nâz ile ol şîrîn-dehen

Ve lehu

Câm-ı mey-i nâbı şikest eyledi
Meclisümüz basdı ayak nâ’ibi

Nesr

Biñ on üçde fevt olup İstanbul’da dâhil-i Sûr’da vâlidî civârında defn olındı. Hâşimî, târîh-i vefâtında dimişdür:

Târîh*

Cinân ola Ahî-zâde Efendi’nün câyı 1013

HALÎMÎ-İ DİĞER

Mevlidi Kastamonı’dur. Sahn’da mu‘îd iken tarîkdan ferâg idüp târik-i dünyâ olan erbâb-ı fenâ semtine sâlik olmış idi. Sultân Selîm-i Kadîm’ün musâhibi ve sebak-güzârı idi. Rûz-ı ‘ömri şâm-ı ecelde mütevârî oldukda ol şâh-ı ‘âlî-nijâd bi’zzât cenâzesine hâzır olmagla rûhını şâd buyurmuşlar idi. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Elüme girmiş idi dün gice o zülfi dü-tâ
Sanki destümde idi memleket-i Çîn ü Hitâ

Ve lehu

Ol mâh-ruh ki halkı yakan hüsnî tâbıdur
Germ olmasun mı yer yüzünñ âftâbıdur

* Diğer: İrtahale’l-‘ilmü ba’de’l-Halîmî (Halîmî’den sonra ilim göçtü)

Nesr

Tokuz yüz yirmi ikide fevt olmuştur.

HAMDÎ

Ak Şemsü'd-dîn'ün ferzend-i mihteri Göynük'li Hamdu'llâh Çelebi'dür. Silsile-i nesîbi Şeyh Şihâbü'd-dîn Sühreverdî Hazretlerine peyvestedir.

Mervîdür ki, dahı cenîn-i meşîme-i mâderi iken peder-ı sâhib-kerâmeti, “Bu benüm şâ'ir oglumdur.” diyü nevâziş buyururlarmış.

Mesnevi-gûy olup Rûm'da sâhib-i hamse* olanların biridir. Cümleden Yûsuf u Züleyhâ'sı hakkında ne mertebe itrâ olinsa yiridir. Egerçi nazm-ı Câmî'den tercemedür ammâ çok ilhâkı dahı vardur. Bu ebyât ol kitâbdandır:

Mesnevi

Sıfat-ı sîne-i Züleyhâ

Bir gümüş levh idi o sîne hemân
Ol gümüş levha nakış-bend-i cihân

İki resm eylemiş terence gibi
Bir gül üstine iki gonçe gibi

Nesr

Nergis-i Züleyhâ hâbda gül-i ruhsâr-ı Yûsuf'ı müşâhede itdügüdür:

Nazm

Bir gice kim bu nakış-bend-i hayâl
Levh-i dilde yazardı nakş-misâl

Magribün mihr-i 'âlem-ârâsı
Meh-peykerlerin Züleyhâ'sı

Nergis-i câm-ı hâb-ı mest itmiş
Sünbülün gonçe pür-şikest itmiş

Niçe gonçe harîrden bâlîn
Renkde gül kohuda nâfe-i Çîn

Döşegin cismi itdi hırmen-i gül
Yasduğun zülfi ravza-i sünbül

Bâd-pây-ı hayâle oldu süvâr
Gayb âhûları kıldı şikâr

Sevr iderken riyâz-ı pinhânı
Zâhir oldu gazâl-i Ken'ânî

* Yûsuf u Züleyhâ, Leylî vü Mecnûn, Tuhfetü'l-'Uşşâk, Mevlid-i Nebî, Kıyâfet-nâme.

Bir gönül sayd idici cân gördi
Niçe cân bir güzel cüvân gördi

Gözleri hâb içinde dil bîdâr
‘Aklı sermest-i bâde-i dîdâr

Sîne deffâf oldı cân rakkâs
İtdi dildârı ile sohbet-i hâs

Sıfat-ı Tütük

Bildiler sînesinde dâğın anuñ
Lâleden atdılar tuvagın anuñ

Nesr

Bu ebyât Dîvân’ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

Nâb-ı sînem gözüme eşk-i firâvân getürür
Nûh-ı tennûrî gibi ‘âleme tûfân getürür

Ve lehu

Cân virüp saña gönül derd oldı ben dellâlıyam
Leblerüñden ey sanem dellâla helvâlık gerek

Ve lehu

N’ola Hamdî yakamı çâk itsem
Çünkü dâmân-ı yâr elümde degül

Nesr

Kemâl-Paşa-zâde’den müsneddür ki, “Hamdî’nüñ Yûsuf u Züleyhâ’sın mukaddem görmüş olsaydum, nazm-ı Yûsuf u Züleyha’dan dem urmazdum.” buyurmuşlardır.

Tokuz yüz tokuzda*, Necâtî fevt olduğu günde bunlar dahı bedrûd-ı cihân-ı fânî itmişler idi. Rahmetu’llâhi ‘aleyhi rahmeten vâsi’aten. Göynük’de vâlidî yanında defn olunmuşdur.

HAMDÎ-İ DİĞER

Tirevî’dür. Magnisa’da tırâzende-i mesned-i emâret iken Sultân Murâd nâmına, her mısra‘da hazân u bahâr iltizâmı ile bir kasîde-i garrâ dimişidi. Bu iki beyt ol kasîdedendür:

Nazm

Geçüp zamân-ı hazân irdi yine fasl-ı bahâr
Bahâra irmeye kaldı hazân-ı fûrkat-i yâr

Hazân-ı hecre düşenler bahâr ümîdine şâd
Bahâr-ı vasla irenler gam-ı hazân ile zâr

* Ak Şemsü’-d-dîn akribâsından Emîr Hüseyin cem’ itdüğü Neseb-nâme’ye itibâr olunup tokuz yüz tokuzda fevt oldı dinildi. Latîfî “On dörtde fevt oldı” dir.

HAYÂTÎ

İstanbulî'dür. Zümre-i sipâh-ı zafer-penâhdandır. Devr-i Süleymânî şu'arâsındandır.
Bu beyt anuñdur:

Nazm

Tatlu geldi baña cânımdan lebüñ
Cân çıkar çıkmaz dehânumdan lebüñ

HAYRETÎ

Vardar Yeñicesi'ndendür. Sîne-çâküñ birâderidür. Rûm'üñ şöhret-şi'âr şâ'irlerindendür. Egerçi pür-güylükle şöhret-şi'ârdur, lâkin ba'zı güftârı dahı girişme-kumâr-ı dîde-i i'tibârdur. Bu eş'âr Dîvân'mdan intihâb olıñup sebt olındı:

Nazm

'Âşıkuñ gönlinde dâğlar deñlü başı var imiş
Kendi bir kem katre deryâlarca yaşı var imiş
Yok sanurdum bâliş-i râhat bu mihnet-hânedede
Şimdi bildüm dilberüñ işigi taşı var imiş

Ve lehu

Geldi irdi çün yine kara haber gibi terâş
Ey dirigâ atdı okın yasdı yayın göz ü kaş

Ve lehu

Çağlayup akduğı bildüñ mi nedür her sünüñ
Yüz yire urup elinden iniler gerdünüñ
Kîse-i dilde eger nakd-i mahabbet yog ise
Yire geçsün n'ideyin gencini ben Kârûn'üñ
Gûş-ı cânâna irişmek gerek ey dil bu gazel
Cân kulagına yaraşur bu dür-i meknûnun

Ve lehu

Bir elif çekmiş idüm yanına bir dâğ urdum
Yine dil derdini cânâ bir iken on itdüm

Ve lehu

Hil'at-i hüsnin görüp aldansa her meh-pârenüñ
Kullanılmışdur îsakin olma harîdar ey göñül

Ve lehu

Kılma agyâra havâle gamze-i gammâzuñı
Olur olmaz salma dostum şebâzuñı

Nesr

Mervîdür ki, huzûr-ı İbrâhîm Paşa'ya bir kasîde-i nazîde takdîm itdükde, makbûl-ı tab'-ı kerîmleri vâki' olup ber-murâd itmegi 'uhde-i 'ahde almışlar idi. Ol esnâda Hayâlî Beg'e, "Hemşehrûñ Hayretî'yi bilür misin?" didüklerinde, "Aceb müstagnî ve bed-hûdur. Pâdişâh ü vezîre ser-fürû ider degüldür. Hattâ bu esnâda bir gazel dimişdür; tamâm hasb-i hâlidür." diyü bu matla'ımı okur:

Nazm

Ne Süleymân'a esîrüz ne Selîm'üñ kulıyuz
Kimse bilmez bizi bir şâh-ı kerîmüñ kulıyuz

Nesr

Ol vezîr-i Âsaf-nişân bu kelâmı istimâ'la Hayretî'den rû-gerdan olup bir cüz'î tîmâr 'inâyet itmişler idi. Ol dahı, "Dil-i bîmâra bu deñlü merhemle tîmâr olunmaz." diyü kabûl itmeyüp bu harâretle Rûmili'ne çıkup gitmişidi ve 'ömri âhır olunca anda Yahyâlî Begleri ile ülfet itmişidi.

Tokuz yüz kırk birde Vardar'da fevt oldı. Vardar'da kendi binâ itdügi zâviyede medfûndur. Rahmetu'llâhi ('aleyhi) rahmeten vâsi'aten.

FÎ-HARFÎ'L-HÂ HÂTEMÎ

Amasya'dandır. Hâtem-i kemâl-i fazl u 'irfân Mü'eyyed-zâde 'Abdu'r-rahman Efendi'dür. Ser-rişte-i nisbet-i nesepleri Şeyh Ebu İshak Kâzerûnî'ye vâbestedür. Sultân Bâyezîd Hân Amasya'da mesned-nişîn-i emâret iken dâhil-i bezm-i 'işretleri olup vâlid-i büzürk-vârlarına, "Tâze Nihâl-i Gülşen-i cânuñı ya'nî ferzend-i dil-nişânuñı hevâ vü hevese tahrîk ider." diyü semend-i nifâkı icâle itmekle hâtır-ı 'âtırlarına gubâr-ı küdüret kondurmuşlar idi. Lâ-cerem ol şem'-i şebistân-ı meclis-i fazîletüñ başın alasm." diyü şeh-zâde-i 'âlî-şâna pervâne revâne olmuşdı. Vusûlinden mukaddem haberdâr olup mezkûra bu ma'nâyı izhâr ve terk-i dâr u diyâr lüzûmın iş'âr buyurdıklarında hasbe'l-fermân abdâlâne rîş ü ebrûsın terâş idüp:

Nazm

*Mahabbetî tektazâ makâmî
Ve hâletî tektazâ'r-rahîlâ⁸⁶*

⁸⁶ "Sevgim, bulunduğum yeri, durumum ise göç etmeyi gerektirir."

Nesr

zemzemesiyle terâne iderek savb-ı mülk-i ‘Acem’e revâne olmuşlar idi. Şîrâz’da Monlâ Celâl-i Revânî’ye mukarin olup ol zât-ı pür-ifâdeden ba’zı ‘ulûm-ı celîle kırâ’at itmiş idi. Sultân Bâyezîd evreng-nişîn-i saltanat olduklarında diyâr-ı Rûm’a ‘avdet kılup dest-yârî-i himmet-i Hüsrevânî ile iki def’a Rûmili sadrına pîrâye-bahş-ı kâm-rânî olmuşlar idi. Bu eş’âr ol zât-ı fazîlet-şi’âruñdur:

Nazm

Gözlerüm oldı münevver ol sevâd-ı nâmeden
Tuz yirine tûtîya saçmış meger cânân aña

Ve lehu

İçelüm içelüm şarâb içelüm
Niçe bir sûfi sâfi âb içelüm
Âhiredde olur şarâba hisâb
Biz anı bunda bî-hisâb içelüm

Fârisî

*Bahâr âmedgen-i an şüd ki bî-dildâr ne-nişînî
Zi-dest-i yâr-i mey-keş tâ zi-şâh-ı ‘ömr-i gülçînî⁸⁷*

Nesr

tokuz yüz yirmi ikide bedrûd-ı cihân-ı fânî itmişdür. Mezâr-ı Ebî Eyyûb civârında defn olındı.

Târîh

Neclü’l-mü’eyyed-i merhûm u mebrûr

HÂTEMÎ-İ DİĞER

Edirnevî sipâhî İbrahîm Beg’dür. Burgus nâm kasabada câmi’i olan Mehemmed Beg’üñ (oglı) za’îm-i dîvâne Mahmûd Beg’üñ ferzendidür. Defterdâr Turak Çelebi merhûmuñ devlet-i mülâzemeti şerefîn ihrâz ve mazhar-ı lutf-ı şâmili olmagla ser-firâz olmuşdı. Evvel mahlası Mâtemî olup anlaruñ işareti ile Hâtemî itmişdi. Egerçi îcâd-ı ma’nîye kâdir şâ’irdür ammâ edâsı süst ü rekîk olduğu cihetden makbûl-i düşvâr-pesendân olur bir sözi nâdirdür. Bu eş’âr ol şâ’ir-i şöhrat-şi’âruñdur:

Nazm

Sen tururken mihr ü mâha bakmış ey horşîd-had
İsterüm Hak’dan çukurında bula ehl-i rasad*

⁸⁷ “Bahar gelince öyle olur ki, sevgilisiz oturamazsın. O zaman, sevgilinin elinden şarap içersin ve ömür fidanından gül derersin.”

* “çukurında bulmag”ı Mîrek Tabîb bulmuşdur ki tercemesinde zikr olunur.

Ve lehu

Şîvesinden turamaz bir dem ayag üstine yâr
Tâze şâhuñ yine kendüye olur meyvesi bâr

Ve lehu

Ser-i zülfüñi kat' itse çerâg-ı hüsn olur rûşen
Kesildükçe başı şem'-i şeb-ârânuñ ziyâ artar

Ve lehu

Tîg-ı reşkin n'ola tîz eyler ise agyâruñ
Her gelen taşı baña seng-i ferahdur yârûñ

Ve lehu

Gonçesi minkâr-ı hûnîn hârlar ser-pençesi
Pâdişâhum benzedi destünde bir şebâza gül
Dest-i sâkî şâh-ı güldür san irem bâgında
Solsa anuñ bir güli ol dem bitürür tâze gül

Ve lehu

Görüp nâfında dildâruñ siyeh bir hâl-i 'anber-bû
Nedür didüm göbek miski didi ol gözleri âhû

Ve lehu

Hat degüldür görinen âb-ı 'izârında velî
Bî-vefâlık o mehûñ kir getürüpdür yüzine
Nagme-i nâleme dem-sâz geçinmezdi benüm
Mutribâ 'ûd eger uymasa eller sözine

Ve lehu

Yâre sorınca şîve-i kadd-i nihâlini
Didi gel itme baña kıyâmet su'âlini

Ve lehu

Gice bir şem' gördüm 'aşk ile yanmış tamâm olmuş
Benüm gibi o da kendüyi geh güm itdi geh buldı

Nesr

Biñ dörtde Edirne'de fevt olmuşdur.

HÂKÂNÎ

Vezîr-i a'zam Ayas Paşa'nuñ ahfâdından İstanbulî Mehemed Beg'dür. Müteferrika iken sancak begi olup ba'dehu Dîvân-ı Hümâyûn-ı Sultânî muhâsebecisi olmuşdı. Hakkâ ki, bir mîr-i dîvân-ı sühan-dânîdür ki sikke-i râyicü'l-vakt-i nazm-ı revânı reşk-endâz-ı hezâr Hâkânî'dür. Müretteb Dîvân'ı vardır. Bu eş'âr-ı zîbâ ol şâ'ir-i pâkîze-dânuñdur:

Nazm

Hevânuñ i'tidâli devr-i Cem'den dem urur şimdi
Şarâb icrâ-yı hükm-i devlet-i Nûşîrevân eyler

Ve lehu

Fark olmaz oldu lem'a-i ruhsârdan yüzüñ
Añlanmaz oldu şîve-i güftârdan sözüñ

Ve lehu

Kâyil miyüz bahârda meyden ferâguña
Bi'llâh sâkiyâ düşerüz hep ayaguña

Nesr

Biñ on beşde fevt olmuşdur.

Nakl olunur ki hîn-i vefâtında hâzır olan ashâbına hitâb idüp: “Yârân-ı safa; Cennet bâğçeleri ne güzel yirler olur imiş.” diyüp teslim-i rûh ider.

Edirne-kapısı dâhilinde Mihr ü Mâh Sultân Câmî'i hazîresinde medfûndur.

HÂLİSÎ

Nâmı 'Abdü'l-hayy'dur. Sultân Selîm Hân hâcesi 'Atâ'u'llâh Efendi'nün ferzend-i kihteridür. Kırk akça çelebi 'ulûfesinden bedel müteferrika-i tîmâr olup Tamışvar'da defterdâr ve Nigbolı'da mîr-i livâ olmagla kâm-kâr olmuşdı. Bu gazel-i bî-hem-tâsına pûte-i tab'-ı tâb-dârınuñ kâle gelmiş sîm-i hâlisidür dinilse sezâdur:

Nazm

Açıldı 'âlem gül gibi esdi nesîm-i subh-dem
Cûş eyleyüp bülbül gibi mutrıb sürûd it bem-be-dem

Gülşende sohbet vaktidür yâr ile 'işret vaktidür
Mihr ü mahabbet vaktidür gitsün göñüllerden elem

Hûr-ı cinân zülf-i nigâr tûbâ dirah-ı sâye-dâr
Kevser şarâbı cûy-bâr sahn-ı çemen bâğ-ı İrem

Her gûşe bir 'âlî makâm her suffe hod sadr-ı kirâm
Her bir sinuk peymâne câm her sâkin-i meyhâne Cem

Geydi şükûfe migferin gül şâhı derdi leşkerin
Sûsen takındı hançerin şimşâd kaldurdı 'alem

Bagrını lâle dâğ ider cûlar başın ırmag ider
Var ise seyr-i bâğ ider ol serv-kâmet gonçe-fem

Oldı hevâlar mu'tedil gâyet hevâyî düşdi dil
Ey Hâlisî sen de açıl dil-teng olup gam çekme hem

Ve lehu

İster ise n'ola hasta gönül yâre sarılmak
Mecrûh olıcak lâzım olur yâre sarılmak

Ve lehu

Meclisde 'adû dün beni cânânuma geçdi
Hîç tınmamaga çâre mi var cânuma geçdi

Ve lehu

Ugrın ugrın bakdugından añladum ey Hâlisî
Ben yitürdüm ol büt-i 'ayyâr bulmuş gönülümü

Nesr

Tokuz yüz toksan altıda fevt olmışdur.

HÂVERÎ

Manastırî* 'Alî Çelebi'dür. Açuk Kâdî'nuñ ferzendidir. Rûmili kâzî-'askeri Zeyrek-zâde Rüknu'd-dîn Efendi'den nâ'il-i şeref-i mülâzemet olup Karafiry'e'de müderris olduktan soñra dest-pîrâ-yı mesned-i hükûmet olmuşdı. Sipih-r-i belâgatüñ hurşîd-i hâveri ve nazm-ı tâb-dârı reşk-endâz-ı hezâr Senâyi vü Hâveri'dür. Eş'ârınuñ edâsı selîs ü pâk, ma'nâsı pür-hâlet ü sûz-nâkdür. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olınup sebt olındı:

Nazm

Bu eşk-i pâki başa çıkarmaga cihânda
Bir taş dögen gerekdür ey Hâveri çü Ferhâd

Ve lehu

İki cenâhı sûtûn ile bâb-ı mey-gedenüñ
'Urûc-ı evc-i 'alâya kolum kanadıdur

Ve lehu

Añladum çeşmi ne fettân idügin kaşından
Bilinür reh-zen olan neteki yoldaşından
Koparur fitneyi hattüñ çekilür zülfüñ eri
Tutulur yeñiçeri sucı bölükbaşından

Ve lehu

Seni gözler dü çeşm-i hûn-feşânum niçe demlerle
Gel ey nûr-ı basar merdümlük it demler kademlerle
'Aceb niçe yazıldı başuma bu kara yazular
Benüm hod mihnet ü derdüm yazılmaya kalemlerle

* Tezkire sahipleri cemî'an, "Hâveri Manastır'dandır." dirler. Ammâ Niksârî-zâde Efendi, "Karafiry'e'dendir." dir. Ol diyârüñ agayânından ba'zı ehl-i tahkîkdan nakl ider. Hatta, "Karafiry'e'de togduğı evde ölmüşdür." dirlermiş. Minhum.

Ve lehu

Cûy-bâr eyle gözüm yaşını sen şimdi hele
Yüri ey serv yigitsen yüri yoluña gele

Ve lehu

Rûzgârına göre kullan cihânı Hâverî
Gâh pür-cûş ol gehi hâmûş deryâlar gibi

Ve lehu

Bir merhabâya cân u dili al da sög baña
Senden yañadur ey boyı şimşâd elüñ biri

Cânâ saña sa'âdet ile bûs bütün cihân
Tavk-ı belâ vü gam baña bahş-ı kalenderî

Ve lehu

Yaralandum niçe kez ma'reke-i 'aşkuñda
Dahı kapuñda şehâ olmadı tîmâr baña

Nesr

Karafiryeye'de kâdî iken tokuz yüz yetmiş ikide fevt olmuştur.

HATMÎ

Çorlu'lı Sâlih Çelebi'dür. Celâl-zâde Sâlih Efendi'nüñ tekâ'üdiyle Eyyüb müderrisi oldukda i'âdesinden mülâzım oldukdan soñra kat'-ı merâtib ile Üsküp ve Sofya gibi ba'zı kasabât-ı celîleye kâdî olmuştı. Bu beyt anuñdur.*

Nazm

Ögmeñüz bülbüli 'âşık diyü yanumda benüm
Bildügüm kuşdur uçurmañ baña ol leffâfi

Nesr

Yetmiş hudûdında İstanbul'da fevt olup Edirnekapısı hâricinde defn olındı.

HUDÂYÎ

İstanbulî Okçı-zade Mustafa Beg'dür. Zamânesinüñ hüsn ile Yûsuf-ı sânisî idi. Deli Birâder, Ka'be-i Mükerreme'den Rûm'a takdîm itdüğü nâmesinde dimişdür:

---

* Bâkî'nüñ bu iki beyt-i meşhûrını 'Âşık galat idüp Hâverî'ye yazar:

Bâkî

Yetişinceydi hemân derdine ben bîmârûñ
Meyve-i vaslına yârûñ nideyin irmez elüm

Âdemüñ ehl-i riyâ sözleri kanın kurıdur
Sâkiyâ toldur a şol kan olacağı içelüm

Nazm

Kaşı yayına oldugum kurban
Okçioglu o gamze-kâr iyi mi

Nesr

Kuloglu olup yayabaşı ve yeñiçeri kâtibi olmuşdı. Hakkâ ki şâ‘ir-i sâhib-selîka olup Hüdâyî isti‘dâdı der-kâr itmiş nâzım-ı şöhret-şi‘ârdur. Bu eş‘âr Dîvân-ı mu‘ciz-âsârından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

Agyâr-ı kîne-hâh ile seyrâna gitme hîç
Gel gör niçe oldı Yûsuf’a yabana gitme hîç

Ve lehu

Kiminüñ bâgını ser-sebz ider kimin virür sele
Degüldür bir karâra hâli bu gerdende gerdünüñ

Ve lehu

Kemâl-i kudret-i hayy ile bir yürür uluyam
Meded ölüyorırın ben kuluña çâre gerek *

Ve lehu

Ben rahm umarın cân u dile ol yüzi gülden
Ol hod baña incinmiş cân u gönülden

Ve lehu

Agyâr ile turursın karşımda söyleşürsin
Ben hasta-hâli yahsa öldüreyin mi dirsın

Ve lehu

Her dilber için sînede bir yâre mi olsun
N’itsün dil-i sevdâ-zede biñ pâre mi olsun

Ve lehu

Hat-ı sebzün gelüp ruhsâruña yaraşdı gâyetde
Güzellendüm benüm serv-i ser-firâzum nihâyetde

Ve lehu

Degdün ol zülf-i ‘anber-efşâna
Erre-i ‘ömr imişsin ey şâne

Ve lehu

Mey-i telh içdüm idi çâre sanup derd ü gama
Yârsuz olduğı için acısı çıkdı depeme

* “çâre gerek” beyti Hudâyî’nüñdür. Ammâ Hüdâyî nâmına şâyî’ olmağa sebep budur ki, mü‘ezzin ve mürde-şûylığına, “ölüyorırın” ta‘bîri münâsib düşmekle zürefâ bu beyti Hüdâyî’ye virüp yirine nazîresinden Hudâyî’ye bedel beyt virmişlerdür.

Ve lehu

Hat-ı ser-sebz ile ey hûblaruñ şebâzı
Ruhuñ ol lâleye beñzer kim ola pervâzı

Beñzer ol yüksek uçup ebre giren şâhîne
Dilberâ zülfüñüñ altında gözüñ şebâzı

Ve lehu

Sanur mısın kala Cem gitmek ile hâlî câm
Tehî mi korlar erenler begüm bu meydânı

Nesr

Tokuz yüz yetmiş sekizde fevt olup Hudâyî târîh-i vefâtın bu güne edâ itmişdür:

Târîh

Mekke-râ dîd ü Hudâyî cân dâd⁸⁸ 978

HURREM PAŞA

Ahmed Paşa'dan, Necâtî'den mukaddemdür. Nazm-ı eş'ârla ol kadar ser ü kârı
yogiken bu kıt'ası hayli müsta'iddâne ve pür-kâr düşmişdür:

Kıt'a

Rubâ'îden kaşundur beyt-i evvel
Celî hatt ile yazmış kâtib anı
Anuñ itmâmı için hatt-ı lebüñ
Gubâr ile yazmış beyt-i sâñî

HÜSREV

İstanbul'dur. Deli Hüsrev demekle şöhret-şi'ârdur. Bir Yahyâ Sancagı Begi'nüñ
ferzendidür. Ba'zı meşâyihe hidmet idüp galebe-i vecd ü hâl ile 'aklına ihtilâl gelmişdi. Bâ-în-
cümle nazmı şâ'irâne ve mahsûd-ı her-merdüm-i ferzânedür. Bu bir kaç güftâr-ı muntehab
eş'ârındandır:

Nazm

Bizümle imtizâc itse n'ola ol pâdşâ-meşreb
Gedâlar pâdşâ-meşreb gerek şehler gedâ-meşreb*

Ve lehu

Menâr-ı serv ile gül câmi'i dürür gülşen
Kaçan ki vakt-i gül ola hezâr ezâna çıkar

⁸⁸ "Mekke'yi gördü ve Hudâyî can verdi"

* Bizümle bâde-nûş olsa dise hoş
Tab'âne vü ehl-i meşrebâne olurdu

Ve lehu

Nerede bir kaşı mihrâb ola gün gibi ‘ayân
Döner ol yaña gözüm kible-nümâ gibi hemân

Ve lehu

Ben dahı cânbâziyam dehrûn diyü bâzârda
Perçeminden rismâna asılır her bâr şem‘

Ve lehu

Yûsuf’ı görmeyicek kalmadı dünyâya nazar
Pîr-i Ken‘ân’ı ‘Azîz’üñ nazarı var olsun

Ve lehu

Yeşiller geydügince tûtî-i gûyâya beñzersin
Siyeh-pûş olduğınca Ka‘be-i ‘ulyâya beñzersin
Kaçan kim egnüñe ak sâde geysen ey semen-sîmâ
Sadefde hâsıl olmuş bir dür-i yek-tâya beñzersin
Geyüp egnüñe mâ’î câmeyi seyr-i çemen kılsañ
Yem-i hadrâda Hızr u gökdeki ‘Îsâ’ya beñzersin
Libâs-ı sürh ile cânâ yeşil ferâce geydükçe
Terâvet gülşeninde gonçe-i hamrâya beñzersin
Ol gül-ruhsârı vasf itdün ‘aceb rengîn edâlarla
Sözüñde Hüsrevâ sen bülbül-i gûyâya beñzersin

Nesr

Fukarâ Devesi dimekle mülakkab Tâbî ile Cemâli hakkında dimişdür:

Nazm

Tâbî’yi ögüp satmak olmuş durur âmâli
Gördün mi Cemâli’yi olmuş deve dellâli

Nesr

Gelide Hisâr dizdârı iken biñ dörtde fevt olmuşdur. Keyfiyet-i intikâlinde bu güne nâdire-perdâz olurlar ki, “Bir meclis-i ünsde Hazret-i Şeyh-i Ekber’üñ Füsûs’ında şarâbuñ halline müte‘allik bir mes’ele buldum.” diyü keşf-i nikâb-ı kitâb iderken nâ-gâh bir hâl ‘arız olur. Su’âl olındukda, “Kafama bir sille tokındı.” diyü fi’l-hâl teslîm-i rûh ider. Gelide Hacı Aga Câmi’i hazîresinde medfûndur.

HÜSREVÎ

Dürer-i Gurer sâhibi Monlâ Hüsrev’üñ ahfâdından Mustafâ Çelebi’dür. Çâr-bâliş-nişîn-i mesned-i iftâ Ebu’s-su‘ûd Efendi’dan mülâzemetle kâm-revâ olup dest-be-dest kat‘-ı merâtib ile ba‘zı bilâdda mevleviyetle mesned-nişîn-i hükûmet olmuşdı.

Hakkâ ki, şâ‘ir-i şîrîn-güftârdur. Bu eş‘âr mecmû’asından intihâb olunup bu mecelleye sebt olınmak ihtiyâr olındı:

Nazm

Yanuña alup rakîbi eyledüñ seyr-i çemen
Yanuña kalur mı ey serv-i sehî seyr eyle sen *

Ve lehu

Garazum ‘azm-i bekâ idi ‘adem râhından
Ugrayup şehr-i vücûda oyalandum kaldum

Ve lehu

Unut beni sen öldürürin yohsa dimişsin
Unutma eyâ şûh-ı cefâ-pîşe ölince

Ve lehu

Geçdi müjemüñ hançeri dirsın dil ü câna
Tîrûñi de ey kaşı kemân atma yabana

Nesr

Biñde fevt olup* Burusa’da cecdi Monlâ Hüsrev’üñ binâ itdüğü medrese hazîresinde defn olındı.

HIZRÎ

Galata nevâhîsinden Yeñi Hisâr’ dandır. Yeñiçeri olmagla Taşkoprî-zâde’den mülâzım olup müderris olmışdı. ** Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Resen-i zülf-i dil-âvîzi ucından cânbâz
Rîsmân üstine çıksa salavât ile yürür ***

Ve lehu

Dil yanar şem’ gibi sine tolu nakş-ı nigâr
Sanki fânûs-ı hayâl örtüsüdür pîrehenüm

Nesr

Tokuz yüz elli dörtde fevt olup Yeñi Hisâr’da defn olındı.

HIZRÎ-İ DİĞER

Merhabâ Efendi’nüñ mülâzımı ve dâmâdı Edirne’li Depegöz Hızr Efendi’dür. Hızr Beg oğlu Müftî Ahmed Paşa’nuñ ferzendidir. Burusa’da Medrese-i Yıldırım Hânî’de kırkla

* “yanuña kalur mı” beyti Hüsrev’üñ olduğu sâbitdür. ‘Âşık buña da yazar, ‘îzârî’ye de.

* Nev’î-zâde Zeyl-i Şakâyık’da merhûm-ı mezbûruñ Trablusşâm kazâsından ma’zûlen İstanbul’a teveccüh itdükde, Akşehr’de intikâl itdügin tahkik idüp âsâr-ı ‘ilmiyesinden Galatât-ı ‘Avâmî ve Kutb-ı Mekkî’nüñ Târîh-i Yemen tercemesi olduğın tahkik itmişdür.

** Yeñi Hisârî Hızrî, müderris olduğu sâbitdür. Hasan efendi, “Mülâzım iken fevt oldu.” dir.

*** “salavât ile yürimeg”i, Zâtî “‘alem-dâr”da ider; Pirî Paşa Remzî “zâhid”de ider ki her birinde zikr olunmuşdır.

meşgûl-i hizmet-i dirâset iken nikrîse mübtela olmagla pâyini dâmânına çeküp yevmî otuz akça râtibe-i tekâ'üd ile ihtiyâr-ı gûşe-i kanâ'at itmişdi.

Kapluca müderrisi iken

Nazm

Ey hoş ân nagme ki nâ-gah resed
Zahm-ı û ber-dil-i âgâh resed⁸⁹

mazmûnına mazhar olup galebe-i şevk u hâlet ile tarîkdan ferâg idüp Emîr Buhârî' hazretlerine bey'at itmişdi.

Bu ebyat anuñdur:

Nazm

Kasd-ı dil ol zülf-i 'anber-fâmadur
Bir kalenderdür ki 'azmi Şâm'adur

Ve lehu

Kirpügüm dil mâcerâsın yazmaga
Kâtib-i çeşmüm elinde hâmedür

Rûy-ı zerdüm eşk-i hûn-âlûd ile
Yazılır kan ile hasret-nâmedür

Devletüñde bu yetîm-i eşkümüñ

Geydügi gül-gûnî atlâs câmedür

Nesr

Tokuz yüz yirmi üçde intikâl itmişdür.

HALÎLÎ

Burûsevî Sarı Halîl'dür. Târik-i dünyâ olan erbâb-ı fukarânuñ zürefâsından ve ashâb-ı câh u celâlüñ nüdemâsından idi. Eş'ârı küşâde ve ruhsâr-ı şâhid-i nazmı hatt u hâl-i tekellüfden sâdedür.

Şi'r

Ruhen ez-hâl egerçi dâde fütâd
'Adesî güm şemer zi-hân-ı Halîl⁹⁰

Nesr

Bu ebyât anuñdur:

⁸⁹ "Ey o ansızın gelen tatlı nağme, ki onun yarası uyanık gönüle ulaştı"

⁹⁰ "Onun yüzü ben'siz olursa, Halîl'in sofrasından bir mercimek kaybolmuş say."

Nazm

‘Âşika dil-rübâ mı eksük olur
Ehl-i derde belâ mı eksük olur
Ben ölürsem belâ-y-ile ey dil
Yâre bir mübtelâ mı eksük olur
Gülşen-i hüsnine o gonçe-lebüñ
Bülbül-i hoş-nevâ mı eksük olur
N’ola yâr olmaz ise ol yüzi gül
Baña bir meh-likâ mı eksük olur
Ne sorarsın Halîlî agladugum
Yâr ile mâcerâ mı eksük olur

HAYÂLÎ BEG

Vardarî Mehemed Beg’dür. Gülşen-i ruhsârınuñ benefşe-i hatt-ı dâ’ire-sâzı olmadın ser-halka-i kalenderan-ı Hayderî Baba ‘Alî Mest’üñ nev-niyâzı idi. İstanbul’a geldükde defterdâr İskender Çelebi vesâtatı ile Ka’be-i âmâl olan âsitâne-i İbrâhîm Paşa’ya rûy-mâl itmiş idi. Ol dest-nişîn-i sadr-ı vezâretüñ mazhar-ı himmet-i ‘âlî-nehmeti olmagla gûşe-i mahfel-i Süleymânî’de temessüle ruhsat virilmişdi. Mehâbet-i meclis-i saltanat istîlâsı ile dem-beste olup dehânı hâtem-vâr güftâra gelmedüğinden i’tizâr idüp dimişdür:

Şi‘r

Bir bezm-i hâssa mahrem olupdur Hayâlî kim
Açılmaz anda gonçe-i cennet hicâbdan

Nesr

Mervîdür ki, gerdenindeki halka-i âhen-kârîsine bedel tavk-ı zerrîn erzâni buyurmaları ile boynı baglu bende-i hâss-ı Sultânî olmuş idi.

Hakkâ ki, nazm-ı pür-zûr-ı âbdârı ser-çeşme-i kûhsâr-ı hüviyetden revân olup şâdurvân-ı tab‘-ı selîkında ser-zede olmagla Lisânü’l-gayb ‘ünvânı ile şöhret-şi‘âr olan eş‘âr-ı Hâfız-ı Şîrâzi’den nümûdâr olmuşdur.

Nazm

Sühan ab-est kez fevvâre-i hâk
Be-zûr-ı hod çehed tâ evc-i eflak ⁹¹

Nesr

Cenâb-ı Saltanatdan sancak recâsında virdüğü kasîdedendür:

⁹¹ “Söz, toprağın fiskiyesinden fıskıran bir su gibidir; kendi gücüyle tâ göğün zirvesine kadar sıçrar.”

Şi'r

Tarîkat ehli'dür sâhib-velâyet tûg-ı sultânî
Hidâyet yolların göstermege gönderdi Hak anı
Veyâ hod bir nigâr-ı serv-kad ü nâz-perver
Göñüller cem'ine bâ'is ser-i zülf-i perîşânı
Duhânî lâledür sahrâ-yı 'izz ü nâzda bitmiş
Götürür şemsi dülbendinde her gün âsmân anı
'Acem'de cezbe-i didârınuñ şûrîdesi bî-had
Esîr itmiş kara zülfine iklîm-i Karaman'ı
Hayâlî gibi bir dîvâne-i jûlîde-mûdur kim
Perîşân eylemiş kendin görüp Sultân Süleymân'ı
Hümâ-yı evc-i rif'atdûr salarsa üstüme sâye
Çekem pehluya sancak adlu bir serv-i hırâmânı

Nesr

Rûmili kethudalığın istedikde dimişdür:

Şi'r

Şâhâ Hayâlî mâlik-i mülk-i kelâm iken
Çok mıdur aña Rûmili'nüñ kethudâlığı

Nesr

Bu eş'âr dahı ol şâ'ir-i şîrîn-kâruñ Divân'ından intihâb olınuş sebt olındı:

Şi'r

Gördi mahsûs oldugın meydân-ı istignâ baña
Şehperin gönderdi sorguç Kâf'dan 'ankâ baña

Ve lehu

Dilâ Mecnûn-sıfat 'üryân-ı 'aşk ol pîrehenden geç
Belâ meydânınuñ gerçek şehîdisün kefenden geç

Ve lehu

Ne mihrinden safâ kesb it ne mâhından sa'âdet um
Sakin aldanma dünyâya iki yüzli münâfıkdur

Ve lehu

Noksânı olmaz ol kişinüñ kim seni seve
Her kim ki saña 'âşık ola ol tamâm olur

Ve lehu

Lâleler sahn-ı gülistânda kadeh-nûş oldılar
Güft ü gûy-ı bülbüle güller kamu gûş oldılar

Üstühân-ı sîneden emvâc peydâ itdiler
Her riyâzet ehli bir deryâ-yı pür-cûş oldılar

Hakk'ı biz bulduk diyü lâf urmasun erbâb-ı kâl
Cûylar çün irdiler deryâya hâmûş oldılar

Ve lehu

Müşk ile kâfûrdan levh üstine ebrû mıdur
Ya güzellük şûhluk elinde yazular mıdur

Ve lehu

Ka'be-i kûyında her kim dilberüñ kurban olur
Gerçi bir serden geçer ammâ ser-â-ser cân olur

Ve lehu

İki 'âlem saydumuz oldı temâşâ bundadır
Aña bağlanmaga istignâ ider fitrâkümüz

Ve lehu

Kays bir dîvâne-i bî-kayd imiş ammâ bizüm
'Âleme sıyt u sadâ salmış durur zincirümüz

Ve lehu

Bîsütûn'üñ gördi kim tîg ile taşı var imiş
Geldi başın egdi Ferhâd'üñ terâşı var imiş

Ve lehu

Sabânuñ hâtırı kûyında yârüñ bir gubâr ancak
Benüm gibi o dahı bir perîşân-ı rûzgâr ancak
Elümde al tûtî-veş meyi gördi didi sûfî
Yine bu kendi ayagiyla ele gelmiş şikâr ancak

Ve lehu

Fânûsa yol bulup giricek yandı nâ-gehân
Pervânesiyle yatmadı bir pîrehende şem'

Ve lehu

Tenlere rûh-ı mukaddes 'aşk-ı pâküñdür senüñ
Devlet-i bîdâr çeşm-i hâb-nâküñdür senüñ

Götürür koynında bir seng-i siyâhın kûyuñuñ
Vâdî-i 'aşk içre Ka'be sîne-çâküñdür senüñ

Ve lehu

Fer viren mâha cemâl-i bâ-kemâlüñdür senüñ
Mihre hançerler çeken iki hilâlüñdür senüñ

Ve lehu

'Ârızuñ meyden 'arak-rîz olsa ey hûr-ı cemîl
Sanurın cennetde tugyân eylemişdür ser-sebîl

Bir kadem çıkmaz ser-i kûyuñda çün 'âşıklarüñ
Tâk-ı 'arşa nerdübân olursa perr-i Cebre'îl

Âftâbı niçe teşbîh ideyin ruhsâruña
Sen sa‘âdet nûrısın ol hâke düşmiş bir zelîl

Ve lehu

Kadîmî âşinâlardan görüp bîgânelik resmin
Vefâ ümidine bîgânelerle âşinâ oldum

Sorarsa ser-güzeştümden benüm şehrumde yârânım
Bu yâd illerde geldüm niçe derde mübtelâ oldum

Ve lehu

Melâmet mülkine mâlik olup tâ kim ‘alem çekdüm
Selâmet defteri erkâmına evvel rakam çekdüm

İşigi itleriyle hem-sifâl oldum bi-hamdi’llâh
Bu zevki bulmadum şehlerle gerçi câm-ı Cem çekdüm

Muhît-i ‘aşkda ben ol neheng-i ejdehâ-kâmuñ
Yedi deryâyı lertzân eyledüm bir kerre dem çekdüm

Ve lehu

N’idermiş ‘aşk eri nâm u nişânı diyü Ferhâd’uñ
Mezârın Bîsütûn tagında buldum sengsâr itdüm

Ve lehu

Ey bir gedüğine bu cihânuñ konılmayup
Gam illerinde seng-i beyâbân olan başum

Ve lehu

Kaldı nümûne dehr cihân-ı harâbdan
Berg-i hazân hezâyîn-i Efrâsyâb’dan

Seng-i havâdis eyledi câm-ı Cem’i şikest
Her lâle derdi pârelerini türâbdan

Ve lehu

Ben ol bâz-ı hümâ-saydam bu ‘âlem saydgâhında
Niçe ‘ankâ gibi yavrı uçurdum âşiyânımdan

Ve lehu

Yâr ile hem-sohbet ol cismümde cânun tuymasun
Hâlet-i ‘aşkı hikâyet kıl zebânuñ tuymasun

Ve lehu

Göñül ister yeñi başdan yine âvâre düşe
Yakalar çâk idüben dâmen-i kûhsâre düşe

Gamzesinden beni bir kimse halâs eylemez
Ser-i zülfi meger ayagina yalvara düşe

Ve lehu

Râh-ı gülzâr-ı fenâda cismini iden gubâr
Rûzgâr ile girür bir serv-i bâlâ koynına

Ve lehu

‘Âşık-ı dîvâne oldur ‘aşk meydânında kim
Bu tokuz mînâyı sır bir seng-i istignâ ile

Ve lehu

Şikâyet kılma cevrenden nazar kıl ol hat u hâle
Ki bitmez bu çemende hârsuz gül dâgsuz lâle

Ve lehu

‘Aşk bir şem‘-i İlâhî’dür benem anuñ pervânesi
Şevk bir zincirdür göñlüm anuñ dîvânesi

Ve lehu

Kelle-i ‘uşşâk satılmaz kesâdı var katı
İşlemez oldı mahabbet mihrinüñ ser-hânesi*
Kanda bilsün şâh-ı ‘aşkuñ dergehi âdâbını
Kûhken bir tag eri Mecnûn yaban dîvânesi

Ve lehu

Fenâ dârında bir iş asdı kim dillerde yâd oldı
Mahabbet şehrinüñ Mansûr’ı olupdur ris mânâbâzi

Ve lehu

Saldugumda hâne-i ‘aşkuñ ezel bünyâdını
Taşa kullandım belâ kûhsârınuñ Ferhâd’ını

Ve lehu

Gözün âhû-yı şîr-efgen kaşuñ anuñ siyeh gûşı
Lebün meyhânedür ervâh-ı kudsîler kadeh-nûşı

Ve lehu

Gördi Mecnûn yok benî Âdem’de âyîn-i vefâ
Vardı ol dîvâne vahşîlerle ülfet eyledi

Ve lehu

Garîbüñdür anı hoş tut efendi işte biz gitdük
Göñül dirler ser-i kûyuñda bir dîvânemüz kaldı

Nesr

Tokuz yüz altmış dörtde fevt olup târîh-i vefâtında ‘Arşî dimişdür:

Târîh

Sözi dilde Hayâli gözde kaldı

---

* Fakîrün tetebbu’ındandır:

Bâl-i murğ idi anuñ bâlâ-yı ser-i dü şehperi
Mir-i ‘aşkuñ Kays-ı şeydâ idi bir dîvânesi

Nesr

Edirne'de Haydarhâne hazîresinde medfündür.

HAYÂLÎ-İ DİĞER

Fâtih Sultân Mehemed Hân'ıñ 'asr-ı sa'âdet-ihativâlarında dest-pîrâ-yı mesned-i iftâ olan 'Abdü'l-kerîm Efendi'nüñ ferzendi 'Abdü'l-vehhâb Çelebidür. Râkımı'l-hurûfuñ mâder-i mâderi anuñ duhter-i sa'd-ahteri olmagla cedd-i a'lâsı olur. Mevlânâ Kestelli'den mülâzım olup kırk pâyesinde Medrese-i Kalenderhâne'de hizmet-güzâr-ı dirâset iken seccâde-nişîn-i şerî'at olmuşdı. Sultân Selîm Hân Trabzon'da tırâzende-i mesned-i emâret iken fâ'iz-i sa'âdet-i münâdemetleri olup pîrâye-bahş-ı çâr-bâliš-i şehryârî olduklarında nigâhdâr-ı hakk-ı ülfet-i sâbika olmagla baş defterdâr itmekle rütbe-i iktidârını evc-i felekden ber-ter itmişler idi. Hıyâl-i hayâlî çâpüksüvâr-ı meydân-ı belâgat ü beyân olup her fâris-i mızmâr-ı nazmla 'inân-der-'inân olmuşdur. Mesnevîde Leylî vü Mecnûn'ı vardır. Bu eş'âr anuñdur:

Nazm

Harâb olupdur ol âbâd gördüğüñ gönlüm
Gamuñla top tolıdur şâd gördüğüñ gönlüm

Cihânda başına sultân iken benüm servüm
Kul oldı sen şehe âzâd gördüğüñ gönlüm*

Ve lehu

Dest-i fûrkat yazdı Mecnûn'ıñ mezârı taşına
Kemsenüñ tokınmasun seng-i melâmet başına

Nesr

Evâ'il-i saltanat-ı Süleymânî'de veda'-ı cihân-ı fânî idüp Edirne'de vâlidî binâ itdüğü mekteb hazîresinde defn olındı.

HAYLÎ

Sipâhî, Burûsevî'dür. Bu beyt anuñdur:

Şî'r

Hat-ı sebz-i lebüñden eşk-i âhum gitdi şekvâya
Biri deryâda Hızır birisi gökde Mesîhâ'ya

* Bu ebyâtı galat idüp Hayâlî-i meşhûr Dîvân'ında yazarlar.

HARFÜ'D-DÂL

DÂNİŞÎ

Süleymânekî-zâde Mehemed Çelebi'dür. Merhûm Hasan Beg Efendi'nüñ Hâseki müderrisi iken hidmet-i i'âdesinden mülâzemetle kâm-revâ oldukdan soñra müderris ve kâdî olmuş idi. Câ'iz-i kasabâtü's-sebak-ı 'ilm ü 'irfân olan kuzât-ı kasabât içre vüfûr-ehliyet ile 'âlem ve lutf-ı dânişi müselleme idi. Bu eş'âr anuñdur:

Nazm

Her ruhuñ vasf ideni sanma söze kâdir olur
Her Gülistân okıyan sanma kim şâ'ir olur
Kimisi serv didi kimisi tûbâ kaddüñe
Ben elif dirin aña ey yüzi gül söz bir olur

Ve lehu

Kâmeti halka teni zerd olanı unutma
Kulaguñda küpe olsun senüñ ey şeh sözümüz

Ve lehu

Gördüğüm leblerüñüñ oldı miyânı şeker-âb
Çıkdı nâzüklük ile aralarından sühanüñ

Ve lehu

Terk-i ser eyledi dil kucmag için sîm-tenüñ
Başdan geçmese kucmazdı seni pîrehenüñ

Ve lehu

Lebiyle söyleşemezsin şeh-i sühan-dânuñ
Hemân agzlıgıdur gonçe-i gülistânuñ

Ve lehu

Dil uzadursa yaşuma deryâ kenârda
Âhum çoğ oynadur anı bu rûzgârda

Ve lehu

Bu âh-ı âteşin ile deryâ-yı gamda dil
Bir keştidür ki bahre salupdur niyârda
Tek devlet-i visâli ele girsün ol şehüñ
Mahsıb olursa Dânişî olsun kenârda

Nesr

Tokuz yüz altmış tokuzda Manûf'a kâdî olup 'Arab-zâde ile Mısır'a giderken gark olmuşdur.

Târîh

*Mîreved be-behişt*⁹²

DERÛNÎ

Hâk-i pâki ma‘den-i şu‘arâ olan Vardar Yeñicesi’ndendir. Sîne-çâk’uñ perverdesidür.

Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Sâkiyâ içme rakîbüñ ayagın eyle şikest
Âdem oldur ki sıya kasd ile Şeytân ayagın

DERÛNÎ-İ DİĞER

İznikî’dür. Erbâb-ı hırfetden iken kesb-i kemâle bezl-i ‘inâyet itmişdi. Bu ebyât anuñdur:

Nazm

Kâsid olsa tañ mıdur şimden girü bâzâr-ı ‘aşk
Mübtelâlar müflis olmuşlar güzeller zelle-bend

Ve lehu

N’ola gencîne-i ‘aşkuñda kesilmese niçe baş
İki şemşîr-i tılısm olmuş aña ol iki kaş
N’ola bir kere elin öpsem o sîmîn bedenüñ
Buca demdür basarın bagruma hâtem gibi taş *

Ve lehu

Kût idinmişdür bizi mûr-ı ecel erzen gibi
Kim taşır zîr-i zemîne dâne-i hirmen gibi

Nesr

Mısır’dan mütekâ‘id Leys-zâde Efendi’nüñ dânişmendi iken hudûd-ı hamsinde fevt olmuşdur.

DERÛNÎ-İ DİĞER

Vilâyet-i Saruhan’da Magnisa’dan ve lutf-ı tab‘la meşhûr olan zürefâdandır. Fenn-i edvârda mâhir olup hoş-elhânlığı takrîbi ile Sultân Selîm Hân’uñ kenâre-nişîn-i gird-hân-ı

⁹² “ O Cennete gitti”

*

Bâkî

Hayâl-i hâl-i ruhsârın yoğ anuñ çünki göñlinde
Ne basdı bağrına seng-i siyâhı Ka’be yâ kiblem

Zâtî

Terk eyledi ol Yûsûf-ı sâni bizi şimdi
Mânend-i terâzû basalum bağrumuza taş

bezm-i 'işretleri olmagla ruhsat bulmuşdı. Âgehî'nüñ keştî-bânlar lisânı üzere olan kasîdesine cevâp virüp ol ıstılâhatı sıfat-ı bahâra düşürmekle bir gûne dahı âb u nâb virmişdi. Nitekim bir kaç beyt zıkr olunur:

Nazm

Kıbleden döğdi esüp bâd-ı nesîm-i kudret
Başladı itdi temevvüc yine deryâ-yı çemen

Çekdi tıgını gelüp gâzî tonanmacı gibi
Dil getürdi nazar-ı şâh-ı bahâra sûsen

Serv bir hûb direk sahn-ı çemen keştîdür
Yâsemenler anuñ etrâfına bağladı resen

Gölge çıkdı meger düşmene tuş oldu gözi
Âşiyânında ider bülbülü gördüm şîven

Bizi salındıya çignetdi hevâ-yı kaddün
Karaya yatdı gam-ı zülfüñ ile keştî-i ten

Nesr

Yetmiş altıda fevt olup Magnisa kurbinde bir tekyede defn olunmuşdur.

DERVÎş AGA

Bosna'dandur. Reşk-i nüzhetgâh-ı cinân olan harem-i sarây-ı sultânîde gûşe-gîr olan gılmândan olup Sultân Murâd-ı Sâlis hazretlerinüñ mazhar-ı 'inâyet-i bî-gâyetleri olmagla togancı başı olmuşdı. Recâ-yı sa'âdet-i 'uzmâ iderken ba'zı cerâ'im isnâd olunup çakırcı başılıgı ile çıkup Bosna'da mesnednişîn-i mîr-i mîrânî olmuş idi. Bâkî Efendi'nüñ:

Nazm

Zamâne eylemez hürmet amân virmez fırsat
Gerek dervîş diler baş ol gerek cihân-bân ol

Nesr

didügi devlet-i Murâdî'nüñ zevâline ve Dervîş Aga'nuñ Sultân Murâd'dan soñra ihtilâl-i hâline telmîhdür. Bu eş'âr anuñdur:

Nazm

Tahammül cevr-i yâra ta'na-i agyâra müşkildür
Bilür derd ehli anı yara üzre yara müşkildür

Ve lehu

Pây-mâl-i gam-ı hicrânam elden gitdüm
Gel benüm 'ömrüm eger gelmez iseñ ben gitdüm

Ve lehu

Gözi göñli açılsa n'ola ben Ya'kûb-ı mahzûnuñ
Yine ol Yûsuf-ı gül-pîrehenden bir peyâm aldum

Ve lehu

Nehâfet-i tenüm ile letâfet-i bedeni
Ne gösterür baña yâri dilâ ne yâre beni

Nesr

Devr-i Sultân Murâdî'de Tebrîz feth olındığı senede dimişdür:

Nazm

Ne çok başlu olur yâ Rab o zülf-i fitne-engîzi
Ne fitne başıdur yârüñ ser-i zülf-i dil-âvîzi
Mukâbil lâleye sûsen çemen sahnında Rûmî'dür
Kızılbaş'a çeker san hançer-i bürrân-ı ser-tîzi

Nesr

Binâyî'nün Sahâ-nâme'sin terceme itmişdür. Bu ebyât andandur:

Nazm

Bâz-ı devlet elümde kıldı karâr
Oldı kârum togancılık her bâr
Hamdü li'llâh ki farkuma nâ-gâh
Sâye saldı hümâ-yı himmet-i şâh
Mihr sanma togan felekde seher
Rif'atüm bâzı açdı zerrîn per
Baña 'anka mukarrer oldı şikâr
Dimhsün hiç uçurmadur agyâr

Nesr

Biñ on iki târîhinde Peşte seferinde Koyun Adası'nda fâ'iz-i sa'âdet-i şehâdet olmuşdı.

DERVÎŞ-İ DİĞER

Ferzend-i Sitanbul'dur. Bir yayabaşınıñ oğlıdur. Kurd Efendi'den mülâzım olup müderris olmuş iken inşâda kalem gibi yed-i tûlâsı olduğu Âsaf-ı 'âlî-şân 'Alî Paşa'nuñ ma'rûz-ı südde-i sa'âdet-nişânları oldukda dest-yârî-i himmet-i bî-nazîrleri ile silk-i ketebe-i dîvân-ı sultânîde intizâm-pezîr olmuşıdı. Ba'dehu ba'zı bilâdda mutasarrıf-ı mansıb-ı defterî olmagla dil-hâhın bulmuşıdı. Gâhî ser-fürû-bürde-i girîbân-endîşe olup nazm-ı eş'âr dahı iderdi. Bu eş'âr anuñdur:

Nazm

Yâr ser-keş sîne pür-âteş gönül sevdâ-perest
Baht nâ-hem-vâr u tâli' ser-nigûn hâtır şikest
Şehr gam-âbâd u behcet-hâne-i şâdî harâb
Rûtbe-i idbâr 'âlî pây-e-i ikbâl pest

Kîse-i ümmîd hâlî dest-i istignâ tehî
Menzil-i fırsat ba‘îd ü pâ-y-ı istid’â şikest

Nesr

Evâhir-i devr-i Murâdî’de intikâl eyledi.

DÜRRÎ

Bahrî Efendi’nün gevher-i sadef-i vücûdı ‘Abdül-bâkî Çelebi’dür. Çâr-bâliş-nişîn-i mesned-i iftâ Bostân-zâde Mehemed Efendi’den mülâzemetle kâm-revâ olup dest-be-dest kat‘-ı merâtib-i mu‘tâde ile sahn-ı femân’dan birinde gûşe-nişîn-i seccâde-i ders ü ifâdedür. Her lisânda nazma iktidârı mukarrer olup:

Mısra‘

*Dürrî ki ez-û hezâr bahr âbâd-est*⁹³

Nesr

ma‘nâsına mazhardur. Bu eş‘âr ol zât-ı fezâyil-şi‘âruñdur:

Nazm

Dem-â-dem itmede dil tıflı meşk-i ‘aşk-ı cünûn
‘Aceb mi eylese her bâr o hatt-ı hûba nazar

Nesr

Bu beyt bahâriyyesindendür:

Nazm

Eridi tâb-ı hevâ-y-ile berf olup seyyâl
Mukaddema o ‘araz olmuşıdı gerçi ki kâr

Ve lehu

Dem-â-dem olmaga gönline sen yâr-i sitem-kâruñ
Katı sengîn gerek ‘âlemde cânâ ‘âşık-ı zâruñ

Görüp her nâ-kesi lutfuñla magrûr itmeden cânâ
Murâduñ añladum arturmadur ‘uşşâk-ı bîmâruñ

Nesr

Fakîre bir Fârisî gazel ısdâr buyurduklarında bu gûne kıt‘a-perdâz olmuşıdum:

Kıt‘a

Hazret-i Bahrî Efendi-zâde Dürrî kim anuñ
Kevkeb-i dürrîye ta‘n eyler safâ-yı cevheri
Fârisî eş‘ârımı seyr eyleyenler didiler
Gevher-i nazmı olupdur dürr-i dürrî-i Derî

⁹³ “O öyle bir incidir ki, onun yüzünden binlerce deniz âbâd olmuştur.”

Nesr

Biñ yirmi dördte İstanbul'da fevt oldı.

DİLİRÎ

Zümre-i sipâhîden olup devr-i Süleymânî'de vücûd bulan şu'arâdandır. Bu iki beyt anuñdur:

Şi'r

Ey kılıcıyla mansıba irişen
Şöyle beñzer Firengîdür kılıcuñ
Erteşe mezra'ına tohm-ı zeri
Turma ek ta ki bite maslahatuñ

HARFU'Z-ZÂ

ZÂTÎ

Karesi vilâyetinde Balıkesri'dendür. Şâ'ir-i sâhib-selîka olup isti'dâd-ı zâtîsin der-kâr itmekle şöhret-şi'âr olmuş idi. Egerçi ba'zı eş'ârı hüsn-i edâdan dâr olmagla nazar-ı i'tibârdan sâkıt u mehcûrdur. Ammâ insâf budur ki sâhib-külliyet şâ'ir olup zebân-zed-i eş'ârına dahi nihâyet olmaduğı cihetden ma'zûrdur. Biñ altı yüze karîb gazelliyâtı ve dört yüzden mütecâviz kasâyidi vardır. Bahr-i hezcede Şem' ü Pervane'si ve bahr-i remelde Ahmed ü Mahmûd nâm bir kitâbı ve Ferruh-nâme ismi ile müsemmâ bir risâlesi vardır. Sultân Bâyezîd Hân'ıñ mazhar-ı eltâf-ı bî-kerânesi olup hazîne-i 'âmireden üç biñ nakdîne ile sıkırlat ve kemhâ nev'inden câme-vâri sâliyane virilürdi. "Kemhâ libâs ehl-i fenâ degüldür." diyü Hudâvend-i Dîvân-ı Saltanat'dan bu kıt'a-i turf-ma'nâ ile tebdîl recâ itdükte müsted'âsı hîz-i kabûlde cilve-nümâ olmuşdı:

Kıt'a

Ben ey erkân-ı devlet kulzüm-i bahr-i me'ânîyem
Sipâh-ı ceng-i cûya yaraşur yeşil kızıl kemhâ
Baña pür mevc mâ'î sûf virüñ kim her gören disün
Nesîm-i lutf u himmetle temevvüc eyledi deryâ

Nesr

Sultân Selîm Hân evreng-nişîn-i cihân-bânî oldukda kasîde-i nûniyye virüp içinde bu beyti ki zikr olunur:

Nazm

Serverâ bir bende-i bî-kayddur kapuñda 'adl
Tutamazdı anı zencîre çeküp Nûşirevân

Nesr

Matrah-ı nazar-ı kîmyâ-eserleri oldukda ber-güzîde-i tab‘-ı hüner-perverleri düşüp ke-mâ-kân sâliyânesin mukarrer ü ser-ber niçe lutf u ihsânı dahı mazhar buyurmuşlar idi.Evâ‘il-i saltanat-ı Süleymânî’de idrârât-ı zümre-i zevâyid-hârân kat‘ olındukda zâtî dahı ol kıssadan behre-dâr olup ‘ilm-i remele dahı vukûfî olmagla civâr-ı Câmî‘-i Sultân Bâyezîd’de ta nefes-i bâz-pesîn dükkânçe-nişîn-i kesb ü karâr olmuş idi.

Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olınup sebt olındı:

Nazm

Merhabâ ey bûy-ı zülf-i dil-rübâ
Kankı yeller esdi geldüñ bu yaña

Ve lehu

Murg-ı zerrîn-per zümürüd-âşiyân lü’lü’-gıdâ
Bâl açup uçmak diler her subh kûyuñdan yaña

Ve lehu

Kim ki tolaşa aña bend ile miskîn ider
Zülfüñe kaç başı var ola mukâbil ejdehâ

Dost kûyına ‘adû ugrılayın şâyed gele
Bu mesel meşhûrdur kim görini gelmez kazâ

Kalmadı båd-ı sabâyı görecek gözüm benüm
Virmeyelden tûtîyâ-yı hâk-pâyüñden yaña

Ve lehu

Seni şol at ki ey Hüsrev-i hûbân götürür
Hey meded kıyma aña sürme iğen cân götürür

Ve lehu

Reşk-i ‘âlem-i kâkül-i cânâne ucından
Zâtî salavât ile yürür şimdi ‘alemdâr

Ve lehu

Şu‘â‘ından gicem gündür duhânından günüm dündür
Ne gicem gicedür âhum odından ne günüm gündür

Ve lehu

Didi dilber beni öldürmege kuvvet bulayın
Nüşa yaz kollaruma kuvveti bâzûya getir

Ve lehu

Zâtîyâ Ferhâd için taglarda feryâd eyledüm
İşidüp feryâdumı göğsin geçürdi taglar

Ve lehu

N'oldun iñlersin felek hercâyî cânânun mı var
Her makâmı seyri der bir mâh-ı tâbânunı mı var
Beñzüñi ey bûtsân fasl-ı hazân mı itdi serd
Yohsa başı taşra bir serv-i hırâmânunı mı var

Ve lehu

Ben âh itdürmezin halka dir ise çarh-ı kec-reftâr
Duhân-ı âteş-i âhum anuñ yüzün siyâh eyler

Ve lehu

Bir mu'alim var gibi mir'ât-ı hüsnüñden öte
Tûtî-i tab'a bu şîrîn sözleri ta'lîm ider

Ve lehu

İşitdük cümle hûbâna Hatadan armagan gelmiş
O zülf-i müşk-i Çîn başdan nigârün pâyına düşmiş

Ve lehu

Cismi latîfdür dil-i sengîni görünür
Sanmañ sokup durur beline ol nigâr taş
Biz pâ-bürehne baş açık abdâliyuz anuñ
Ol soydı Zâtîyâ bizi ol eyledi terâş

Ve lehu

Didüm ey dost rakîbün baña göster kerem it
Nâz ile ol gözümüñ nûrı didi kim gözi yok

Ve lehu

Şimdi eş'ârûña Zâtî n'ola yogsa ragbet
Her biri sen ölicecek dürr-i yetîm olsa gerek

Ve lehu

Kârbân-ı gamuñ âteş kodı anuñ yiridür
Menzil-i sînemde yir yir kararan dâg-ı gül

Ve lehu

Tîrün ucından eger biñ baş ola cânâ tenüm
Hak bilür nâ-hak degül biñ baş hakkumdur benüm

Ve lehu

Rakîb-i zâg elinden bir tezerv-i şîve-kâr aldum
Dahı şâhbâz-ı 'aşk olalı ben de bir şikâr aldum

Ve lehu

Şâdmânım kim hayâlün Mushaf'ın hatm itmege
Mekteb-i 'aşkuñda cânâ kaldı bir başum benüm

Ve lehu

‘Âşika bûse-i la‘lünden eyâ hâce-i hüsn
Vir zekâtı kerem it sîne-i sîmînüñ için

Ve lehu

Görmedüm kimsede cânâ dahı anuñ gibi ân
Severin cân u gönülden seni ben anuñ-çün

Ve lehu

Esîr-i tavk-ı mihrüñ olalı ey mâh-rû gerden
Cihânda geçmedük mihnet mi kalmışdur ‘aceb serden

Ve lehu

Püşte-i bâg-ı İrem dersem ‘aceb mi aña ben
Hey kıyâmet hasılı dünyâda yokdur ol dehen

İşigüñ koyup kimse göge çıkmaz yapışup
Salsa Zühre yire ger gîsûların idüp resen

Kimse zahm-ı tîşe-i ‘aşk ile bilmez derdini
Hâl-i Ferhâd’ı ne bilsün başına tokınmayan

Ve lehu

Taşdan çıkmazdı nâr ey Hüsrev-i şîrîn-zebân
Ger eser kılmasa sûz-ı nâle-i Ferhâd’dan

Ve lehu

Düşdüm nişân-ı pây-ı seg-i dilber üstine
Ol gonçe güldi didi yüzüñ güller üstine

Ve lehu

Hasta-hâl itdi beni bir lahza söyleşmez gelüp
Sag olursam söyleşem ol gözleri sehâr ile

Ve lehu

Döne döne raks idem mânend-i fânûs-ı hayâl
Girse ben pür-şevkuñ ol şem‘-i dirâhşan koynına

Ve lehu

Mektûb-ı da‘vet ile uçurdum kebûteri
Şâhîn bakışlu yâr umarın okuya gele

Ve lehu

Başuma bir câmdan çıkdı şarâb-ı ‘aşk kim
Câm-ı Cem su koymaya degmez anuñ ayagina

Ve lehu

Şişe-i hecr olsa yirüm n'ola mânend-i gülâb
Ey felek bir tâze ter gülden çıkarduñ sen beni*

Ve lehu

Anesi rahminde yaturken dahı ol âftâb
Mâh-ı bedr-i envere ya tog ya togam dir idi

Ve lehu

Gün yüzüñde la'lüñ ey mihr-i cihân-ârâ gibi
Hem-dem olmuş mihr-i 'âlem-tâb ile 'Îsâ gibi

Ve lehu

Seni âyîne-i hüsn eyledi ey gül hod-bîn
İñledürsin beni bülbül gibi gördüñ mi seni

Ve lehu

Ka'be yüzüñi görmege vardukça kapuña
Sa'y eyle çıkmaga güzelüm göreyin seni

Ve lehu

Derd ile şöyle za'îf oldum ki bulmazdı ecel
İşte bak yatur diyü göstermese efgân beni

Ve lehu

Lâleler sanmañ hevâ ol hâk olan 'âşıkларуñ
Penbe-i berfi alup fâş itdi bagrı dâgını
Birbiriyle at segirdürler niçe gül-ruh sanur
Bâda alup gitdükçe gören güllerüñ yapragını

Ve lehu

Dimiş kim kulum olursa kurbân eylerem anı
İşitdüm bu sözi oldum ben anuñ kulu kurbânı*

Ve lehu

Olmaya zevk u safâ murgını sayd eylemege
Bezm-i 'âlemde bir ağız tüfegi nây gibi

Ve lehu

Dilberler ider mihr ü vefâ gelse terâşı
Zîrâ ki bugından bilürüz yenecek aşı

---

* Enverî, "bâdeden 'arak çıkarma"da ider ki zikr olunmuşdur. Câmi'ü'l-hurûf böyle ider:

Nâye beñzetdi gören cism-i nizârı ey felek
Bir kalem barmaklı dilberden çıkarduñ beni

* "kulu kurbânı"yı 'Azmî Efendi Yûsuf ile İsmâ'il'de ider ki tercemesinde zikr olunmuşdur. Ferzend-i hünermendleri bu gûne iderler:

Eger Keyvân ile Sevr'i sipihrüñ bulsalar ruhsat
İşiginde olurlardı o şâhuñ kulu kurbânı

Nesr

Bu iki beyt mesneviyyâtındandır:

Sıfat-ı Mutrıb

Figân itdürdi mûsikâra ol yâr
Lebinde bir güzel garrâ beñi var

Piristû-beççeler açup dehânı
Sanasın beñ görüp eyler figânı

Nesr

Tokuz yüz elli üçde fevt olup Aydınî ‘Abdî dimişdür:

Târîh

Sühan-ver göçdi

Nesr

Me’mûldür ki na‘t-i Seyyid-i Kâyinat’da ‘aleyhi salavâtu’llâhi ve selâmuhu bu iki beyti sebab-i magfireti ola. Âmîn.

Nazm

Kâmetün ey bostân-ı lâ-mekân pîrâyesi
Nûrdan bir servdür düşmez zemîne sâyesi

Yûsuf’ı gerçi görenler ellerini kesdiler
Gün yüzüñ gördi senüñ şakk oldı ayuñ ayesi

Nesr

Eyyûb reh-güzârında medfûndur.

ZİHNÎ

İstanbulî Bâlî Çelebi’dür. Sultân Selîm-i sâni çâr-bâliş-i emâret iken mesned-i sa‘âdet olan âstâne-i sa‘âdetlerine istinâd idüp evreng-pîrâ-yı saltanat olduklarında arpa emîni olup ba‘zı bilâdda mutasarrıf-ı mansıb-ı defterî olmagla vâsıl-ı murâd olmuşdı. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Yâr çâh-ı zekanum ‘ayn-ı vefâdur dir ise
Aña ey ‘âşık-ı şûrîde inanma çeñedür

Ve lehu

Agyâr-ı kîne-hâh geçer ise beni saña
İnanma sevdüğüm seni zîrâ sever geçer

Nesr

Tokuz yüz toksan yedide İstanbul’da fevt olmuşdur.

ZİHNÎ-İ DİĞER

Bagdâdî Necef-zâde Monlâ ‘Abdü’l-delîl’dür. Mesned-ârâ-yı Cengiz Hânî Gâzî Girây Hân’uñ ba‘zı menâsıb-ı celîlesinde kâr-fermâ olmuşdı. Pâdişâhumuz devrinde olan erbâb-ı belâgatdendir. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Ol lâle-ruha ‘arz idicek çihre-i zerdi
Gül gibi gülüp didi ki rengümde degülsin

Ve lehu

Pür-dâg göñlüm aldı hayâl-i hat-ı teri
Girdi Yanuk Hisârı’na gûyâ yeñiçeri

Nesr

Yûsuf u Züleyhâ’sı vardır. Bu beyt dâyesinüñ Züleyhâ’ya pendidür:

Nazm

Yüzüñde dâne ile saçma hâli
Şikâr it ol tezerv-i bî-misâli

Nesr

Biñ yirmi üçde fevt oldı.

ZİHNÎ-İ DİĞER

Erzen-i Rûmi’dür. Ahî-zâde ‘Abdü’l-halîm Efendi’den mülâzım olup hâlâ iç ilde ba‘zı medârise mutasarrıf olmuşdur. Bu ‘asr şu‘arâsındandır. Bu beyt anuñdur:

Nazm

İñleyüp dülâb-veş dökdüm gözümden âblar
Döndürince ol mehi kurdum niçe dülâblar

Nesr

Biñ yirmi birde fevt olmuşdur.

HARFU’R-RÂ

RÂZÎ ÇELEBİ

Vardarî Yûsuf Çelebi’dür. Çivi-zâde Efendi merhûmdan nâ’il-i şeref-i mülâzemet olup dest-be-dest kat‘-ı merâtib ile hâlâ Medîne-i Münevvere’de seccâde-nişin-i mesned-i hükûmetdür. Müsâdif-i nazar-ı iştigâli olan mevâzı’a tahrîr-i netâyic-i efkâr itmeden hâlî degüldür. Mütâla‘adan kelâl geldükçe nazm-ı eş‘âra dahı iştigâl buyururlar idi. Bu eş‘âr âsâr-ı tab‘-ı sühan-güzârıdır ki sebt olunmak ihtiyâr olındı:

Nazm

Garîk-ı bahr-ı celâl itme dil seffnesini
Be Rûmili güzeli yelkenüñ biraz indür

Ve lehu

Sag eyledügin hasta-dili la'lüñ unıtмам
Meşhûr meseldür bu ki eylik unıdılmaz

Ve lehu

Bindür ayaga yürisün ey sâkî mey-i âl
Biz de görelüm niçe olur şu'le-i cevval

Nesr

Biñ yirmi yedide fevt olup Keskin Dede Tekyesi'nde medfûndur.

RE'YÎ

İstanbulî Derzi-zâde Mustafâ Çelebi'dür. 'Ulvî'nüñ birâder-i kihteridür. Hınnalı-zâde 'Alî Efendi'den mülâzım olmışdur. Bu (iki) beyt anuñdur:

Nazm

Satma ey hâce nebât-ı hamevîden bize hiç
Dehen-i yâr turur iken şekerüñ ez suyn iç

Ve lehu

Tîg için taş sokdı sanmañ beline ol ser-terâş
Bir kesicisi yavuz beldür komışlar anda taş

Nesr

Tokuz yüz seksen ikide* fevt olup Cinânî-i Burusevî dimişdür:

Târîh

Âh Re'yî be-reft ez-dünyâ⁹⁴ 982

Nesr

Galata Mezâristânı'nda Kanlu Kozlar dimekle ma'rûf olan mevzi'de birâder-i mihteri 'Ulvî yanında medfûndur.

* Hasan Efendi, Derzî-zâde Re'yî için, "Seksan birde fevt oldı", dir.

⁹⁴ "Ah! Re'yî dünyâdan gitti."

RE'YÎ-İ DİGER

Şuhûdî 'Abdü'latîf Çelebi'dür. Sarı Re'yi 'ünvânıyla şöhret-şi'ârdur. Hüsn-i hatla engüşt-nümâ kâtib-i zerrîn-dest idi. Kâzî-'asker 'Abdu'r-rahman Efendi'den mülâzemetle kâm-revâ olup mesned-i kazâda kâr-fermâ olmuşdı. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Tutsañ yüzüñe destüñi şeklin gören sanur
Mihrâb-ı hüsne yazılı iki celâledür

Ve lehu

Bil serûnum na'l ile dâg-ı tenümde Re'iyâ
Söyleşür erbâb-ı remz olan göz ile kaş ile

Nesr

Tokuz yüz seksen sekizde Şuhûd'da fevt oldu.

RAHMÎ

Burûsevî Pîr Mehemed Çelebi'dür. Nakkâş Bâli'nün ferzendidür. Celâl-zâde Sâlih Çelebi'den ihrâz-ı şeref-i mülâzemet idüp Anatoli'da Yeñişehr'de mesned-nişîn-i dirâset olmuşdı. Halbe-i belâgatde hâ'iz-i rehîne-i müsâbakatdür. İskender Çelebi vesâtatı ile âstâne-i İbrâhîm Paşa'ya intimâ idüp ol dest-nişîn-i sadr-ı vezâret-i 'uzmânuñ dest-yârî-i himmet-i bî-hem-tâları ile sûr-ı Sultân Mustafâ'ya olan kasîdesini bi'z-zât huzûr-ı saltanata takdîm itmekle mahsûd-ı akrân ve hâ'iz-i cevâyiz-i bî-kerân olmuşdı.

Hilâlî'nün Şâh u Dervîş'ini terceme itmişdür. Mervîdür ki Yahyâ Beg, Şâh u Gedâ nazmına âgâz itdükde bunlar dahı Şâh u Dervîş tercemesine tahrîk-i hâme-i sihr-perdâz itmişler idi. Ba'de'l-itmâm kitâblarını ittifâkla çıkarmışlar idi. Yahyâ Beg'ün ta'bîrâtı zebân-zed olmagla kitâbı matrah-ı girişme-i nazar-ı i'tibâr olup kendinüñ tercemesi hîz-i i'tibârda cilve-nümâ olmadugından bu gûne i'tizâr iderler imiş ki, "Yahyâ Beg ile bir nişâna ok atduk. Ol egri atmış iken nişâna urdı, ben togrı atdum uramadum."

Bu eş'âr-ı âbdâr ol tıynet-i pâkden bedîdâr olmuşdur:

Nazm

Za'fdan künc-i belâda bu dil-i şeydâ yatur
Ger ecel gelseydi bulmaz şöyle nâ-peydâ yatur

Cûşa gelse kim habâbîdür rûsûm-ı kâyinât
'Aşkdur nâmı fezâ-yı dilde bid deryâ yutar

Var fenâ deştin temâşâ it açup 'ibret gözin
Niçe İskender türâb olmuş niçe Dârâ yatur

Pâyınuñ hârın çıkarmış sûsen-i müjgân ile
Deştde Mecnûn ki görmüş nâka-i Leylâ yatur

Şâh-1 ‘âlem gelse çekmez pâyını dâmânına
Künc-i istignâda Rahmî şöyle bî-pervâ yatur

Ve lehu

Ne kanlar dökdüğün ‘arz itse çeşm-i yâre al añlar
Tenüm gamdan hilâle döndi dirsem bir hayâl añlar

Gözüm merdümlerinüñ ‘aksi düşmişdür letâfetden
Ruhun mir’âtına nâzır olanlar anı hâl añlar

Ve lehu

Tîg-1 mihnetden ki sînem zahm-nâk olmuş yatur
Hâkdür seylâb-1 gamdan çâk çâk olmuş yatur

Ve lehu

Gül itdi hançer-i hâr ile bülbüli kurbân
Cebîni üzre kodı tıfl-1 gonçe katre-i kan

Ve lehu

Firâk-1 yâr ile zâram bahârı neyleyeyin
Gözümde âteş olan lâle-zârı neyleyeyin

Birisi bir delükanlu birisi ehl-i hevâ
Sirişküm ile meded âh u zârı neyleyeyin

Ne kârüm idi benüm Rahmiyâ güzel sevmek
Göñül didükleri şol nâ-bekârı neyleyeyin

Ve lehu

Kuşatduñ zer kemer zeyn eyledüñ altun beneklerle
Yanuñda pâdişâhum tîg gibi niçe ‘üryânı

Diraht-1 bâg-1 nusret oldı nîzeñ perçemi gûyâ
Hümâ-yı himmetüñdür kim idinmiş âşiyân anı

Ve lehu

‘Arz-1 hâl idemedüm yâri görüp aglamadan
Yılda bir ‘ıyd olur ol dahı bârân oldı

Ve lehu

Resen üzre çıkup alsa ele gün gibi mîzânı
Terâzûdan iner cânânedür ol Yûsuf-1 sâni

Nesr

Bu beyt Sultân Mustafâ’ya didügi mersiyyedendür:

Nazm

Gencîne-i sa‘âdet idi cism ü cân ile
Hatm itdilerse n’ola anı rîsmân ile

Nesr

Yeñişehir’de müderris iken tokuz yüz yetmiş beşde bedrûd-ı cihân-ı fânî itmişdi.
Cinânî-i Burûsevî târîh-i vefâtını bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

*Bâdâ rahmet-i Rahmî mezîd*⁹⁵ 975

RAHÎKÎ

İstanbulî yeñiçeri Yûsuf Çelebi’dür. Zümre-i Bektaşiyândandır. Zamânede müfred ü yegâne olup rahîkî nâmı ile şöret şi‘âr olan terkîb bunuñ icâdudur. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Kimsenüñ gördüğine râzî degül gönüm seni
İki gözümüñ biri olursa çıksun aradan

Nesr

Tokuz yüz elli üçde İstanbul’da fevt olmuşdur.

RIZÂYÎ

Nâmı ‘Alî’dür. Mâdde-i mülâzemeti hâl-i fezâ’il-hısâli hâl-i fezâ’il-hısâli Yahyâ Efendi hazretlerinden olup ve müşârün ileyh hazretleri mahlas ta‘yîn idüp buyurmuşlardır:

Kıt‘a

Medh eyle Cenâb-ı Mustafâ’yı
Ashâbını Âl-i Murtazâ’yı
Geldüñ çün kenâr-ı dehre
Mahlas ide gör ‘Alî Murtazâ’yı

Nesr

Bu eş‘âr anuñdur:

Şi‘r

Bî-nasîbüz kısmet-i rûz-ı ezelden gûyiyâ
Hep serâb u hırmen-i mihendür âb u dânemüz

Ve lehu

Dili sad pâre itse lâle-veş şemşîr-i bürrânuñ
Mukarrerdür yine her bir pâresinde dâg-ı hicrânuñ

Ve lehu

Libâs-ı fâhir ile seyr iden bir tâze mazmûnum
Rızâyî yine peydâ eyledi bir şâhid-i zîbâ

Nesr

⁹⁵ “Ey rüzgar! Rahmî’nin rahmetini arttır!”

Biñ otuz tokuzda Mısr'da seccâde-nişîn-i şerî'at iken fevt oldı.

RIZÂYÎ-İ DİGER

Nâmı Mahmûd'dur. Filibe'dendür. Kâdî Yeşil-zâde'nüñ ferzendi Trabzonî Baba Efendi'dür. Dânişmend iken terk-i 'örf ü izâfet idüp dil-i bîmârına şifâ-sâz olmag için tabîb-i dârü'ş-şifâ-yı ma'rifet-i Nakşbendi Hakîm Efendi hazretlerine irâdet getürmiş idi. Vezîr-i a'zam Rüstem Paşa'nuñ sebak-güzârı olup peder-i tecrîbe olmagla zamân-ı vezâretinde müdebbir-i kârgâh-ı devleti olmuş idi. Bu beyt anuñdur:

Nazm

O boyı servi ayag üzre der-âgûş itdük
Lutf u ihsânını anuñ boyınca gördük

Nesr

Tokuz yüz seksen yedide fevt olup Eyyûb'de Zâl Paşa Câmî'i kurbinde reh-güzârda defn olındı.

RIZÂYÎ-İ DİGER

Kâdî Kasab-zâde'nüñ ferzendi Burûsevî Deli Kerîm Çelebi'dür. Çivi-zâde Efendi'den mülâzemetle kâm-revâ olup Kudüs-ı Şerif'de mesned-nişîn-i kazâ olmuşdı. Şi'rleri fezâyil-i 'ilmiyelerine ser-ber vâki' olmuşdur. Bu eş'âr anuñdur:

Nazm

Öykündügin yüzüne çün gördi bâd-ı sarsar
Bir sille çaldı nâra çıkdı gözinden odlar

Ve lehu

O mehûñ kaşları mihrâbını gördi gözümüz
Secdeye varduk öñinde yire düşdi yüzümüz

Ve lehu

Dîvârı sâyesinde ölürsem nigârumuñ
Üstine Ka'be örtisi örtüñ mezârumuñ

Ve lehu

Bagrına bassa n'ola peykânuñı ey kaşı yâ
Gözi anuñla açıldı zahm-ı hûn-efşânuñ

Ve lehu

Göñülden dem-be-dem çıkmaz gözümden bir nefes gitmez
Gözüme göñlüme girdi hayâli rûy-ı cânânuñ

Nesr

Tokuz yüz seksen beşde fevt olup Ebu's-su'ûd Efendi mezârı civârında defn olunmuşdur.

RİF'ATÎ

Edirnevî'dür. Zümre-i kuzât-ı sûtûde-sıfâtındur. Pâdişâhumuz devrinde olan şu'arâdandır. Bu (iki) beyt anuñdur:

Nazm

Ten-i pür-dâguma kaçan hançer-i cânâne çıkar
Çâhdan ol suya beñzer ki gülistâna çıkar

Ve lehu

Cân nakdi kasduñ eyâ şûh-ı dilistân
Lutf it bu gice sîneye gel nakduñ al hemân

REF'Î LENG

Çorlı'dandır. Pervîz Efendi'den mülâzım olup semt-i kazâya 'âzim olmuşdı. Merd-i sühan-ver olup:

Mısra'

Ne-hâhed ez-harîfân yek-kadem hem bâzeş mâned⁹⁶

Nesr

ma'nâsına mazhar idi. Şâ'irâne güftârı vardır. Bu eş'âr anuñdur:

Nazm

Encümle hilâli biri birine çakarlar
Bu halk kimi na'le kimi mîha kakarlar

Ve lehu

Zülfüñ esîri oldı dil-i mübtelâyı gör
Baglandı kaldı bir kıla miskîn gedâyı gör

Ve lehu

Eşküm düşerse ayaguna tañ mı her seher
Ey mâh-pâre sen güneşi yıldızum sever

Ve lehu

Yâr hattını terâş eyler anuñ için turmaz
Katı nâzûk geçinür üstine kıl kondurmaz

Ve lehu

Akıdup seyl gibi kanuma girmek mi diler
Soyınup tîgı o şâhuñ yine 'üryân olmuş

⁹⁶ "Rakiplerinden bir adım bile geri kalmak istemez."

Ve lehu

Didüm ya cânım al ya dil-i zârı ey melek
Ol rûh-ı sâni didi baña hâtırun gerek

Ve lehu

Tuymadı peykânı tokınmış meger cânânımuñ
Soñra açıldı gözi bu çeşm-i hûn-efşânımuñ

Kıt'a

Hokka-i lâcverd-i çarh içre
Bildüñüz mi nedür bu şems ü kamer
Pîr dehrüñ iki gıdâsıdur
Birin ahşam yudar birini seher

Nesr

Tokuz yüz seksen üçde fevt olmışdur. Çorlı'da Behiştî mezârı civârında medfûndur.

REFÎKÎ

Amasya'dandır. Dânişmend iken dîvân kâtibi olmuşıdı. Ba'dehu ba'zı evkâf-ı selâtine mütevellî olmuş idi. Zamânında şi'r ü inşâ ile şöret-şi'âr idi. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

La'l-i gül ü zümürüd-ı pinhân-ı sebzeyi
İtdi bahâr ma'den-i gabrâdan âşkâr

Ve lehu

Kalemüme hâdim Hindû-yı sebük-pâdur kim
Gayb düşünzeleri aña degüldür mestûr

Ve lehu

Tâ seyre çıkdı gayr ile serv-i revânumuz
Andan berü yirine oturmadı cânımız

Nesr

Tokuz yüz tokuzda Edirne'de Dârü'l-hadîs mütevellîsi iken fevt olmuşdur.

REMZÎ

Tedbîr-i mülk ü milletde re'y-i 'âlem-ârâsıyla bi-hem-tâ olan Sultân Selîm-i kadîm'üñ vezîr-i a'zamı olan Pîrî Paşa'dur. Dârü'l-mülûk-i Yunaniyye olan Konya şehrindendir. Serrişte-i nisbet-i nesebi Yâr-ı Gâr-ı Ahmed-i Muhtâr Hazret-i Ebû Bekr-i Siddîk'a peyvestedir. Kuzât-ı kasabâtdan iken defterdâr olmuş idi. Şâh-ı hurde-dân 'adl ü istikâmetin ve sedâd-ı tedbîrin müşâhede idicek mesned-nişîn-i vezâret-i 'uzmâ itmişler idi. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Zâhidi hasret-i mey şöyle za'îf eyledi kim
Elde tesbîh ü 'asâsı salavât ile yürür

Nesr

Tokuz yüz toksan tokuzda fevt olup Câmî'ü'n-Nezâyir (sâhibi) Nazmî târîh-i vefâtın
bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

Pîrî Paşa'nuñ mekânın 'adn ide Hayy Vedûd

Nesr

Silivri'de olan Câmî'i yanında medfûndur.

REMZÎ-İ DİĞER

Burûsevî Mustafâ Çelebi'dür. Bir hâce-i mâl-dârûñ ferzendidir. Tahsîl-i bizâ'at-i 'ilm
ü 'irfân idüp sûdâ-ger-i bâzâr-ı belâgat ü beyân olmuşıdı. Şârih-i şer'a Seyyid 'Alî-zâde'den
mülâzım olup kâdî olmuşıdı. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Cânı yokdur birinüñ ola müşâbih kaddüñe
Bunca sûretler ki tasvîr itdiler nakkâşlar

Ve lehu

Didiler sakın seni tutar cefâsı taşına
Geldi hep didükleri ben mübtelânuñ başına

Ve lehu

Ne emdük la'1-i cânânı ne çekdük sîneye anı
Berîyüz cümle hazlardan ne cismânî ne rûhânî

Nesr

Mardin kâdîsı iken tokuz yüz elli altıda * Sivas'da fevt olmuşdur.

REVÂNÎ

Edirnevî İlyas Çelebi'dür. Nazm-ı cân-bahş-ı revânı mürde-i derd ü gama rûh-ı sâñî
olup

Nazm

Âb-ı Hayât anı işidür revânîdür

* Ferzendi Remzî-zâde 'İlmî Efendi, vâlidî için "Elli altıda fevt olmuşdur" dirler idi. Hasan Efendi, "Dörtde fevt
olmuşdur." dir, galat ider.

Nazm

*Her nazmeş ez-Revânî çün nâkır-est ki û-râ
Der-kârvân-ı ma'nî bâşed hezâr mahmi⁹⁷*

Sultân Selîm-i kadîm Trabzon'da tırâzende-i mesned-i emâret iken bâlîn-i sadr-ı sa'âdet olan âsitâne-i devletlerine istinâd idüp evreng-nişîn-i cihân-bânî olduklarında Matbah Emîni ve Ayasofya Mütevellîsi olmağa vâsıl-ı murâd olmuştur. Rind-i şâhid-bâz u bâdeperest olup şarâb-ı 'aşkla müdâm mest idi. Ol dâ'iyye ile mesnevide 'İşret-nâme adlu bir risâle tertîb itmişdür. Hakkâ ki, eser-i hâss-ender-hâssdur. Bu bir kaç beyt ol risâledendir:

Nazm

Kimüñ câm ile hoş 'âlemi var
Süleymân'dur elinde hâtemi var
Kimüñ hükminde olsa pâdşâdur
'Aceb âyîne-i 'âlem-nümâdur
Ne bedr olur ki buldukda kemâli
Getürür bir araya beş hilâli
Ne yire kim ayak bassa kademdür
O bezmüñ kâse-bâzı Cam-ı Cem'dür

Nesr

Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olunıp sebt olındı:

Şi'r

Zülf-i müşgînüñ kulaguña egildügi bu kim
Söylemek ister benüm hâl-i perîşânum saña

Ve lehu

Sırça sarây içinde yatur 'izz ü nâz ile
İklîm-i 'aşka Hüsrev olupdur meger şarâb

Ve lehu

Yollar üstinde düşüp yatmazdı her dem âftâb
Câm-ı 'aşk-ı yârdan ger olmasa mest-i harâb

Ve lehu

Baña kan yutdurduğun meclisde inkâr itmese
Sâkî-i gül-çihrenüñ yüzine urmazdı şarâb

Ve lehu

Beñzetme atı na'line ey dil hilâli sen
Şâyed kimesne işide yirüñ kulağı var*

⁹⁷ Revânî'nin her şiiri, anlam kervanında binlerce yük gümüş eder.

* "yirüñ kulağı var"ı Ahmed Paşa "benefşe"de ider ki Revânî aña nazîre dimişdür.

Ve lehu

Dil-rübâlar için gazel didiler
Senüñçün igen güzel didiler

Ve lehu

Revânî bûseye ‘ahd itdügince
Turup agzında yâri öpmelüdür

Ve lehu

Lebi agzumda iken gitmege meyl itdi didüm
Ay kim n’olduñ iversin suya mı düşdi şeker

Ve lehu

Geyüp bir âsmânî câme halkı öldürür ol meh
Ne çâre hey müselmânlar kazâ-yı âsmânîdür

Ve lehu

Nâzük ol ey dil şükûfe gibi sâgar al ele
Bezme çün çeşm-i çerez ol gözleri bâdâmuñ

Ve lehu

Agarmış gözi berfüñ çekmege hâkisterüñ külhan
Duhândan mîl idinmişdür ocakdan sürmeden âteş

Ve lehu

Ey hilâl eyleme ebrû-yı nigâr ile cidâl
Tırnagın kesse olur niçe senüñ gibi hilâl

Ve lehu

Giceler kûyuñı geşt itmegin ey mihr-i cemâl
Ayda bir kulp takar mâh-ı cihân-tâba hilâl

Ve lehu

Seyr-i gülzâr eyleyince şâha kâgıd sunmaga
Gonce-i zanbakdan itmiş nâmeler ihzâr gül

Ve lehu

Ben anuñ zülf-i dil-âvîzine dil virmez idüm
Yâr halk içre alup boynına olmasa kefil

Ve lehu

Bahr-i eşkümde benüm pençe-i mercân olmuş
Gözümüñ kanlu yaşın silmeden ey dost elüm

Ve lehu

Ol gonce-leb ki nâz ile içer şarâbdan
Bir âl rişteyi geçürür la‘l-i nâbdan

Ve lehu

Sen mi öğretün cefâyı gamze-i bî-dâduña

Hûb ta‘lim eylemişsin âferin üstâduña

Ve lehu

Dûd-ı âhumla cihân yüzi yine oldu siyâh
Görinür hâme devât ile baña sûret-i âh

Ve lehu

Sanuram kim desti cânânun gümüştenden şânedür
Nâz ile dest urdugınca zülf-i müşk-efşânına

Ve lehu

Seg-i kûyûñ baña karşı gelür kûyûña vardukça
Biri birine yârânun niçe olmaya ikrâmı

Ve lehu

Pend-i nâsîh mutrıbâ girmez kulaguma benüm
Diñlerüz çün ‘aşk bezminde mahabbet sâzını

Nesr

Tokuz yüz otuzda İstanbul’da fevt olup Bahârî demişdür:

Târîh

Cihândan yaña cân atdı Revânî

Nesr

Dârü’s-saltana-i Kostantiniyye’de Kırkçeşme Mahallesinde binâ itdüğü mescid
hazîresinde medfûndur.

RÛHÎ

Cemâlî Müftü ‘Alî Çelebi’ñün ferzendi İstanbulî Fâzıl Çelebi’dür. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Göz gönül sîne tehî cân tolu tasvîrün senüñ
Gün gibi dördinci kat gökdedür yirüñ senüñ

Nesr

Tokuz yüz yirmi sekizde fevt olmuşdur. Bahârî târîh-i vefâtında demişdür:

Târîh

*Tâbe mesvâhu bi-envâri ‘l-celîl*⁹⁸

RÛHÎ-İ DİĞER

Zümre-i Bektaşiyândandır. İstanbulî yeñiçeri ‘Ömer Çelebi’dür. Bu beyti kendine
nisbet iderdi:

⁹⁸ “O’nun kabri yücelik nûruyla dolsun.”

Şi‘r

Dirlerdi hatt-ı dilberi bir gün gelür çıkar
Hep geldi çıkdı ey dil-i şeydâ didükleri

Nesr

Biñ on sekizde fevt olup Hâşimî-i Burûsevî târîh-i vefâtın bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

Cân virüp oldı revân mülk-i bekâya Rûhî

Nesr

İstanbul’da Topkapusı hâricinde medfûndur.

RÛHÎ-İ DİĞER

Bagdâdî ‘Osman Çelebi’dür. Rûh-ı ma‘nâya vâsıl olan şâ‘ir-i nâzûk-beyândur. Nazm-ı turfa-beyânı turfa-i Bagdâd’dan nişândur. Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olunup sebt olındı:

Şi‘r

Cûy-bâr-ı bâg san bir bahrdür kim üstine
Bir sadehdür dürr hevâsıyla çıkupdur habâb

Ve lehu

Ne kimseyle ‘adâvet eylerüz ne kînemüz vardur
Bizüm sûfî mahabbetle tolu bir sînemüz vardur
Anuñla eglenür bezm-i belâda göñlümüz dâyim
Bizüm bir germ-sohbet hem-dem-i dîrînemüz vardur

Bürinmiş penbe-i dâg ile bir ser-mest abdâluz
Ne sâlûsuz ne kayd-ı hırka-i peşmînemüz vardur

Bizüm kim zerrece çarh-ı felekden müdde‘âmuz yok
Şikâyet eyleyüp cevrenden ey Rûhî nemüz vardur

Ve lehu

Agyâr giderse varayın dimiş o meh-rû
Dil muntazır ammâ ne gelür var ne gider var

İncinmege gider hâne-i agyâra dinilse
Sen bilmedüğüñ ey dil-i şeydâ niçe yer var

Ve lehu

Endûh-ı belâ hem-reh-i cân u dilümüzdür
Ser-hadd-i bekâ ara yatı menzilümüzdür

Deryâ-yı muhîtüz dür-i vahdetle leb-â-leb
Kevneyn iki cânibde iki sâhilümüzdür

Sahrâ-yı mahabbetde o dîvânelerüz kim
Mecnûn-ı melâmet-zede gâfilümüzdür

Ve lehu

Hatt-ı la‘line o meh-rûnuñ ber-â-ber olımaz
Kıt‘a-i yâkûtuñ ey Rûhî hemân bir adı var

Ve lehu

Şol kadar yâreledi tîg-ı firâkuñ beni kim
Ne belâ çekdügümi yaradan Allâh bilür

Ve lehu

Gam degül kan aglasam ol serv güler hârsuz
‘Âşıkam bulmaz tesellî hâtırum dildârsuz
Devr-i çeşm-i yârda dârü’ş-şifâ-yı kâyinât
Şöyle mâl-â-mâl kim bir gûşe yok bîmârsuz

Ve lehu

Hâteminde la‘l sanmañ ol meh-i nâ-mihrbân
‘Âşıkın kurbân iderken sıçramış bir katre kan*

Ve lehu

Göndermez oldı tîrini hâk oldugum görüp
Gûyâ sanur ki zayı‘ olur ben gubârda

Ve lehu

Katı sür‘atle gelürsin dâr-ı dildârumdan
Yine ey bâd-ı sabâ bir haberüñ var gibi

Nesr

Biñ on dörtde Şâm’da fevt oldı.

RIYÂZÎ

Üskübî Mehemed Çelebi’dür. Celâlî-zâde Sâlih Efendi’nüñ Sahn’da i‘âdesinden
mülâzım olmışdur. Zamânında Farsî-dânlık ile şöret-şi‘âr idi. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Rehne çekdüñ mi gül-güne yine destârı
Rindler içre Riyâzî baş açuk fâsıksın

Nesr

Bezle-senc ü latîfe-perdâz idi. Cümleden ittifâk bir gün cânib-i Câmi‘-i Sultân
Mehemmedî’ye güzeri düşer. Meger resm-i ma‘dûd üzere ebvâb-ı harem der-zencîr idi.

---

* Rahmî de bu gûne itmişdür:

O hûnî ‘âşıkın kurbân iderken
Dehânı sıçramış bir katre kandur

Nüdemâsından biri bu ebvâbuñ kibârı men‘-i duhûl-i mevâşî için der-zencîr olıcak, “Bu ma‘nî sığarında ber-taraf degül midür?” didükde; *İttirâden el-bâbu*⁹⁹ diyü cevâb virmişdür.

Mülâzım iken tokuz yüz elli üçde fevt olmuşdur.

HARFU’Z-ZÂ

ZÂRÎ

İstanbulî’dür. Üstâd-ı sûzer-ger idi. Zer-dûz-ı belâgat olup sûzen-i hâme-i turfa-hayâli ile harîr varak üzere nakş-perdâz-ı endîşe olmadan hâlî degül idi. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Bir güzel vaslına irişmekdür
Karı dünyâda ugramak gence

Nesr

Tokuz yüz altmışda fevt olmuşdur.

ZÂRÎ-İ DİGER

Üskübî Karaca Hasan oğlıdur. Bu matla‘ anuñdur:

Şi‘r

Kemeri kucmaga ol sîm-beri döne döne
Der-miyân itdi niçe sîm ü zeri döne döne

ZÎNETÎ

Sirozî’dür. Ebu’s-su‘ûd-zâde Ahmed Çelebi’nüñ Medrese-i Rüstem Paşa’da seccâde-nişîn-i ders ü ifâde iken mülâzım-ı hizmet-i i‘âdesiydi. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Siyeh fûta kuşanup girse hammâma o meh-peyker
Halâyık taş çalarlar ay tutılmışdur diyü yer yer

Nesr

Tokuz yüz altmış üçde fevt olmuşdur.

Târîh

Fevt-i Zînetî 963

⁹⁹ “Kapı aralanarak”

HARFU'S-SÎN

SÂ'Î

Mîrî nakkâşlardan İstanbulî Mustafâ Çelebi'dür. Yarı hâme-i 'anber-efşânı ile zuhûra getürdüğü nakş-ı nazm-ı dil-âvîzi reşk-endâz-ı hezâr Mânî'dür.

Mısra'

Cân Ka'be'sinüñ yolında sâ'î

Nesr

olup âdâb-ı tehzîb-i nefis-i nâtıkasını merâ'î olmışdı. Üstâdâne eş'ârı müsta'iddâne güftârı vardır. Bu eş'âr nakş-ı kalem-i mu'ciz-nigârıdur; Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

Şi'r

Dil-i pür-hûnumı alsañ ele câm-ı şarâb-âsâ
Temâşâ eyleseñ bagrumdaki yaşı habâb-âsâ

Ve lehu

Yâ ay tutıldı yâ destinde kahve fincânı
Cihâna velvele saldı o hüsn-i şehr-âşûb

Ve lehu

Gonçe sanma zahm urup şâh-ı güle hançerle hâr
Derhem-i jâleyle bitürdi el altından çenâr

Ve lehu

Dilbere meyl itdüren 'uşşâkı sîmîn sînedür
Şâhid-i bâzârdur anı satan âyînedür

Ve lehu

Görmek yüzüñi hayli zamân mültemesümdür
Tut âyîne-i rûyuñı ahır nefesümdür

Ve lehu

Göz görüp sevdi gönül sabr ise kılmaz cânım
Bir ben olduğu için neyleyeyüm sultânım

Ve lehu

Lâleler zeyn eylediler dâglarla tenlerin
Yakdılar güller çemen bezminde pîrâhenlerin

Sıfat-ı Temmûz

Dakk olup za'f ile geçmişdi teb-i muhrikâdan
Ayagın salmasa deryâyâ eger âb-ı revân

Ve lehu

Baňa âlâm-ı hecri yeg gelür yârüñ visâlinden
Visâl ümîdi yegdür vasl olup hecr ihtimâlinden

Ve lehu

Zîbâ yaraşdı hançer-i zerrîn o dilbere
Hûbân-ı şehr reşk ile hep düşdi hançere

Ve lehu

Ne dem kim bâgda ‘aks-i gül-i beyzâ düşer cûy
Koyup pîrâhenin taşra girer bir sîm-ten sûya
Görinen ‘andelîbâ gonçenüñ tûmârıdur sanma
Güli bir tonluk âl atlâsla çekmiş hâr pehlûya
Degül ‘aks-i dırahtân cûyda efşân ber-i kudret
Nazîre kesdi sim evrâka her bir nahl-i dilcûya

Ve lehu

Bir selâm ile ser-efgenden idüp sultânım
‘Âlemüñ halkını şermende kıl ihsânüñ ile

Ve lehu

Düşdi hum-ı Hüsrevânîye kadeh meyhânede
Geçdi pîr-i mey-fürûşuñ ayagı gencîneye

Nesr

Şehzâde iken Sultân Mehemed’üñ mengûşına dimişdür:

Nazm

Dürr-i deryâ-yı melâhat dir idüm mengûşına
Korkarın şehzâdenüñ irişdürürler gûşına

Ve lehu

Nukûd-ı jâleyi bâd-ı hevâdan eyleyüp peydâ
Salındurdu sabâ gülşende her bir nahl-i mevzûn
Nişân-ı nev-‘arûs-ı gonçeyi benzer götürmiş gül
Koyup la‘lîn tabakda âl ü âlâ içre altını

Ve lehu

Sîneye çekdüm o nâzük-bedenüñ sînesini
Dâg-ı ‘aşkuñ bu gece tâzeledüm penbesini

Nesr

Biñ dördte bedrûd-ı cihân-ı fânî itmişdür. Bursevî Hâşimî târîh-i vefâtın bu gûne edâ
itmişdür:

Târîh

Gitdi Sâ‘î reh-i fenâya bu gün *

Nesr

İstanbul’da Silivrikapısı hâricinde medfûndur.

* Kâfiyede galat itmişdür.

SÂ'Î-DİĞER

Nâmı 'Abdü'l-kerîm'dür. Merdümî Çelebi'nün birâder-i kihteridür. Ebu's-su'ûd Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuş idi. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Münevver kıldı cân bezmin dilâ bu gice cânânım
Hudâ eksükligin göstermesün mâh-ı tâbânım

SÂGARÎ

Edirnevî Kazzâz 'Alî Çelebi'dür. Mahlası hasb-i hâli olup bir dem sâgarı elden düşürmez ve ol âyîne-i 'âlem-nümâyı eline alınca gözi dünyâyı görmez idi. Nitekim demişdür:

Nazm

Pîr oldu Sâgarî komaz elden piyâleyi
Düşdi 'asâya nergis-i zerrîn-kadeh gibi

Nesr

Hezilde mükemmel Dîvân'ı ve zamânında hicvle hayli nâm u nişânı var idi. Ölmezden mukaddem merkadini kazdurmış ve nihâl-i bâdâm ve serv ve şeftâlûyla zeyn idüp seng-i mezârına bu ebyâtı yazdurmışdur:

Nazm

Anuñ için mezârumuñ üstinde
Ben bu eşcârı böyle vaz' itdüm
Tâ gören sormadan bile hâlüm
Ki cihân içre neyledüm n'itdüm
Bir boyı serv ü çeşmi bâdâmuñ
Şeftâlûsına toymadum gitdüm

Nesr

Evâ'il-i devr-i Süleymânî'de terk-i dünyâ-yı fânî itmişdür. Edirne'de medfûndur.

SÂMÎ

İstanbulî Sipâhî Mustafâ Beg'dür. Pederi, deryâ beglerinden bir mîr-i be-nâm olup Kapudan Kılıç 'Alî Paşa'nuñ dest-i sâkî semtinden şerbet-i şehâdet nûş eyledükde tıfl-ı hired-sâl kalup sarây-ı sa'âdet-pîrâ-yı sultâniye almışlar idi. On yıla karîb sarâyda kesb-i kemâl üzere olup bî-nazîr şâ'ir olmuşıdı. Şemşîr-zebân ve yek-rân-ı tab'-i revânla belâgat 'arsagâhınuñ çâpük-süvâr sipahıdur. Kılıç 'Ali Paşa hakkında 'âleme dâstân itdügi hicv-i nâzük-beyân ile pederinuñ intikâmın almışdur. Bu eş'âr ol şâ'ir-i rengîn-güftârıñdur:

Şi'r

Hâce-i dehr halkı aldamaga
Çarh-ı gerdûnı eylemiş dülâb

Cümle bir barmagina degmez anuñ
Pençe-i âftâb-ı 'âlem-tâb

Var iken tıguñ ortaya atılır
Dili peykânınuñ katı pür-tâb

Ve lehu

Dün itdi pir-i mugân duhter-i rezi ikrâr
Yine fakîre anuñ va 'de-i kerîmesi var

Ve lehu

Gülşene berg-i gül ü nesrîn ile geldi gınâ
Her taraftan sîm ü zer akup gelür dülâbvâr

Ve lehu

Ol lebler kim halâvetde mükerrer kand ü sükkerdür
Aña nisbet zebânuñ özgedür gayr-ı mükerrerdür

Ve lehu

Tâ sarmayınca sîne-i mecrûhına seni
Sâmî-i hasta-hâtıra gelmez şifâ-yı sadr

Ve lehu

Urgınların görince ol âfet bilür hemân
Allâh niçe nişânlar o ebrû kemânı gör

Ve lehu

Dâr-ı dünyâda odur bende çeken 'âşıkı hep
Resen-i zülfidür anuñ sebab-i rif'atümüz

Ve lehu

Bâgda gonçe vü gül rûyına öykündi diyü
Gûşımı bâd-ı sabâ burdı gül-i gülzârıñ

Ve lehu

Âl ile la'1-i lebüñ diller alup gıybet ider
N'ola agzın arasak sen büt-i şîrîn-kârıñ

Ve lehu

N'ola fâş itmese 'âşık sirişk-i çeşm-i hûn-pâşın
Ne deñlü çok yaşarsa gizler elbette kişi yaşın

Ve lehu

Sen öldür tıg u teberüñle garaz katlı ise 'uşşâkı
Havâle eyleme lutf eyle tek agyâr-ı nâdâna

Ve lehu

Sarmak müyesser olmadı ol yâri sîneye
Bî-çâre dil bu derd ile düşdi döşeklere

Nesr

Pâdişâhumuz Hazret-i Sultân Ahmed Hân'ın şemşîr-i zer-nişânına didügi
ebyâtındur:

Nazm

Pâdişâhum yaraşur başında olsa düşmenün
Jâle düşmiş gonçe-i terdür mücevher şemşîrün
Zîb ü zîverle müzeyyen oldı var yaprakları
Bâg-ı nusretde olup bir verd-i ahmer şemşîrün
Çok hüner gösterdi meydân-ı neberd içre yine
Pehlevândur başına takmış niçe per şemşîrün

Nesr

Tîg-ı ser-tîz-i lisânı der-kâr itmekle Kılıç 'Alî Paşa hicvinde gösterdügi dest-bürd-i
merd-i 'uzmâ, "A'dâ-yı kâfir-mâcerâya kılıçla söyleşürüz." ma'nâsın izhâr itmişdür ve
kîmyâgerlige heves idüp bilmezlikle niçe mâl ü menâlden çıkdukda bu tâyifenün sâde-diller
gözin boyamağičün endîşe itdükleri reng ü âle tenbîh için nazm u nesr bir risalecik tertîb
itmişdür, hakkâ ki eser-i hâssdur.

SÂ'ILÎ

Rûmili Yeñişehrinden Mehemmed Çelebi'dür. Erbâb-ı fakr u fenâdan ve zümre-i
zürafâdan idi. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Katre katre sînem üzre eşk sanma ey püser
Âteş-i hicrân ile sînem karardı ser-te-ser

Nesr

Tokuz yüz altmış hudûdında fevt olmuşdur.

SİPÂHÎ

Suyolu nâzırı Hasan Beg'ün ferzendi İstanbulî'dür. Zümre-i zü'amâdan idi. Bu ebyât
anuñdur:

Şi'r

Olmadı çâre büt-i gamuñ def'ine hiç
Yazduguñ nüshanuñ ey hâce ez suyn iç

Ve lehu

Hem-ser oldugıyçün subh u mesâ ol kâküle

Yaraşur dirsem ‘arak-çînine burc-ı sünbüle

Ve lehu

Niçe efsûn okıdum zâyi‘ idüp evkâtı
Eser itmez yakayın odlara nâr-ı necâtı

Nesr

Biñ on dörtde İstanbul’da fevt olup Edirnekapusu hâricinde medfûndur.

SEHÂBÎ

Hemedânî’dür. Hazret-i Sultân Süleymân Hân’uñ ‘İrakeyn seferinde kâdî‘asker olan Kadri Efendi, mezkûrı Tebrîz’den alup Rûm’a getürmişdi ve hakkında ‘inâyet-i bî-gâyetlerin hadd-i nihâyete buyurmuşdı. Sahib-i Dîvân’dur. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Diler agyâr zevk u vuslatı ‘uşşâk hicrânı
Meges cüllâb arar pervâne ister nâr-ı sûzânı

Nesr

Tokuz yüz yetmiş birde* fevt olup Selmân dimişdür:

Târîh

Rûh-ı pâk-i Sehâbî’ye rahmet 971

SÛRÛRÎ

Gelibolı’dan Mustafâ Çelebi’dür. Bir hâce-i mâl-dâruñ ferzendidür. Muhyi’d-dîn Fenâri’den nâ’il-i şeref-i mülâzemet olup dest-be-dest Medrese-i Kâsım Paşa’da îfâ-yı hakk-ı ifâde ider iken meşâmm-ı cânına bûy-ı fenâ vezân olmagla hânkâh-ı Emir Buhârî’de seccâde-nişîn-i meşîhat olan ‘Abdü’l-latîf Efendi’ye irâdet getürmişdi. Soñra şehzâde Sultân Mustafâ’nuñ sebak-güzârı olmuşdı. Çok mü’ellefâtı vardır. Gülistân’a ve Bûstân’a (ve) Dîvân-ı Hâfız’a şerhler yazup çok yirde *Leb-i la’b be-fârisî ne-mâned*¹⁰⁰ ma’nâsın izhâr itmişdi. Zamânında Fârisîdânlık ile hayli şöret-şi‘âr imiş. Egerçi emsâl u isti‘mâlâtına vukûfi almamağın çok yirde galat itmişdür. Mükemmel Dîvân’ı vardır. Bu eş‘âr anuñdur:

Nazm

Sûrûrî yoluña harc itdi varım
Gamin yir öldüğinden soñra vâris

Ve lehu

Dil anuñçün dûd-ı âhından cihânı târ ider

* Hasan Efendi, “Sehâbî yetmişde fevt oldı.” dir, galat ider. Bâ-husûs târîh-i mezbûr tezkiresinde mastûrdur.

¹⁰⁰ Dudağının Farsça konuşmaya mecâli kalmadı.

Yârini agyar ile gördüklerinden ‘âr ider

Ve lehu

Bûseñe cân virmiş iken virdi bûseñ baña cân
Ma‘nîde ey gonçe-leb öpdüm lebüñi râygân

Nesr

Tokuz yüz altmış tokuzda fevt olmuşdur.

Târîh

Gitdi cihân Sürûrî 969

Nesr

Kâsım Paşa’da binâ itdüğü mescidi hazîresinde medfûndur.

SERVÎ

Burdurî’dür. Erbâb-1 Hamsinden birinün mu‘îdi iken kâtib-i dîvân-1 sultânî olmuşdı. Ba‘dehu Ulama Paşa’nuñ hâcesi olmuşdı. Keşîde-bâlâ olmagın bu mahlası ihtiyâr itmişidi. Bu eş‘âr anuñdur:

Nazm

Şol ‘arak kim ol gül-endâmuñ yañagından çıkar
Selsebîlüñ ‘aynıdur Firdevs bâğından çıkar
Nâye didüm yâre karşı kılma zârî bir nefes
Bir kulagından girürse bir kulagından çıkar
Her nefes uymak diler ney nâle vü feryâduma
Bu hevâyı mutribâ anuñ dimâğından çıkar

SERÎ‘Î

Menteşevî Hasan Çelebi’dür. Çâr-bâliş-nişîn-i mesned-i iftâ Mustafâ Efendi’den mülâzemetle kâm-revâ olup kitâbetde sür‘ati olmagın bu mahlas muhtâr-1 tab‘-1 belâgati düşmişdür. Bu ebyât anuñdur:

Nazm

Fark-1 Cem’de görinen tâc sanurlar ammâ
Öpdi başına kodı câmı sunıldukda aña

Ve lehu

Basamaz yire ayagın degül üstinde habâb
Çıkarupdur ayagı üzre kabarcuk mey-i nâb

Ve lehu

Gören ol mehveşüñ câmesin alaca sanur
Bunu bilmez güneşe baksa göz alacalanur

Ve lehu

Kanlu dâgum göz göz oldı bûse ihsân it disem
Penbe yapışdur gözüne dir gülüp ol gonçe-fem

Ve lehu

Ne mümkündür benümle ey sanem hem-hâne olmak sen
Meger bir sen kalasın deyr-i ‘âlemde hemân bir ben

Ve lehu

Ne dem çeksem artar gözümüñ cilâsı
Şarâb oldı gûyâ koruk tûtiyâsı

Nesr

Biñ on altıda semend-i ‘ömr-i serî‘i müsâdefe-i seng-pâre-i râh-ı ecel ile ayakdan
düşmişdür. Edirnekapısı hâricinde defn olındı.

SIRRÎ

Vardar Yeñice’li ‘Îsî Çelebi’dür. Şâh Efendi’den mülâzım olup kazâya rızâ virmişdi.
Bu eş‘âr anuñdur:

Şi‘r

Geh tîr-i gamze ile gehî tîr-i cevri ile
Kırdı geçürdi halk-ı cihânı o gamze-kâr

Ve lehu

Ne hâlüm añmaga kudret ne sabra tâkat var
Efendi hâl mükedder ziyâde hayret var

Ve lehu

Söyledür râz-ı ‘aşkuñı bir bir
‘Âşika bâde su şikencesidür

Ve lehu

Kad kıyâmet ziyâde ince miyân
Hâsılı ortalık temâşâlık

‘Âlemi hüsnüñ ile araladum
Nedür âfet bu ‘âlem-ârâlık

Nesr

Hudûd-ı tis’inde fevt olmışdur. Kaddesallâhu sırrahu.

SIRRÎ-İ DİĞER

Trabzonî Mehemed Çelebi’dür. Muzaffer Sırrî’si dimekle şöhet-şi‘ârdur. Küttâb-ı
sultânîden idi. Bu eş‘âr anuñdur:

Nazm

Eşk-i çeşmüm akıdup tenhâda inkâr eyleme
Ol senüñ ey Sırrî yüzüñden gözüñden akıyor

Ve lehu

Nedür çok böyle incinmen dil-i şeydâda sultânüm
Nedür bâ'is bu deñlü nâz u istignâya sultânüm
Revâ mı rû-siyehler sâyeveş yanuñca salınmak
Yazuklar hâsılı ol kâmet-i bâlâya sultânüm

Ve lehu

Görinmezsın kaçarsın 'âşukuñdan neylesün âdem
Saña çak böyle kaçmak ey peri lâyıık mıdur andan

Ve lehu

Görüp ben nâ-tüvânuñ kaçma lutf it ey perî-peyker
Seni görsem vücûdum mahv olur kimden kaçarsın sen

Ve lehu

Ne letâfet var ola serv-i hırâmânuñda
Serv-kadler katı alçak görünür yanuñda

Ve lehu

Seyr it habâbı dîde-i 'ibretle bir nazar
Güyâ ki kaldı sâgar-ı meyde Cem'üñ gözi
Yâkût sanma hecr-i leb-i la'l-i yâr ile
Kan ile toldı aqlamadan hâtemüñ gözi

Ve lehu

Saklaram 'aşkuñ derûñ-ı sînede cânüm gibi
Kâfirem 'aşkuñ senüñ sevmezsem îmânüm gibi
Kul olam mı kimseye şâhum ne eglersin beni
Bir efendüm var iken 'âlemde sultânüm gibi

Nesr

Tokuz yüz seksen ikide fevt olup Cinânî-i Bursevî dimişdür:

Târîh

Gitdi Sırrî mülk-i 'ukbâya 982

SA'DÎ EFENDİ

Kastamonî'dür. Râkımü'l-hurûfuñ taraf-ı mâderinden cedd-i a'lâsı olan Samsunî-zâde Mehmed Efendi'nüñ Sahn'da i'âdesinden mülâzemetle kâm-revâ olup tarîk-ı 'ilmde menâzil peymâ olmagla vâsıl-ı ser-menzil-i iftâ olmuşlar idi. Mervîdür ki ol zât-ı fazîlet-intimâ İstanbul kazâsından munfasıl olup yüz akça ile Medâris-i Semân'üñ birinde müderris iken ol

zamânda tırâzende-i mesned-i iftâ olan Müftî's-sakaleyn Kemâl Paşa-zâde ser-fürû-bürde-i fenâ olup ol hîz-i 'izz ü 'alâda cilve-nümâ olmak hayâli ile hâba vardukda görürler ki bir pîr-i rûşen-zamîr cenâb-ı ifâdet-nisâblarına tevcîh-i hitâb idüp bu beyti okur:

'Arabî

*Sik bi'l-Meliki el-müsebbibi'l-esbâben
Er-rık izâ enâke dakke'l-bâben*¹⁰¹

Nesr

Fi'l-vâki' subh-dem peyk-i haber bir nesîm-i seher gibi müjde-i vusûl-i murâddan dem-zenân olmagla gonçe-i nev-hîz gibi dil-teng ü ser-gerdân iken küşâde-dil handân olmuşlar idi. Dakâyık-ı efkâr-ı 'ilmiye sâhibi olup Tefsîr-i Beyzavî'ye ve Hidâye'ye havâşî ta'lik itmişlerdür. Hakkâ ki, harâyid-i cerâyid-i kenârına ta'lik olunmuş cevâhir-i efkârdur veyâ hod deryâ-yı mevc-engîz-i fazîlete 'anber-der-kenârdur. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Öpmege istediğüm müzesinün kebkebidür
Kimse diş kıvıramaz aña demür leblebidür

Ve lehu

Yüzüne mâhum il içinde nigâh idemizin
Korkarın kim tuyalar sevdüğüm âh idemizin

Nesr

Tokuz yüz kırk beşde fevt olmuşdur. Kandî târîh-i vefâtın bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

Bekâya göçdi* Sa'dü'd-dîn-i sâni 945

Nesr

Ebû Eyyûb Ensârî Câmi'i hareminde medfündür.

SA'DÜ'D-DÎN EFENDİ

Tırâzende-i mesned-i iftâ olan Ebu's-su'ûd Efendi'den mülâzemetle kâm-revâ olup kat'-ı merâtib-i mu'tâde ile Heşt-sahn-ı Sultân Mehemedî'den birinde hizmet-güzâr-ı ifâde iken Sultân Murâd Hân'ıñ mu'allim-i evveli İbrahîm Efendi terk-i dârü'l-garûr itdükde hizmet-i ta'lîm-i şehzâde ile me'mûr olmuşlar idi. Evreng-nişîn-i cihân-bânî olduklarında evvel mu'alim-i sâni müdebbir-i kârgâh-ı saltanat olup etvâr-ı hakîmâne ile hareket itmiş idi. Ba'dehu ferzendî Sultan Mehemed Hân'ıñ 'asr-ı 'adâlet-ihtivâlarında mutasarrıf-ı hizmet-i iftâ olmuş idi. Nitekim dimişdür:

¹⁰¹ "Sebeplerin sebebinden dolayı Allah'a güven. Kulluk yaklaştığında kapıyı çalar."

* Hasan Efendi, "göçdi" "yâ" ile yazılmak gerekdür, dir; hatâ ider. İmlâ-yı sahîh "ya"suz yazılmakdur.

Nazm

Bu yakınlarda cihâna iki müftî geldi
Tutdı her birisininüñ ‘âlemi fazl u edebi
Kim dürür diyü sorarsañ baña ger anları sen
Birisi Hâce Efendi biri Hâce Çelebi

Nesr

Hakkâ ki, ‘ilm ü fazîletde Sa‘dü’ d-dîn-i sâni, inşâda zamânesininüñ Hâce-i cihânıdır. İbtidâ-yı devr-i ‘Osmânî’den eski Sultân Selîm Hân âhırına gelince Tevârîh-i Âl-i ‘Osmân yazmışdur ve zamân-ı sa‘âdet-nişânları rûz-ı bâzâr-ı ‘ilm ü ‘irfân olmagla erbâb-ı bizâ‘at-i sûd-ı bî-kerân idüp sûdâ-gerân-ı çâr-sûy-ı cehâlet-i tasavvurdan ziyân itmişler idi. Gâhî meydân-ı belâgatde nâvek-i hâme ile âzmâyış-ı tabî‘at iderdî. Bu ebyât anlaruñdur:

Şî‘r

Gam-ı firâkuñ ile ceyb-i sabrı çâk iderin
Bu derde ben döyemem kendümi helâk iderin
Rakîb dir ki sakın yâre ‘arz-ı hâl itme
Sen iltifât idicek gayrıya neden bâk iderin

Ve lehu

Sûz-ı câna su seper yok dîde-i pür-nem gibi
Bu dil-i nâ-şâduma eglence olmaz gam gibi

Nesr

Biñ sekizde hîz-i bâd-ı harâb-âbâd-ı ‘âlem-i fânî itdükde Dervîş Vahdetî târîh-i vefâtın bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

Nâgehân göçdi Hâce Sa‘dü’ d-dîn 1008

Nesr

Ebû Eyyûb Ensâri reh-güzârında binâ itdüğü Dârü’l-Kurrâ hazîresinde medfûndur.

SA‘DÎ

Seferihisâr kâdılgından Siroz nâm nâhiyeden Sa‘du’llâh Çelebi’dür. Sultân Cem’üñ nişâncısı olmagın Cem Sa‘dîsi ‘üvânı ile sâhib-i nâm u nişân olmuşdı. Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olnup sebt olındı:

Nazm

Ka‘be-i kiblem senüñ cemalüñdür
Hacerü’l-esved anda hâlüñdür
Ka‘be örtüsidür siyeh zülfüñ
Zemzem agzuñdaki zülâlüñdür

Ve lehu

Vaz geldüm ey sanem saña hevâdâr olmadan
Gül yüzün için her seher bülbül gibi zâr olmadan
Ben elüm çekdüm gam-ı sevdâ-yı ‘aşkuñdan senün
Çünkü sen el çekmedün agyar ile yâr olmadan

Nesr

Sultân Bâyezîd’ün evâ’il-i saltanatında Cem’ün cäsûsıdur diyü tutılup deryâya pertâb
olinmişdi.

SU‘ÛDÎ

Nâmı Mehmed’dür. Edirne kazâsından mütekâ‘id iken bedrûd-ı cihân-ı fânî iden
Emîr Hasan Efendi’nün ferzend-i kihteridür*. Ebu’s-su‘ûd Efendi’den şeref-i mülâzemetle
kâm-revâ olup dest-be-dest kat‘-ı merâtib ile Haleb-i şehbâda dest-pîrâ-yı mesned-i şerî‘at
olmuşdi.** Hakkâ ki, ol vücûd-ı şerîf sipihr-i ‘ilm ü ‘irfânun sa‘dü’s-su‘ûdidur. Bu gazel zâde-
i tab‘-ı belâgat-meselleridür ki sebt olındı:

Nazm

Ehl-i tecrîd dilâ mültefet-i mâl olmaz
Terk-i dünyâ-yı denî itmeyen abdâl olmaz
Tokmur hâtırına murg-ı dilün nâvek-i yâr
Ne kadar olsa yine münkesirü’l-bâl olmaz*
Ne ‘aceb gülşen olur gülşen-ı hüsn-i dildâr
Yaz u kış bülbül-i şûrîdeleri lâl olmaz
‘Âşkuñ işi oñar râst gelürse yâre
Elif-i kâmet-i dilber gibi bir fâl olmaz
Rûzgâr ile Su‘ûdî irişür eflâke
Hâk-i reh olmagıla bir kişi pâ-mâl olmaz

Ve lehu

Kûhken ‘aşkıñı terk eylemedi Şîrîn’ün
Çıkmayınca tepesine acısı miskînün

* Emîr Hasan-ı Niksârî’nün ferzend-i firûzende-ahteri ve Cinânî’nün birâder-i kihteridür. Zâl PaşaSultânî’nün Medresesi ibtidâ bunlara virilmişdür.

** Toksan iki Receb’inde birâderlerinden Cinânî Efendi yerine Haleb ve toksan sekizde Medîne-i Münevvere kazâsına nakl olındılar. Sene-i mezbûrede Mardin sancagı ile Amid kazâsına tebdil olındı.

* “münkesirü’l-bâl” olmagı mukaddemâ Behiştî bu gûne edâ itmişdür:

Yine gülşende bu gün bülbüle bir hâl olmuş
Güli hâr ile görüp münkesirü’l-bâl olmuş

Ve lehu

Görmeyince rûy-ı yâri düşdi sînemden yire
Tıfl-ı eşküm urdı kendin aglayup yirden yire

Nesr

Tokuz yüz toksan tokuzda Karaamid'de mesned-nişîn-i kazâ iken fevt
olmuşdur.

SA'YÎ

Pirizrenî'dür. Nehâri'nün birâder-i kihteridür. Sarây-ı sa'âdet-pîrâ-yı sultânide
hidmet-güzâr-ı ta'lîm-i gılmân idi. Cevâmi'de okınan Ta'rîfât bunuñ îcâd-ı hâme-i belâgat-
simâtıdır. Bu ebyât anuñdur:

Nazm

Bâga varsam sensüz ey meh berg-i sebzi güllerüñ
Kesmege nahl-i hayâtum erre-i hicrân olur

Ve lehu

Dâg-ı gam sanur görenler tahtasını sînemüñ
Nakd-i câna bozmaga sarrâf-ı mihnet-zer kumâş

Ve lehu

Ayaguñ tîg üzre basmışdur kemân-keşlik ider
Nâvek-i müjgânı üstinde nigârüñ yâ kaşı

Nesr

Evâ'il-i saltanat-ı Süleymânî'de İstanbul'da fevt olmuşdur.

SA'YÎ-İ DİĞER

Tirevî Memik-zâde Ramazân Çelebi'dür. Merhabâ Efendi'den mülâzım olup kâdî
olmuşdı. Merhabâ Efendi Edirne'de mesned-nişîn-i şerî'at iken dâ'imâ hizmetlerinde olurdu.
Ammâ şâhid-perestliği iktizâsı ile yine ser ü sâ mân sâhibi olmayup fûls-i ahmere mâlik degül
idi.

Mutâyebe

Mervîdür ki, bir gün Merhabâ Efendi mezbûra hitâb idüp dir ki: "Monlâ Sa'yî horiş ü
pûşüñ cümle bizden. Yâ bu peydâ itdügüñ der-âmed kanda gider? Yohsa nesîm-i sirişk-i
'âşık gibi sâde-rûlar yolına mı oynar? Şuna kaldı ki kanda giderseñ bir gulâmı nighbân idüp
yanuñca bile gönderevüz ve ol husûsda bogazuña turavuz." Meger Merhabâ Efendi'nün 'Alî
Şâh nâm bir mahbûb-ı dil-ârâmı var idi. Sa'yî cevâbın aña binâ idüp bu gûne nâdire-perdâz
olur ki: "Emr Sultânımın ammâ baña gönderecegüñüz 'Alî bendeñüz olsa, vâkı'â nukre
yabana gitmek lâzım gelmese."

Mükemmel Dîvân'ı vardır. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Fenâ gülzârıdur 'âlem bahârından hazân kalmış
Meh-i nev sanma uçmuş 'andelîbi âşiyân kalmış

Nesr

Tokuz yüz altmış hudûdında kırk pâyesinde İskedos kâdîsı iken harâmî elinden şerbet-i şehâdet içmişti.

SELMÂN*

Vardar Yeñicesi'ndendir. Saçlu Emîr Efendi'den mülâzım olmuştur. Zamânesinin şâ'ir-i şöhret-şi'ârı idi. Nâzükâne güftârı vardır. Bu eş'âr zâde-i tab'-ı sühan-güdâzıdır:

Şi'r

Sırrımı fâş eyleyeli ol nokta nokta hâller
Kumda oynasun begüm şimden gerü remmâller

Ve lehu

Gam leşkeri alurdu beden kal'asın eger
Peykânlarından olmasa cismüm demür hisâr

Ve lehu

'İyş u 'işret mevsimidür geldi eyyâm-ı bahâr
Zâhidâ añma namâzı baña anuñ da vakti var

Ve lehu

Göñlin alduñ 'âşık-ı dil-hastanuñ ey cevri çok
Anuñ için gayrı dilber sevmeye hiç göñli yok

Ve lehu

'Âşikuñ râh-ı belâda çeşme iden yaşımı
Çeşmeler üzre iki târîh kılmış kaşımı

Nesr

Yeñi mülâzım iken tokuz yüz yetmiş tokuzda fevt olmuştur.

SELMÂN-I DİĞER

Kavala'dandır. Maktûl İbrâhîm Paşa'nuñ 'utekâsı evlâdından olmagla pes-mânde-i mâ'ide-i evkâfindan nevâle-hâr olup mutasarrıf-ı tevliyeti olmuştur. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Ol mug-beçeden itmege 'isyâna şikâyet
Eflâke gider döne döne nâle vü feryâd

* Vardarî Selmân'ın evvel mahlası Selmân olup soñra ilâhî tahallüs itmegin tezkire sâhipleri "elif"de yazar. "Selmân"lık ile şöhret-şi'âr olmagın bu mahlas ile yazılmak ihtiyâr olındı.

Ve lehu

Harem-i hüsnine olduñ diyü yârüñ nâzır
Urdı çep-râst gözüm merdüm-i çeşme vâfir

SÛLÛKÎ

Amasyalı Mehemmed Çelebi'dür. Rûmili'nde ümenâ kitâbetin iderdi. Nazm yolundan sülûkî vardır. Bu eş'âr anuñdur:

Nazm

Bir iki nergis ü gül ile hüsn-i dilbere
Öykünse n'ola bâguñ açılmış yüzi gözi
Zülfî yüzün ki örte gelür hâtıra gubâr
Ammâ ki hattı irişecek göresin tozı

Ve lehu

Sanma cismüm görinen dâg ile pür-yâre beni
Cümleden kapladı bir hırka-i sad-pâre beni
Niçe bir uyuyasın sen gül ile ey dîde-i baht
Sen uyan ben varayın haba ko bir pâre beni

SELÎKÎ

Hamîdî Şa'bân Çelebi'dür. Medîne-i Münevvere kâdîsı olan Hakîm-zâde Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Hakkâ ki, selikî şâ'irdür. Bu (ebyât) anuñdur:

Nazm

Âh-ı serdüm işidüp benden sovidi ol nigâr
Araya gör niçe sovuqluk düşürdi rûzgâr

Ve lehu

Agzuma virdi nihânice lebin cânânım
Tuya agyâr diyü agzuma geldi cânım

Ve lehu

Gel beni öldür hey âfet hançer-i bürrân ile
Kurtılayın günde biñ kez ölmeden hicrân ile
Tende ger biñ cânım olsa saña eylerdüm revân
Bende olmalu degül midür saña biñ cân ile

Nesr

Menkûb kazâsından ma'zûl olup Âsitâne'ye gelür iken menkûbî-i tâli'-i nâ-sâz-kârı ile reh-zenler nevâ-yı çârgâh-ı vücûdî-i 'unsûrîsine nagme-i şehâdetle karâr virmişler idi. Nitekim bu gazel-i bî-misâl hasb-i hâli vaki' olmuşdur:

Nazm

Yoluñda cân virem gibi derûnumda ‘alâmet var
Şehîd-i tîg-ı ‘aşk olmaga göñlümde şehâdet var
Beni gel öldürüp kurtar belâdan çünki ey hûnî
Ne sende merhamet şefkat ne bende sabra tâkat var
Dökildi gözlerüm yaşı nazar kılmaduñ ey meh-rû
Düşüpdür yıldızum beñzer sitâremde nuhûset var
Efendüm pâdişâhumsın kime idem varup şekvâ
Baña çok cevr ü zulm itdün saña benden şekâvet var

Gedâyı ‘âleme sultân sultânı gedâ eyler
Şarâb-ı ‘aşk-ı dilberde Selîkî özge hâlet var*

SEMÂ’Î

İstanbulî Hasan Beg’dür. Yeñiçeri iken meşrebinde fenâ nişânı olmagla zümre-i dervîşândan olmuşdı. Hoş-tab‘âne eş‘ârı vardır. Bu bir kaç beyt zâde-i tab‘-ı pür-iktidârıdır:

Nazm

Ne ‘aşka hayr ider oldum ne ‘akl ile yâram
Ne kârı başa iletdüm ne bellü bî-kâram
Belâ-yı ‘aşk ile hakkâ ki n’oldugum bilmem
Bu añlanur elemümden ki ‘âşık-ı zâram

Ve lehu

Ey baña seng-i melâmetden ider ‘âr diyen
Benem ol başını meydâna koyup yâr diyen

Nesr

Tokuz yüz toksan yedide fevt oldukda Sipâhî Beg târîh-i vefâtın bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

Döne döne gitdi ‘ukbâya Semâ’î hey meded 997

SÛZÎ

Pirizren’ dendür. Tarîk-ı ‘ilme nev-sülûk iken ser-i râhdan bâz-geşt idüp dârü’l-emân-ı şehristân-ı kanâ‘ate ikamete niyyet itmiş idi. Hakkâ ki, şî‘r-i pür-sûzı germ-kün-i hengâme-i belâgatdür. Bu eş‘âr anuñdur.

* Bu gazel Selîkî’nüñ olduğu nümâyan iken ‘Âşık, Fuzûlî’ye yazar.

Nazm

Lebüñ sun kim hatum geldi dimek cânâ cevâb olmaz
Ki Hızr'a Âb-ı Hayvân içmege zulmet hicâb olmaz

Ve lehu

Serv-kaddüñ düğmesidür şâh-ı gül gülzârda
Eşkümüñ perverdesidür lâleler kûhsârda

Yâ gönül sînemde mührüñ sakladı agyârdan
Yâ örümcek perde çekdi Ahmed üzre gârda

Çîn ü Mâçîn'e varanlar geldiler sag u esen
Bu benüm dîvâne gönülüm kaldı zülf-i yârda

Vasl-ı dilberdür hemîn dünyâ metâ'ından garaz
Yohsa 'aşk ehli ne aldı satdı bu bâzârda

Nesr

Mihaloglu 'Alî Beg'üñ ve Mehemed Beg'üñ gazavâtın nazm itmişdür. Pirizren'de medfûndur.

SÛZÎ

Edirnevi'dür. Hasan Efendi-zâdenüñ dânişmendidür. Bu ebyât anuñdur:

Nazm

Bakdugınca çeşmine dil dem-be-dem gûyâ olur
Sûreti âyîne-i 'âlem-nümâdur neylesün

Ve lehu

Her zamân âh eylerem ol boyı servîler için
Bülbül-i şûrîdeyem ol dilber-i şîrne ben

SEHÎ BEG

Edirnevî'dür. Necâtî Beg'üñ terbiyet-kerdesidür. Ol üstâd-ı fenn-i belâgatüñ mezârını mermer ile yapdurup esâs-ı hakk-ı dîrîni üstüvâr itmişdür. Tezkiretü'ş-Şu'ara'sı vardur. Hâlâ takvîm-i pârineden nümûdârdur. Edirne'de Dârü'l-hadîs mütevellîsi olmuş idi. Şâ'ir-i sâhib-Dîvân'dur. Bu eş'ar anuñdur:

Nazm

Gördügi hûba ağızdan eşrefîsin gösterür
Beñzer olmuşdur yine bir rind-i şâhid-bâz def

Ve lehu

Dâğlar halkası geydürdi zerreler tenüme
Cebe satmak nic'olur göstereyin düşmenüme

Hak oguldur yakadan geçme baña eşk-i yetîm
Tıfl iken dahı bırakmamışdı gözüm damenüme
Sînde derd ü gamuñ dâgını seyr itmek için
Tügmeler takdı yaşum katresi pîrâhenüme

Ve lehu

Çün tâcir-i bahâr irişüp çözdü bârını
Dökdi zerini aldı o bâguñ bahârını

Nesr

Tokuz yüz elli beşde fevt olmışdur.

SÜHEYLÎ

Ankaravî'dür. Mülâzım olup kenârda müderris olmışdı. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Çıkmaz kimesne başa bu gün rûzgâr ile
Öñince var Süheylî hemân nitekim sehâb

Ve lehu

Künc-i hazende vakt-i seher yaluñuz bulup
Gam öldürürdi bendeki afyon yetişmese

Nesr

Biñ sekizde Sultân Mehemed-i sâli'üñ evâhir-i saltanatında İstanbul'da fevt olmışdur.

SEYFÎ

İstanbulî Seyfu'llâh Çelebi'dür. Dîvân-ı hümayûnda baş mukâta'acı olup Haleb derterdârı ve Anadolu defterdârı olmuş idi. Hakkâ ki, tab'-ı bülend-pervâzı evc-i belâgatüñ tezervân-ı ma'nîsin şikâr idici seyfi şehbâzı idi. Bu ebyât anuñdur:

Nazm

Büy-ı lutfından haber virdi gibi bâd-ı seher
Gül kulak tutmuş agzın açmış gonçeler

Ve lehu

Lutf ile hande ol lebi sükker-şikendedür
Gülşende güllerüñ gülüşü zehr-handedür

Ve lehu

Âlâm-ı hattı dilde olan zahma başdur
Derd ü belâ didükleri anda teraşdur

Nesr

İstanbul'da medfûndur.

HARFÜ'Ş-ŞİN

ŞÂMÎ

Şâmî Mustafâ Beg'dür. Sultân Selîm Hân-ı Sânî devrinde gılmân-ı sarây-ı sultânîden olup çâşnigîr başılığı ile çıkmıştı. Ba'dehu Amasya'da mesned-nişîn-i emâret olmuş idi. Bu eş'âr anuñdur:

Nazm

Bir tâze dâg yakdı gelüp yâr sîneye
Mühr urdı geldi kendü eliyle hazîneye
Kûyuña vardı gice saçun mübtelâları
Haccâc-ı Şâm sanki irişdi Medîne'ye
Çıkmaz gönülden ol sanemüñ fikr-i gabgabı
San sîb girdi san'at ile âbgîneye
Bahr-i tavîlde saçuña bir gazel didüm
Müşgîn hat ile yazdum anı 'anberîneye

Ve lehu

Olmayam şâhid ü meysüz bir ân
Niyetüm çok hele çıksun Ramazân

ŞÂMÎ-İ DİĞER

Şâmlıoğlu Mustafâ Beg'dür. Sultân Bâyezîd devrinde mîrlivâ olmagla kâm-revâ olmuş idi. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Yetmez mi temâşâ-yı nigâr elde sunarsın
Ey 'âşık-ı mihnet-zede buldukça bunarsın

Ve lehu

Yine ey câm-ı musaffâ seni gördük silme
Meclisüñ revnakısın dünyede art eksilme

ŞÂNÎ

Vardar Yeñicesi'ndendir. Nâmı Ya'kûb'dur. Garîbî'nüñ hemşîre-zâdesidir. Dânişmend iken dünyâya vedâ' itmiş idi. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Bâdî nazarda ‘âşika ey şûh-ı ‘işve-ger
Câdû gözün kirışmeler eyler ki sihr ider

ŞÂVURÎ

Kastamonı’ dandır. Zümre-i kuzât-ı kasabât dandır. Sultân Bâyezîd Hân devrinde olan şu‘arâ-yı nâdire-güftârdan olup Kâdî A‘rac dimekle şöhret-şi‘âr idi. Nitekim demişdür:

Nazm

Ta‘n eyler imiş baña ayaksuz diyü cühhâl
N’ola ayagum yog-ısa her fende elüm var

Nesr

Bu matla‘ da anuñdur; Rahmî mısra‘-ı evvelin bî-vech tagyîr idüp almışdur:

Nazm

Tolup gül yüzli dilberlerle meclis döndi gülzâra
Güle yir yok meger yapışduram penbeyle dîvâra

ŞÂHÎ

Okçî-zâde Mehemed Paşa’nuñ ferzendi Mehemed Beg’dür. Tırâzende-i mesned-i iftâ Ma‘lûl-zâde Mehemed Efendi’nuñ hidmet-i i‘âdesinden mülâzemetle kâm-revâ olup tarîka-i peder-i vâlâ-güherleri pey-i siper olmağla Tugrakeş-i Dîvân-ı saltanat ve Mısır’da mutasarrıf-ı mansıb-ı emâret olmuş idi. Pâdişâhumuz ‘asrında olan erbâb-ı nazm u inşâdandır. Hakkâ ki, bir münşî-i sihr-sâzdur ki bâzârgâh-ı belâgatde kâlâ-yı inşâ-yı revâ-nisâbı reşk-endâz-ı revân-ı sâbîdür. Elfâz-ı rengîni gülzâr-ı cinândan nümûdâr, tahtında olan me‘ânî-i âb-dârı mâ-sadak-ı *Tecrî min-tahtiha’l-enhâru*¹⁰² dur. Ol şâh-ı belâgatün nakd-i râyicü’l-vakt-i nazmı dahı nâm u nişân-ı i‘tibâr ile sikkedâr olmuşdur. Bu eş‘âr anuñdur:

Nazm

Makbûl olur egerçi güzellerde hüsn ü ân
Ammâ ne ân ki bâ’is-i cevri ola her zamân

Ve lehu

Hevâ-yı ‘aşk ile artar derûnumda şerâr olsa
Söyinmez âteşi şehrûn muhâlif rûzgâr olsa

Nesr

Bu cinâsları haylî münşiyâne vâki’ olmuşdur:

¹⁰² İçlerinden ırmaklar akar (Kur’an-ı Kerim, Bakara Suresi, 2/25. ayet; Al-i İmran Suresi, 3/15. ,136. ve 195. ayetler; Talak Suresi 11. ayet; Buruc Suresi 85/11. ayet; Tahrim Suresi 66/8. ayet)

Nazm

Medh-i mahlûk ile tab‘uñ niçe bir
Sühân-ârâlık u hod-râlık ide

Dem-be-dem tûtî-i gûyâ-yı kalem
Şükr-hâlıkda şeker-hâlık ide

ŞEFÎ

Kuzât-ı sûtûde-sıfâtandur. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Nazar kıl her dem akan kana cism-i dâgdârumdan
Benüm her tâze dâgum kanlar aglar rûzgârumdan

ŞÜKRÎ

Sinobî’dür. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Vasl-ı yâri fikr iderken gitdi gam-dîdem aña
Gitudüğü ay gam-küsârum didi gönülden degül

Nesr

Nev-sâl iken devr-i Süleymânî’de vedâ‘-ı ‘âlem-i fenâ itmişdür.

ŞEMSÎ

Rûmili Beglerbegisi olan İsfendiyârî Ahmed Paşa’dur. Bezle-senc ü latîfe-perdâz olmagla Sultân Selîm Hân’a tekarrüb ü münâ-demet şerefî ihrâzla ser-firâz olmuşdur. Harem-i sarây-ı Sultânî’den çıkdukda ba‘zı agalıklara mutasarrıf olup ba‘dehu Rûmili ve Anadolu Beglerbegisi olmagla hâtır-hâhına vusûl bulmuşıdı.

Mutâyebe

Mervîdür ki, devr-i Selîmî’de bir alay cem’iyyeti olup ol zamânda Kızılbaş’dan gelen ilçiyeye ‘Osmânî’nün tertîb ü tumturakların göstermek için bir neşîmende-i cây-ı karâr ta’yîn iderler. Sâhib-i tercemeye de refâkat fermân olunur ki rû’esâ-yı ‘askeri, ilçiyeye ta’rîf ide. İlçi, ‘Osmânî’nün elbise-i fâhire ile zîb ü zînetlerin gördükde, Şems Paşa’ya ta’rîz-güne hitâb idüp, “Nedür bu düğünciler?” dir. Şems Paşa garazına mütefattın olup, “Vâkı‘â Çaldıran cenginde Tâclı Hânım’ı alan düğüncilerdür.” diyü cevâp virmekle harîfi ilzâm u iskât ider. Tâclı Hânım, Şâh İsmâ’il’uñ hem-seridür ki Çaldıran cenginde ‘Osmânî’ye esîr olmuşdur. Selîm Hân, Tâcî-zâde Ca‘fer Çelebi’ye tezvîc itmişler idi.

Bu eş‘âr zâde-i tab-ı pür-iktidârıdur:

Nazm

Bülbül figâna başladı evvel bahârdur
Şeydâlıgum benüm yine bî-ihdiyârdur

Ve lehu

Gören dir şeb-külâhı gûşesinden turra-i zülfüñ
Şikâr olmaga çıkmış yavrı şâhîndür yuvasından

Ve lehu

Koydı o yâri koynına vü çekdi sîneye
Hammâm gibi mâlik olanlar hazîneye

Ve lehu

Belürdi hatt-ı ‘izârı bahâr yaklaştı
Berâber olmaga leyl ü nehâr yaklaştı

Ve lehu

Bend olsa n’ola tîg-ı sitem-kârı nigâruñ
Bel kesdi harâmîler ile kanda bulandı

Nesr

Tokuz yüz seksen sekizde* fevt oldı. Sâ’î dimişdür:

Târîh

Bu gün gözden tolandı Şemsî Paşa 988

Nesr

Üsküdar’da câmi’i civârında medfûndur.

ŞEMSÎ

Bagdâdî’dür. Harf-i ‘aynda tercemesi sebt olınan ‘Ahdî’nüñ vâlididür. Mesnevîde üç kitâbı vardır. Bu beyt abuñdur:

Nazm

Sen çekdügüñ zamân kadehden şarâblar
Tâcın göge atar ferahından habâblar

ŞEM’Î

Pirizrenî’dür. Şeyh Vefâ dervîşlerinden olup Vefâ-zâde hîz-i bâd-ı cihân-ı bî-vefâ itdükde kâyim-i makâmı olmuşdı. Hakkâ ki, bir şâ’ir –i çerb-zebân u rûşen-beyândur ki Hüsrev-i belâgatden pervâne-i kabûl bulmuş idi. Bu eş’âr Dîvân’ından intihâb olup sebt olındı:

* Hasan Efendi “Seksan yedide fevt oldı” dir; galat ider.

Nazm

Uydurup çengine Zühre okur eş'ârumuzı
Gün yüzüñ vasf ideli göklere çıkdı sözümüz

Ve lehu

Sen gülersin benüm agladuguma hecrüñde
Yohsa ey şûh-ı cihân saña temâşâ mı gelür

Ve lehu

Mihr ü mehdür Müşteri 'âlem harîdaruñ senüñ
Germ olursa tañ mıdur gün gibi bâzâruñ senüñ

Ve lehu

Gönlümüñ kebkini sayd eyledi şâhîn zülfi
Altun üsküfli şu bir Rûmili şâhbâzı güzel

Ve lehu

Dost medhinden ne assı zemm-i düşmenden ne gam
Fârig ü âzâdeyem birdür yanumda medh ü zem

Ve lehu

'Âr idermiş beni öldürmege ol sîm-tenüm
Varayın yalvarayın boynuma takup kefenüm

Hulle-i cennet olursa çekeyin çâk ideyin
Dem-i vuslatda baña hâ'il olur pîrehenüm

Ve lehu

Halâs olmak ne mümkün bir gönül kim mübtelâ olsa
Alınmaz 'aşk elinden iki 'âlem bir yaña olsa

Vücûdum zevrakın deryâ-yı eşküm virmedin garka
Çıkarsa bahr-i kesretten bizi bir âşinâ olsa

Ve lehu

Vasf idelden miyân ü kâkülüñi
Sözlerüm oldı inceden ince

Nesr

Tokuz yüz otuz altıda fevt olmışdur. Câmi'ü'n-Nezâ'ir (sâhibi) Nazmî târîh-i vefâtın
bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

Meskenüñ nûr ide Şem'î ol Ahad 936

Nesr

İstanbul'da medfûndur.

ŞÛRÎ

Bu beyt-i meşhûr anuñdur:

Şi‘r

Gel ey nâsıh ko pendî hâl-i dilden bî-habersin sen
Benî dîvâne kıldı ol perî bilmem ne dîrsin sen

ŞÛRÎ-İ DİĞER *

Evâhir-i devlet-i İbrâhimî’de vezâret ile defterdâr olan Halıcı-zâde Ahmed Paşa’nuñ veledi olup biñ yetmiş hudûdında nâ-kâm-ı rey’ân şitâbı esnasında hayr-bâd-ı meclis-i fânî kılmışdı. Eger sermâye-i ‘ömrden behredâr olmuş olsa vâdî-i şî‘rde şûr-engîz-i mızâmâr-ı belâgat olmak me’mûl idi. Bu beyt-i pâkîze cümle-i eş‘ârındandır:

Şi‘r

Mâ’î kabâda fark idemem mest-i şevk olup
Ol rûy-ı tâb-nâki gül-i .....

ŞEVKÎ

Edirnevî Yûsuf Çelebi’dür. Sultân Bâyezîd Hân’uñ ferzendi Sultân Muhmûd Magnisa’da çâr-bâliş-i mesned-i emâret iken kâtib-i dîvânı olmuş idi. İnşâda eli olup Tevârîh-i Âl-i ‘Osmân yazmışdur. Kâtib-i rik’a-nüvis olup hatt-ı dilistânında olan çâşniyi âş-pezi çerb-dest görse sena-hânı olurdu. Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olındı:

Fârisiyye

*Mecâl-i dem-zeden-i kes çü nîst der-teh-i âb
Be-zîr-i hançer-i cânân dilâ çi efgânest¹⁰³*

Ve lehu

*Gûyiyâ âb-ı revân sarh-ı mûmerriz şüd ki serv
Ber kenâr-ı cûy dâmen-bed-zede Belkîs-vâr¹⁰⁴*

Ve lehu

Zülfüñ esîri sâgar-ı ‘işretten el çeker
Zîrâ ki kaydı olana sohbet harâmdur

Ve lehu

Şerbet-i la‘li gerek hasta-dile
Neye yarar şekerüñ ez suyn iç *

* Esat Efendi Nüshasının müstensihinin ilâvesi.

¹⁰³ “Kimsenin, suyun altında konuşmaya mecali olmadığı halde, ey gönül, sevgilinin hançeri altında niçin figan ediyorsun?”

¹⁰⁴ “Berrak su, selvinin dibinden geçtiğinde, selvi, sanki, eteğini toplamış Belkis gibi olur.”

* “ez suyn iç” mazmunun Sani “engur”da, Sipahi “nüsha”da ider.

Ve lehu

Âh eyleyicek yaş dökülür dîde-i terden
Berg-i gül-i bâdâm gibi bâd-ı seherden

Ve lehu

Ebrûları yanında o gîsû-yı girih-gîr
Tesbîhdürür asılı mihrâb yanında

Gazel

Yazan hilâl resmini tâk-ı zebercede
Evvel kaşuñ hilâlini kılmış müsevvede
Mey-hârenüñ du‘âsı n’ola olsa müstecâb
Her dem kadeh du‘âsın okur pîr-i meygede
Âşublar koparsa lebüñde hatun n’ola
Şimdi mi oldı bâde-i nâb üzre ‘arbede
Med çekdi tîg-ı gamzesi başuma lutf idüp
İrdi bu devlet ile gönül ‘ömr-i sermede
Kimdür dir iseñ ey yüzi gül Şevkî-i garîb
Bir gözi yaşlu yıldızı düşgin felek-zede

Ve lehu

Firâk-ı la‘l-i cân-bahşuñla cân tenden revân çıkdı
Ben aglayayın aglarsam evümden iki cân çıkdı

Nesr

Galata’da medfûndur.

ŞÖHRETÎ-İ MEVLEVÎ

Bu beyt anuñdur:

Nazm

Derûnî âşinâ ol sûretâ bîgâne sansunlar
Bu bir özge revîşdür ‘âkil ol dîvâne sansunlar

ŞÖHRETÎ

Diyârbekri Haydar Çelebi’dür. Şâm’da tîmâr defterdârı olmışdı. Fenn-i kadh u hecâda fâyiz-i kadeh-i mu‘allâ olup hezâristân-ı debistân-ı belâgat tıfl-ı hecâ-hâhı olmaga sezâ degül idi. Bu makûle fuşşiyâtı müştamil olan kelimât-ı manzûmeden hâme-i rakâm güzâr-ı savn-ı lisân cânibini ihtiyâr itmegin sebt olunmadı. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Çemende ben geçerken mübtelâ ol serv-i âzâde
Revâ mı lâle vü sünbül çıka yir yirden üftâde

Nesr

Biñ on dördte fevt olmışdur. Şâm'da medfündür.

ŞÜHÛDÎ

Magnisa'dandur. Fırka-i dervîşândan ve belki zümre-i bî-nâm ü nişândandur. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Ma'cûn u berş ü şerbet ü kahve delisi halk
Dârü'ş-Şifâ-yı ehl-i safâ kahvehânedür

ŞEYHÎ

Germiyânî'dür. Nâmı Sinân'dur. 'Unfuvân-ı tahsîlinde Fâzıl-ı Cürcânî ile şerîk-i ders olmışdur. Fenn-i tıbbâ küllî intisâbı var idi. Hakka ki, şeyh-i seccâde-nişîn-i savma'a-i belâgat ü beyândur. Mesnevî-güyân-ı Rûm'uñ muktedâsıdur. Çelebi Sultân Mehemmed'uñ ferzendi Sultân Murâd Hân'uñ fermân-ı 'âlî-şânı ile Hüsrev ü Şîrîn nazmına tahrîk-i hâme-i mu'ciz-nişân itmiş idi. Vâsıl-ı encâm olmadan vücûdı makta'-ı ihtitâma irişmişdi.

Mısra'

*Şikeste miskab u dür nîm-süfte*¹⁰⁵

Nesr

Mervîdür ki, Hamdî'nüñ vâlidî Ak Şemsü'ddîn, bir dem-i firûzda ser-fürû-bürde-i girîbân-ı murâkabe iken:"Hey Germiyân Türk'i hey!" diyüp huzzâr-ı meclis-i feyz-eserleri bu güftâruñ sebeb-i vürûdında, gavta-hor-ı lücce-i hayret iken bu gûne gevher-bâr olurlar ki, "Müşâhedemde görürin ki zümre-i mele'-i a'lâ Germiyânî Şeyhî'nüñ bu beytini vird-i zebân idüp semâ' iderler:

Nazm

Kibriyânuñ kârbânından haber virmez 'ukûl
İrmez andan cân kulagina meger bâng-i ceres*

Nesr

Ben dahı bî-ihtiyâr bu güftâr ile gûyâ oldum. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

¹⁰⁵ "Matkap kırıktır ve inci yarı deliktir"

* Şeyhî'nüñ didüğü beyt-i makbûl budur:

Ey kemâl-i kudretüñ nefhinde 'âlem bir nefes
V'ey celâl-i 'izzetüñ bahrinde dünyâ keff-i has

Boynuma sal saçuñ selâsilini
Olmasun boynuñda vebâl ey dost

Ve lehu

Serve boyun âzâdalığın söyledi kaşuñ
Egri oturur lîk ne togrı haberi var

Ve lehu

Câm üzre sükkerüñden eger tamsa sâkiyâ
Kand ü nebât ide şarâb u piyâleyi

Nesr

Devr-i Sultân-Murâd-ı Sânide fevt olup Kütahya'da medfündür.

ŞEYHÎ-İ DİĞER

Muhaşşî Sinân Efendi-zâde Hüseyñ Çelebi'nüñ ferzend-i kihteri Şeyh Mehemed Çelebi'dür. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Yakasından geçürüp kucduğıyçün sîm-tenüñ
Rûz-ı mahşerde girîbânın alam pîrehenüñ

Nesr

Ebu's-su'ûd Efendi'den dânişmend iken yetmiş birde fevt olmışdur.

ŞEYHÎ-İ DİĞER

Nâmı Mehemed'dür. Harfû'l-elifde tercemesi mezkûr olan Tayyib-zâde Ehlî'nüñ birâder-i kihteridür. Mu'alim-zâde Efendi'den mülâzım olup kırkdan munfasıl iken tokuz yüz toksan üç târihinden murg-ı revânı şâhsâr-ı gülşen-i cinânda âşiyâne-sâz olmuş idi. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Ham olmuş yâ kaşuñ râ gibi zerrîn efser altında
San ol râ'dur ki yazmış kâtib-i kudret zer altında

Sakın aldanma lu'bet-bâz-ı dehrüñ mekrine Şeyhî
Neler peydâ ider evvel kebûdî çâder altında

ŞEYHÎ-İ DİĞER

Hamîdî'dür. Ser-rişte-i nesebi Âl-i 'Abâ'ya peyvestedür. Dârü's-saltana-i Kostantiniyye'de sadr-nişîn-i mesned-i şer'at olan 'Abdü'l-cabbâr-zâde Efendi'nüñ hidmet-i i'âdesinden nâ'il-i şeref-i mülâzemet olup hâlâ Medrese-i Zâl Paşa'da seccâde-nişîn-i desr ü ifâdedür.

Hakkâ ki, nazm-ı safâ-efzâsında olan her ma'nâ-yı dil-firîb libâs-ı zîbâ ile bir şâhid-i câme-i zibdür. Bu eş'âr-ı âb-dâr ol tıynet-i pâkden ser-zede olmuşdur. Bu üç beyt bahâriyyesindendir:

Nazm

Lâle-vü nergis ile rişte-i bârânı gören
Bâğı kandîl ile zeyn oldu sanur câmi'-vâr
Kuvvet-i nâmiyeden su yürüdi eşcâra
Gûyiyâ çıkdı terâzûya miyâh-ı enhâr
Tûtî-i âl eger bâga bu demde gelse
Anı elma gibi el üzre tutar serv ü çenâr

Ve lehu

Karârum yok sefer kasdın idelden ol semen-sîmâ
Metâ'-ı sabrı hayfâ bir seferli eyledi yagma

Ve lehu

Bezme varmam bâde olmazsa dimiş cânânumuz
Küşte-i hecrüz meded sun câmi gelsün cânumuz

Ve lehu

Elin bûs itmege 'uşşâka hergiz o güzel virmez
Bu istignâyı kim böyle kalursa bize el virmez

Ve lehu

Gamzesi çeşmine diller almaga nâz öğredür
Sanki bir sayyâd-ı sayd-endâz-ı şâhbâz öğredür
Gâh uyar efgânuma gâh uymaz ey dil 'andelîb
Döndüm ol üstâda kim tıfl-ı hoş-âvâz öğredür

Ve lehu

Dimeñ 'uşşâkı sergerdân idüp takmak yârüñdür
Güneh şem'üñ degül pervâne-i bî-ihtiyârüñdür

Ve lehu

'Aceb revâcı var ey dil cihânda bed-güherüñ
Metâ'ı pek geçer oldu sipihr-i pîleverüñ

ŞEYDÂ

Kastamonî'dür. 'Âşık Çelebi 'âşık-ı şeydâsı olmagla 'Âşık Şeydâsı dinmekle şöhet-şi'ârdur. Râkîmu'l-hurûfuñ mâtde-i mülâzemeti olan sadr-nişin-i mesned-i iftâ Mü'eyyedî Şeyhî Efendi'den mülâzemetle kâm-revâ olmuşdı. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Kûhsâr-ı serde iki gözüm 'ayn-ı âsiyâ

Sengi siyâhî agı dakîkî sirişki mâ

Nesr

Yeñi mülâzım iken tokuz yüz seksen sekizde fevt oldı.

ŞİRÎ

Silistre’li sipâhî ‘Alî Beg’dür. Devr-i Süleymânî şu‘arâsındandır. Dîvân’ı görilüp bu ebyâtı sebt olındı:

Şi‘r

Kabrüm üzre ölice dem ola şâyed gelesin
Kim bile ben yitügi bulmaga toprak dökesin

Ve lehu

Hatuñ Aydın ilinden hurûc itmiş celâlîdür
Ser-i zülfüñ turuşmaga salınmış bir bölükbaşı

Ve lehu

At salar gamzeñ okı bagrumdaki baş üstine
Başı yüñli avcılar gibi Kızılbaş üstine

Nesr

Biñ birde Silistre’de fevt oldı.

HARFU’S-SÂD

SÂBİRÎ

Nâmı Mustafâ’dur. Çelebi müderrisi olan Rüstem Çelebi’nüñ ferzendidir. Garîk-ı neseb-i fazl u ifâde-hâli garîk ‘Arab-zâde’den mülâzemetle kâm-revâ olup ‘âzim-i semt-i kazâ olmışdı. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Çekmeden bâr-ı gamın sülbül-i ‘anber-bûnuñ
Düşdi ey saçları sülbül göbegi âhûnuñ

Ve lehu

Degül bu kavs-i ferah âh idince ben hasta
Yeşil kızıl tütinüm çarha oldı peyveste

Nesr

Biñde fevt oldı.

SÂDIK

Edirnevî'dür. Dîvân'ı görölüp (iki) beyti ihtiyâr olınuş sebt olındı:

Nazm

Hâba varsa fikr-i müjgânuñla ey kaşı kemân
Tıfl-ı dil düşler görür ol gice gâyet sehm-nâk

Ve lehu

Dögüp seng-i gam ile kendümi gözden akar yaşum
İki gözli sanasın bir degirmendür döner başum

Nesr

Tokuz yüz toksan yedide fevt oldı.

SÂDIK-I DİGER

Belgradî'dür. 'Azmi Efendi'den mülâzım olmışdur. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Gelince 'asker-i berf ile gülzâra şeh-i sermâ
Geyindi her dirah-ı gülsitân kar yagdı ber-kemhâ

SÂFÎ

Vezîr-i a'zam Ayas Paşa'nuñ evlâd-ı 'utekâsındandır. Ser-hadlerde tîmâr tezkirecisi olur yürürdi. Tab'-ı sâfi ser-çeşme-i eş'âr-ı âb-dârdur. Bu ebyât anuñdur:

Nazm

Bikr-i fikrüm içre vasf-ı la'l-i rûh-efzâ yatur
Meryem'üñ koynında gûyâ Hazret-i 'Îsâ yatur

Ve lehu

Destârı içre saklasa afyonı ehl-i keyf
Ta'yîb itmezüz anı hep başumuzdadur

Ve lehu

Ey hâk beni ölicecek bir hoşça örte ko
Olur dirilirüz anuñ altında kalmazuz

Ve lehu

Cebhesi üzre mu'akkad görinen turra-i mû
Nâme-i hüsn-i cemâl evveline yazmış hû

Ve lehu

Ölürsem üstüme bir kubbe yap kadrüm füzûn eyle
Seg-i kûyuñ sıfâlin kabrüm üzre ser-nigûn eyle

Ve lehu

Sayd itmek için murg-ı dil ehl-i hevâyı

Ney-zen yine ağız tûfegi eyledi nâyı

Ve lehu

Habâb-ı eşk-i çeşmümdür sanur anı gören ammâ
Gamuñla ağlamakdan dîde-i giryânumuz çıkdı

Nesr

Tokuz yüz toksan yedide fevt olup Rûhî-i Bagdâdî târîh-i vefâtın bu gûne edâ
itmişdür:

Târîh

Safâlar eyledi Sâfi cinâna basdı kadem 997

SÂLİH EFENDİ

Kuzât-ı kasabâtdan Kâdî Celâl'ün ferzend-i kihteridür. Sultân Süleymân hâcesi
Hayrû'd-dîn Efendi'den nâ'il-i şeref-i mülâzemet olup Şâm ve Mısır'da mesned-nişîn-i
hükûmet olmuşdı. Fıtratı 'aliyye olmagla şifte-i câh u celâl-i cihân-ı bî-bekâ olmayup bir
mikdâr râtibe-i tekâ'üd ile ihtiyâr-ı gûşe-i inzivâ itmişler idi. Bu gazel-i bî-misâli hâli vâki'
olmuşdur:

Şi'r

Âhır oldı 'ömr çün geçdi hevâ şimden gerü
Neyleyin el virdüğün dünyâ baña şimden gerü

Pîrlük eyyâmıdur irişdi hengâm-ı sükûn
Su gibi dil tıflı akmaz her yaña şimden gerü

Tâyir-i kudsiyd dil añdı tecerrüd 'âlemin
Cîfe-i dünyâ gamı düşmez aña şimden gerü

Ben cihân sevdâlarından çekdüm el ey müdde'î
Ser-be-ser gavga-yı dehri al saña şimden gerü

Bir gün âgâh olmadan düş gibi geçdi mâ mezâ
Sâlihâ hâlün n'olur bârî aña şimden gerü

Nesr

Kalem-i gevher-nisârları sudûr-ı harâyid-i cerâyide ta'-lık-ı cevâhir-i netâyic-i efkâr
itmeden hâlî degül idi. Islâh u İzâh'a bütün hâşiyesi, mesnevîde Leylî vü Mecnûn'ı vardır.
Tokuz yüz yetmiş üçde fevt olup birâderi Koca Nişâncı târîh-i vefâtın bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

Kabr-i Sâlih cennet ola yâ İlâh 973

Nesr

Eyyûb üstinde birâderi medfeninde medfûndur.

SÂNİ'Î

Vâ'iz Yoluk Mehemmed Efendi'nün birâder-i kihteri Agrasî Mahmûd Çelebi'dür. Sûzen-i hâme ile câme-i zîbâ-yı dîbâ-yı Tefsîr-i Beyzavî'yi tırâzende-i nâzûk-tarz-ı havâşî olan Sinân Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Bu beyti hîn-i vefâtında dimişdür:

Şi'r

Gam-ı hecrûñle cânım çıksa cism-i nâ-tüvânımdan
Temennâ-yı visâlün gitmeye rûh-ı revânımdan

Nesr

Tokuz yüz yetmiş tokuzda İstanbul'da fevt olmuşdur.

SÂNİ'Î-DİĞER

Edirnevî 'Attâr-zâde'dür. Tabîb-i eşribe-fürûş idi. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

N'ola sen bagrumuñ başın gözetsen sûfi peymânım
Kişinüñ dostı başına bakar düşman ayagina

Nesr

Tokuz yüz toksan üçde fevt olmuşdur.

SUBHÎ

Sultân Bâyezîd-i Velî zamânında re'îs-i etubbâ olan hekîm Sinân'ıñ ferzendi Mustafâ Çelebi'dür. Mü'eyyed-zâde'den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

Sînem meger ki gamzeñe ta'lîmhânedür
Kim penbelerle tabla-i dâgum nişânedür

Ve lehu

Zahm-ı sînem şerh ider derdüm dehân olmuş durur
Ol dehâna kanlu peykânım zebân olmuş durur

Ve lehu

Ravzam üzre umarın rûh-ı revânım şâd ide
Gözlerüm yaşı iki göz çeşmesârumdur benüm

Nesr

Tokuz yüz elli beşde Sofya kâdîsı iken fevt olmuşdur.

SUBHÎ-İ DİĞER

Burusevî'dür. Vâlidine de Subhî dirler idi. Bir hatîb idi. Çünkü pederinüñ şi'riyle şi'ârı yog-ıdı. Ferzend-i mahlasa ehakk olmagla vâris oldu. Zehârif-i câh u celâlden göz yumup nergis-i gülzâr-ı şühûd olan nazar-ı serîreti müşâhede-i esrâr-ı serâperde-i gayb u hüviyyet itmeden hâlî degüldür.

Mısra'

*Dîde nih ü kevn ü mekân der-nazar*¹⁰⁶

Nesr

Şân-ı ma'rifet-eserleri rütbe-i şâ'irîden ber-ter olup mevzi'-i zikrleri Tezkiretü'l-Evliyâ iken isticlâb-ı du'â-yı hayrları için sebt olındı. Bu beyt anlarındur:

Nazm

Murâdı sâgarın sürdi şehâ bezm-i visâlünde
Gedâ-yı kûyuña beñzer emîr-i kâmrân olmaz

SABRÎ

Galata'lı Ahmed Çelebi'dür. Küttâb-ı dîvân-ı sultânîden idi. Bu eş'âr anıdır:

Şi'r

İller yüzüne dir iken ey gülbün-i ümîd
Ben nâzükâne gûşuña didüm gül-i sefid

Ve lehu

Hâne-i kalbi harâb itdi o refât o reviş
Aldı dil kal'asını pâdişâhum bu yürüyüş

Seni taşra çıkarınca çıka yazdı cânım
Hây sultân-ı kerem bize çıkışmaz bu çıkış

Ve lehu

Dûr itdi beni ayırup âhır o melekden
Kan aglar isem n'ola şafak gibi felekden

Ve lehu

Sen şimdi beni ok gibi yabana atarsın
Ammâ ki eyâ kaşı kemânım çok ararsın

Ve lehu

Peykân-ı ciger-dûzı meded bagrum deldi
Şekvâlar idersem n'ola ol yâre yürekden

¹⁰⁶ "İyi bak! Yaratılmışlar bakıştadır; yaratılışı, bakmayı bilen göz anlar."

Nesr

Tokuz yüz toksan tokuzda İstanbul'da fevt olup Hâşimî târîh-i vefâtın bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

Gitdi dünyâda kalmayup Sabrî 999

SABRÎ-İ DİGER

'İlmi Nâzük'ün ferzendi Mehemed Çelebi'dür. Rûmili sadrında kâr-fermâ olan Yahya Efendi'den mülâzemetle kâm-revâ olmuşdur. Bu eş'ar anuñdur:

Şi'r

Şu deñlü bûy-ı mey kıldı mu'attar bezmi misk-âsâ
Sürâhînuñ o dem kan geldi yüzinden degül sahbâ

Ve lehu

Âh pür-âteşem egnümde ser-â-ser câme
Şeş-per-i cevri ü cefâ başda mükevver destâr

Ve lehu

'Aşk tursun ko mecâzî ise de göñlinde
Âb-ı engûr hum içre turur bâde olur

Şevk her dilde bulunmaz dil-i nâ-dâna olur
Şeb-çerâğı arama cuyda deryâda olur

Ve lehu

Eyyâm-ı gamuñda salınup bahr-i cefâya
Baş urdı yine fülk-i dil emvâc-ı belâya

Ve lehu

Nakd-i eşküñle metâ'-ı vuslat-ı cânân senüñ
Şâhid-i bâzârdur akçañ ile dükkân senüñ

SABÛHÎ

Karamanî 'Abdî-i Zarîf'dür. Sultân Süleymân hâcesi Hayrû'd-dîn Efendi'den mülâzemetle şâd-kâm olup silk-i kuzât-ı kasabâtda intizâm bulmuş idi. Sultân Süleymân nâmına tertîb-i Dîvân itmişdür. Bu eş'ar Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

Belâ bezminde geçdüm baş u cândan ey kemân-ebırü
Gel imdi sergüzeşt-i ‘aşkı başından geçenden sor*

Ve lehu

Ben âh iderin turma dil ü zâruñ elinden
Aglar o dahı dıde-i hûn-bâruñ elinden

Ve lehu

Gözlerüñdür yine eglencesi ben mahzûnuñ
Mûnis ü hem-demi âhû yaraşur Mecnûn’uñ

Ve lehu

Mihr ile mâhı tutılmış sanmañuz inmiş dürür
Hasret-i yâr ile çarhuñ gözlerine kara su

Nesr

Ba‘lbek’de kâdî iken fevt olmuşdur.

SİDKÎ

Gelibolı’dandur. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Zülf-i nigârı bâd-ı sabâ târ u mâr ider
Niçe şikâyet itmeyeyin rûzgârdan

SAFÂYÎ

Sinobî’dür. İskender Paşa’nuñ Atçılar kurbinde binâ itdügi zâviyede seccâde-nişîn-i
meşîhat idi. Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olınup sebt olındı:

Şi‘r

La‘l-i mey-gûnına meyl itdi diyü cânânenüñ
Su yirine kanını içsem gerek peymânenüñ

Ve lehu

Niçün gider gözümden kaddi hayâli anuñ
Yirinde su mı çıkdı ol serv-i dilistânuñ

Ve lehu

Hasedinden niçe cân ü dil ayaklara düşer
Gamzesi tîgı ki kolını sala gerdenüme

* “sergüzeşt” mazmûnın Zâtî “tavk-ı”zülf”de ider. “gerden-serden” gazelinde Kemâl Paşa-zâde, “göz yaşı başdan aşmada” ider. “başumdan benüm” gazelinde Dânişî ve ‘Azmî de bir gûne itmişlerdür. Tercemelerinde mastûrdur.

Nesr

Sultân Selîm-i kadîmüñ evâ'il-i saltanatında fevt olup zâviye-i mezbûre kenârında medfûndur.

SUN'Î

Gelibolî'dan Emîn Mehemed Çelebi'dür. Dânişmend iken ümenâ tarîkına sülûk itmişidi. Rûm'da Hallâk-ı Me'ânî olan şu'arânuñ biridür diyü sipâh-ı fakr u fenâ elinden zebûn olup Zâl-i Zer'den meded-kârî görmemekle dil-teng ü perişânken eş'âr-ı sihr-âsâr u dil-cûyına niçe şâ'ir-i sâhiri Hârût-vâr ser-fürû itmişdi. Bu ebyât Dîvân'ından intihâb olınup sebt olındı:

Şi'r

Kısmet idicek 'akl u dil ü cânı güzeller
Göñlüm saña düşdi benüm ey rûh-ı musavver

Hidmetde kusûrına nazar itme hilâlüñ
Kim dahı yeni yakmadur ey mihr-i münevver

Ve lehu

Gonçenüñ dişler lebin gökden indi jâleler
Kan yudar bu derd ile yirden mi çıkdı lâleler

Ve lehu

Pîr-i mugânı meygedede görmedüm bu gün
İtmen te'acüb agladugum ihtiyârsuz

Ve lehu

Kangı 'âşık ki gubâr-ı derd-i cânân olmuş
Tahtını yil götürüp kendi Süleymân olmuş

Ve lehu

Degül mi söz eri bi'llâh Sun'î
Me'ânînüñ ider iken tasarruf

Ko olsun pâdişâhum Mısr'a sultân
Özin beñzetmesün saña Yûsuf

Der-na't

Bir sade fidi cihânda ay u gün oldı dü nîm
Ol sade fiden sen vücûda geldüñ ey Dürr-i Yetîm

Ve lehu

Ey sûfî bize pîr-i mugândan nazar olsun
Tek himmeti şeyh saña itsün er olsun

Ve lehu

Ey Hüsrev-i hûbân seni arayı arayı

Kan derleyüben çıkdı ayakdan mey-i gül-gûn
Hatm eyleyen ey hâce benem Mushaf-ı ‘aşkı
Ve’l-Leylî’ye dek okımış ancak anı Mecnûn

Ve lehu

Şarâb olsun redîfi bir gazel di
Lebi yâdına Sun‘î harf-i bâ’da

Ve lehu

Yaş döker çeşmüm dil için sîne dâğı üstine
Hastası olan döker sîm er çerâğı üstine

Ve lehu

Vâ‘iz ben eger komaz isem rehne kitâbı
Kâfir kapusunda bulayın câm-ı şarâbı
Sûfi ezeldiden biz anuñla hem-lahmuz
Terk eylemesek n’ola şarâb ile kebâbı

Ve lehu

Aldugınca ele Mûsâ’sını bir bir ‘Îsî
Gösterür sâ‘id-i sîmîni gümüşden bilegi

Ve lehu

Dişüñüñ dür olsa lâlâsı lebüñ dâyesi şîr
Saña Hüsrev kul ola la‘lüne Şîrîn dadı

Nesr

Tokuz yüz kırk birde fevt olmışdur.

Târîh

Sun‘î’ye rahmet ide Hayy Vedûd 941

SUN‘Î-İ DİĞER

Kastamonı’ dandur. Necâtî Sun‘îsi demekle şöret-şi‘ârdur. Sultân Bâyezîd-i Velî şehzâdelerinden Sultân Muhmûd’uñ kâtib-i dîvânı olmuş idi. Necâtî Beg, şehzâdenüñ nişâncısı, Tâli‘î defterdarı olup Sun‘î ba‘zı âmâline fâ‘iz olmadugında dimişdür:

Beyt

Sun‘î kuluñı tîz oñarurdu Necâtî Beg
Ammâ ne çâre Tâli‘î itmez mu‘âvenet

Nesr

Bu beyt dahı anuñdur:

Nazm

Yaşlu gözüme zülf-i siyeh-kâra görindi
Ey merdüm-i keşî sevinüñ kara görindi

Nesr

Necâtî fevtinden soñra çok gitmeyüp göçmişdi. Aydın ilinde Kınık nâm kasabada medfûndur.

SUN'Î-İ DİGER

İznic'dendür. Bu dahı Necâtî 'asrında olan şu'arâdandur. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Kaddine göre serv yazmışsın
Ellerüñ anda kalmış ey nakkâş

SUN'Î-İ LENG

Eregli'den Mevlevî Derviş Sun'u'llâh'dur. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Dögüp sinem n'ola âh eylesem cânânun ardınca
Gider tabl u 'alem 'âdetdür sultânüñ ardınca

Nesr

Biñ beşde fevt oldı.

HARFU'Z-ZÂD

ZAMİRÎ

Engurî'dendür. Mahlası, zamîr-şinâs-ı remmâl-i dâm-dâr olduğından nümû-dârdur. Bu beyt-i meşhûr anuñdur:

Şi'r

Korkutma sırât ile yolu seçerüz vâ'iz
İl geçdügi köpriden biz de geçerüz vâ'iz

Nesr

Sultân Selîm-i kadîmüñ evâ'il-i saltanatında fevt olmışdur.

HARFU'T-TÂ

TÂLİ'Î

Kastamonu'dan Mahmûd Çelebi'dür. Sultân Bâyezîd oğlu Sultân Mahmûd'uhn defterdârı olmuşıdı. Sultân Selîm-i kadîm devrinde Yeñiçeri kâtibi olmuş idi. Bu ebyât Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

Hatunuñ cevri unutturdı lebüñ lezzetini
Ne belâdur ki usandurdı beni cânumdan

Ve lehu

Beni koyup o da bu çarh-ı gerdûndan yaña döndi
Tayanurken kara dâglar gibi âh-ı seher-hîze

Ve lehu

Hat bozdı ise hüsnini ebrûsı kemâ-kân
Mescid n'ola gitdi ise mihrâb yirinde

Ve lehu

Güzel sevmek ezel âsân olurmuş ey saçı Leylî
Bu devre kalsa meh-peykerler usladurdı Mecnûn'ı

Nesr

Yeñiçeri kâtibi iken bu kıt'ayı Sultân Selîm'e takdîm itmişdür:

Kıt'a

Keskin oldugı bu yeñiçerinüñ
Dâ'imâ seyf ü kâtı'ı biledür
Zârrdur gerçi nef'i de çokdur
Niçe zarar var menâfi'i biledür
Bahtı kördür bu gün bu tâ'ifenuñ
Kanda varursa Tâli'î biledür

Nesr

Evâhir-i devr-i Selîmî'de İstanbul'da fevt olmuşdur.

TAB'Î

Mütevelli-zâde Ahmed Çelebi'dür. Ebu's-su'ûd Efendi'den mülâzım olup müderris olmuşdı. Gedâ-pîşelik şi'ârı olup hâlâ ser ü kârı cerre-bâz-ı cerle ekâbirüñ çil akçasın şikâr itmekdür. Tab'ı nazma çespândur. Bu eş'âr anuñdur:

Şi'r

Kayddan 'ârî gedâ-veş fârig u âzâdeyüz
Kimseye kul olmazuz ammâ esîr-i bâdeyüz

Ve lehu

Mir'âta bakmasam n'ola yanuñda ey perî
Zîrâ ki yokdur anda ruhuñ gibi gösteriş

Ve lehu

Hâllerdür karalar zülf-i siyeh-kâr ise şâm
Hat ise aldı dü rûzî-sıfat etrâf tamâm

Ve lehu

Kendüyi satmak için 'âşık-ı dürd-âşâma
Duhter-i rez geyinür âl Firengî câme

Nesr

Biñ yirmi altıda fevt olup Edirnekapısı hâricinde medfûndur.

TAB'Î-İ DİĞER

Geliboli'dan Süleymân Çelebi'dür. Rûmili kâzî-'askeri olan 'Abdu'r-rahmân Efendi'den mülâzemetle kâm-revâ olup kâdî ve defterdâr olmuş idi. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Bâd-ı hevâ-yı âhum ile bahr-i bî-kenâr
Kalkıtdı şimdi haylıce el virdi rûzgâr

Nesr

Biñ yirmide Haleb'de fevt olmuşdur.

TULÛ'Î

Kalkandelen'den Dahhâk-lakab İbrâhîm Çelebi'dür. İstanbul kazâsından mütekâ'id olan Hasan Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Gerden-i câna du'â-yı seyf asar gâzîlerüz
Gerçi gam maktûliyüz ammâ cihân kattâliyüz

Kalb ile bâzâr ider âvâre bir cân gezdürür
Çâr-sû-yı mihnetüñ bir oñmaduk dellâliyüz

Nesr

Arnavudluk'da Daşkum nâm suda gark oldu.

TIFLÎ

Nâmı Ahmed'dür. Tıfl-ı endek-sâl-i şikeste-güftâr iken güft ü gûy-ı eş'âr-ı âbdâra isti'dâd-ı fitratdan ruhsat-yâfte-i iktidâr olmagın bu mahlas muhtâr-ı tab'-ı belâgat-şi'ârı olmışdı. Bu ebyât anuñdur:

Nazm

Ta'n itme dilde işler ise zahm-ı hançerüñ
Dıl yarası oñılmaz eyâ şüh-ı dilsitân

Ve lehu

Şâm-ı gamda 'âşık-ı dil-sûz iken pervâne
Yanmanuñ yolın yine şem'-i şeb-ârâ gösterür

Ve lehu

Bâd-pâyına süvâr olup gelür diyü o gül
Gözlerüm yollarda ey gönül mânend-i pül

Ve lehu

Gel yetiş ben zâra göster rûy-ı âlüñ gül gibi
Gözlerüm yollarda kaldı şehsüvârüm pül gibi
Dest-i sâkîde surâhîmden niçün kullanmazuz
Başı elde çünki bir gül-günümüz var mül gibi

HARFU'Z-ZÂ

ZUHÛRÎ

Kara Çelebi-zâde Hüsâm Efendi'nüñ ferzend-i fazîlet-mendi 'âlim ü 'âmil Hazret-i Mehmed Efendi'dür. Mesned-pîrâ-yı iftâ Çivi-zâde Efendi hizmetlerinden nâ'il-i şeref-i mülâzemet olup kat'-ı merâtib-i mu'tade ile sadr-ı Anatoli'ya şeref-bahşâ olmuşdur. Kişver-i fazl u kemâlüñ sâhib-zuhûrı olup âsâr-ı kalem-i müşk-bârları olan eş'âr-ı âbdâr-ı 'alâda fezâ'il-i bî-şümârları düşmişdür. Bu bir kaç beyt ol zât-ı sûtûde-sıfâtuñdur ki bu mecelleye sebt olındı. Hakkâ ki, vâdî-i diyânet ü istikâmetde gûy-rübâ-yı emâsil ü akrândur:

Şi'r

Bir barmagını ol sanem-i meh-likânuñ
Sad pençe-i hurşîd-i dırahşana degişmem

Ve lehu

Murg-ı dil bâg-ı İrem zevkini vasluñda bulur
Uçmag ister mi senüñ gibi meleklerle konuşan

Ve lehu

Miyânı kılca görünmez dehânı fark olmaz
O yok bu yok niçe dinsün o mû-miyâna gazel

Ve lehu

Derdden sanma dilâ mahzen-i sînem hâlî
Genc-i ‘aşk ile olupdur o şehüñ mâl-â-mâlî

Ve lehu

Hilâl-i ebruvânuñ rûze-dârân gam-ı ‘aşka
Temâşâ itdürür bir günde câna iki bayramı
Arar gördüm reh-i kûyuñ Zuhûrî vâlih ü hayrân
Meger nakd-i sirişk ile yaturmış sabr u sâ mânî

ZARÎFÎ

Çorlı’dandur. Behiştî’nüñ şâkird-i hâssü’l-hâssıdur. Bu ebyât Dîvân’ından intihâb
olinup sebt olındı:

Nazm

Kerâmet gösterüp halkı n’ola yüritse âb üzre
İdüpdür erba’ın içre terakkî zâhid-i sermâ

Ve lehu

Bir yanında gonçesi var verd-i ter peydâ olur
La’lüñe alsañ ne dem meclisde ey dilber kadeh

Ve lehu

Râygân itdi bahârını çemende eşcâr
Virdi yagmaya dükânını misâl-i ‘atâr

Ve lehu

Cihân nasblarına bizden evvel nasb olanlar hep
Niçe emr eyleyüp her birisi bir bir buyurmuşdur

Ve lehu

Ham-ı ebrûnı gören saña niçe dil virmesün
Âdemi dîvâne eyler ey perî ol gûşeler

Ve lehu

Lebüñle ruhlaruñ ey serv o kadd-i bî-misâl üzre
Yanında gonçesi var iki güldür bir nihâl üzre

HARFU'L-‘AYN

‘ÂRİFÎ

İstanbul’da silâhdâr Hüseyin Çelebi’dür. Beytü’l-mâl kâtibi olmuşdı. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Bu göñlüm gibi ‘âlem bir harâb-âbâd imiş bildüm
Binâlar ‘ömr-i âdem gibi bî-bünyâd imiş bildüm
Ne bir mûr-ı za‘ife ne Süleymân’a kalur bu ‘âlem
Cihânuñ tâc u tahtı cümleten ber-bâd imiş bildüm

Nesr

Tokuz yüz elli tokuzda İstanbul’da fevt oldı.

‘ÂRİFÎ-İ DİĞER

Cezîretü’l-’uşşâk Sinob’dan Mustafâ Çelebi’dür. ‘Azmî Efendi’den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Bu beyt âb-rûy-ı eş‘ârıdur:

Nazm

Pür-gamam sîne-i sûzân ile çeşm-i terden
Başladı fitne zuhûr itmege bahr ü berden

Nesr

Biñ on sekizde Seferihisâr’da fevt oldı.

‘ÂŞIK

Burusevî’dür*. Kâdî Seyyid ‘Alî Natta‘î’nüñ ferzendi Rûmî Pîr Mehemmed Çelebi’dür. Muhyi’-d-dîn Fenâri’den mülâzım olup şehr-i zevk u safâya râh-ı râstdur diyü tarîk-ı kazâyâ ‘âzim olmuşdı. Fazl u kemâl ile akrânınuñ fâyıkı ve metâ‘-ı ‘ilm ü ‘irfânuñ ‘âşıkı olup Tezkiretü’ş-Şu‘arâ imlâsı kaydına mübtelâ olmuşlar idi. Egerçi tettebbu‘-ı tevârihde nâdirenen taksîr itmişdür. Lâkin ba‘zı yirde inşâları Nasrû’-d-dîn Hâce’nüñ kâfiye geçürmemesinden nümû-dâr olmagın düşvâr-pesendler yanında cây-gîr-i hîz-i i‘tibâr olmamışdı.

Merd-i ‘âşık-pîşe olup mânend-i ‘âşık-ı pîçân, her serv-bâlâyâ ulaşmakdan ve tolaşmakdan hâlî degül idi. Mervîdür ki, Üsküp kâdîsı olup Ebu’s-su‘ûd Efendi’ye vardukda, İshak Çelebi’nüñ,

* Hasan Efendi ve Latîfî, “‘Âşık Burusevî’dür.” dirler. Lâkin tezkiresi dîbâcesinde, “Maskat-ı re’süm Rûmili’n-dendür.” dimişdür. Egerçi vâlidî Burusevî olmagla, Rahmi tercemesinde, “Hem-şehrümüzdür.” diyü tafsîl-i ta‘bîr ider.

Nazm

Bir yir var imiş dilberi ‘aşık-küş olurmuş
İshak meger var ise Üsküp olacakdur

Nesr

didügi yire mi kâdî olduñuz?” diyü latife itmişler. Fi’l-vâki‘ bu kelâm-ı tetayyur-gûne hasb-i hâli vâki‘ olup ol mîr-i ‘âşıkân gülzâr-ı ‘aşk u vefâ Üsküp’de bir cüvân-ı serv-bâlânuñ derd-i ‘aşkıyla tünd-bâd-ı hazân-ı fenâdan yüz yire komış idi.

Bu eş‘ar anuñdur:

Nazm

Kadem basup gele çün kabr-i Kays’a nâka-i Leylâ
Mezârı üstine örter deve tabanı bir kemhâ

Ve lehu

Libâsın sanmañuz ol gül-‘izâruñ çeşm-i bülbüldür
Hezârân çeşm-i bülbülden tecellî itdi bir güldür

Ve lehu

Jâledür dirmiş dür-i dendânuñ ey gonçe-dehen
Gonçeye incinme oldur anuñ agzına düşen

Ve lehu

Ne olduk yâre hem-pehlû ne öpdük la‘l-i cânânı
Berîyüz cümle hazzlardan ne rûhânî ne cismânî

Kıt‘a

Saña dil virdüm ise ey büt-i Çîn
Vahdet-i Hakk’a münkir olmadum a
Beni agyâra nisbet eylersin
‘Âşık oldumsa kâfir olmadum a

Nesr

Tokuz yüz yetmiş tokuzda fevt olup Cinânî-i Burusevî dimişdür:

Târîh

‘Âşık sefer eyledi cihândan 979

‘ÂŞIKÎ

Nâmı İbrâhîm’dür. Kuzât-ı sûtûde-sıfâtdandır. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Dildür bilen hayâlünü dîdem neden bilür
Bilmez efendi çok yaşayan çok gezen bilür

‘ÂLÎ

Gelibolî’dan Mustafâ Çelebi’dür. Tarîk-ı ‘ilme sülûk itmiş iken mukaddemât-ı tekellüfât-ı ‘âdiyyesi netîce-bahş olmayacağına câzim olup tarîk-ı sipâha ‘âzim olmuştu. Dest-be-dest kat‘-ı merâtib ile yeñiçeri kâtibi olup ba‘dehu mesned-nişîn-i emâret olmuş idi.

Hakkâ ki, ‘uluvv-i fitrat ve fazl-ı isti‘dâlda bu cins-i ‘âlnüñ efrâdındandır. Egerçi eş‘ârı şütür-gürbe olup dânesi penbenden mümtâz olmadığı cihetden medhûldür; lâkin ba‘zısı derece-i kabûle mevsûldür. Kendi kavli üzere manzûm ve mensûr otuz pâre kitâbı vardır ve lisân-ı Türkî’de iki Dîvân’ı vardır. Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olunup sebt olındı.

Nazm

Virdi rez duhterini sâkîye erbâb-ı safâ
Mutribân okıyıcı çıkdı anuñçün gûyâ

Ve lehu

Sipih-r-i sînede bir mâh-pâremüz yokdur
Koy a gönül koy a hergiz sitâremüz yokdur

Ve lehu

Gül didügün şarâb ile tolmuş piyâledür
Bir barmacuk ki eksile pervâzî lâledür*

Ve lehu

‘Aks-i şükûfelerle murassa‘ kemer gibi
Bâguñ miyânını tolanur turma cûy-bâr
Bâga bahâr-ı nakş-ı nihâli döşer sabâ
Düşdükçe cûya ‘aks-i nihâl-i şükûfe-vâr

Ve lehu

Tâze dilber sevse ‘âşık eski derdin tâzeler
Tâzeler keyfiyyetin erbâb-ı ‘aşkuñ tâzeler
Ellerüñ gönlin derüp devşürmek ister âl ile
Şîve-kârum geh bozar dülbendini geh tâzeler
Bir kadeh meydür şîrâsı terk-i ser sermâyesi
Hâceler ‘aşkuñ metâ‘ın yok yire endâzeler
Kaçdı dil şehbâzı benden kondı nahl-i kaddüne
Nâle sanma aña karşı eylerin âvâzeler
Rû-siyehler hâme-veş şimdi dil evürtse n’ola
Vakt olsa ‘Âlî sözüñ altun kalemler yazalar

Ve lehu

Yıkıldı hâtırum gönüm harâb oldu o gül bilmez
Yine cevr itmek ister nâz ider hâtır gönül bilmez

* “pervâzî lâle”yi, Hudâyî “hat” ile “ruhsâr”da ider; Câmî, “pervâz-ı şehbâz”da ider ki zikr olunur.

Ve lehu

Germ idüp âh âteşin kan aglasak meyhânedede
Bâde-i la‘l-i lebûñ yâdına kaynar kanumuz

Ve lehu

Vücûdum bir avuç hâkister olmuş âteş-i ‘aşka
Sen olmazsan kalur bülbül ocagı güllerüñ hârsuz

Ve lehu

İki dîvânededen alınmadı ‘aşkuñ yakası
Kûhken taga çeker Kays ise sahrâya çeker

Ve lehu

İster iseñ kes başum ister anı kıl terâş
Nevcûvânım bagrı taşum işte tîguñ işte baş

Ve lehu

‘Îzârûñ vardır ammâ kim miyânuñla dehânuñ yok
Belî şâhum meseldür bu görünürden görünmez çok

Ve lehu

Girye itmez ki bile giryesini ben zârûñ
Esnedükçe yaşarur gözleri ol mekkârûñ

Ve lehu

Dâglar penbesi zeyn itdi kolum sag ile sol
Leşker-i derd ü belâ çetrini kurdı iki kol

Ve lehu

Öldi gitdi hecr ile bir tâze cân ister göñül
Eski derdin tâzeler bir nevcûvân ister göñül
Tügmesi ellenmemiş gögsine yâd el degmemiş
Biñ tilsim altında bir genc-i nihân ister göñül

Ve lehu

Gider nev-reste dilberlerle seyr-i bâga cânânım
Bir iki gonçesüz kopmaz yirinden verd-i handânım

Ve lehu

Nihâl-i tâze gibi salınur yanınca meh-rûlar
Yine bes bellidür ammâ benüm serv-i hırâmânım

Ve lehu

Cânı sordum baña cânânımı gösterdi hemân
Görmedüm merdüm-i dîdem gibi bir ‘ârif-i cân

Ve lehu

Benümle bir gicecük câme-hâba girme misün
Yeter günâhuma girdüñ sevâba girme misün

Ve lehu

Mizâc alışdurup örgendiler belâlarına
Cefâsın aňladamaz yâr mübtelâlarına

Ve lehu

Mücellâ cûy-ı bâra ‘aksi düşmiş nakş-ı ezhârûñ
Cilâ-yı pâkden gösterdi gûyâ san‘atin Mânî

Ve lehu

Meded ol tabîb-i cândan bize bir nezâre yok mı
Niçe derde mübtelâyuz birisine çâre yok mı

Ve lehu

Agyâra kucıldıñ mı belüñ ellediler mi
Nâdâna öpildün mi lebüñ dilediler mi

Ey gonçe-dehen söyle niçün söylemez olduñ
Düşmen haberin yohsa saña söylediler mi

Ve lehu

Salıncak tahtasında seyri dün ol şâh-ı hûbânı
Ne yüzden yil götürmişdür görüñ taht-ı Süleymân’ı

Ve lehu

Kesdi kurbânın beni reşkiyle bî-cân eyledi
Dilberüm nâzüklük ile iki kurbân eyledi

Bezmine bir dostuñ bir post hâyildür diyü
Soydı kurbânın anuñ kassâb ‘üryân eyledi

Ve lehu

Zen için taglara düşmiş bıragup hâmûnı
Hayf vâdîde degülmiş acıdum Mecnûn’ı

Ve lehu

Kelâmum lezzetin fehm eyle kilküm nâlesin aňla
Bahâr-ı nazm-ı şehdin niçe alurmuş o zenbûrı

Kıt‘a

Hâk-i Bagdâd’da zeyn olan şeceri
Nahl-i hurmâ sanur gören ammâ
Tuglardur ki kaldı menzilde
Çekilüp gitdi leşker-i hulefâ

Nesr

Özdemir-zâde ‘Osmân Paşa Şîrvân’ı ve Tagıstân’ı feth eyledükde dimişdür:

Nazm

Ey açan savlet-i şîrâne ile Şîrvân’ı
İñleden bebr gibi milket-i Tagıstân’ı

Nesr

Biñ sekizde Cidde Begi iken fevt olmışdur.

‘ÂLÎ-İ DİĞER

İstanbulî’dür. Nâmı Mustafâ’dur. Beg-zâde ‘ünvânı ile şöhret-şi‘ardur. Zümre-i dervîşân-ı Halvetî’dendür. Kerbelâ’da binâ olunan çeşmeye bu târîh anuñdur:

Nazm

Güyyîyâ bu çeşme bir sakkâ durur
Râh-ı Hak’da teşne eyler cüst ü cû

Lûlesi anuñ dehendür sular
Dil döker her kim ki olsa rû-be-rû

Su gibi ezberlemiş okur revân
Mâcerâ-yı dehri ‘Âlî cû-be-cû

Öñine kim gelse dir târîh için
Mâ Hüseyñ ile Hasan ‘aşkına su *

963

‘ABDU’LLÂH EFENDİ

Bergamalı Kızılca Hayrû’d-dîn oğludur. Hâce ‘Atâ’u’llâh Efendi’den nâ’il-i şeref-i mülâzemet olup hâlâ ba‘zı bilâdda mevleviyetle mesned-pîrâ-yı sadr-ı hükûmetdür. Bu ebyât anuñdur:

Nazm

Nagme-i bâd-ı bahâr ile güzellendi çemen
Gonçeler çâk-i girîbân idecek dem geldi

Mey ü mahbûbı imiş zevki behîştüñ de hemân
Haber aldık o tarafdan bize Âdem geldi

Varaym bir gice gam-hâneñe didi gam-ı yâr
Ey gönül va‘de hilâf eylemedi hem geldi

Nesr

Biñ yirmi altıda İstanbul’da fevt oldı.

‘ABDÎ

Rûmili kuzâtından olup Tırhala’da kâdî iken vefât iden Kınalı-zâde Hüseyñ Efendi’nüñ veled-i fazîlet-mendi ‘Abdî-mahlas ‘Abdu’r-rahmân Efendidür. Sadr-ı ‘âlî-kadr ‘Azmî-zâde Efendi merhûmuñ pîrâye-pend-i şeref-i mülâzemetleri olup biñ otuz sekiz senesi

* Sâhib-i tezkire ‘Ahdî-i Bagdâdî’ye ittibâ’ olup bu târîh ‘Âlî’ye yazılmışdur. Sâyir tezkire sahibleri Fuzûlî’ye yazarlar; galat iderler. Fuzûlî fevtinden bir yıl soñradur.

hılâlinde Sahn müderrisi iken maraz-ı hannâkdan gulû-girifte ser-pençe-i merg-i pey ve ‘âzîm-i darü’s-selâm oldu. Bu eş‘âr anuñdur:

Şi‘r

Hâk-i pâ-yi ehl-i dil meftûn-ı yârânuz hele
Hâk isek de cür‘a-pûş-ı bezm-i rindânuz hele

Ve lehu

Gaflet degül mi nûr gibi berk ura şarâb
Halvet-nişîn-i gûşe-i meyhâne olmayam

‘ABDÎ-İ DİGER

Tokadî’dür. Tercemesi mezkûr olan Meşki’nün birâderidür. Bu gazel-i meşhûr anuñdur:

Şi‘r

Bîmâr-ı ‘aşkuñ oldu gönül hiç görür misin
Sen bî-vefâyı terk idemez öldürür misin

Ey hoş-hırâm ‘ahdüñe turmaz mısın dahı
‘Uşşaka nâz u şîveler eyler yürür misin

Kûyuñda seg rakîbi didüm eylerin helâk
Ol şuh didi nâz ile dahı sürür misin

Açılmaz ise aglamadan gözlerüm n’ola
Ey tıfl-ı nâ-resîde beni öldürür misin

Göstermez oldu gün yüzini aldı gönlümüz
‘Abdî cefaya başladı ol meh görür misin

‘ABDÎ-İ DİGER

Burusevî ‘Abdü’l-vehhâb Çelebi’dür. İslî ‘Abdî ‘ünvânı ile şöhret-şi‘ârdur. Kâdiri Efendi’den mülâzım olup müderris ve kâdî olmışdı. Bu ebyât anuñdur:

Şi‘r

Maraz-ı ‘aşkı gör şifâ yirine
Alı gör derdini devâ yirine

Baña sevdâ-yı zülfüñ ahır-ı kâr
Kara çul geydürür ‘abâ yirine

Müft mesken sanur cihânı kişi
Nakd-i ‘ömrin virür kirâ yirine

Bakmadın yüzüme geçüp gitme
Sög begüm bârî merhabâ yirine

Nesr

Yetmiş ile Menemen kâdîsı iken Bursa'da tokuz yüz kırk üçde fevt olmuşdı.

‘UBEYDÎ

Edirnevî ‘Abdu’r-rahmân Çelebi’dür. Kâdî-zâde Efendi’den nâ’il-i şeref-i mülâzemet olup savb-bâ-savb tarîk kazâyâ ‘azîmet itmiş idi. Hakkâ ki, bir şâ‘ir-i sihr-sâzdur ki elindeki kasab-ı hâme ile nîze-bâz-ı ‘arsagâh-ı belâgat olup hâ’iz-i kasabu’s-sebak-ı i‘câz olmuşdur. Ve bir üstâd-ı sihr-kâr-ı fenn-i edvâr idi ki sıyt u sadâ-yı âvâze-i Dâvûdî’si ile nüh kubbe-i âsmân tolmuşdı. Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olunup sebt olındı:

Şi‘r

Kasdı budur ki haber göndere agyâr saña
İ‘timâd itme sakın söz gelür ey yâr saña

Elüñ öpdürmek ile agzını tut ‘uşşâkuñ
Dimesün her birisi yâr-ı cefâ-kâr saña*

Ve lehu

Ben gedâ-y-içün der-i dildârda buldum diyü
Buldugın söyler yürür dâyim ‘adû-yı bed-likâ

Ve lehu

Hevâyî gönlümi aldı o kâkül-i pür-tâb
Görenler anı didiler kebûter aldı sehâb

Ve lehu

Tâk-ı zer-kâr-ı sipihri âhum oynatdı gice
Sakfinun düşdi bir altun şîşesi sanmañ şihâb

Ve lehu

Gördüğüm gibi miyânuña sarılsam n’ola kim
Orta yirde güm idüp dil nakdi oldu nâ-bedîd

Ve lehu

Gönlüm alduñ hey begüm bu dil-rübâlık lar nedür
Kul idindüñ ‘âlemi bu pâdişâlık lar nedür

Senden ayrılmam diyü gönlümden ayurduñ beni
Hây ‘ömrüm hâsılı yâ bu cüdâlık lar nedür

Ve lehu

Ne baña ‘azmi dersen menzil-i rif‘at konaguñdur
Biri birinden a‘lâ nüh felek tokuz taguñdur

---

* Mani Çelebi

Kıldı çok fitne vü âşûb sabâ gülşende
Agzını dirhem-i jâleyle tutup gonçelerüñ

Ve lehu

‘Ubeydî gökleri erbâb-ı ‘aşkuñ yaşı gark itdi
O meh peydâ olaldan âsmânuñ çarhı batmışdur

Ve lehu

Ol nahl-i tâze serv-i hırâmân olup gider
Dil sâye gibi hâk ile yeksân olup gider
Yâ kaşlaruñdan ayru dem-â-dem hadeng-i âh
Gerdûna togrı derd ile tâlân olup gider
Bârân misâli yagduralı cevri okların
Seylâb-ı eşk-i dîde firâvân olup gider

Ve lehu

Bedenden cân giderse dâguñ ey gonçe-dehen gitmez
Uçar bülbül gider şâh üzre kalur âşiyân gitmez
Meh ü mihr-i şafak sanma hazân olmuş varaklardur
Cihân bir köhne gülşendür ki andan hîç hazân gitmez

Ve lehu

Zevrak-ı bahr-i melâmet kaşuñ ey şâh-levend
Oldı fânûs-ı zer üstinde ol altun üsküf

Ve lehu

Sabâda çun haberi yok dehân-ı cânânım
Ne oynadur yüregın gonçe-i gülistânun*

Ve lehu

Ey câme siyah geyen şâh-ı hışm-nâk
Çep-râst tügmelerle beni eyledün helâk
Nâ-pâk el ile düşmene ohşatma ruhlaruñ
Sakin yüzüñe kir gelür ey cismi nûr-ı pâk

Ve lehu

İşigin yaşına gark eyler ise çeşm-i terüñ
Kalmaz ey ‘âşık-ı şûrîde senün anda yerün

Ve lehu

‘Adû bir kez çağırmakla varursın yanına dâ’ım
Niç feryâd ider bu ‘âşık-ı nâlânı añmazsın

Ve lehu

Salıñduñ seyre illerde bizümle va‘de itmiş iken
Baña katlanmaduñ sen katlan ey rûh-ı revân katlan

---

* Gelibolılı Sun’î

Her kaçan añsam o yârüñ gitdüğın ağyâr ile
Yüregüm oynar ceres-veş âh u efgân eylerin

Ve lehu

Çeküp gülden ruhuñ yâdıyla bî-had jâleler nakdin
Çok akça kaldurupdur âftâb ey mâh-ı sîm-ten

Ve lehu

Taglar taşlar yarıldı itdügüm feryâddan
Tâli‘üm taş yarmada kalmaz benüm Ferhâd’dan

Ve lehu

Gamze-i mestüñ ucından niçe gavgalar ola
Fitne-i hâl-i ruhuñla ne temâşâlar ola

Kâkülüñ kim salına milket-i cânlar üzre
Hey ne diller alına anda ne yagmalar ola

Ve lehu

Âşnâdan kaçan ol âfet-i cânı gidere
Yâdlarla salınan serv-i revânı gidere

Biñ niyaz ile saña gelmeye de gayrılar
Bir kıl ile yedilen müy-ı miyânı gidere

Ve lehu

Yakdı yandurdu firâkuñ beni nâr-ı eleme
Ger tutarsam yiridür cânib-i mülk-i ‘ademe

Ve lehu

Gidüp ‘akl ile cân zülfinde yârüñ kaldılar gördüm
Dili gönderdüm anlara evde kaldı kalanlarla

Vefâ eylük diseydüñ incinürler söylemezler hiç
‘Ubeydî söyleşilmez hak bu kim gonçe-dehenlerle

Ve lehu

Ayagum adım atmaz bir yire meyhâneden gayrı
Elüm bir nesne tutmaz sâkiyâ peymâneden gayrı

Ve lehu

İrmedin vasluña öldürme dil-i nâ-kâmı
Görsün ey kaşı hilâlüm ko hele bayramı

Nesr

Tokuz yüz seksen birde* Zagra’da mesned-nişîn-i kazâ iken kazâ-yı mevte rızâ virmiş
idi.

Târîh

Âh fevt oldı Muharrem’de ‘Ubeydî Çelebi

981

* Hasan Efendi, “‘Ubeydî seksende fevt oldı dir.”, galat ider.

‘ADNÎ

Fâtîh Sultân Mehemmed Hân hazretlerinin vezîr-i a‘zamı Mahmûd Paşa’dur. Zamânesinin münşî-i sihr-kârı olup kalem-rev-i sahîfe-i inşâya kalem-vârî fermânı câri idi. Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olunup sebt olındı:

Şi‘r

Lâle-haddünden kemer gül-reng ü bu ugrıladı
Kim dirakta saruben gezdürdiler bâzârda
Zülfün ey meh-rû ruhuñda oldugı pür-tâb bu
Günde yatdukça olur kuvvet ziyâde mârda

Ve lehu

Gözüm yaşına rahm it sürme derden
Ki merdüm-zâdedür düşmiş nazardan

Ve lehu

Vardı müjeden gamzeye cânbâz oluban dil
Gör niçe kılıçdan atılup çenbere düşdi

Nesr

Sekiz yüz yetmiş tokuzda Fâtîh Sultân Mehemmed Hân’uñ tünd-bâd-ı satvet-i kahramânîsi hırmen-i vücâdını bâd-ı fenâyâ virmiş idi. Dârü’s-saltana-i Kostantiniyye’de binâ itdüğü medresesi hazîresinde medfûndur.

‘İZÂRÎ

Edirnevî Pîr Mehemmed Çelebi’dür. Anadolu Kâzî-‘askeri olan Hasan Beg Efendi’den mülâzım olup mesned-nişîn-i dirâset oldukdan soñra vâdî-i hevâ vü hevesün halî‘ü’l-‘izârî olmagla âzâde-dillere pâ-y-bend olan kayd-ı câh u celâle mukayyed düşmeyüp kirâm-ı mehâdimle ülfet ve anlaruñ sıla vü sadakaların vech-i ma-‘îşet idinmişdi. Hakkâ ki, üstâd şâ‘irdür. Bu eş‘âr ol zâtundur:

Şi‘r

Hâtem elin öpdi ki ide bûs-ı dehân
La‘l-i lebi virmez katı pekdür dişine taş

Ve lehu

Nihâlden ayıruben gönçesin gülistânun
Koparma yüregini ‘andelîb-i nâlânun

Ve lehu

Pâyini tomrukda gördi gönçe-i nev-restenün
Beñzinün uçduğı budur bülbül-i dil-hastanun

Ve lehu

Gelmedi sâkî kanâ‘at var iken mey hânede
Bir ayagum evdedür bir ayagum meyhânede

Nesr

Şarâb yasagında dimişdür:

Nazm

Meyhâneler kapandı vü bitdi şarâb işi
Devşür simât-ı ‘işreti oldı hoş-âb işi

Nesr

Tokuz yüz toksan altıda fevt olup İstanbul’da Edirnekapısı hâricinde medfûndur.

Târîh

Hey ‘İzârî 996

‘İZÂRÎ-İ DİĞER

Nâzım-ı Hüsrev ü Şîrîn Şeyhî’nün hemşîre-zâdesi Germiyanî Kâsım Çelebi’dür. Kubbe-i bülendi muhâzî-i şu‘arâ-yı yemânî olan Medâris-i Semân’uñ birinde gûşe-nişîn-i seccâde-i ifâde vü beyân olmuş idi. Cevâhir-i efkâr-ı ‘ilmiyesi kalâ’idin zîver-i sudûr-ı harâyid-i cerâyid kılmışdur. Bu kıt‘a anuñdur:

Kıt‘a

Bir yaña küşt-gîr-i ‘aşk-ı nigâr
Bir yaña âteş-i gam u dildâr
Bilmezem kankısıyla tutuşayum
Ve kınâ Rabbenâ ‘azâbe’n-nâr¹⁰⁷

Nesr

Tokuz yüz birde fevt olup Müftî Sa‘dî Efendi târîh-i vefâtında san‘at-i şebistânî üzere bu gûne gevher-efşânî itmişdür:

Târîh

‘İzârî bî-ser ü pâ şüd der-în râh¹⁰⁸

Nesr

İstanbul’da medfûndur.

¹⁰⁷ Rabbimiz! Bizi ateş azâbından korusun.

¹⁰⁸“İzârî, bu yolda sefil ve perişân oldu”

‘ARŞÎ

Tirevî’dür. Tarîk-ı ‘ilme sülûk itmiş iken Mevlevî olmuş idi. Bu ebyât anuñdur:

Nazm

Mest-i ‘aşkuñdur düşer turmaz yoluñda sâkiyâ
Hâkden ref’ eyleseñ düşdükçe üftâdeñ n’ola

Ve lehu

Didüm ki elüñ sun süreyin yüzümi bir dem
Ol gonçe-dehen güldi didi öpmege virmem*

Ve lehu

Sîm ü zerle eyle bir mahbûb-ı ra’nâ zevkini
İtmek isterseñ eger ey hâce dünyâ zevkini

‘ARŞÎ-İ DİĞER

Yeñipazar’lı Mehemmed Çelebi’dür. Mahlas-perverî idüp demişdür:

Beyt

*Gulgu-i şî ‘r-i men be-’arş resîd
Zi-ân sebab şüd tahallüsem ‘Arşî¹⁰⁹*

Nesr

Müverrihlikle şöhret-şî‘ar olan ‘Arşî budur. Bu beyt ol zât-ı büzürk-vâruñdur:

Nazm

Öpdiler birbirinüñ gözlerini dilberler
Yine bâdâmlara kapıldılar sükkerler

Nesr

İstanbul kâdîsı olan Mi‘mâr-zâde Efendi’nüñ dânişmendi iken tokuz yüz yetmiş sekizde İstanbul’da mat‘ûnen fevt olmuşdur.

‘İZZETÎ

Nâmı Mehemmed’dür. İstanbulî’dür. Gürz Seydî-zâde’den mülâzım olup tarîk-ı kazâyâ ‘âzim olmuşdur. Bu iki beyt anuñdur:

* “Öpmege virmem” mazmûnın Kalender “mushaf” da itmişdür. Minhum.

¹⁰⁹ “Şiirimın velvelesi arşa ulaşdı. Bu yüzden ‘Arşî mahlasını kullandım.”

Nazm

Kâse-bâzâ mihrûñ ile çarh-ı sergerdân senüñ
Döne döne raks idersen dâyima devrân senüñ
Şâne-veş kesseñ elüm kat‘-ı ta‘alluk eylemem
Hâsılı ey zülf-i dilber el benüm dâmân senüñ

Nesr

Biñ on dörtde Prevadi'den ma‘zûl iken fevt oldu.

‘AZMÎ EFENDİ

Nâmı Pîr Mehemmed'dür. Erbâb-ı kalemüñ ser-defteri defterdâr Pir Ahmed Çelebi'nüñ ferzend-i hüner-veridür. Hinnâlı-zâde ‘Alî Efendi'nüñ hidmet-i i‘âdesinden nâ'il-i şeref-i mülâzemet olup tarîk-ı sa‘âdet-refik-ı ‘ilmde kat‘-ı nişîb ü firâzla çâr-bâliş-i mesned-i ‘izz ü ikbâl olan Medâris-i Süleymâniyye'den birinde gûşe-nişîn-i dest-gâh-ı ifâde iken şehzâde Sultân Mehemmed Hân'ın hidmet-i ta‘lîmi şerefî ihrâzla ser-firâz olmuş idi. Ol zât-ı hüner-verüñ nazm u inşâları fezâ'il-i ‘ilmiyyelerine ser-ber vâki' olmuşıdı. Bu eş‘ar dahı anuñdur:

Şi‘r

O Rûmî dilberüñ ey dil dilinde sanma var lüknet
Murâdınca dili dönmez dehânı tengîdür gayet

Ve lehu

Meclisde şâne zülf-i perîşâna el koyar
Bir gün hata-y-ile göresin anı tel koyar

Ve lehu

Rûzgâr itdi kapundan ten-i hâkümüzi dūr
Sa‘yümüz oldu işigüñde hebâ-i menşûr

Ve lehu

Halîl'üm sûz-ı ‘aşkı âteş-i ‘aşka düşenden sor
Bir oddan pîrehendür anı başından geçenden sor

Ve lehu

Râhatam peykân-ı tîrüñ olalı hatır-nişân
Hoş dimişler râhatü'l-insân fî-hıfzi'l-lisân¹¹⁰

Ve lehu

Tolmadın hum-hânesi dehrüñ mey-i gül-gûn ile
Paslanurdu hançerüñ cânâ dil-i pür-hûn ile

¹¹⁰ İnsânın rahatlığı, dilini tutmasıdır.

Ve lehu

Eger pâyine yârûñ yüz sürem dirse rikâb-âsâ
Yolında ihtiyâr eyle asılmagı basılmagı *

Nesr

‘İlm-i ahlâkda bir kitâbları vardur. Sultân Selîm-i sâînünñ fermân-ı vâcibü’l-iz‘ânı ile Şeyh Mehemmed ‘Assâr’un Mihr ü Müşterî’sini biñ beş yüz beyt mikdârı terceme itmişler idi. Hakkâ ki, ney-şeker-i kalem-i şîrîn-rakamı vâdî-i mesnevî-güyîde dâd-ı sühani virmişdür. Bu bir kaç beyt ol kitâbuñ hutbesindendür:

Nazm

Cenâb-ı şâh-ı vâlâ-rütbe-i ‘aşk
Ki nâmına okındı hutbe-i ‘aşk

Gamina mihr kızgın müşterîdür
Kamu ins ü cin fermân-beridür

Bu ‘aşkuñ bî-tereddüd bî-tekellüf
Kulı kurbânı İsmâ‘îl ü Yûsuf

Nesr

Tokuz yüz toksanda fevt oldukda mülâzımı sâdık târîh-i vefâtın bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

‘Azmî dârü’l-bekâya ‘azm itdi 990

Nesr

Mezârı Hazret-i Ebî Eyyûb kurbinde medfûndur.

‘AZMÎ

Nâmı Murâd’dur. Vilâyet-i Germiyan’de Gedüs’den erbâb-ı tîmârdandır. Bu iki beyt anuñdur, Dîvân’ından intihâb olunup Sebt olındı:

Nazm

Ten-i zârumda sanma penbe-i dâğı nihân itdüm
Senüñ-çün saklarum ey sîm-ten bir kaç gurûşum var

Ve lehu

Tîg-ı hurşîd ile hakk olsa n’ola ‘ıkd-ı peren
Çıksa eşkâli beyâza kazınur nokta-i şek

Nesr

Biñ on altıda fevt olmuşdur.

* Mervîdür ki, ‘Azmî Efendi bu beyti Âzeri Çelebi’ye okuyup, “ihtiyâr”larına “irtikâb” olsa lafz-ı “rikâb”a münâsib düşerdi, didüklerinde, ‘Azmî Efendi, “Bu beyt ba’de’l-yevm sizüñ oldı.” demişler. Fi’l-vâki’ Âzeri nâmına şâyî’ olmaga sebep budur.

‘AZİZ EFENDİ

Sultân Murâd-ı sâlisüñ edîb-i fezâyil-perveri olan Sa‘dü’-d-dîn Efendi’nüñ ferzend-i hüner-veridür. Peder-i vâlâ-güherlerinden nâ’il-i şeref-i mülâzemet olup kat‘-ı merâtib-i ‘izz ü ‘alâ-y-ile pâdişâhumuz Sultân Ahmed Hân’uñ ‘asr-ı sa‘âdet ihtivâlarında iki def‘a Rûmili sadrında kâr-fermâ olmuşlar idi. Hakkâ ki, ‘Azîz-i Mısr-ı ‘ilm ü hüner ve şeker-i şükr ü senâları dillerde mükerrerdür. Gâhî âzmâyış-i tab‘ yolından rişte-i müşğîn-sütâra nazm-ı cevâhir-i eş‘âr-ı âbdâr için benân-ı hâme-i ‘anber-nisârların der-kâr iderler idi. Bu bir kaç güftâr ol zât-ı büzürk-vârûndur:

Gazel

Zâr oldı gönül vasl ile hicrân arasında
‘Ömrüm geçiyor derd ile dermân arasında
Ben aña fidâ eyleyicek rûh-ı revânı
Kalmaz ikilik cân ile cânân arasında
Başdan dagıdup ‘aklı sevdâlara düşdüm
Ol kâkül ile zülf-i perîşân arasında
Gülzâr-ı ruh-ı yârda gûyâ ki dehânı
Bir gonçe-i terdür gül-i handân arasında
Dendân-ı safâ-bahşuñla ol leb-i mey-gûn
Lü’lü’ gibidür la’l-i Bedehşân arasında

‘AZİZİ

İstanbulî Mustafâ Beg’dür. Yedikulle dizdârlarınüñ kethudası idi. Hakkâ ki, Mısr-ı belâgatüñ ‘Azîz’idür. Bu eş‘âr anıdır:

Şi‘r

Cefâ taşıyla cismüñ göm gök itmiş ol perî-peyker
Urılmış yine ey ‘âşık-ı mihnet-zede beñzer

Ve lehu

Gözüñ kan dökmegi ol gamze-i bî-dâddan görmiş*
Zihî hûnî ki merdüm-küşligi üstâddan görmiş

Ve lehu

Şeb irüp el-vedâ‘ itdükde seyr-i kûy-ı dildâra
Asılmaga gider gibi gider Mansûr-ı dil dâra

* gamze-i cellâddan görmüş

Ve lehu

Ne kıyâmet güzel bahâr oldu
Münkir-i hiss şerm-sâr oldu

Nesr

Zümre-i zenâna şehr-engîzi vardır. Haylî müsta‘iddâne dimişdür. Mevzû‘ı ehl-i meşrebâne olmamağın îrâdı revâ görülmedi.

Tokuz yüz toksan üçde İstanbul’da fevt oldu. Yedikulle kapısı hâricinde medfûndur.

‘İŞRETÎ

Galata nevâhîsinden olan Yeñihisâr’dandır. Nâmı Mustafâ’dur. Mülâzım olup kâdî olmuş idi. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Sanma ‘aşk ehlini mevt ile güzâr eylediler
Hecre sabr idemeyüp terk-i diyâr eylediler

Nesr

Tokuz yüz yetmiş dörtde fevt olmuşdur.

‘AŞKÎ

Yeñihisârî İlyâs Beg’dür. Zümre-i Bektaşiyândandır. Bu ebyât Dîvân’ından intihâb olunup sebt olındı:

Şi‘r

Nâme-i hüsnüñ Hudâ’dan geldi öpsem yiri var
Bende Mevlâ’dan gelen mektûb-ı peygâmı öper

Ve lehu

‘Ârif ol zenbûr-veş her gördüğüñden lezzet al
‘Âşık ol âvâze-i per-i megesden hâlet al

Ve lehu

La’l-i lebiyle şol hat-ı ruhsâr-ı dil-rübâ
Gûyâ kirâs-ı âl ile Yeñihisâr’dur

Ve lehu

Yâr zülfin ref‘ ider ursa kaçan ruhsâra su
Nitekim kalkar duhân her dem olsa nâra su

Nesr

Hasta olup ‘ulûfesi kesildükde Sultân Süleymân Hân’a virdügi ‘arz-ı hâlinde dimişdür:

Kıt‘a

Hasta oldum kesildi dirlicügüm
Sag olursam solag olam dir idüm

Yimez idüm cihân gamın zîrâ
Pâdişâhuñ ‘ulûfesin yir idüm

Nesr

Tokuz yüz seksen dörtde fevt olup Yeñihisâr mezâristânında defn olınmışdur.

‘AŞKÎ-İ DİGER

Zagra’lı Ahmed Çelebi’dür. Ebu’s-su‘ûd-zâde Mustafâ Efendiden ihrâz-ı şeref-i mülâzemet idüp kâdî olmışdur. Şâ‘ir-i sâhib-tarzdur. Nitekim bu eş‘ârından zâhirdür:

Şi‘r

Ayasofya durur hüsnüñ güzeller dilleri anda
Kimisi ferş-i hâk olmuş yatur dirler kemer mermer

Ve lehu

Hezâr ötmaz gül açılmaz ne söyler var ne diñler var
Niyâz u nâz kalmamış ne ‘âşık var ne dilber var

Düşümde Sancar-ı çeşmi çeküp müjgândan hançer
Baña sancarken uyandum ne hançer var ne sancar var

Nesr

Gâhî bu gûne şi‘r dahı dir idi:

Şi‘r

Bir kadeh bâdeye sa‘y it keder-i kalbi gider
Ayag acısı yürek acısını def‘ eyler

Ve lehu

Âhır nefesde bâde ile sür gider gamı
Devrân-ı ‘ıyşuñ ey göñül olsun soñı demi

Nesr

Bir meşhûr tercî‘i vardur, bendi budur:

Nazm

Nedendür ehl-i dile ey sipihr-i bûkalemûn
Bu dürlü elem bu cefâ-yı gûn-â-gûn

Nesr

Biñ yirmi altıda Narda kâdîsı iken fevt olup anda medfûndur.

‘AŞKÎ-İ DİGER

Nâmı Mustafâ’dur. Filibe vî’dür. Hâlâ Dârû’s-saltana-i Kostantiniyye’de mesned-nişîn-i hükûmet ‘Abdü’l-gânî-zâde Nâdirî Efendi’dan mülâzemetle kâm-revâ oldukdan soñra ba‘zı medârise mutasarrıf olmuş idi. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Fenâ cûyında tâbût-ı ecel bir çöpden püldür
Zarûrî aña ugrar geçer şâh u gedâ bir bir

‘ATÂ

Üskübî’dür. Yeñi mülâzım iken sâlik-i tarîka-i Nakşbendî olmuş idi. Zamânesinüñ şâ‘ir-i belâgat-nisâbı olup Tecnisât-ı Kâtîbî tarzında Tuhfetü’l-’Uşşâk nâm bir kitâbı vardır. Bu ebyât Dîvân’ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

Bu kara kara eski yanuklar ile sînem
Yer yer ocağı kalmış şehr-i harâba beñzer
Ben ilerü geçdüm seni germ olma igende
Ey âh olursa başuñ eflâke ber-â-ber

Ve lehu

Düşmege turur salındukça o sîb-i gabgabı
Zülf-i müşk-efşânı anuñ altında dâmân tutar

Ve lehu

Bir bencileyin nâle ider bülbüli gördüm
Gülzârda bir serv-i hırâmânuñ elinden

Kıt‘a

Hor bakma garîb dervîşe
Ne bilürsin ki şehzâde ola
Nemed içre misâl-i âyîne
Zihni rûşen zamîri sâde ola

Nesr

Sultân Selîm-i kadîm devrinde fevt olmuşdur. Üsküb’de medfûndur.

‘ATÂ-YI DİĞER

Edirnevî’dür. Hakîm Sinânoglu dimekle şöhret-şi‘ârdur. Edirne Sarâyında tabîb olmuş idi. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Cân çıkarken süne şol la‘l-i şeker-bâruñla
Tuymayın cân acısın lezzet-i güftâruñla

‘ATÂ-YÎ

Sultân Mehmed-i sâlis Magnisa’da mesned-nişîn-i emâret iken hâcesi olan Nevâlî Efendi’nüñ ferzend-i kihteri ‘Atâ’u’llah Çelebi’dür. Tırâzende-i mesned-i iftâ Sun‘u’llâh

Efendi hazretlerinden i‘âde-i mülâzemet ile kâm-revâ olup hâlâ Yeni ‘Ali Paşa’da seccâde-nişîn-i ders ü ifâdedür.

Hakkâ ki, tab‘-ı gevher-bârı mânend-i hâlisü’l-‘ayâr kâbil-i nakş-ı sikke-i ‘ilm ü ‘irfân olmada yek-dînârdur. Bu eş‘âr netâyic-i tab‘-ı pür-iktidârıdır:

Şi‘r

Ber-karâr olmaz elinde câm-ı vuslat ‘âşıkuñ
Mest-i medhûşuñ düşer destinde sâgar turmayup

Ve lehu

Olmasun gayrıya muhtâc bu kalb-i nâ-şâd
Dîl-i virânum yap yaluñuz eyle âbâd

Ve lehu

Ta‘n eyler oldı hançer-i ser-tîzüñe senüñ
Cânâ çemende haylî dili bitdi sûsenüñ
Gam gelse ey ‘Âtayî hârâbâta düş hemân
Egler seni ne hâlet ise eski meskenüñ

Ve lehu

Dökildi zerd olup evrâkı sahn-ı gülzâruñ
Meger ki yıldızı düşdi çemende eşcârüñ

Ve lehu

Görince dilleri bağlandı hep ‘uşşâk-ı nâlânuñ
Meger dil bâgıdur başuñda ol zülf-i perîşânuñ
Nesîm-i gülşen-i kûyuñ irişdi sahn-ı gülzâra
Sabâdan yüz çevürdi gülleri sahn-ı gülistânuñ

Ve lehu

Rind-i mey-hârelerüñ ‘aklın ugurladı müdâm
Bezm-i meyde ele geldi tutlup dün gice câm
Basmasun sûfî-i sâlûs harâbâta ayak
O kadar sıkleti zîrâ ki götürmez bu makâm

Ve lehu

Sâf-dil bir ‘âşıkuñdur kıl nazar âyîneye
Ger tokınsa pertev-i lutfuñ düşer âyîneye
Hûblardan hüsn ile mümtâz olan kimdür disek
Gösterür ey meh seni baksañ eger âyîneye
Zülfüñüñ her halkası haddüñde bir mir’ât olur
Ruhlaruñ devrinde ey meh kim bakar âyîneye

Ve lehu

Vasl-ı yâre nakl-i can ile olurlar müşterî

Ol metâ‘uñ kıymetin a‘lâ bilür ‘âşıkları

Nesr

Bu ebyât Sultân Mehemmed Hân’a didükleri mersiyyedendür:

Nazm

Çekdi âgûşa o hurşîd-veşî hâk-i mezâr
Yiridür sıgmaz ise kendüye şevkinden eger

Burc-ı rif‘atde karâr ide şu kim mâh gibi
Âhır-ı kâr tutar menzil-i ‘Akreb’de makar

Tûde-i hâk-i mezâr añlama kim mevc-i belâ
Eylemişdür niçesin garka-i deryâya fenâ

‘ATÂYÎ-İ DİGER

Sultân Murâd-ı sâlisün şehzâdeleri hâcesi olan Nev’î Efendi’nün ferzend-i hünermendi ‘Atâ’u’llâh Çelebi’dür. Ahîzâde ‘Abdü’l-hâlîm Efendi’den mülâzım olup hâric elli pâyesinde iken tarîkuñ çıkmaz sokak gibi ötesin çıkmadugın bilüp savb-ı kazâya ‘âzim olmuşdı. Peder-i ‘âlî-güherinden intikâl iden isti‘dâd-ı şî‘rîsin der-kâr idüp tab‘-ı pür-hevesi çok me‘ânîye dest-res bulmuşdur. Hakkâ ki, bî-tekellüf ihtirâ‘-ı ma‘nâya kâdir, sâhib-selîka şâ‘ir oğlı şâ‘irdür. Bu eş‘âr-ı âb-dâr ol tıynet-i pâkden bedîdâr olmuşdur:

Ez-kasâyid-i Sıfat-ı Bahâr

Yine şâh-ı gül itdi cünd-i sermâ-y-ile peykârı
Degüldür lâle hûn-âlûd kıldı tîg-ı kühsârı

Yine bâd-ı sabâ sûr-ı bahâra oldu âteş-bâr
Fişek çâderleri gibi füzûn itdi gülnârı

Çemen deryâsına bir pullı mâhî oldu her sûsen
Şu deñlü saçdı bâd-ı nevbahâr aña ezhârı

Şeb-i Kadr oldu gûyâ sâye-i ebr-i bahârî kim
Kenâr-ı cûda itdi secde bâgun ‘aks-i eşcârı

Gül-âb-âlûde yaprak sardı gonçe başına şeb-nem
Virince derd-i ser mürgân-ı bâgun itdügi zârı

Sanur seyr eyleyenler buz koyar bir tıfl-ı çâpükdür
Kaçan cûy üzre itse berg-i gül sür‘atle refâtı

Harîr-i sebzeye tagıtdı nakdin şehr-i gülşende
Bahâruñ tâciri şimdi yine germ itdi bâzârı

Meger bâd-ı bahâr oldu kırtasiyyeye mâlik
Sürer şehr-i çemende nukre-veş evrâk-ı ezhârı

Mukâbil olıcak şâh-ı şitâya leşker-i ezhâr
Öñine çekdi bâd-ı subh-dem zencîr-i enhârı

Tolanmış sebzâr içre görüp enhârı sandum kim
Çemende şâhid-i servüñ belinden düşdi zünnârı
Yine bâd-ı sabâ gönlin boyatdı gonce-i bâguñ
Meger irgürdi hâk-i makdem-i sadr-ı nikû-kârı

Ez-gazeliyyât

Bîmâr gözlerüñden câna irişdi âfet
Şimden gerü efendi sen sag ben selâmet

Ve lehu

Şive-i reftârûña öykünmez ey serv-bülend
Saña nisbet kebgdür bir kan ayaklu derd-mend

Ve lehu

Leb-i cûya tokınup dem-be-dem enfâs-ı bahâr
Pîr-i sadâ oldı neyistân nitekim mûsikâr

Hâr derdinden ider bülbül-i şeydâ nâle
Gerçi urmaz gül ile anı nihâl-i gülzâr

Gül-i bâdâmuñ olursa ne ‘aceb zehresi çâk
Haber-i gamzeñi irgürdi nesîm-i eshâr

Agız açsa n’ola mânend-i piritû-beççe
Gonçeye dâne-i şeb-nem getürür bâd-ı bahâr

Gör lutfını ki gamzesi kan itdüğün görüp
Dâmânı ile örte kor ol zülf-i müşk-bâr

Ve lehu

Zer harc ider ol kim ‘arzı bûs-ı lebidür
Şeftâlûsı ol kadi nihâlûñ zehebidür

Bu şeş-der-i ‘âlemde dilâ bir pula degmez
Yârân ile anlar ki konışmaz çeledür

Ve lehu

Gelmez ten-i hâkîye o tîr-i müje bir kez
‘Âşıkları çok igne bıraksañ yire düşmez

Ve lehu

Visâl için sunar ol yâre her fütâde gazel
Dürûg-ı maslahat-âmîz olur arada gazel

Ve lehu

Bâzâr-ı ‘aşk içinde olalı derüm feşân
Ancak seni alur gözüm ey Yûsuf-ı zamân

Ve lehu

‘Arz-ı reftâr it diyü virdüm yoluñda nakd-i cân
Hışm ile aldı yürüyi virdi ol rûh-ı revân

Ve lehu

Didüm agyâra varup hâtırını hoş itme
O cefâ-kâr didi ey varurın hoş iderin

Ve lehu

Bezmümüzde nagmeler itse o yâr-ı hoş-sadâ
Karşusunda bir bahâne olsa giryân olmaga
Müşkil işdür sâde-rûy iken şehâ vuslat saña
Nüşadur gûyâ hatuñ ol müşkil âsân olmaga

Ve lehu

Kıyas eylemeñüz Yûsuf ile Kays'a beni
Ne zen beni sever aslâ ne ben cihânda zeni

Ve lehu

Hânemde kal didüm gice ol yâre kalmadı
Hayfâ ki gitdi derd-i dile çâre kalmadı

Ve lehu

Pür itdi genc-i 'aşkuñ hâtır-ı vîrânemüz şimdi
Nesi var idügin bilmez dil-i dîvânemüz şimdi

Ve lehu

N'olurdu duhter-i rez bezmi teşrîf eylese bir kez
'Aceb sâkî ayagunuñ dökilür miydi hinnâsı

‘ATÛFÎ

Hamîdî Mehemed Çelebi'dür. Tekâ'üd-i tarîkası üzere Ayasofya müderrisi iken 'âlem-i 'ukbâya çekilen Seyfu'llâh Efendi'den mülâzemetle kâm-revâ olup 'âkıbet Diyârbekr'de mesned-nişîn-i kazâ olmuşdı. Eyyâm-ı 'azli mütemâdî olup hücûm-ı sevdâ-yı hîred-fersâyile 'aklına ihtilâl gelüp beste-i zencir oldukda dimişdür:

Nazm

Gâh zencir-i belâ geh gam-ı mansıb çekerüz
Geçmege çâre mi var silsile-i sevdâdan

Nesr

Bu beyt de anuñdur:

Nazm

Meclisde bahs idince surâhî şarâbdan
Hoş geldi baña sâkî bezmüñ idâresi

Nesr

Biñ on altıda fevt oldı. İstanbul'da Keskin Dede Tekyesi'nde medfûndur.

‘İLMÎ

Tercemesi mezkûr olan kâdî Remzî'nün ferzendi Mehemmed Çelebi'dür. Ebu's-su'ûd Efendi'den nâ'il-i şeref-i mülâzemet olup tarîk-ı sa'âdet-refîk-ı 'ilmde kat'-ı nişîb ü firâz ile Burusa'da dest-pîrâ-yı mesned-i hükûmet olmuştur. Tab'ı mizâha mâ'il olup ber-muktezâ-yı şâ'irî kâfiyeyi geçürmezdi. Bu eş'âr ol zât büzûrk-vârundur ki sebt olındı:

Şi'r

Müşkilin hall idemez kimse kitâb-ı 'aşkuñ
Va'iz-i şeh'r dem urarsa kolayın söyler

Ve lehu

Bir kadeh bâdeye vir 'ârif iseñ cân nakdin
Ger ziyân eyler iseñ anı dilâ ben çekeyin

Kıt'a

Gerçi alduñ bu cân-ı nâlânı
Göñlümüz kaldı ey kerem kânı
Agladur derd-i 'aşk añlasa beni
Añma ey dil belâ-yı hicrânı

Nesr

Biñ altıda İstanbul'da fevt oldı. Dâhil-i sûrda Kogacı Dede Mescidi civarında medfûndur.

‘İLMÎ-İ DİĞER

Edirnevî Ahmed Çelebi'dür. 'İlmî-i Nâzûk 'ünvânı ile şöhret-şi'ârdur. Kuzât-ı kasabâtdan Lutfî Çelebi'nün ferzendidür. Hinnâlî-zâde 'Alî Efendi'den mülâzım olup savb-ı kazâyâ 'âzim olmuştı. Nâzûkâne eş'ârı ve müsta'iddâne güftârı vardır. Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

Sâgar-ı la'lüñe meyl itmedük âvâre mi var
Seni gördükde kişi sevmemege çâre mi var

Ve lehu

Savt-ı murgâna n'ola gûş tutarsa gül-i ter
Bu kadar söylere şâhum gereke bir diñler

Ve lehu

Dilberüñ cevri hemân 'ayn-ı vefâdur dir imiş
'Âşık olmak o cefâ-pîşeye lâzım gelmiş

Ve lehu

Kûyına vardum seher seyr eyledüm cânân yok
Âsitânın söyle tenhâ buldum aslâ cân yok

Ve lehu

Leb degül câm-ı şarâb-ı dil-güşâdur gördüğün
Ruh degül âyîne-i ‘âlem-nümâdur gördüğün

Ve lehu

Dîv-i agyârı n’idersin saña hem-dem yok degül
Hamdü li’llâh ey peri dünyâda âdem yok degül

Ve lehu

Ser-i zülfüñ ki olur bir kılı biñ sâle bedel
Biñ yılıñ bir başıdur çok mıdur irmek aña el

Ve lehu

Bugün hüsnüñ temâşâ eyleyüp emsem gerek la’lüñ
Gice seyrümde zîrâ bir tolu peymâne gördüm ben

Ve lehu

Gelmedin cisme bu cân bende-i fermânuñ idi
Görmedin dîdesini ‘âşık-ı giryânuñ idi
Dime cândan elem-i hecr ile bîzâr oldum
Sîneñe gelse ger ol rûh-ı revân cânuñ idi
Çeşmi Tâtârı gönül mülkini yagma idicek
Diyeler ‘İlmî zamân ile bu bir hânuñ idi

Nesr

Biñ sekiz târihinde cezîre-i Kıbrıs’da kasaba-i Baf kâdîsı iken fevt olmuştur.

‘ULÛMÎ

İstanbulî’dür. Bektaşîler zümresinden iken fârig olup sâlik-i tarîka-i Nakşbendî olmuştı. Bu iki beyt anuñdur:

Şi‘r

Besdür bize gubâr-ı rehüñ kühl-i çeşm-i cân
Soksun gözine sürmesini ehl-i Isfahân

Ve lehu

Eşmez idi seg-i yâr benüm hâk-i mezârum
Almasa eger bûy-ı kebâb-ı dil-i zârum

Nesr

Tokuz yüz seksen üçde fevt olmuştur.

‘ULVÎ

İstanbulî’dür. Derzî-zâde Mehemed Çelebi’dür. Derzî-zâde Re’yi’nüñ birâder-i mihteridür. Mu‘alim-zâde Efendi’nüñ Magnisa’da müfî iken dânişmendi olup o takrîb ile

Celâl Beg ve Turak Çelebi terbiyeti ile şehzâde Selîm Hân'ın ma'lûm-ı hazreti olmuşdu. Evreng-pîrâ-yı saltanat olduklarında Monlâ Çelebi'den mülâzemetle kâm-revâ olmag-içün takdîm-i fermân-ı vâcibü'l-inkıyâd buyurmuşlar idi. Mülâzım oldukdan soñra subh u mesâ peymâne-peymâ olmagla peymânesi pür olunca peymânesi pür olmadan hâlî olmamışdı. Nitekim bu beyti hasb-i hâlidür:

Nazm

Lebüñle çeşmüñe 'âlem bizi üftâdedür dirler
Susarsak pür-humâr ancak su içsek bâdedür dirler

Nesr

Hakkâ ki, tab'-ı bî-misâli cevher-i 'ulvî-âsmân gibi 'âlî olup zamânesinüñ şâ'ir-i rengîn-makâli idi. Bu eş'âr netâyic-i tab'-ı pür iktidâridur ki Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

Câna âteş biragur teşne dile âb sunar
Reng-i âteşde 'aceb âb degül mi mey-i nâb

Ve lehu

Hatuñ fikriyle sahn-ı dil çemenzâr-ı mahabbetdür
Müjeñ okları yagsun turmasun bârân-ı hikmetdür

Ve lehu

Maraz-ı 'aşk da'vâsın leb-i cânândan sor
Yürü ey hasta gönül hikmeti Lokmân'dan sor

Ve lehu

Hüsnüñ zamânınıñ meger evvel bahâridur
Yir yir bitürdi tâze çemen Sun'-ı Kirdgâr

Ve lehu

Gitme yabana disem yâre ider baña 'inâd
Ne kadar pend ider isem aña yabana gider

Ve lehu

Garîbem bî-kesem gerçi ne dâr u ne diyârım var
Gönül dirler bu illerde hele bir gam-küsârım var

Ve lehu

Bitmez yüregüm yâreleri işler oñılmaz
Sabr eyleyelüm çâre nedür bitmez iş olmaz

Ve lehu

Subha dek agladuk bu şeb togmadı mâh-pâremüz
Tâli'ümüz açılmadı düşkinmiş sitâremüz

Hançer-i gam cerâhatin bâde yuyup arıtmadı
Merhemle oñılmadı kaldı yürekde yâremüz
Gözlerümüz habâb-veş ol boyı servi gözedür
Su gibi gerçi alçaguz yüksegedür nezâremüz
Garka-i mevc-i eşk olup göz yumalum zamânedен
Çeşm-i hasûd ‘Ulviyâ görmeye tâ ki karamuz

Ve lehu

Serv dirsek n’ola biz kaddüñe ehl añıluruz
Yañılursak da hele togrısına yañıluruz

Ve lehu

Hak bilür kim elüme girse benüm atlâs-ı çarh
Pârelerdüm anı meh-rûlara tonluk tonluk

Ve lehu

Öpdi dil yârüñ elin ‘özü idüp âhından çok
Hep görenler didiler ‘özri günâhından çok

Ve lehu

Şeh-i ‘aşkam sipihr ü âftâbı taht u tâc itmem
Bir abdâlam ki ölsem dehre ‘arz-ı ihtiyâc itmem

Ve lehu

Yıkanlar hâtır-ı nâ-şâdumı yâ Râb şâd olsun
Benüm-çün nâ-murâd olsun diyenler ber-murâd olsun

Ve lehu

Günâhum bildüm eylersem n’ola şefkat recâ itsem
Benüm devletlü sultânım hatâ benden ‘atâ senden

Ve lehu

Harc eyler ise hançerüñe dil n’ola varım
Yeg bilür efendi kişi kendüye çıkarım

Ve lehu

Hayât-efzâ-yı ‘âlem rûh-bahş-ı mürde-i gamsın
Hemân bu hastanuñ cañı degülsin cân-ı ‘âlemsin

Ve lehu

Gurûr itme libâs-ı hüsn ile ‘ömrüm cihândur bu
Kabâ-yı cismini kor bunda herkes câmekândur bu

Ve lehu

Dirîga seyl-i eşküm cûy-bâr olmakda gitdükçe
Benüm servüm has u hâra kenâr olmakda gitdükçe
‘Aceb kimdür benüm mâh-ı neve teşbih iden cismüm
O bedr olmakda dâyim ben hilâl olmakda gitdükçe

Karâr itmez o meh gam-hâneme bir lahza geldükçe
Anuñçün ‘akl u sabrum târ u mâr olmakda gitdükçe

Ve lehu

Ey dil hikâyet-i gamı nâdâna söyleme
Mecnûn-ı ‘aşk iseñ n’ola yabana söyleme

Ve lehu

Ol dilber-i nev-hat seni çün fûrkate saldı
Gam çekme dilâ kim çoğı gitdi azı kaldı

Ve lehu

Ne ‘aceb tîz geçer zevk u safâ eyyâmı
Olmadan nisf-ı nehârı irişür ahşamı

Nesr

Tokuz yüz toksan üçde fevt oldukda târîh-i vefâtın Yeñibâzârî Vâlî bu gûne
edâ itmişdür:

Târîh

İçüp ‘Ulvî bekâ câmını göçdi bezm-i mihnetden 993

Nesr

Galata mezâristânında Kanlı Kozlar didükleri mevzi‘de medfûndur.

‘ULVÎ-İ DİGER

İstanbulî Za‘îm ‘Ali Beg’dür. Ba‘zı eş‘ârında ‘Ulvî Alî tahallüs ider. Bütün Dîvân’ı
görilüp bi iki beyti ihtiyâr olındı:

Nazm

Eflâka her gice çıkar âh u figânumuz
Tañ mı olursa nâle-i dil nerdübânumuz

Ve lehu

Yüzi döymez âh-ı serde yâre karşı kimsenüñ
Issıdur gâyetde ol mihr-i cihân-ârâ yüzi

Nesr

Tokuz yüz seksen altıda fevt olmuşdur.

‘ULVÎ-İ DİGER

Burusevî’dür. Sultân Murâd-ı Gâzî devrinde olan şu‘arâ-yı şöhet-şi‘ârdandır. Dîvân’ı
görilüp bu iki beyti ihtiyâr olındı:

Nazm

Ey sefer ‘azmin iden yâr Hudâ yârûñ ola
Himmat-i ehl-i nazar kâfile-sâlâruñ ola

Ve lehu

Kande kim la‘lûñ tebessüm itse şekker gösterür
Nutka gelse sükkeri agzuñ mükerrer gösterür

‘ALÎ

Burusevî’dür. Nitâ‘-zâde dimekle şöhret-şi‘âr idi. sâhib-i tezkire ‘Âşık Çelebi’nüñ sadef-i gevher-i vücûdudur. Leys Çelebi’den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Bîsütûn işitdi hecrûñde dilûñ feryâdını
Derd ile gögüs geçürdi yâd idüp Ferhâd’ını

‘ALÎ EFENDİ

Hamîdî Mîrî Hınnâlı kâdî’nuñ ferzendidir. Çivi-zâde Efendi’den mülâzemetle kâm-
revâ olup dest-be-dest kat‘-ı merâtib ile sadr-ı Anadolu’da kâr-fermâ olmuşlar idi. Hakkâ ki,
Düldül-i tab‘-ı çâlâk ve Zü’l-fekâr-ı hâme-i gevher-bârı ile ‘arsa-i ‘ilm ü ‘irfânuñ Hayder-i
Kerâr’ı ve kenârında nây-ı kâlem-i rişte olup çâh-ı ‘Alî’den nişân viren mahbere-i dilistânı ile
fenn-i nazm u inşânuñ dânen-de-i esrârıdır. Be-tahsîs inşâ-yı ‘Arabânesi haylî pür-kâr ü
müstâ‘iddânedür. Bu eş‘âr ol zât-ı büzürk-vâruñdur:

Şi‘r

Her tîr-i gamze kim kaşun atdı kemân olup
Koydı dil-i şikestede hâtır-nişân olup

Ve lehu

Mülâyemet kucılurken o serve lâzım olur
Neteki şem‘i kosañ koynına mülâyim olur

Ve lehu

Salmış şarâba ‘aks-ı siyâhın o çeşm-i mest
Her câm-ı lâle meclis-i mey-i lâlezârdur

Ve lehu

Âhumla gerçi tâk-ı felek pür-şerâredür
İtmez şeb-i firâkı münevver sitâredür

Ve lehu

Sabra kâdir ‘âşık u bî-nâz dilber görmedüm
Az ‘âşık olmadum ben az dilber görmedüm

Ve lehu

Her ne dirse dir gözüñ katl-ı dil-i ahbâbda
Kimse tınmaz neylesünler arkası mihrâbda

Ve lehu

Eñsesinden bilürüz hattı gelen mahbûbı
‘Ârif olan begüm ardından okur mektûbı

Nesr

Bu kıt‘alar da anuñdur:

Kıt‘a

Bîd âba dimiş ki feyzüñden
Dâ’imâ şerbet-i zülâl içerüz
Âb da bîde didi biz de senüñ
Sâye-i devletüñde hoş geçerüz

Kıt‘a

Şeb-i visâle irüp ârezî subh idenüñ
‘Aceb mi nâmına dinse sefih ü sevdâyî
Hele ben aña irişsem zamîme eyler idüm

*Sevdâ-dîde ile dildeki sevdâyı
Be-sabr kûş ‘Alî z’ân ki kulf-i devlet-râ
Ve rây-ı sabr-ı kilîd-i diger ne-mî-bâşed¹¹¹*

*Be-vakt-i hâş mu ‘allak büved husûl-i murâd
Ceza ‘ me-kün ki ceza ‘ kârger ne-mî bâşed
Hezâr nâle-i bî-geh küned horûs be-şeb
Velî çü-vakt neyâyed seher ne-mî bâşed¹¹²*

Nesr

Tokuz yüz yetmiş tokuzda Edirne’de fevt oldukda mülâzımı ‘İlmî-i Nâzûk târîh-i vefâtın bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

Elin Hınnâlı-zâde yudı gör Âb-ı Hayâtından 979

Nesr

Edirne’de medfûndur.

‘İMADİ

İskilibî ‘İmâd-zâde kâdî Veli Çelebi’dür. Magnisa müftîsi iken mütekâ‘id olan dayısı Köse Bozan’dan mülâzemetle kâm-revâ olmuşdı. Bu beyt anuñdur:

¹¹¹ “Ali, sabretmeye çalış. Çünkü devlet kilidinin, sabrın ötesinde bir anahtarı yoktur.”

¹¹² “İstedığinin gerçekleşmesi için vaktin henüz erken. Sabırsızlanma! Çünkü sabırsızlık işi çözmez. Horoz, gece vakti zamansız yere binlerce kere öttü. Fakat ne vakti gelmişti, ne de seher olmuştu.”

Şi‘r

Meyhâne kapusındaki cârûb-ı ser-firâz
İşrâb ider süpürmege dilden gubârumuz

Nesr

Biñ üçde Serfice kâdîsı iken fevt olmışdur.

‘AMRÎ

Râkımü’l-hurûfuñ mâderi tarafından cedd-i a‘lâsı olan ‘Abdü’l-kerîm Efendi’nüñ bende-i hâne-zâdı ve terbiyet-kerde-i edîb-irşâdîdur. Kendilerden ihrâz-ı şeref-i mülâzemet idüp kâr-fermâ-yı mesned-i şerî‘at olmuş idi. Hoş-âyende güftârı vardır. Bu ebyât Dîvân’ından intihâb olınup sebt olındı:

Nazm

Dir imişsin dilber oldur ‘âşika lutf eyleye
Bu sözüñ-çün ‘âşık oldı dostum dünyâ saña

Ve lehu

Perde-i Beytü’l-harem’dür turrâ-i târrâruñ öp
Dâne-i tesbîh-i cândur hâl-i ‘anberbârin öp

Yüzüñe sür yüzini ey dil du‘â-yı nûrdur
Âyet-i rahmetdür ey miskîn hat-ı jengârın öp

İşiginde secde kıl kim Kiblegâh-ı rûhdur
Ka‘be-i kûyın tavâf eyle der ü dîvârın öp

Her dü ‘âlem nakşını ehl-i safâya gösterür
Cân u dil mir’âtdur âyîne-i ruhsârın öp

Acı diller vireyin ‘Amrî’ye cân vîrsün dimiş
Hey ne şîrîn söylemiş la‘l-i şeker-bârin öp

Ve lehu

Helâk oldum nedür cânâ bu fûrkatler cüdâlıklar
N’olaydı olmayaydı âh ezelden âşnâlıklar

Ve lehu

Bilmez miyin seni nesin ey bî-vefâ nesin
Âşûb-ı rûzgâr u belâ-yı zamânesin

Ve lehu

Çünkü bilmez nâr-ı hecr ile ciger kan olduğın
Çeşm-i hûn-efşânunuñ görmez mi girîbân olduğın

Ve lehu

Gamzen okın atma baña agyâr arasında
Korkum bu okuñ zayi’ ola hâr arasında

Ve lehu

Geldi kıyâma âhum ile yâr kâmeti
Gör bâd-ı âhum ile kopardum kıyâmeti

Nesr

Vize kâdîsı iken fevt olmuşdur.

‘ÖMER BEG

Hayâlî Beg’ün hâsıl-ı ‘ömr-i girân-mâyesidür. Haleb-i şebâda mâl defterdârı olmagla kâm-revâ olmuş idi. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Sâkî pür eyle bâde ile sâgar-ı Cem’i
Sür ey tabîb sîne-i mecrûha merhemi

Nesr

Biñ dörtde fevt oldı.

Târîh

Cây ola mülk-i cinân saña Hayâlî-zâde

Nesr

İstanbul’da Mustafâ Paşa Câmi‘i haremindedir.

‘ANKÂ

Şîrâzî Monlâ Hüseyin’dür. ‘Acem iken Rûmiyâne eş‘ârı ve miyâne-i güftârı vardır. Bu ebyât anuñdur:

Şi‘r

Geh añduñ hançer-i tîzin geh ebrûsını vasf itdün
Birez bahs eyledüñ yârüñ orasından burasından

Ve lehu

Dime agyâra lutf itsem nihâni kim tuyar anı
Olur râz-ı nihânî ‘âşîka ilhâm-ı Rabbânî

Ve lehu

Ne ararsın ser-i kûyuñda dime ‘Ankâ’ya
Neylesün bunda yitürdi o dil-i gümrâhi

Nesr

Hâlâ Mısır’da mutavattındur.

‘AHDÎ

Nâmı Mehdî’dür. Harf-i şında tercemesi sebt olınan Mevlânâ Şemsî’nüñ ferzendi ‘Ahdî-i Bagdâdî’dür. Vâlid-i mâcidleri Dârü’l-hilâfe Bagdâd’da dest-pîrâ-yı mesned-i şerî‘at iken bir kasîde-i pür-belâgat virmişidi. Ol mülâbese ile bir mikdâr dâd u sited-i dost-kâmî ve mu‘âşeret olunmışdı. İbtidâ-yı mülâkatde bu matla‘ı okıdı. Ol zamândan berü mahfûz-ı hizâne-i hâfızadır:

Nazm

Kan idüp ey kaşı yâ oldı okuñ dilde nihân
Yâremün agzın arar cerrâh anuñ-çün her zamân*

Nesr

Tezkiretü’ş-Şu‘arâ imlâsı kaydınâ mübtelâ olmuş idi. Düşvâr-pesendileruñ makbûli düşmeyüp künc-i hâne-i nesyen mensiyyende makâmın bulmuşdur.

Rûm’a geldükde bu beyti dimişdür:

Nazm

‘Ahdî diyâr-ı Rûm’a gelüp ideli nazar
Görinmez oldı gözüme mülk-i ‘Acem benüm

Nesr

Bu beyt dahı anuñdur:

Şi‘r

Da‘vî-i ‘aşk ider iseñ ikisin sev güzelüñ
Şâhideyn olmasa ey dil bulmaz da‘vî sübût

Nesr

Evâhir-i devr-i Murâdî’de Bagdâd’da intikâl eyledi.

‘AYÂNÎ

Nâmı Mehemmed’dür. Kuzât-ı kasabâtdan ‘Acem Hasan ‘ünvânı ile şöhret-şi‘âr olan kâdînin ferzendidür. Kadri Efendi’den mülâzım olup Edirne’de Kâdî Medresesi** demekle şöhret-şi‘âr olan medresede müderris olduktan soñra kâdî olmuş idi. Tahmâsb Hân zamânında Kızılbaş’a esîr olup mahabbet-i Hân’dan geçinmekle şâhuñ nişâncısı olmuş idi. ‘Âkıbet sühan-verlikle ellerinden halâs bulmuş idi.

* Dehenüñden sanemâ hiç alınmadı haber

Bunca kim bâd-ı gonçelerüñ agzın arar

Sâmî Beg de eydür ki tercemesinde mezkûrdur. Minhu.

** Hasan Efendi, “Kâdî Medresesi’nüñ bânîsi ‘Ayânî’nüñ pederi ‘Acem Hasan’dur” didüğünde galat itmişdür. Ol medreseyi binâ iden sadru’ş-şerî‘a Muhaşşî Ya‘kûb Paşadur. Edirne kâdîlarına şart itmişdür. Kâdî Medresesi dinmege bâ‘is budur. Edirne’de bir Kâdî Medresesi dahı vardur. Bu yakınlarda Zekeriyâ Efendi birâderi Ya‘kûb Efendi’nüñ dâmâdi Emîr Kâdî binâ itmişdür.

Bütün Dîvân'ı tetebbu' olup bu beyti muhtâr düşüp sebt olındı:

Nazm

Salup deryâ-yı 'aşka keştî-i cismi idüp ber-bâd
Hevâ-yı 'aşka düşdüm ben nigârâ her çi bâd-â-bâd

HARFÜL-GAYIN

GUBÂRÎ

Karaman'da Akşehir'li 'Abdu'r-rahmân Çelebi'dür. Şehzâde Sultân Bâyezîd ferzendi Orhân'ın hâcesi olmuş idi. Sultân Bâyezîd fetretinde Yeñihisâr'da habs olup ba'dehu ıtlâk olunmuş idi. Kırk pâre idrâr-ı Hüsrevânî ve bir niçe erdeb-i cerâyeye ile Medîne-i Münevvere'de ikâmet itmiş idi. Muhakkikâne güftârı ve nâzükâne eş'ârı vardır. Cür'adân-ı kaleminden rîzân olan esrâr-ı nazm-ı keyfiyet-nişânınıñ hezâr-müfred-i tekye-i belâgat-i dem-beste vü hayrânıdır. Bu eş'âr netâyic-i tab'-ı belâgat-nişânıdır, Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

Nazm

Ey gubârî ele girmezse şarâb işte gubâr
Su bulunmazsa zarûretde teyemmüm câyiz

Ve lehu

Hılt olduğına kâh-ı gam ile ezel gilüm
Şâhid bu rûy-ı zerdüm ile tende her kılum

Ve lehu

Nakş iden hakkı hilâli tâk-ı mînâ üstine
Görmedüm ebrû ben ol ebrû-yı garrâ üstine

Kıt'a

Ey gubârî bu cihân içre benüm
Kimse eş'âruma toz konduramaz
Meger ol kâtib-i müsta'cel kim
Hat-ı şî'rüm kurıyınca turamaz

Nesr

Tokuz yüz seksen ikide fevt olmuşdur.

GARÎBÎ

Vardar Yeñicesi'nden Mehemed Çelebi'dür. Âsitân-ı Monlâ-yı Rûmî'de tâyifân-ı Ka'be-i dil olan Mevlevîler devrinüñ usûline göre magme-i âh-ı şebâne ile terâne idenlerden idi. Bu ebyât anuñdur:

Nazm

Sûretâ gerçi se-perdür siperi olmayıcak
Görinür düşmen-i ahvel gözine şeşper-i tîr

Ve lehu

Gelüp gönülüm alup bir lahza ârâm itmeden gitdi
Garîbî sanki geldi almaga ol dilsitân âteş

Ve lehu

Kıldı bir lu'b ile hurşîd-i müşa'bid-i gâ'ib
Kîse-i gonçede bir beyza idi her jâle

Nesr

Tokuz yüz elli dördte İstanbul'da fevt olmışdur.

GAZÂLÎ

Burusevî Mehemed Çelebi'dür. Deli Birâder 'üvânı ile şöret-şi'âr idi. Nitekim dimişdür:

Şi'r

Mecnûn ki belâ deştini geşt itdi ser-â-ser
Gam-hâneme geldi didi hâlûñ ne birâder

Nesr

Mülâzım olup kenârda ba'zı medârisde hidmet-güzâr-ı dirâset iken nedîm-şîve ve bezle-gûy olmagla Magnisa'da mesned-nişîn-i emâret iken Sultân Bâyezîd-i Velî ferzendi Sultân Korkud'ũñ dâhil-i bezm-i 'işreti ve muhriz-i şeref-i münâdemeti olmuş idi. Şehzâde iktisâb-ı sa'âdet-i şehâdet itdükden soñra ol harâretle tarîkden ferâg idüp Burusa'da Keşîş Tagında Geyüklü Baba Zâviyesi'nde seccâde-nişîn-i meşihât olmuşıdı. Ba'dehu dil-i âgâhına ziyâret-i Beytu'llâh hevesi düşüp savb-ı Hicâz'a âheng-i 'azîmet itmiş idi. Ol cânibden yârân-ı Rûm'a takdîm itdüğü kıt'adur:

Kıt'a

Sanmanuz kim diyâr-ı gurbetde
Kişi mesrûr olup safâ sürmez
Gerçi kim dûr olur ahibbâdan
Hele a'da yüzün dahı görmez

Nesr

Hoş-tab' u küşâde-dil olmagın ekser eş'ârı dahı bezle-gûnedür. Ol vâdîde Elfiyye ve Şelfiyye tarzında Dâfi'ü'l-Gumûm ismi ile mevsûm bir risâlesi vardır. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Vasla ırgür birâderi dâ'im
Her gün olur delüye çün bayram

Nesr

Tokuz yüz kırk birde Mekke-i Mükerreme'de fevt olup kendi binâ itdügi mescidi hazîresinde defn olındı.

GINÂYÎ

İstanbulî'dür. Nâmı 'Alî'dür. Küttâb-ı dîvân-ı sultânîdendir. Ba'zı vüzerâyâ tezkireci olmuş idi. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

O nihâle el irişmez yüri ikdam itme
Yâd idüp meyve-i vaslın tama'-ı hâm itme

Ve lehu

Ey lâle-ruh güle niçe teşbîh idem seni
Sen pâdişâh-ı 'âlem o dervîş-i Gülşenî

GAMMÎ

'Alî Fenâri'nün ferzendi Muhyî'nün birâderi Şâh Mehemmed Çelebi'dür.* Dest-be-dest kat'-ı merâtib ile 'Arabistân'a müstakill kâzî-'asker olup ba'dehu Anadolu ve Rûmili kâzî-'askeri olmuşlar idi. Şân-ı fazîlet-eserleri rütbe-i şâ'irîden ber-ter olup eş'âr-ı belâgat-şi'ârları kemâlât-ı fazîlet-i 'ilmîyelerine ser-berdür. Bu eş'âr anuñdur:

Şi'r

Ben umardum ki cihân içre baña yâr olasın
Yârlık işi tamâm oldı begüm var olasın
Beni âzâde iken 'aşka giriftâr itdün
Göreyin sen de benüm gibi giriftâr olasın
Bed-du'â itmezsin ammâ ki Hudâ'dan dilerin
Bir senün gibi cefâkâra hevâdâr olasın

Nesr

Tokuz yüz yirmi tokuzda fevt olup Burusa'da ceddî civârında defn olunmuşdur.

* Hasan Efendi, "Gammî, 'Alî bin Yûsuf el-Fenârî'dür." didükde hatâ ider.

GANÎ EFENDİ

Kâdî Emir Şâh'ın ferzendi 'Abdü'l-ganî Efendi'dür. Zeber-i dest-nişân-i mesned-i iftâ olan Çivi-zâde Efendi'den mülâzemetle kâm-revâ olup dest-be-dest kat'-ı merâtib ile Anadolu sadrına kâr-fermâ olmuşlar idi. Rütbe-i şân-ı fazîlet-nişânı beyândan ganî ve şâhid-i kemâl ü 'irfânı pîrâye-i medh ü senâdan müstagnîdür. Hakkâ ki, bir kâdir-endâz-ı meydân-ı fazl u 'irfândur ki elinde hâmesi sehm-i makâmîden nişândur. Be-tahsîs, inşâ-yı dil-ârâsinuñ elfâzı selîs ü bülend ve revâne-i ma'nîsi şâ'irane vü dil-pesenddür. Bu güftâr ol zât-ı fezâ'il-şi'ârûndur ki bu mecellede sebt olındı:

Şi'r

Bir meh-likâya düşdi dil-i zâr u müstmend
Salmış gazâl-i mihre mu'anber saçın kemend

Ve lehu

Dünyâya virmez isem n'ola şarâb-ı nâbı
Kim reşk-i âsmândur her nîl-gûn sabâbı

Nesr

Tokuz yüz toksan beşde Burusa'da fevt oldı.

Târîh

*Fi-cinâni'l-huldi süknâhu*¹¹³ 995

Nesr

Burusa'da medfûndur.

HARFÜ'L-FÂ

FÂNÎ

Filib'e'dendür. 'Îsî Hâce demekle şöret-şi'ârdur. Dervîş-i fânî-meşreb idi. Tab'ı nazma çesbândur. Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

Devr-i la'lüñde senüñ mey-hâre bir ben bir habâb
Baş açuk yaluñ ayak âvâre bir ben bir habâb

Sâf-dil-i sâfi derûnumuz eylertüz âyîne-vâr
Pâk çeşm ile nazar-ı dîdâra ber ben bir habâb

Raht u bahtın suya virmiş bâda virmiş varını
Bî-dil ü bî-hân mân bî-çâre bir ben bir habâb

¹¹³ "O'nun evi ebedi olan cennettir."

Kâ'inâtı hîçe saymaz dehri almaz 'aynına
Var mıdur dirlerse Fânî zâra bir ben bir habâb

FÂNÎ-İ DİGER

Rûmili'nden Alacahisâr'dan zümre-i dervîşândandır. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Ser-geşteyüz felek gibi yokdur sükûnumuz
Mecnûn'a çıkdı silsile ile cünûnumuz

FÂYİZÎ

Pâdişâhumuz devrinde çâr-bâliş-nişîn-i sadr-ı kâzî-'askerî olan Feyzu'llâh Efendi'nüñ ferzendi 'Abdü'l-hayy Çelebi'dür. Hâce Efendi'den mülâzım olup hâlâ Gevher Hân Sultân Medresesi'nde kemâlât-ı 'ilmiyyeye müdâvimdür. Hakkâ ki, mebde'-i feyyâz-ı ezelden mazhar-ı ifâza-i 'ilm ü 'irfân olmuş bir mahdûm-ı fazîlet-mend ü hüner-güsterdür. Debîr-i rakam-senc-i âsmân-ı istiklâb-ı nazm-ı turfa-beyânı için sefîne-i zer-nişân-ı hilâli der-meyân itmişdür. Bu eş'âr-ı dil-pezîr ol zât-ı bî-nazîrûñdur:

Sıfat-ı Temmûz

Çâk çâk oldu zemîn cûy-ı gülistan kurıdı
Yir yarıldı yire geçdi sanasın âb-ı revân
Kehkeşân içre görinen degül encüm yir yir
Kuriyup cûy-ı felek rîze-i seng oldu 'ayân

Sıfat-ı Şitâ

Fezâ-yı gülşen içre gird-i berf oldu yine paydâ
Meger var ise irdi leşker-i gâret-ger-i sermâ
Başından kapdı düzd-i bâd-ı sermâ tâc-ı zerrînin
Gözine nergisüñ hâkister-i bezmi idüp ilkâ
Pür olmuşdı zemîn bârân ile berf âşkâr oldu
Meger kim genc-i pür-sîm idi seylâb eyledi ifşâ
Pür itdi berf ü yah rûy-ı zemîni kış kıyâmetdür
N'ola eşcâr-ı bâg olsa kefen-ber-dûş çün mevtâ
Gülistân bir yemm-i pür-kef olupdur berf ile şimdi
Yürit ey sâkî-i gül-çihre turma zevrak-ı sahbâ
Fürûzân ahker ile minkal-i zerrîn idi hurşîd
Anuñ hâkisterin ber-bâd kıldı sarsar-ı sermâ
'Arûs-ı gülşenüñ başına gerdûn akçalar saçdı
N'ola çekinse etfâl-i şükûfe oldu çok yağmâ

Ve lehu

Meger ki pençe-i hurşiddür kefi desti
Misâl-i berf virür bir dem içre sîme fenâ
Zer oldı mâh üzerinde sevâdî ‘anberdür
Meger ki micmere-gerdân-ı bezmi oldı semâ

Ve lehu

Cümle ‘âlem bir yire gelse halâs itmez başın
Yok yire cem‘ itmesün ‘asker-i ‘adûyı bed-gümân

Ve lehu

Mühre-i mihr ile yanmış olmasa evsâfuñı
Kâğıd-ı mâha yazardı hâme-i mu‘ciz-beyân
Hınk-i tab‘-ı hasm-ı dûn irmez semend-i tab‘uma
Aña biñ sa‘y itse yetmez reşk ile çatlar hemân

Ve lehu

Yine kankı cüvânuñ câm-ı ‘aşkı eyledi rüsâ
Ne gördüñ böyle olduñ ey dil-i âşüfte vü şeydâ

Ve lehu

Cem gidüp sanmañ bu devr içre kodı câm-ı şarâb
Gark olup bahr-i fenâyâ kaldı andan bir habâb

Ve lehu

Medâr-ı câh u devlet ‘ilm iken her câhil-i ebter
Recâ-yı mansıb-ı ‘âlî iderler nesne bilmezler

Ve lehu

Fâyizî deryâ-dil ol bahr-i gam-ı hicrâna tal
Gevher-i ümmîd-i vasl-ı yâri göñlüñden çıkar

Ve lehu

Bahs-i güftâr idemez yanında la‘l-i dilberüñ
Agzı agız degüldür gonçe-i ra‘nâlaruñ

Ve lehu

Dil-i güm-geştesini bulmaduñ mı ben dil-figâruñ
Alursın turma hâkin bagbânâ kûy-ı dildâruñ

Ve lehu

Kiminüñ başında tîşe kimisinüñ âşiyân
Ehl-i ‘aşkuñ başlarından bir belâ eksük degül

Ve lehu

Dil reh-i gamda gidüp kalmış idi bir cânım
O da anuñ yolına gitdi benüm sultânım

Ve lehu

Tîşe-i ser-tîz-i mihnet başa gelmezdi râst
Olmasa Ferhâd-ı şeydâ ‘aşkda sâbit-kadem

Ve lehu

Dili kodum ser-i kûyuñda ey büt-i dil-cû
Bu râzı kimseye açma burada kalsun bu

Ve lehu

Varup ‘arz itme bagruñ başını hoş gelmez ol yâre
Nihân ol gûşe-i mihnetde baş gösterme bî-çâre

Nesr

Biñ otuz birde fevt olup Nev’î-zâde ‘Atâyî Çelebi dimişdür:

Târîh

Göçdi biñ otuz bir Receb’i ‘Abdü’l-hayy

Nesr

Ceddi ma‘lûl Emîr Mektebi hazîresinde medfûndur.

FİDÂYÎ

İstanbulî* İsmâ’il Çelebi’dür. Kâtib-i matbah-ı sultânî olmuşdı. Hakkâ ki, ‘arsa-i belâgatün merd-i fidâyî-i sipâhîsidür. Bu eş‘âr anuñdur:

Şi‘r

Nâz ile bezm-i meyde o hoş-hân-ı ‘aşk-ger
‘Uşşâka nagme itdi dahı eyleyüp siper

Ve lehu

Katı açık boyamış destin öpüp cânânuñ
El içinde kızılı çıkdı yine hinnânuñ

Ve lehu

Öldürür yürür idi ‘âşıkın ol reşk-i melek
Hençer-i tîzine urmasa eger kim köstek
‘Âşık öldürmege atılmış ok eyler yâri
Yeñi çıkdı kubûrî yeñ ile tâze yelek

Ve lehu

Oldı mûsikâr mânendi neyistân pür-sadâ
Sâzlar depretdi çün bâd-ı sabâ nevrûzda

* Bir mesnevisinde kendüyi Manastır nâm kasabaya nisbet ider.

Ve lehu

Kitâb-ı Danyâl-âsâ dökilmiş bergi ezhârûñ
Virür âb-ı revân şimdi nişân-ı cûy-ı Ceyhûn'ı

Nesr

Bu iki beyt mesnevisindendir:

Sıfat-ı Ester

Menâzil kat'ına itdükçe refât
İki gûşu taharrükde makas-vâr
Misâl-i berg-i ney oynar kulagı
Eser yel gibi deprense ayagı

Nesr

Biñ on birde Peşte seferinde şehîd oldu.

FERÂĞÎ

Edirnevî yeñiçeri Mehemmed Çelebi'dür. Burusa'da tavattun itmiş idi. Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

Di murgân-ı bahâristan sebak-dâş olalum gelsün
Gülistan okuruz biz dersümüz 'aşk-ı cüvânîdür
Çenârûñ hasret-i kaddüñle çıkdı cân-ı mehcûrı
Degüldür fâhte uçup giden rûh-ı revânıdır

Ve lehu

Belün kucmuşlar öpmişler ruh-ı zîbâñı varmışlar
Nihâl-i gülşeni ekmişler andan gül koparmışlar

Ve lehu

Yüzüme bakmaz ne bilsün yâr giryân olduğum
Hâtırum sormaz neden añlar perîşân olduğum

Ve lehu

Çîn-seher bir nagme-i dilkeş işitdüm âbdan
Diñledürmiş 'ilm-i edvârı meger dülâbdan

Nesr

Burusa'da medfûndur.

FERÂĞÎ-İ DİĞER

Sultân Murâd hâcesi Sa'dü'd-dîn Efendi'nüñ hîşâvendi 'Osmân Paşa'dur, ki Şâm'da mesned-nişîn-i mîr-i mîrânî olmuşdı. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Gülşenî dervîşidür gül gonçelerdür Mevlevî
Bülbül-i hoş-hân okur geh Ma‘nevî geh Mesnevî

Nesr

Biñ on dörtde Kızılbaş seferinde şehîd oldu.

FİRÂKÎ

Kütahya’lı ‘Abdu’r-rahmân Çelebi’dür. tarîka-i Zeynîyye’den bir şeyhüñ ferzendidür.
Kendi dahı minber-nişîn-i va‘z u nasîhat idi. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Okındı mûm ile pervâneler hep
Meger şem‘üñ yine cem‘iyyeti var

Nesr

Tokuz yüz seksen sekizde fevt oldu.

FÜRÛGÎ

Burusevî Ahmed Çelebi’dür. Aga-zade’nüñ i‘âdesinden mülâzım olup kâdî olmuş idi.
Nazm-ı tâb-dârınuñ fürûgı *Ke’s-şemsi fi-vasati’n-nehari*¹¹⁴ zâhir ü âşikârdur. Pâdişâhumuz
‘asrında olan şu‘arâdandır. Bu ebyât anuñdur:

Şi‘r

Tab‘um çerâgı Kâsım-ı Envâr’dan yakar
Bûy-ı fenâ dimâguma ‘Attâr’dan gelür*

Ve lehu

Aglayayın fikr-i hattüñ ile kara ahşama dek
Gideyin sevdâ-yı zülfüñle sevâd-ı şâma dek

Ve lehu

Sînemüñ zahmına dermân didiler peykânuñ
Tokınur mı baña ey kaşı kemân dermânuñ

Ve lehu

Âşinâ çıksa ‘aceb mi tîrine cânânumuñ
Gözine tokınmış idi zahm-ı hûn-feşânumuñ

Ve lehu

Nesîm-âsâ yeler âvâre göñlüm bî-karâr oldu
Eser yok bûy-ı zülf-i yârden çok rûzgâr oldu

¹¹⁴ "O, öğle vakti güneşi gibidir."

* Fürugi, "'Attâr'dan gelür" beyti benümdür, dir. Hasan Efendi, Semâ‘î lisânında olmağın aña yazmışdur.

Ve lehu

Dilber lebümi öpdi diyü eylemiş güle
Agzum dilüm tokınmış olaydı hele

Nesr

Biñ yirmi ikide fevt oldı.

FERÎDÎ

‘Abdü’l-ganî-zâde Efendi’den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Göñül ‘aşkuñda gayrı istemez şirket kabûl itmez
Mahabbet bir güherdür hâsılı kıymet kabûl itmez

FÜSÛNÎ

Saruhanî’dür. Tarîk-ı ‘ilme sülûk itmişdi. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Meyhâneye bir niçe gün oldı güzerüm yok
Almış beni şevk-i mey-i la‘lûñ haberüm yok

FAZLÎ

İstanbulî ‘Alî* Çelebi’dür. Kara Fazlî ‘ünvânı ile pür-iştihârdur. Zâtî merhûmuñ tab‘-ı safâ-âyîni âyîne-dârı olmagla ol üstâd-ı fenn-i sühandan tûtî-vâr ta‘allüm-i semt-i güftâr itmiş idi. Sultân Süleymân Hân şehzâdeleri Sultân Mustafâ’nuñ ve Sultân Mehemed’uñ ve Selîm Hân’uñ mesned-nişîn-i imâret iken kâtib-i dîvânı olmuş idi.

Bahr-i recezde Hümâ vü Hümâyûn’ı ve Tuhfe bahrinde bir mesnevisi ve Gül ü Bülbül adlu bir kitâbı ve Gülistân tarzında Nahlistân adlu inşâsı vardır.

Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olınuş sebt olındı:

Şi‘r

Didüm ki yok mı cânâ cevri u cefâña gâyet
Didi ki cevrum ile cân viresin nihâyet

Ve lehu

Revzenüñden giren ey mâh degüldür zerrât
Nerdübân urdı diler hâneñe ine hurşîd

* Fazlî’nüñ eş‘ârında nâmı ‘Alî olmasına müte‘allik mazmûnları vardır. ‘Âşık’a tâbi’ olup Hasan Efendi, Mehemed dir idi.

Ve lehu

Ruhsârı yeter yârũñ ‘uşşâka gül-i ahmer
Berg-i güli yâd itme bülbül varak-ı dîger

Ve lehu

Taga düşsem yâd-ı ruhsârũñla eşkümden benüm
Tag râg u râg bâg u bâg pür-ezhâr olur

Ve lehu

Kanlar dökilür hançer-i bürrânuñ ucından
Başlar kesilür zülf-i perişânuñ ucından**
Kıl merhem-i vasluñla meded çâre tabîbüm
Çâk oldı yürek nâvek-i hicrânuñ ucından

Ve lehu

Çeşm-i Cem’dür câmda kalmış cihândan göz yumup
‘Ayn-ı ‘ibretle nazar eyle habâbuñ ‘aynına

Nesr

Tokuz yüz yetmiş birde* Kütahya’da fevt olup Galibolı’lı ‘Âlî dimişdür:

Târîh

Fazlî öldi

FUZÛLÎ

Bagdâd nevâhîsinden Kerbelâ’da vücûda gelmişdür. Nitekim dimişdür:

Kıt’a

Çün hâk-i Kerbelâst Fuzûlî makâm-ı men
Nazmem be-her kucâ ki reved hürmeteş revâst
Zer nîst sim nîst güher nîst la’l nîst
Hâkest şi’r-i bende velî Kerbelâst¹¹⁵

Nesr

Nazm-ı fesâhat-karîni tavr-ı Nevâyî’de bir tarz-ı nev-âyîn üzere vâki‘ olmuşdur. Nesîc-i nazm-ı müsta‘iddânesi târ-ı peşm-endâhte-i elfâz-ı şarkiyâne iken deffe-i kalem-i turfakârı bir vech ile perdâht-ı letâfet virmişdür ki hüsn-i insicâmına hezâr üstâd-ı kâr-hâne-i belâgat engüşt-der-dehân-ı hayret itmişdi.

** “ucından” matla’ında Bâkî tevârüd itmişdür. Mısra’laruñ takdîm ve te’hîri ile.

* Hasan Efendi, ‘Âşık’a tâbî’ olup “Fazlî yetmişde fevt oldu.” dir.

¹¹⁵ “Oturduğum yer Kerbelâ toprağı olduğundan, nereye varırsa, şiirime saygı göstermek gerektir. Ben bir kulum; şiirlerim altın değildir, gümüş değildir, inci değildir, la’l değildir, topraktır; ama Kerbelâ toprağıdır.”

Sahîb-i Hamse'dür. Cümleden Leylî vü Mecnûn'ı şöhret-şi'ârdur. Hüseyin Vâ'iz-i Kâşifi'nün Ravzatü's-Sü'edâ'sın terceme itmişdür. Hakkâ ki, bir tavr-ı zîbâ ile dahı nümû-dâr kılmışdur. Türkî ve Fârisî iki Dîvân'ı vardır.

Bu eş'âr-ı belâgat-şi'âr Dîvân'ından intihâb olınup sebt olındı:

Nazm

Beni zikr itmez il efsâne-i Mecnûn'a mâyildür
Ne beñzer ol baña derdi anuñ ta'bîre kâbildür

Ve lehu

Dehr-i dûn her lahza bir nev-res güli ber-bâd ider
Bülbül-i bî-çâre hasretler çeküp feryâd ider

Ve lehu

Ehl-i temkînem beni beñzetme ey gül bülbüle
Cevre yok sabrı anuñ her lahza biñ feryâdı var

Ve lehu

Mukavves kaşlaruñ kim vesme birle reng tutmuşlar
Kılıçlardur ki kanlar dökmegile jeng tutmuşlar

Ve lehu

Degül bîhûde ger yagsa felekden başuma taşlar
Binâsın tîşe-i âhumla vîrân itdügümdendür

Ve lehu

Serv-i âzâde kadüñle baña yeksân görünür
Yine ser-geşte olan baksa hırâmân görünür

Ve lehu

Çekme dâmen nâz idüp üftâdelerden vehm kıl
Göklere açılmasun eller ki dâmânuñdadur

Ve lehu

Katı gönline bagrı taşlaruñ düşmiş gam-ı 'aşkuñ
Bir oddur 'aşk-ı dil-sûzuñ ki taşlar içre pinhândur

Ve lehu

Olur ruhsâruña gün la'lüñe gül-berg-i ter 'âşık
Saña eksük degül gökden iner yirden biter 'âşık

Ve lehu

Mesken ey bülbül saña geh şâh-ı güldür geh kafes
Niçe 'âşıkısın ki âhuñdan tutışmaz hâr u has

Ve lehu

Çekmezem gam dökse kanum tîg-ı bürrânuñ senüñ
Vehmüm andandur ki pür-hûn ola dâmânuñ senüñ

Ve lehu

Lebũñ reŝki mizâcın telh kıldı bâde-i nâbuñ
Kaŝuñ meyli yüzini Kible'den döndürdi mihrâbuñ

Ve lehu

Cânlar virüp senũñ gibi cânâna yetmiŝem
Rahm eyle kim yetişince saña yetmiŝem

Ve lehu

Kerem kıl kesme sâkî iltifâtuñ bî-nevâlardan
Elũñden geldiği hayrı dirîg itme gedâlardan

Ve lehu

Sabâ kûyında dildâruñ nedür üftâdeler hâli
Bizüm yirden gelürsen bir haber vir âŝnâlardan

Ve lehu

Dost bî-pervâ felek bî-rahm devrân bî-sükûn
Derd çok hem-derd yok düşmen kavî tâli' zebûn

Ve lehu

Bırakdı hâke hüsnũñ âftâb-ı 'âlem-ârâyı
Götürdi yir yüzinden mu'ciz-i la'lũñ Mesîhâ'yı

Ve lehu

Merhem koyup oñarma sînemde kanlu dâğı
Söndürme öz elũñle yandurduduđuñ çerâğı

Ve lehu

Fârig itdi mihrũñ özge meh-likâlardan beni
Hırz imiş 'aŝkuñ senũñ saklar belâlardan beni

Ve lehu

Beni cânandan usandurdu cefâdan yâr usanmaz mı
Felekler yandı âhumdan murâdum şem'i yanmaz mı

Ve lehu

Her gören 'ayb itdi âb-ı dîde-i giryânumı
Eyledüm tahkîk görmiş kimse yok cânânumı

Kankı bütdür bilmezem îmânumı gâret kılan
Sende îmân yok ki sen alduñ diyem îmânumı

Ve lehu

Sanma kim bülbül açar uçmaga bâl ü perini
Gül yakup anı savurmuş göge hâkisterini

Ve lehu

N'olduñ getürmedũñ ele sad pâre göñlümi
Vehm eyledün ki el kese bu şişe pâresi

Nesr

Tokuz yüz altmış üçde fevt olmuştur.

Târîh

Göçdi Fuzûlî 963

FIGÂNÎ

Trabzon'lı Ramazân Çelebi'dür. Mukata'at kitâbeti ile kesb-i vech-i ma'îşet eyler idi.

Kasîdede tumturâk-ı elfâz semtin evvel bu göstermişdür. Makâlî ve ba'zı müte'ahhîrîn pey-revlik itmişlerdür. Ba'zı a'dâsı vezîr-i a'zam İbrâhîm Paşa'yı hicv itdi diyü miyân-ı 'âlemiyânda bu beyti ifşâ itmişler idi:

Nazm

*Dü İbrâhîm âmed be-deyr-i cihân
Yekî büt şiken şüid yekî büt-nişân¹¹⁶*

Nesr

Bu haber-i sâhte gûş-zede-i vezîr-i Âsaf- iktidâr olıcak derd-mendi bî-günâh ber-dâr itmiş idi. Nitekim dimişdür:

Şi'r

Zülfi kemendin aldı ele cellâd gamzesi
Beñzer Figânî zulm ile ber-dâr ider seni

Nesr

Mervîdür ki, ber-dâr olduğu günün vâki'asında görür ki, iskelede bir menâreye çıkup ezân okurmuş. Meger ol menâre çûb-ı dârı iş'âr ve ol ezan kelime-i tevhîd-gûyân-ı teslîm-i revân itmesini îzân idi.

Bu eş'âr anuñdur:

Şi'r

Urupdur başuma cellâd-ı gamzeñ niçe kızmış mîh
Gözümnden uçları çıkdı degül müjgân-ı hûn-âlûd

Ve lehu

Hiddet odına tîgı nigâruñ zebânedür
Cevherleri yüzinde şererden zebânedür

Yanuñda murg-ı dil n'ola ârâm itse
Tîg-ı cevherüñ aña çün âb u dânedür

Bir bahrdür kefuñdeki şemşîr-i âbdâr
Yir yir içinde cevheri dürr-i yegânedür

¹¹⁶ "Dünyaya iki İbrahim geldi. Biri put kırıcı, biri put dikici."

Tîguñ sipihr-i cevheri yir yir kevâkibi
Hûn-ı dilüm yüzinde şafaktan nişânedür

Tîg-ı nigâra n'ola disem nahl-i ergavân
Cevherleri şükûfe gibi dâne dânedür

Şi'r-i Figânî ol şeh-i mülk-i melâmetüñ
Evsâf-ı tîgı ile bir âb-ı revânedür

Ve lehu

Kanımı dökmege halkuñ geh müjen âl eyler
Baña geldükçe tokınmaz geçer ihmâl eyler

Demrenin mi yitürüpdür ten-i hâkîde 'aceb
Tîrûñ ey kaşı kemân sînemi gırbâl eyler

Merdüm-i dîde kenâr itmede ol serv-kaddi
Yetmiş iki dereden su getirüp âl eyler

Ve lehu

Bu dûd-ı âhumı zeyn eyledüm şerâre ile
'Arûs-ı çarha takınmaga zer-nişân sünbül

Ve lehu

Peykânûñ ile ey kaşı yâ dilleşürdi dil
Bâr-ı belâ-yı 'aşkdur anuñ bilegin büken

Öldüm gam-ı 'izârûñ ile yâd idüp beni
Kabrümde geldi akça üleşdürdi yâsemen

Ve lehu

Kaşun yanındaki hâlûñ degüldür ey meh-rû
Sitâredür ki olupdur hilâle hem-pehlû

Şemîm-i kâkülûñ almış nesîm gülşende
Dimiş ki sünbüle sende emânet olsun bu

Diyâr-ı tenden eger kim geçerse peykânûñ
Di câna ugrasun elbette ey kemân-ebrû*

Ve lehu

Bezm-i cihânda şu'le-i âhumla âsmân
Rakkâsa döndi kim döne yaluñ yarag ile

Nesr

Bu beyt Sûriyye'sinüñ beytü'l-kasîdidür:

Nazm

Bu mesel meşhûrdur ellerde mansıb dest-mâl
Birisin eyle 'inâyet gözlerüm yaşın silem

* Bu vâviyye gazel, ba'zı mecmû'alarda, Hüseyinî mahlası ile olmağa bâ'is, Figânî'nüñ evâ'il-i hâlinde Hüseyinîlerden olmağle Hüseyinî tahallüs itdügüdür. Latîfi, Hüseyinî, Figânî'nüñ ğayrı olmak ihtimâlin virüp bu gazeli Hüseyinî'ye yazduktan soñra, dönüp Figânî'de de yazmışdur.

Nesr

Tokuz yüz otuz sekizde fevt olmuştur.

FAKÎRÎ

Rûmili'nden Kalkandelen lakabı ile pür-iştihâr olan Tetova nâm kasabadandır. Târik-i dünyâ olan erbâb-ı istignâdandır. Meşrebinde fakr u fenâ âsârı olmağla bu mahlas muhtârı düşmüşdür. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Yok zeri diyü baña ta'n itmek ey sîmîn-beden
Utanırsun göricek ben 'âşık-ı şeydâ yüzün

Nesr

Şehr-engîz üslûbında tavâyif-i muhtelifenüñ ahvâl ü ta'rîfâtın nazm itmişdür. Sultân Selîm-i kadîm devrinde fevt olmuştur.

FİKRÎ

Amasya müftîsi iken fevt olan Şemsü'd-dîn Mâşî Efendi'nün ferzendi İstanbulî Derviş Çelebi'dür. Edirne kâdîsı olan Pîrî Paşa-zâde'den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Mesnevîde bir kaç kitâbı vardır. Bu iki beyt anuñdur:

Şi'r

'Ayn hâ kirpük elif üstine med ebrûdur
Âh ezelden ser-i sevdâ-zedeme yazudur

Ve lehu

Kef-i pay-ı seg-i yâre şu deñlü yüzümi sürdüm
Kabarmış göz göz olmuş ol kefi pâ soñradan gördüm

DERVİŞ FİKRÎ

Burusevî'dür. Takye-düzî ider idi. Nazm-ı eş'ârla dahı ser ü kârı var idi. Bu (ebyât) anuñdur:

Nazm

Yâredür sanmañ görinen 'ârız-ı dildârda
Bir elifdür kim çekilmiş gûyiyâ ruhsârda

Yâ kamer şakk eyledi engüşt-i Fahr-ı Kâ'inât
Dikdiler bitdi ya hod bir servdür gülzârda

Ve lehu

Gümiş bileklerin 'üryân idüp ol gözlerüm nûrı
Ele altun ayag alup uyardı şem'-i kâfûrı

Mutâyebe

Fikrî, Bekir Şâh nâm hat-ber-âver cüvânla pehlû olurken fikre varup, cüvân; “Ne fikr idersin?” didükde:

Mısra‘

Bekir Şâh ile pehlû oldı Fikrî

Nesr

mısra‘ın okuyup, cüvân; “Yohsa târîh midür?” didükde, “Beş yıl evvel olsa târîh olurdu.” diyü latîfe itmişler. Fi'l-vâki‘ beş artukdur tokuz yüz toksan ikide fevt olmışdur. Cinânî-i Burusevî târîh-i vefâtın bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

*Fikrî be-reft*¹¹⁷

Nesr

Vardar’da medfûndur.

FEVRÎ

Nâmı Ahmed’dür. Erbâb-ı kalemden ba‘zı eşrâfuñ kulu olup kâbiliyyet-i şânı olmagla rakabe-i vücûdını kayd-ı nâ-dânîden istihlâs içün kesb-i ‘ilm ü ‘irfân itmişdi. Kâzî-‘asker Bûtsân Efendi’den mülâzemetle kâm-revâ olup bi-hasebi’t-tarîk kat‘-ı merâtib ile Şâm-ı şeref-encâmında mesned-nişîn-i iftâ olmuş idi.

Tab‘-ı sihr-kârını nazm-ı eş‘ârda dahı der-kâr itmişidi. Rûm’da tahmîs ü tesdîse evvel sûret viren Bihzâd-kalem-i turfa-rakamlarıdur. Bu bir kaç güftâr, mühtahab-ı eş‘âridur ki sebt olındı:

Şi‘r

La‘l-i nev-hattı Süleymân hâtemidür gûyiyâ
Resm-i ebrûsıyla ammâ kim bu iki kaşludur

Ve lehu

Ruhuñ mihrine meh didümse naklüm Ahterî’ dendür
Dür ıtlâkı o dendâna Sıhah-ı Cevhrî’ dendür

Ve lehu

Dünyeden mürdeleri sañman mürûr eylediler
Yatdılar arkaları üzre huzûr eylediler

Ve lehu

Derd-i lebûñle bir yire irişdi hâlümüz
Kim varmaga ‘adem iline yok mecâlümüz

¹¹⁷ Fikrî gitti.

Ve lehu

Emvâc-ı kulzüm-i ‘aşk bu nüh kıbâba sıgmaz
Ehl-i dile ne mahfî derya hababı sıgmaz

Ve lehu

Çarh-ı hüsnüñ var ise mirrîhidür ol ser-terâş
Bir elinde tîg-ı bürrân bir elinde dahı baş

Ve lehu

Olmasa dem-i girye dem-i handeye hem-dem
Güldükçe neşât ile tolar mıydı gözüñ yaş

Ve lehu

La‘l-i nev-hattı-y-ile çeşm ü kaşuñ resmin gören
Sanur İbn-i Mukle’den yâkûtdur almış misâl

Ve lehu

Dü tâ olmuş beden bir âh idüp cân virdi togrıldı
Gamuñla ey kemân-eburû okum atdum yayum basdum

Ve lehu

Ferah bîgânedür göñlüme ey gussa sen evdensin
Ferah şâdî gelür gider benümle kalacak sensin

Ve lehu

Şöyledür za‘fum ki bir dîvâra söykinsem eger
Peykerüm teşhîs olunmaz sûret-i dîvârdan

Ve lehu

Çîn-i cebheñle görenler dir cemalüñ bahrini
Mevc urur âheste bir deryâyâ beñzer nûrdan

Ve lehu

Ben ne esîr-i kiştem ü ne tâlib-i direv
Yanumda belki habbe degül kâ’inât-ı cev

Ve lehu

İsterin Hak ‘âşıkâ hasta-dil cânânın vire
Umarın derdin viren Allâh dermânın vire

Ve lehu

Biraz eglenmege bâ‘îs olur diyü safâ eyler
Derd-i Leylî’de Mecnûn’uñ diken batsa ayagına

Ve lehu

Geldüklerine ‘âleme nâdim gibi bu halk
Şöyle gider ki binmiş ölüsi dirisine

Ve lehu

Neyzen bakışlarını bakar oldu baña yar
Çalındı var ise ney-i nâlem kulagina

Ve lehu

Hâli sâhir bükesi(?) çömlegi çâh-ı zekanı
Ruhı nârında dil almaga neler kaynatdı

Nesr

Tokuz yüz yetmiş sekizde fevt olmışdur.

Târîh

*Fevrî be-reft*¹¹⁸

Nesr

Şâm'da Kubûr-ı sâlihîn didükleri mevzi'de, İshak Çelebi yanında medfûndur.

FEHMÎ ÇELEBİ

Hinnâlî-zâde Hasan Efendi'nün birâder-i kihteri Mehemed Çelebi'dür. Müftî Çivi-zâde Efendi hizmetlerinden ihrâz-ı şeref-i mülâzemet idüp dest-be-dest kat'-ı merâtib-i mu'tâde ile Medrese-i Şehzâde'de seccâde-nişîn-i ders ü ifâde olmuşlar idi.

Hakkâ ki, ol mahdûm-ı fezâ'il-güsterüñ gerden-i dil ü cânı kılâdetü'l-'ıkd-ı fazl u 'irfânla pür-zîver idi. Gâhî kuvvet-i bâzûya ve zih-i kemân-ı mücâhedeyi gûş-ı ârzûya götürüp meydân-ı belâgatde nâvek-i hâme ile âzmâyış-i tabî'at iderdi.

Bu eş'âr anlaruñdur:

Şi'r

Uyurken nâz ile bîdâr olup nâlemden ol dilber
Uyandurdum safâ bezminde bir şem'-i sabâ-güster

Ve lehu

Gelmezse gönlüne n'ola 'uşşâk-ı hâksâr
Tek zerre deñlü hâtırına gelmesün gubâr

Ve lehu

'Ahd itse turup sormaga ahvâlümü sormaz
Hercâyîdür ol serv-i revân 'ahdine turmaz

Ve lehu

Gice dildâr bedîdar olmadı bir şem' yanınca
Kef-i pâyine yüz sürdüm murâd üzre uyanınca

¹¹⁸ Fevrî gitti.

Nesr

Bîñ dört târihinde rûh-ı revânı taht-revân-ı tâbût ile ‘azm-i diyâr-ı bekâ idüp ‘Azmî-zâde Hâleti Efendi târih-i vefâtında bu gûne gevher-bâr olmuşlar idi:

Târîh

Gitdi ‘adem diyârına Fehmî gibi vücûd

Nesr

İstanbul’da Nişâncı Mehemed Paşa Câmî’i hazîresinde medfûndur.

FEHMÎ-İ DİGER

Burusevî ‘Alî Çelebi’dür. Devr-i Murâdî’de Rûmili kâzî-‘askeri olan Monlâ Ahmed Efendi’den nâ’il-i şeref-i mülâzemet olup hâlâ Filibe’de gûşe-nişîn-i lenger-i ‘uzletdür. Bu iki beyt anuñdur:

Şi‘r

Kasd idermiş öpe la‘l-i leb-i cânânı kadeh
Sâkiyâ çok tolaşur dahı bu meydânı kadeh

Sâkî-i bezm-i ezel sundı meger Mecnûn’a
Bâde-i ‘aşk ile pür bir deve tabanı kadeh

Nesr

Biñ yirmi altıda fevt olmuşdur.

FEHMÎ-İ DİGER

Boluvî Ganî Efendi merhûmdan mülâzım olmuşdur. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Sâz-ı ‘aşkuñ perdesin hergiz yirinden ırmazuz
Yoklaruz hergiz usûli arada tel kırmazuz

FEYZÎ

Nâmı Feyzu’llâh’dur. Kazâ-yı Şâm-ı şeref-encâmıdan mütekâ‘id iken hurşîd-i vücûdı câm-gâh-ı ‘ademde mütevârî olan Ahmed Efendi’nüñ ferzend-i fazîlet-medârıdır.* Çâr-bâliş-nişîn-i mesned-i iftâ Esu’s-su‘ûd Efendi’den mülâzım olup dest-be-dest kat‘-ı merâtib ile pâdişâhumuz Sultân Ahmed Hân hazretlerinin ‘asr-ı sa‘âdet-ihtivâlarında Rûmili sadrında

* Mezkûr Feyzu’llah Efendi’nüñ vâlidı Ahmed Efendi, Ahmed bi’l-Kâf lakabı ile mülakkab olmağla kendiler Kâf-zâde Güneşi ile şöret-şi‘âr olup Ma‘lûl-zâde’ye dâmâd olmuşdur ki, mahdûm-ı bi-haseb-i kerîmü’t-arafeyn muktedâsı tâze-gûyân-ı Rûm olan Kâf-zâde Fâyizi merhûm bunlaruñ dürr-i mükerrer-i güher-i sadev-i vücûd-ı pür-cûdudur.

kâr-fermâ olmuşlar idi. Halbe-i fazîletüñ merd-i meydânı olduğu gibi ‘arsa-i nazm-ı ‘Arabî’nüñ dahı fâris-i devrânı idi. Bu iki beyt anuñdur:

Şi‘r

Bülbül egerçi âteş-i ‘aşkıyla oldu küll
Yüz sürmege konmaz yine yanına şâh-ı gül

Ve lehu

Sahn-ı çemende gonçe-i gül üzre yâsemen
Gûyâ ki tıfluñ agzın açarlar nebât ile

Nesr

Biñ yirmide fevt olup İstanbul’da Ma‘lûl-zâde Mektebi hazîresinde defn olındı.

FEYZÎ-İ DİGER

Tursun-zâde ‘Abdu’llâh Çelebi’dür. Müftî Ma‘lûl-zâde Efendi’den ihrâz-ı şeref-i mülâzemet idüp dest-be-dest kat‘-ı merâtib-i mu‘tâde ile pâdişâhumuz ‘asrında ba‘zı bilâd-ı mu‘azzamaya kâdî olup hâlâ Üsküdar’da mesned-nişîn-i hükûmet olmuşlardur.

Ol şân-ı fazîlet-nişânüñ şi‘ri ‘ilâve-i fezâyil-i bî-kerânî vâki‘ olmuşdur. Bu ebyât netâyic-i tab‘-ı pür-iktidârıdur ki sebt olındı:

Şi‘r

Geçince reh-güzerinden o şâh-ı hûbânım
Derîçe-i lebüme geldi seyr için cânım

Ve lehu

Niçe bir elde mey-i sürh ile sâgar tutalum
Ak gül gibi ‘arak nûş idelüm ter tutalum

Ve lehu

Bagrumı deldi tîr-i hûn-efşân
Zâlimüñ öte ucıdur peykân

Nesr

Biñ on tokuzda, Üsküdar kâdîsı iken fevt olup İstanbul’da ‘Ubeyd ‘Alî Çelebi Mescidi hazîresinde defn olındı.

HARFÜ’-KÂF

KÂDİRİ

Edirnevî kâdî ‘Îsî Efendi’nüñ ferzendidür. Bu ebyât anuñdur:

Nazm

Hengâme-gîr olursa surahî ‘aceb degül
Kim niçe pehlevânı yıkar bir ayag ile

Pervâneler nemed geyüp envâr-ı hüsnüñi
Dervîşler gibi tolanurlar çerâg ile
Dil tıflı gözlerümle düşüp eşküme
Öğrendi suda yüzmegi iki kabag ile*

Nesr

Devr-i Bâyezîd Hânî’de Edirne’de müderris iken fevt olmuştur.

KÂNÎ’Î

Evâhir-i devr-i Süleymânî’de olan şu ‘arâdandır. Bu beyt anuñdur:

Şi’r

Bir ağaç köpri dürür cûy-ı fenâda tâbût
Yolumuz ugragıdur cümlemüz andan geçer

KABÛLÎ

Gedüsî* İbrâhîm Çelebi’dür. İstanbul’da dest-nişîn-i mesned-i şerî‘at olan Nâzır-zâde Efendi’den mülâzemetle kâm-revâ olup şehr-i zevk u safâya çıkar yoldur diyü sâlik-i tarîk-ı kazâ olmuştı. Ekser eş‘ârı tavr-ı gayr-ı ma‘hûd üzere vâki‘ olmuştur. Lâkin ba‘zısı dahi derece-i kabûle vusûl bulmuş idi. Bu ebyât Dîvân’ında intihâb olunup sebt olındı:

Şi’r

Terk-i agyâr itmege ‘ahd itdi ol peymânı süst
Ben didüm ‘ahdüñ bütün mi didi kim Türk’em dürüst

Ve lehu

Sâkî-i bezm-i safâ ‘aşk ehline sâgar sunar
Pâyumuz virmez bize gelse kadeh ayak tolar

Ve lehu

Gerçi kim kâşâneme çok kâmeti bâlâ gelür
Ol kadi ra‘nâ bañâ ammâ katı a‘lâ gelür**

Ve lehu

Ölümlükdür diyü efvâh-ı ‘âlemden işitmişler
Güzeller defter-i ‘uşşâka bizi mürde yazmışlar

Senüñ yoluñda ölmekden kaçır diyü münâfiklar
Kabûlî ol şeh-i hüsne bizi öldürde yazmışlar

* Sehî Beg ve Latîfî’ye iktidâ olunup bu gazel, Edirnevî Kâdirî’ye yazıldı. Hasan Efendi, ‘Âşık’a tâbi’ olup ceddi İsparta Çelebisi Kâdirî’ye yazar. Lâkin, Sehî Edirnevî olup Edirnevî Kâdirî’nüñ ahvâline vukûfı olmak ihtimâli ğâlib olduğundan ğayrı, Hasan Efendi kelâmında şâ‘ibe-i ğaraz vardır.

* Kabûlî, Dîvân’ı dîbâcesinde, Gedüsî olduğın tasrîh ider. Mu‘ce-mü’l-Büldân sâhibi, “Kütahya’dan” dir. Nâmı Ahmed’dür didüğünde galat ider.

** “a‘lâ gelür” beyti Kabûlî-i Gedüsî Dîvân’ında mastûrdur. ‘Âşık, Sirozî Kabûlî’ye yazar.

Ve lehu

Yokdur günâh o gamzesi hûnîde bendedür
Şâhum suç öldürende degül ölenededür

Ve lehu

Yatur pîr-i mugân evkâr olup dest-i kabak tutmaz
Şu deñlü bâde-nûş olmuş ki el dıtrer ayak tutmaz

Ve lehu

Birisin dahı sev çün birisi terk-i cefâ itmez
Dilâ dilber saña bir kaç gerek biri vefâ itmez

Ve lehu

Egerçi haylî müşkildür kişi dünyâda kâm almak
Bütün dünyâ deger ammâ ‘adûdan intikâm almak

Ve lehu

Rüsvâ-yı cihân itdi ‘aşkuñ beni her fenden
Fâş oldu ele râzum ne saklayayın senden

Ve lehu

Kâkülüñ Şâm leblerüñ ‘Îsî
Kâmetün anda ak menâre olsun

Ve lehu

Mukîm-i kûy-ı yâr ol bekle yirüñdür didüm saña
Niçün olmazsın ey dîvâne dil ber didüğüm yirde

Nesr

Biñ senesinde Mahalle kazâsından ma‘zûl olup Mısr’dan gelürken gark olmuşdur.

KÂBİLÎ

İsparta’lı Yavrı-zâde Mehemed Çelebi’dür. Çâr-bâliş-nişîn-i mesned-i iftâ Sun‘u’llâh Efendi’den mülâzemetle kâm-revâ olup hâlâ berzah-ı erba‘îne mübtelâ olan yârân-ı safâdandır. Pâdişâhumuz Sultân Ahmed Hân’uñ şemşîr-i âb-dâr-ı ‘adl ü dâdı ile âteş-gede-i humhânenüñ nâr-ı fûrûzânı küşte oldukda râkımü’l-hurûfuñ tarh itdüğü nazm-ı nâ-çespâna nazîredür:

Şi‘r

Egerçi zevrak-ı mey şimdi batdı Kâbilî ammâ
Çıkarur yine bir dülâb ile çarh-ı felek anı

Ve lehu

‘Alevler dûdlar peydâ ider âhı dil-i zâruñ
Gören yangın var ancak dir ser-i kûyında dildâruñ

KADRÎ

Hamîdî ‘Abdü’l-kâdir Efendi’dür. Kâzî-‘asker Zeyrek-zâde Rüknu’d-dîn Efendi’nün i‘âdesinden mülâzım olup tarîk-ı sa‘âdet-refîk-ı ‘ilmde kat‘-ı nişîb ü firâz idüp Anadolu kâzî-‘askerliginden mütekâ‘id olduktan soñra ser-menzil-i iftayâ vusûl şerefîn ihrâz itmişler idi.

Şi‘rleri fazîlet-i ‘ilmiyelerine ser-ber vâki‘ olmuşdur. Hakkâ ki, bir kâdir-i kadr-endâz-ı mızâm-ı fazîletdür ki ‘arsagâh-ı belâgatde dahı nâvek-i hâme ile âzmâyîş-i tabî‘at itmeden hâlî degül idi. Kâzî-‘askerlikten ma‘zûl oldukda didügi gazel-i bî-bahânedür ki, hasb-i hâlî haylî mütevekkilâne düşmişdür:

Gazel

Ne dūd-ı âteş-i hasret ne reşk odiyâ dâgum var
Ferâgat mülkine şâham ne tugum ne otagum var
Ta‘alluk bîhını kat‘ eyleyüp kesdüm emel şâhın
Bu ‘âlem kişt-zârında ne bostânım ne bâgum var
Ne gam gitdiyse Kadrî mansıb u ikbâl-i ‘izz ü câh
Bi-hamdî’llâh kefâf-ı sıhhat u emn ü ferâgum var

Nesr

Ve bu bir kaç beyt-i nasîhat-âmîz kasîdelerindendür ki şu‘arâ-yı ‘asr nazîreler dimişdür:

Nazm

Halka gibi kimsenün kapusına urma kulag
Bakma hem-sâyeñ sarâyından yaña revzen gibi
Âsiyâ-veş bî-temîz olma öğitme bulduguñ
Hurde-bîn olup dakîkuñ gözle pervîzen gibi
İstikâmet virmek isterseñ mizâc-ı ‘âleme
Gâh zahm ur gâh merhem fikrin it reg-zen gibi

Nesr

Tokuz yüz elli tokuzda* fevt olup Nisârî târîh-i vefâtın bu gûne dimişdür:

Târîh

Ola rûhına rahmet 959

Nesr

Bursa’da olan medresesi hazîresinde medfûndur.

* Sahib-i Şakayıkü’n-Nu‘mâniyye, “Kadrî Efendi elli beşde fevt olmuşlar.” didüğünde galat ider. ‘Âşık da, “Sekizde intikâl itmişdür.” dimişdür; hatâ itmişdür.

KADRÎ ÇELEBÎ

Nâmı Mehmed Kadri'dür **. Tercemesi sebt olunan Su'ûdî'nün gevher-i girân-kadr-i sade-i vücûdudur. Hâce Sa'dü'd-dîn Efendi'den mülâzım olup hasbe'l-âde kat'-ı merâtib-i mu'tâde ile Mihr ü Mâh Sultân dâhilinde seccâde-nişîn-i ders ü ifâde olmuş idi.

Kasîde-gûy olup ol vâdîde hezâr çâpük-süvâr-ı 'arsa-i belâgatden gûy-ı müsâbakat kapmış idi. Bu ebyât kasâyidinden intihâb olunup sebt olındı:

Şi'r

Hutbe vü sikke-i sultân-ı bahârı yürüdür
Şimdi iklîm-i çemende gül ile bülbül-i zâr
Eylemişdür rîh ile var ise 'ıkd-ı zanbak
Harcanur su yirine dirhem-i berfî enhâr
Mûsikî yirine geçmez ki sükût-ı bülbül
Alınacak mutrib-ı gül-çihre ele mûsikâr
Düşmese devlet-i in'âm kefi destüñden
Cerr için dâ'ire çizmek dilemezdi pergâr
Haşebî olmasa evrâkı yazardı medhin
Kilk-i şâhıyla debistân-ı çemende eşcâr
Resm idüp kaşuñı aldı ele zerrîn pergâr
Meh-i nev gördi ki teşbîh idemez çizdi kenâr
Reviş-i kâmetüñüñ görmediler mânending
Gülşen-i 'âlemi çok boyladılar serv ü çenâr

Sıfat-ı Temmûz

Bu hâleti göricek sümbül ü benefşe tütüp
Miyân-ı sebzeden irdi hevâyî bâd-ı seher
Yine pür-âteş olup micmer-i müşebbek çarh
Yakup gider küre-i hâki nitekim 'anber
Pür-âteş eyledi tâs-ı sipih-i şu'bede-bâz
Diler ki halka ide döne döne 'arz-ı hüner

Medâyh-i Şecâ'at

Şu dem ki düşmen-i bed-hâha 'azm-i rezm idesin
Cihât-ı site olamaz dest-i kadrüñe şeş-per
Niçe göbek burısın çekdi dest-i düşmende*
Belâ-yı darbet-i kûpalüñi savınca siper
Ser-i 'adûda müşâhid teceddüd-i emsâl
Revâdur aña 'araz dinse tîguna cevher

** 'Atâyî merhûmuñ dilinde ismi 'Abdü'l-kâdir'dür demişdür. Sâdâtdan olduğın kendi ba'zı ebyâtında tasrîh itmişdür. Mü'ellif-i kitâb dahı vâlidî tercemesinde işâret itmişdür.

* "göbek burma"sın, Mu'îd Hasan Çelebi "girdâb" da ider ki zikr olunur.

Tegazzül

Cefâma sabr idemezsin diyü rakîbe söger
Hele bizi de du'âdan unıtmasun dilber

Na't

Vücûd-ı pâki ile dehri kıldı çün teşrîf
Cihânda ol gice niçe 'alâmet oldu 'ayân
O hâlet idi ki kaşı segürdi dünyânuñ
Acem'de sanma ki oldu tezelzül-i eyvân

Tevhîd

Cihâna na'ra-i Allâhü Ekber eyleye pür
Ne dem ki lâf-ı ta'azzüm ura mülûk-ı kibâr

Nesr

Bu eş'ar gazeliyyatından intihab olındı.

Nazm

Didüm ki umar meyve-i vasluñ dil-i şeydâ
Hep bitdi o kaldı didi ol nahl-i dilârâ

Ve lehu

Rûze-dâr-ı gam-ı hicrânuñ olan sag olmaz
Biz de gıtdük 'ademe görmege tuymag olmaz

Ve lehu

Cüvânın öldürüp 'uşşâkdan saklar 'adû Kadrî
Bu gün gördüm sürûr izhâr ider ammâ ki aldurmış

Nesr

Bu beyt dahı anuñ gazelindendür:

Nazm

Yakmasaydı başına şevk-i 'izâruñla nâr şem'
Zer-feşân olmazdı meclisde virüp her yaña lem'

Nesr

Pâyeye tâlib iken bu beyt-i tatayyur-gûneyi dimişdür:

Nazm

Belâ vü derd ile bir pâye kat' idem dirken
Fezâ-yı her-dü-cihân korkaram ola yek kâm

Nesr

Fi'l-vâki' çok zamân geçmeyüp biñ dörtde hîz-i bâd-ı cihân-ı pür-şer ü şûr itdükde:

Târîh

Gitdi hayfâ bilinmedi Kadri*

Nesr

dinilmişdi. Müftî Kâdî-zâde Efendi mezârı kurbinde Mi‘mâr Sinân Mescidi sâhasında medfûndur.

KUDSÎ

İstanbulî’dür. Nâmı Mehemmed’dür. Mîr-livâ Lütfi’nün ferzendidir. Ebu’s-su‘ûd Efendi’den mülâzım olduktan soñra vâlidî tarîkına sülûk idüp Sultân Süleymân şehzâdelerinden Sultân Mustafâ’nuñ Sivas’da tîmâr defterdârı olup ba‘dehu beg olmuşdı. Mâlik-i enfâs-ı kudsiyye ve sâhib-i fesâhat-ı kasiyyedir. Bu beyt-i meşhûr anuñdur:

Şi‘r

Benüm-çün kimse gam yir yok dil-i gam-hârdan gayrı
Döner yok üstüme bu çarh-ı keş-reftârdan gayrı*

KADÎMÎ

Yûsuf u Züleyhâ sâhibi Hamdî’nün ferzendidir. Küttâb-ı dîvân-ı sultânîden idi. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Hâneme geldi ser-i kûyına ‘azm itmiş iken
Buldum ol meh-veşi gökde ararken yirde

Nesr

Tokuz yüz seksen beşde murg-ı revânî âşiyân-ı kadîmi ârâm-gâh itmişdi.

---

* Tabîbî târîh-i vefâtında dimişdür:

İtdi Kadri Çelebi ‘azm-i bekâ 1004

* “üstüne dönmek”i, Bâkî ve sun’î-i Gelibolî bu tarz üzere ider:

Bâkî

‘Arsa-i ‘aşkda gör hazret-i Mevlânâ’yı
Turmayup dahı döner yoldaşları

Gelibolî’lı Sun’î

Gördiler kim tâb-ı ruhsâr ile yanmış rahm idüp
Döndiler şem’üñ nigârâ üstine pervâneler

Sâ’î-i Nakkâş

Gördiler tîğ çeker seyleri dâğlarıñ
Döndiler üstine girdâblar ırmağlarıñ

Nazmî, “dûlâb”da ider gelse gerekdür.

KURBÎ

Nâmı Emîr Şâh'dur. İznik'lidir. Kemâl Paşa-zâde'den mülâzım olup ba'zı menâsıb-ı 'ilmiyye tasarruf itmişdür. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Mîzâb-ı şîşeden dökilür cûy-veş şarâb
Devr itse câm-ı mey n'ola mânend-i âsiyâb

Nesr

Tokuz yüz elli altıda fevt olmuşdur.

Târîh

Âh rihlet-i Kurbî 956

KALENDER

Germiyân'dandır. Ebu's-su'ûd-zâde Mehemed Efendi'nün ferzendi 'Abdü'l-kerîm Çelebi'den mülâzemetle kâm-revâ olup Bilecik kâdîsı iken cünûn 'ârız olmagla kalenderâne terk-i 'örf ü izâfet ve ihtiyâr-ı gûşe-i 'uzlet itmişdi.

Şi'r

*Ez-în mücevveze vü hırka nîz der-tengem
Be-yek kirişme-i sûfî-veşem kalender kün*¹¹⁹

Nesr

Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

Sâf-dilsin yûri hoş geç diyü sâyemde benüm
Cûy-ı dil-cûya eli gölgesini virdi çenâr

Ve lehu

Mushaf-ı haddini o meh bir kez
'Âşık-ı zâra öpmege virmez

Ve lehu

Ruhuñ vasfında hep rengîn edâlar iltizâm olsun
Lebûñle her ne söz kim söylenür rûh-ı kelâm olsun

Ve lehu

Gülini kokmayam dehrûñ ruhuñsuz bâg-ı dünyâda
Harâm olsun lebûñsüz nûş idersem bir kadeh bâde

¹¹⁹ "Bu sarıktan da, bu hırkadan da daraldım. Beni o sûfîce yan bakışınla kalender yap."

Nesr

Biñ hudûdında fevt olup Bursa'da Pınarbaşı'nda defn olındı.

KIVÂMÎ

Geliboli'dandur. Bu matla' anuñdur:

Şi'r

Tañ mı cân virse kişi bir sevdügi cânânına
Şimdi mi kıydı begüm 'âşık olanlar cânına

KIYÂSÎ

İsmi İbrâhîm'dür. Kastamonı'dandur. İstanbul kâdîsı olan Saçlu Emîr Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuş idi. Sâhib-i Dîvân'dur. Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

Leblerüñden sor senüñ gönlüñ ben almadum diyü
Mushaf-ı hüsnine zülfi el urup eyler yemîn

Ve lehu

Yasakdan sıklığını diñdürüp ney
Sıkıldı kaldı her bir gûşede mey

Saña kan ağlamakdan görmez olmuş
Gözine penbeler yapışdurur key

HARFÜ'L-KÂF

KÂTİBÎ

Galata'lı Seydî 'Alî Çelebi'dür. Kâtib-i zümra-i 'Arabistân olup Diyârbekr'de tîmâr defterdârı olmuş idi. Bu ebyât Dîvân'ından intihâb olınup sebt olındı:

Şi'r

Ne gam itse beni humâr harâb
Yetişince degül mi bâde-i nâb*

Ve lehu

İtdi ol dest-i muhannâ pençe-i mercânı pest
Dostum elde meseldür dest-ber-bâlâ-yı dest

---

* Bâkî

Yetişinceydi hemân derdine ben bîmârûñ
Meyve-i vaslına yârûñ nideyin irmez elüm

Ve lehu

Yolında öldüğüme aglamazdum dilberüñ ammâ
Mezârum üzre bir gün ugramaz aña helâkem ben

Nesr

Tokuz yüz yetmişde fevt olmuşdur.

KÂMÎ

Edirnevî mesnevî-hân oğlu Ahmed Çelebi'dür. Kadrî Efendi'den** ihrâz-ı şeref-i mülâzemet idüp tarîk-ı sa'âdet-refik-ı 'ilmde kat'-ı merâhile ile Edirne'de tekye-zen-i visâde-i mesned-nişîn-i şerî'at olmuşdı. Hoş-âyende inşâsı ve kabûle kâbil nazm-ı dil-güşâsı vardır. Bu eş'âr anuñdur:

Şi'r

Çâk it yakañı gül gibi 'uşşâka sîne aç
Gel bahşiş eyle kullara şâhum hazîne aç

Ve lehu

O meh ki 'arz-ı cemâl itdi ref' idüp burka'
Güneşdür ol kamerî yakası aña matla'

Bu hüsn-i hattile yâkût leblerüñdür iden
Kalem-terâş-ı gama üstühânımı makta'

Ve lehu

Eller kefindeki bir iki pula zâr olup
Hırs âteşine yüzüñi kızdurma def gibi

Ve lehu

Bir haftadır o mâh-ı dü-hafte görünmedi
Çarh-ı felek murâdumuz üstine dönmedi

Nesr

Tokuz yüz seksen yedide fevt olup 'Azizî Beg târîh-i vefâtın bu gûne edâ itmişdür:

Târîh

Dilâ yüz kodı hâke Kâmî-i nâ-kâm 987

Nesr

İstanbul'da Edirne kapısı hâricinde Emîr Buhâri Câmî'i kurbinde medfûndur.

** Hasan Efendi, "Kâmî-i Edirnevî Ebu's-su'ûd'dan mülâzımdur. Nâmı Mehemed'dür. Seksen altıda fevt olmuşdur." didüginün cümlesinde hatâ ider.

KÂMÎ-İ DİĞER

Şeyh Cemâl Efendi'nün birâder-zâdesi Karamanî Mehmed Çelebi'dür. Müftî 'Alî Çelebi'den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Yûsuf u Züleyhâ'sı vardır. Bu iki beyt anuñdur:

Şi'r

Güle güş itdürimez yok yire bülbül iñler
'Aşk destânını şimdi kim okur kim diñler

Ve lehu

Gerçi olmaz güzel ol serv-i ser-efrâz gibi
Güzel oldur ki koluñda ola şebbâz gibi

Nesr

Tokuz yüz elli ikide fevt olmuşdur.

KİRÂMÎ

Hamîdî 'Abdu'r-rahmân Çelebi'dür. Hınnalı-zâde 'Alî Efendi'nün birâder-i kihteridür. 'Abdü'l-bâkî Efendi'den mülâzım olup sâlik-i tarîk-ı tadrîs olmuşken bâr-ı mihnet-i fakr u fenâyâ tahammül idemeyüp semt-i kazâyâ teveccüh itmişidi. Şi'ri, 'ilâve-i 'ilm ü kemâli vâki' olmuşdı.

Şi'r

Ka'be-i kûyuña gelsün diyü yârân-ı safâ
Kum yıgar kapuña vardukça senüñ båd-ı sabâ

Ve lehu

Dâm-ı nazara düşdi egerçi niçe dilber
Gözüm seni tutdı benüm ey rûh-ı musavver

Ve lehu

Baña cihân gerekmez o la'l-i revân gerek
Evvel kişiye cân gerek andan cihân gerek

Ve lehu

Felegüñ hâline ey hâce nazar kılmazsın
Çarh-ı atlâs ne kumâş idüğini bilmezsin

Ve lehu

Merhabâ itmezsen itme 'âşık-ı dîdâr ile
Tek uzakdan merhabâ it dostum agyâr ile

Ve lehu

Gamz iderlermiş beni bu çeşm-i gevher-pâş ile
Pâdişâhum baña cevr itmemiş ile yaş ile

Ve lehu

Diyemez sanmañuz ol mihr-i cihân-ârâyı
Beñzer ebrûma diyü agzına almaz râ'yı

Ve lehu

Olaldan yâr dest-i düşmen-i bed-gevher altında
Kalupdur ellerüm Ferhâd gibi taşlar altında*

Ve lehu

‘İbret aldı bunca gamlarla gören âdem beni
Âh kim ‘ibret-nümâ-yı ‘âlem itdi gam beni

Nesr

Tokuz yüz seksen ikide Yeñişehr’de kâdî iken fevt oldı.

KERÎMÎ

İstanbulî şeyhü’l-harem ‘Abdü’l-kerîm Çelebi’dür. Dest-pîrâ-yı mesned-i iftâ Bostân-zâde Mehemed Efendi’dan ihrâz-ı şeref-i mülâzemet idüp hâlâ Baba’da seccâde-nişîn-i hükûmetdür. Mûsikî-dân olup sıyt u sadâ-yı âvâze-i Dâvûdîsi velvele-endâz-ı nüh-kubbe-i âsmân olmışdur. Bu iki beyt anuñdur:

Şi‘r

Ol âhûyı eger mestâne sayd idüp düşürdükse
Bu ‘âlem sayd-gâhında anuñ gibi şikâr olmaz

Ve lehu

‘Âşık-ı hasta-dilüñ ‘âr degüldür kârı
‘Âşık oldur ola nâmûsdan anuñ ‘ârı

KESBÎ

Nâmı Mehemed’dür. Edirnevî’dür. Zümre-i küttâb-ı dîvân-ı sultânîdendür. Pâdişâhumuz ‘asrında olan şu‘arâdandur. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Dil düşer ditreyüp ol ‘ârıza hat gelse hemîn
Nitekim âba düşer cemre bahâr olsa yakîn

KEŞFÎ

Manastırı’dür. Nâmı Mustafâ’dur. Hâlâ Edirne’de mesned-ârâ-yı hükûmet olan Karaçelebi-zâde Mehemed Efendi’dan mülâzım olmışdur. Bu beyt anuñdur:

* Hinnâli-zâde Hasan Efendi, "altında" gazelinüñ ba'zı pest yirin ta'bîr ider.

Nazm

Kahve içme eger helâl ise de
Bâde iç eger vebâl ise de

KEŞFÎ-İ DİĞER

Edirnevî'dür. Dânişmend iken küttâb-ı dîvân-ı sultânî zümresine dâhil olup ba'dehu beg olmuşdu. Trabzoni Figânî ile mu'âsırdur. Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

Kec bakdı meger yüzine sen Ka'be-i cânuñ
Çekdi gözine mîl müjeñ kible-nümânuñ

Ve lehu

Gördükde oldı kaşuñı şol deñlü bî-mecâl
Ancak gelür bir aya degin yirine hilâl

Ve lehu

Hayât-efzâ-yı 'âlem rûh-bahş-ı mürde-i gamsın
Hemân ben hastanuñ cânı degülsin 'âlemsin

KELÂMÎ

Kerbelâ'dandur. Zümre-i dervîşân içre Cihân Dede dimekle şöhet-şi'ârdur. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

İçi nâyuñ tolıdur nâr-ı gam-ı fûrkatden
Yaka diyü katı barmak basa bilmez neyzen

Nesr

Sultân Mehemmed-i sâlis devrinde fevt olup İstanbul'da medfûndur.

KEMÂL

Saruhân vilâyetinden Bergama'lı Sarı Kemâl 'ünvânı ile şöhet-şi'ârdur. 'Adnî Mahmûd Paşa'ya ihtisâsı olup Hasköy'de olan medresesine müderris olmuşdu. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olınup sebt olındı:

Şi'r

Şeb-i 'ıyd oldı içelüm itme bahâne sâkî
Hiç olmaz Ramazân'a bu gice gibi ba'îd

Ve lehu

Ebrûlaruñ kemânlarını yine kurdılar
Beñzer yataklarında yatur âhû gördiler

Komadılar sanevberi yanuñca salına
Ol derdmendüñ ayagina patla urdılar

Ve lehu

Ey tıfl nedür hâk ile bâzîçe mi'dersin
Kim göñlümüzi gâh yapar gâh yıkarsın

Ve lehu

Salınursañ ne 'aceb 'âşık-ı şeydâlar ile
Pâdişehsin sen efendi yürî pâşâlar ile

KEMÂLÎ

Defterdâr-zâde Cemâli'nüñ birâder-i kihteri Mehemed Çelebi'dür*. Mesnevidânlıkla şöhre-i cihân idi. Cüvân-ı Bektaşî vâsfinda bu iki beyt-i bî-misâl müntehab-ı Dîvân-ı kemâlidür:

Şi'r

Yeñiçeridür âb-rûy-ı dergâh
İçinde bir içim sudur 'Ömer Şâh

Visâli Ka'besine teşne çokdur
Başında yüñlügi Altun Oluk'dur

Nesr

Evâhir-i devr-i Murâdî'de Budin'de şehîd olmuşdur.

GÜNÂHÎ

Vardar Yeñice'sinden Hasan Çelebi'dür. Zümre-i dervîşândandır. Hayretî birâderi Sîne-çâk'üñ nev-niyâzı ve Derdli'nüñ çâre-sâzı idi. Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

'Aşk ehli hatt-ı 'ârız-ı zîbâdan aglamaz
Pervâne dûd-ı şem'-i dil-ârâdan aglamaz

Ve lehu

Degül hatt ol kamer-ruhsârenüñ taraf-ı 'izârında
Güzellik şehrinüñ ol bir hazırlıkdur kenârında

Ve lehu

Baña uçurmañ hümâ-tal'atlarıñ mümtâzını
Avladum ben Rûmili'nüñ bir güzel şehbâzını

* Kemâlî'nüñ nâmı Mehemed'dür. Hasan Efendi, İsmâ'il'dür didüginde hatâ ider. İsmâ'il'üñ lakabı Kemâl olduğundan galat ider gibi.

Ve lehu

Günâhî gâh ebrûsın ögersin geh zenahdânın
Sühan meydânınıñ şimdi elüñde gûy u çevgânı

Nesr

Recâ-yı sâdıkdur ki na‘de bu beyti günâhınıñ sebep-i magfireti ola:

Şi‘r

Biñ Cibrîli koduñ deşt-i fenâda süst-pây
Âferin ey ‘arsa-gâh-ı lâ-mekânun yüğregi

Nesr

Tokuz yüz seksen sekizde fevt oldı.

KEVSERÎ

‘Ayntabî’dür. Evâsıt-ı devr-i Süleymânî’de zuhûr itmiş idi. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Cânâ mahalleñ itleri kazsun ko yirleri
Şâyed ölince birisi baña mezâr ola

KEYFÎ ÇELEBÎ

Amasya’dan olup erbâb-ı tîmârdan idi. Bu beyt-i meşhûr anuñdur:

Şi‘r

O yârüñ hâba varmış çeşm-i pür-hışmı çatup kaşın
Uyur şâhbâz-ı vahşîdür kanadına çeküp başın

HARFÜ’L-LÂM

LE’ÂLÎ

Saruhânî Ahmed Çelebi’dür. Kemâl Paşa-zâde’den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Katline kasd itmesün her dem igen ‘âşıklarüñ
Beklesün yanuñı yüzi suyu ile hançerüñ

Nesr

Tokuz yüz yetmiş ikide fevt olmuşdur.

LÂMÎ'Î

Burusevî Mahmûd Çelebi'dür. Defterdâr 'Osmân Efendi'nün ferzendidir. Fenârî-zâde'nün muzâfî iken terk-i 'örf ü izâfet idüp Nakşbendî Emîr Ahmed Buhârî hazretlerine irâdet getürmüş idi. Fârisî ve Türkî nazm u inşâda yirmi dört 'aded kitâbı vardur. Lugaz-güyligile şöhret-şi'ârdur. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

Şi'r

Dil hânesini zulmet-i gam aldı sâkiyâ
Bir câm-ı dil-güşâyile anı münevver it

Ve lehu

Hüsn meydânında ol iki kemân-keş kaşlar
Pehlevânlardur ki urmuş birbirine başlar

Ve lehu

Sebzeler altun beneklü bir nihâlidür aña
Sîm sırma ile sular işlemiştir cûy-bâr

Ve lehu

Niçe gündür beni dâr itdi felek ol mehden
Bilmezin niçeye dek devr ide bu yıkılacak

Ve lehu

Şerhe gelse yâreler derd-i derûnum n'ola
Agzına dil sokdı geldi nâvek-i tîrûñ senüñ

Ve lehu

Târ u mâr olmuş ser-â-ser sünbül ü reyhânlaruñ
Ugrı girmiş gibi cânâ hüsnüñüñ bostânına

Nesr

Metâ'-ı vuslat-ı dildârı dest-zede-i agyâr olduğında bu gûne gevher-bâr olmuşdur:

Nazm

Ey dil el yu şu güzelden ger ola Âb-ı Hayât
Ki anuñ mâ-i meyinden tola sîmîn legeni

Bende olma aña kim hâtem-i la'lini virüp
Geçüre taht-ı Süleymân'ına her Ehrimen'i

Yok hevâyile revâ olmaya ey hırmen-i gül
Hâr u has altına salmak bir etek yâsemeni

Nesr

Tokuz yüz otuz sekizde* fevt oldukda müverrih Kandî dimişdür:

* 'Âşık, "Lâmi'î Çelebi erba'inde fevt oldu." dir, galat ider.

Târîh

Lami'î'nün Hakk ide rûhını şâd 938

Nesr

Bursa'da vâlidî binâ itdügi mescidi sâhasında medfûndur. Bir târîhi de budur:

*Kabr ü cây-ı Lâmi'î pür-nûr bâd*¹²⁰

Hasan Efendi de, aña Eski 'Abdî tercemesinde ittîbâ' ider

LİSÂNÎ

İstanbulî Yahyâ Çelebi'dür. Defter emîni ve defterdâr olmuş idi. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Dem-i katlümde hûnum tîg-ı bürrânuñda kalmışdur
Niçe mazlûmlar kanı senüñ yanuñda kalmışdur

Libâsuñda degüldür nakş-ı kemhâ pençe resminde
Benüm dest-i ümîdüm ki dâmânuñda kalmışdur

Nesr

Biñ on sekizde fevt oldu. Edirnekapusı hâricinde medfûndur.

MONLÂ LUTFÎ

Tokadî Lütfü'llâh Çelebi'dür. Kat'-ı merâtib-i mu'tâde ile Sahn'da hidmet-güzâr-ı ifâde olmuşıdı. Zer-dûz-ı fezâ'il-i 'ilmiyye olup sûzen-i hâme-i hurde-kâri ile perniyân-ı sahâyif-i cerâyid kenârına nigârende-i nukûş-ı dakâyık-ı efkâr olmuşdur. Şem'-i bî-ziyâ gibi nûr-ı hidâyetden kem-vâyedür diyü âhenîn diller tîg gibi şemşîr-i yek-zebân olup başın almışlar idi. Ol esnada Sultân Bâyezîd'e 'arz itdügi ebyâtındandır:

Nazm

Öldürmeyince mihr ü vefâ itmezsin dimiş
Ger eyler ise mihr ü vefâ öldürüñ beni

Nesr

Tokuz yüzde şehîd olmuşdur.*

Târîh

Hilâf vâki' bûd¹²¹ 900

¹²⁰ "Lâmi'î'nin kabri ve yeri nurla doldu."

* "Aşık sekiz yüz toksan tokuzda katlı olmuş" dir; galat ider.

¹²¹ "Beklenmeyen oldu."

Nesr

Eyyûb'de medfûndur. Bir târîh de budur:

*Geşt târîh-i vefâtes ve le-kad mâte şehîd*¹²²

Tezkiresinde masturdur.

LATÎF

Burusevî'dür. Tûtî Latîf demekle şöret-şi'ârdur. Kâzî-'asker Gürz Seydî'den nâ'il-i şeref-i mülâzemet olup dâhil-i Kostantiniyye'de binâ itdüğü medresenün cihet-i dirâseti hâric elli pâyesinde yine kendüye 'inâyet olunmuşdı. Bu nazm-ı şeker-bâr ol tûtî-i şekeristân-ı belâgatün güftârıdır:

Nazm

Gerekmez tevseni çarhuñ meh-i nevden ferâgum var
Bu 'âlem kiştârında ne çiftüm ne oragum var

Nesr

Tokuz yüz yetmiş ikide fevt olmuşdur. Medresesi sâhasında medfûndur.

LATÎFÎ

Nâmı 'Abdü'l-latif'dür. Kastamonı'dandır. Ba'zı selâtîn 'imâretlerinde hidmet-güzâr-ı cihet-i kitâbet olmuş idi. Tezkiretü'ş-Şu'arâ yazup tefahhus-ı ahbârda hakkı îfâ itmişdür. Bu eş'âr anuñdur:

Şi'r

Ol lokma-i nefise sıvanmış rakîb-i kâfir
İt degmiş aşâ dönmiş hân-ı visâl-i dilber

Ve lehu

Safha-i rûyında yârûñ sanmañuz hatt-ı gubâr
Zerrelerdür kim güneş ruhsârı itmiş âşikâr^{**}

Ve lehu

Sürme çeksün özini nergis-i fettânuñdan
Şâne kessün elini zülf-i perîşânundan

Nesr

Evâ'il-i devr-i Murâdî'de Mısır'da fevt olmuşdur.*

¹²² "Ölüm tarihi geçti ve şehit olarak öldü."

^{**} "safha-i rûyında" beyti, Üskübî La'lî'nüñ bu vâfide olan gazeline nazîre idügin Latîfi tercemesinde tasrîh iderken, Hasan Efendi, La'lî'ye yazmışdur.

LEM'Î

Burusevî 'Abdu'llâh Çelebi'dür. Devr-i Murâdî'de dest-ârâ-yı mesned-i sadr-ı fetvâ Çivi-zade Efendi'den mülâzım olup sâlik-i tarîka-i kazâ olmuşdı. Bu eş'âr anuñdur:

Şi'r

Ne bir peri ne bir melek gördiler saña beñzer
Figânım ile yaşum yiri gögi aradılar

Ve lehu

Bâlişe yüz vireli yâr işüm şîvendür
Hep bu gavgalar o şûhuñ başı altındadır

Ve lehu

Egerçi gamze-i mestüñ müdâm cengdedür
Ve lîk bâde-i la'lüñ tamâm rengdedür

Ve lehu

Ten hisârından beden burcından eylerken nigâh
Kaptılar nâgeh dil-âver hûblar dildür göñül

Ve lehu

Yakîn olmasun agyâr ol mehe söyleñ yasag itsün
Meded ol günleri göstermesün Allâh ırag itsün
'Özr kılsın o meh ayagina yüz sürmesün a'dâ
Nişân-ı na'lçeyle kebkebini göz kulag itsün

Ve lehu

İltifâtuñ degül evvelki gibi şeydâya
Bileli sevdüğümi başladum istignâya

Ve lehu

Misâl-i bâd-ı tîr geşt-i dest-i râhat kıl
Karargâhuñı kûh-ı gam it budur vâdî

Nesr

Mısır'da fevt olmuşdur.

* Hüseyin-i Kefevî'nün Tefe'ülât'ındaki Râz-nâmesiyle tesmiye itmişdür. Mâl-i Şeyh-zâde Mîrlivâ-yı Cidde hikâyesinde Latîfî merhûmun Süveyş'den Mekke tarafına giderken sefineleri müsâdim olup cümle sefinede bulunanlar ile garîk-ı bahr-i şehâdet olduğu mezkûrdur.

HARFÜ'L-MÎM

ME'ÂLÎ

Sultân Bâyezîd devrinde İstanbul kâdîsı olan Yarhisârî Mustafâ Efendi'nün ferzend-i mihteridür. Kuzât-ı sencîde-sıfâtdan idi. Eş'ârı bezle-güne ve latîfe-nümûnedür. Bu iki beyt Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

Şi'r

Nâye didüm yâre karşı itme zârı her nefes
Bir kulagından girerse bir kulagından çıkar

Ve lehu

Gül yüzüni medh eylese ey gonçe çemende
Öñince varur berg-i semen bâd-ı sabânuñ*

Nesr

Gelibolı kâdîsı iken tokuz yüz kırk ikide fevt olmışdur.

Târîh

Me'âlî kıldı cânın Hakk'a teslîm 942

Nesr

Gelibolı'da medfûndur.

---

* "öñince kaçmag"ı, Bâkî ve Su'ûdî-zâde Kadri, Nev'i-zâde, Necâtî, "şem"de ider. "öñince vara" gazelinde Süheylî, "sehâb" ile "bâde"de ider. Mahallinde zikr olunmuşdur:

(Bâkî)

Ol âhûyı saña sayd ola sanma iltiyâmından
Öñince kaçır ammâ Bâkiyâ âhır şikâr olmaz

Şâhbâz-ı tab'um pervâzın urmaz kimseler
Çâre ey Bâkî hemân oldur öñince veralar

Kadrî

Ne eyler ise öñince varur hemîşe 'adû
O şehsüvâruñ olup Nev'î-zâde hizmetinde gâşiye-dâr

Nev'i-zâde

Her ne kim dirse seg-i kûyuñ önince kaçup
Kendümüzden ulıya 'izzet ü ikrâm idelüm

MÂNÎ

Kâdî Çalık ‘Alî’nün ferzend-i kihteri Mehemmed Çelebi’dür. Müftî Ma‘lûl-zâde Efendi’den mülâzım olup çille-i sermâyı mihnet ü belâ olan berzah-ı erba‘îne mübtelâ iken vâsıl-ı bahâr-ı hamsîn olmak recâsı ile Mihâl hurûcında ordû-yı hümâyûnda kâr-fermâ-yı kazâ olmagla menâzil-peymâ iken Hırazgrad’da nâ-murâd u nâ-kâm ‘âzım-i ‘âlem-i bekâ olmuş idi. Nitekim ol esnâda dimişdi:

Şi‘r

Benem ol cûy ki yollarda kalup hâke girür
İremez zâyî‘ olur lücce-i ‘ummâna degin

Nesr

Bu bir kaç güftâr dahı ol çihre-güşâ-yı belâgatüñ resm-i kalem-i mu‘ciz-nigâridur:

Şi‘r

Tutışdı ol kuloglnun ruh-ı pür-tâbına dünyâ
Ocakdan böyle yaluñ yüzli çokdan olmadı peydâ
Yâre tekîf-i visâl eyleme gelse tenhâ
Yaluñuz gelmesi ‘uşşâka yeter mihr ü vefâ

Ve lehu

Pâyına düşmege dil bir büt-i sîmîn-ber arar
Şöyle düşkinligi var kim düşecek bir yer arar
Cân virüp sîm-i sirişk ü ruh-ı zerd ister dil
Beñzer ol kimseye kim rehn ile sîm ü zer arar
Mâniyâ halk-ı cihân biri birine hayrân
Hûblar ‘âşık arar ‘âşık ise dilber arar

Ve lehu

Kabâ vü câme yakmak ehl-i ‘aşka resm ü ‘âdetdür
Anuñ-çün ‘âşık-ı üftâde-diller hep yaluñ katdur

Ve lehu

La‘lûñe gâhi câm-ı Cem gâh şifâ disem n’ola
Ehl-i ma‘ârif olanuñ her sözi bir kitâbdur

Nesr

Biñ sekizde fevt oldı. Kesbî dimişdür:

Târîh*

Didüm göçdi me‘ânî nakş-perdâzı idi Mânî

Nesr

Hırazgrad’da Maktûl İbrâhîm Paşa Câmi‘i hazîresinde medfûndur.

* Târîh-i Mânî

Sîm kılduñ kafes-i merkad-i Mevlânâ’yı

MÜTTAKÎ

Nâmı Mehmed'dür. Garîk 'Arab-zâde'nüñ gevher-i sadef-i vücûdudur. Hâce Sa'dü'd-dîn Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuş idi. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Visâl ümîdi ile çünki virmedüñ cânı
Ölince çek göñül imdi belâ-yı hicrânı

Nesr

Tokuz yüz toksan ikide İstanbul'da fevt oldu. Cinânî-i Burusevî dimişdür:

Târîh

Müttakî kıldı bu gün 'azm-i bekâ 992

MİSÂLÎ

Edirnevî Hasan Çelebi'dür. Erbâb-ı hırfetden iken kesb-i ma'ârif ü kemâlat itmekle ashâb-ı belâgat olup cihân-ı endek-i bekânüñ câh u celâline püşt ü pâ-yı himmet urmamagla bir mikdâr râtibe-i zevâyidle kanâ'at itmişdi. Bu eş'âr anuñdur:

Nazm

Sen şeh-i çâpük-süvâruñ ayagını öpmede
Her kaçan bahs eyledi müzenle basıldı rikâb

Ve lehu

Tabîbüm gördi kim mümkün degül ben hastaya sıhhat
Budur el ucı ile nabzumı tutduğına hikmet

Ve lehu

Sanma mezâr-ı köhne turan tûde tûde hâk
Yir yir 'adem diyârına rihlet nişânıdır

Ve lehu

Katl itmege beni o cefa-cû arar yürür
Sevmez şu deñlü bendesini bulsa öldürür

Ve lehu

Güllerüñ üstine düşünce seher
Didi bülbül ki jâleye çi haber

Baka âyîne içre yâ kaşuña
Göre 'aşıklarüñ dahı ne çeker

Ve lehu

Sabâ cem'iyetin bozdı tagıtdı diyü ezhârûñ
Yüzinde niçe demdür zehr akar gülşende enhârûñ

Ve lehu

Sâkiyâ biz bilürüz sorma şirâsın kadehüñ
Bilür eksükli kuluñ tolı behâsın kadehüñ

Ve lehu

Derûn-i gonçe pür-zer nakd-i jâleyle tolı nergis
Gözi göñli ganîdür devletüñde şimdi gülzârûñ

Ve lehu

Sa'âdet ile gelür diyü 'ıyd-ı ferruh-fâl
Hilâl şehr ucına çıkdı idüp istikbâl

Ve lehu

Dimezsın pay-bûsa 'âşık-ı zârı muhâldür bu
Öperler sâ'id-i sîmînüñi eller güzeldür bu
Koyup kûyuñda göñlüm râh-ı 'aşkuñ ihtiyâr itdüm
Göñül kalsun begüm yol kalmasun dirler meseldür bu

Ve lehu

Bir selâmuña senüñ degmeyüz ey meh-rû
Lâyık olsun mı gel insâf it elüñ gögsüñe ko

Nesr

Biñ on altıda İstanbul'da fevt oldı. Yeñikapu Mevlevîhânesi reh-güzârında medfûndur.

MECDÎ

Edirnevî Mehemmed Çelebi'dür. Ahmed Paşa hâcesi Karamanî Mehemmed Efendi'nüñ i'âdesi hizmetinde nâ'il-i şeref-i mülâzemet olup tarîk-ı kazâyâ mahmil-i 'azîmet yürütmişdi. Bu eş'âr anuñdur:

Şi'r

Redd idüp sürdüklerinde halk-ı hâmûndan yaña
Söyleyen ancak seg-i Leylî'ydi Mecnûn'dan yaña

Nisbet itmez rûyuñı âyîneye ehl-i safâ
Tûtî-i gûyâ ne deñlü söylese andan yaña

Ve lehu

Sûfî meyl itmezse mâyıldür göñül ammâ saña
İki kişinüñ biri 'âşık durur cânâ saña

Ve lehu

Seher-i bezm-i çemende jâle ile gonçe-i hamrâ

Mey ile subha kalmış şîşedür agzında bir elmâ

Ve lehu

Tuyupdur ol harâmînüñ yatağı olduğın ‘âlem
Ser-i zülf-i siyâhuñ âhır uç virdi külâhuñdan

Ve lehu

Sâkî cem’ itdi bir ayag ile yârânı
Pâdişehdür n’ola eyler ise ayak dîvânı

Nesr

Tokuz yüz toksan tokuzda İstanbul’da fevt oldı.

Târîh

Mecdî’ye rahmet ide Rabb-i Mecîd

Nesr

Emîr Buhârî kurbinde medfûndur.

MEHEMMED EFENDİ

Sultân Murâd-ı Sâlisüñ edîb-i fezâyil-perveri *Valâhat nücümü’l-fazlı min matla’i’s-sa’di*¹²³ kelâm-ı ferhunde-eserinüñ mazharı Sa’dü’d-dîn Efendi’nüñ ferzend-i mihteridür. Vâlid-i mâcidlerinden iktisâb-ı şeref-i mülâzemetle kirâmî olup iki def’a çâr-bâliş-nişîn-i mesned-i Şeyhü’l-islâmî olmuşlardır. Habbezâ velî-ni‘met-i ‘âlemiyân ki terbiye-i ehâlî-i ‘ilm ü ‘irfân zâbitasın düstûrî’l-‘amel kılmagla rûz-ı bâzâr-ı ‘ilm ü ‘amel olan eyyâm-ı ‘adl ü dâdlarında sûdâ-gerân-ı ashâb-ı bizâ‘at-i sûd-ı bî-kerân itmişlerdür.

Hakkâ ki, ol zât-ı bî-enbâz halbe-i fazl u takvâda dahı destindeki ney-i hâme ile fâyiz-i kasabü’s-sabak-ı i‘câzdir. Be-tahsîs, deffe-i kalem-i turfa-kârı müdâhalesi ile rişte-i müşgîn-sütûrla bâfte olup nesîc-i kâr-gâh-ı belâgat olan inşâ-yı pür-kârı tamgâ-yı mühr-i i‘tibârla nâm u nişân bulmagla bâzâr-gâh-ı fesahatüñ metâ‘-ı revâ-nisâbı olup reşk-endâz-ı revân-ı sâbîdür. Lâ-cerem bu rakam-güzâr-ı midhat ü senâ-kâri, beyân-ı evsâf-ı fezâyil-ittisâflarında bu gûne gevher-bâri itmişdür:

Şi‘r

Server-i ferhun-fer deryâ-dil ü vâlâ-güher

Dâniş-i efrûz-ı her-dânende-i nîkû-siyer

Efdal-i halk-ı cihân hengâm-ı Fahr-i Kâ’inât

Müftî-i devr-i zamân ‘allâme-i ‘âlî-nazar

Dergeh-i devlet-penâhı menzil-i ikbâl ü câh

Âstân-ı bârgâhı mecma‘-ı ehl-i hüner

¹²³ “Erdem yıldızlarının kutluluk kaynağından doğduğunu gördü.”

Zühre gibi meclis-i 'ıyşında bin destân-serâ
Dergeh-i kudretde Cevzâ gibi yüz sâhib-kemer

Ol ki kadri câmi'inde mihr-i tûp âyînedür
Şa'sa' olmuşdur aña gûyiyâ zencîr-i zer

Sayd-gâh-ı kadr ü câhında gazâl-i hâverî
Şa'sa' ayla her taraf oklı şikârdur meger

Olsa tedbîri eger kim rây-ı Hindistân-ı şeb
Şâh-ı hâver bulmaz idi mülkine anuñ zafer

Ol ne dâverdür ki mihrûñ ahkerini gizlese
Penbe-i berf içre hergiz aña irmezdi zarar

Asdı zencîr-i 'adâlet tâk-ı çarha Kehkeşân
Devr-i 'adlinde kodı bî-dâdı dehr-i kîne-ver

Nesr

Bu eş'ar ol şân-ı büzürk-vâruñ netâyic-i tab'-ı zehhârı olan le'âlî-i âbdârındandır ki bu
dürce derc olındı:

Şi'r

*Me-zen ey pâdişâ nih zülf-i 'anber nîz cânân-râ
Perîşanî me-y-efzâ 'âşıkân-ı dil perîşân-râ*

*Be-gülhâyî ki ez-dâg-ı tû dâred sîne-i 'âşık
Dehed sürhî-i haclet lâlehâ-yı bâg u bostan-ra*

*Hoş ân vaktî âyî ber-ser-i men bî-haber gûyî
Men 'âşık ki bî-hod kerde in medhûş u hayrân-râ*

*Be-künc-i derd ü gam dûr ez-rakîbân nâlehâ kerden
Hoşem mi-âyed ez-vaslî ki püşt-binem îşân-râ*

*Be-feryâd ey Mehemed her kesî zâhir kuned hâleş
Tû-râ müşkil ki kâdir nîstî feryâd ü efgân-râ¹²⁴*

MEHEMMED-İ DİĞER

Lazkiye'den kâdî Ta'likî Mehemed Çelebi'nüñ ferzendidür. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Al ele câm-ı safâyı kahve fincânın gider
Bu mesel meşhûrdur *huz mâ safâ da' mâ keder*¹²⁵

¹²⁴ "Ey pâdişâh: Misk kokulu zülfü de, sevgiliyi de bir yana bırak. Gönlü perişân âşıkların perişânlığını arttırma.

Aşığın sînesi, senin yaranın verdiği güllerle, bahçedeki lâlelere utanç kızarıklığı verir.

O, öyle güzel bir andır ki, habersizce gelip başıma, şöyle diyesin: Ben aşığı, kendinden geçirdim.

Rakiplerden uzakta, gam ve dert köşesinde inlemek, arkamda rakipleri gördüğüm kavuşmadan daha çok hoşuma gidiyor.

Ey Mehemed! Eyvah ki, herkes kendi halini ortaya kor. Senin işin zor. Çünkü, feryad u figan etmeye gücün yok."

¹²⁵ "Safayı al, kederi gider."

Nesr

Şehnâmeçi olmışdı. Bu iki beyt Şehnâme'sindendir:

Şi'r

Emîrân-ı sancak be-hükm-i zamân
Dilenci 'alem-dâra döndi hemân

Menâre gibi ser-bülend-i cihân
Tışı togrı vu içi igri olan

Nesr

Biñ sekizde Deñizli'ye munsabb olan eşkıyâ-yı Türkmân müdafâ'asında şehîd oldı.

MEHEMMED-İ DİĞER

Vardar Yeñicesi'ndendir. Sadr-ı Anatolı'da murabba'-nişîn-i çâr-bâliş-i mesned-i 'izz ü temkîn olan Ahî-zâde Hüseyin Efendi'den ihrâz-ı şeref-i mülâzemetle kâm-bîn olup hâlâ riyâzet-keş-i çille-i pâye-i erba'ındır. Bu mısra'-ı turfa-ma'nâ anlaruñ olup niçe şâh beyt-i kâminden a'lâdur:

Mısra'

Döndi bir suyu güzel la'l-i Bedahşân'a kadeh

MUHÎTÎ

Rodosî'dür. Sadr-nişîn-i mesned-i iftâ Bostân-zâde Mehemed Efendi'den mülâzım olup kâr-fermâ-yı mansıb-ı kazâ olmuş idi. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Bün dahı hora geçse n'ola zamânede
Her nesnenüñ çekirdegi çıkdı zamânede

Nesr

Tuhfe bahrinde mesnevîsi vardur. Bu bir kaç beyt ol cümledendir ki Ma'rûf-ı Kerhî hakkında itmişdür:

Şi'r

Her sühani dür gibi mergûb idi
Levha-i dilde sözi mektûb idi

Nâmelere nâmı anuñ oldı per
Nâmeler anuñ kanadıyla uçar

Himmet ider nâmelere pîr-veş
Menzil-i maksûda varur tîr-veş

Hâkine yüz sürmek için kıl yırak
Çünkü degül 'âşıkâ Bagdâd irak

Nesr

Biñ sekizde Şâm-ı Şerîf’de fevt olmışdur.

MUHYÎ

Muhyî’-d-dîn Fenârî’dür. Devr-i Sultân Mehemedî’de Rûmili sadrında kâr-fermâ olan ‘Alî Fenârî’nüñ ferzendidir. Kat‘-ı merâtib-i ‘izz ü ‘alâ ile çâr-bâliş-pîrâ-yı mesned-i iftâ olmışlardur. Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olınup sebt olındı:

Şi‘r

Cânı cânâna tamâm eylerdi vasl-ı câme-hâb
Olmış idi cânâ ten-i cânâne pîrâhen-i hicâb

Ve lehu

‘Aceb mi dâ’imâ iki elümle sînemi döğsem
O şâhuñ âstânında dögilür kûs-ı nevbetdür

Gözüm kan ile toldukça lebüñden bûse lutf eyle
Bilürsin bûse sultânüm tolu üstine ‘âdetdür

Nesr

Bu mısra‘ da anuñdur. Bâkî Efendi tevârüd itmişdür:

Mısra’

İşigüñ tâk-ı âsmâna deger

Nesr

Tokuz yüz elli dörtde fevt olmışdur. Câmi‘-i Ebâ Eyyûb civârında medfûndur.

MUHYÎ-İ DİĞER

Nigde’li Mehemed Çelebi’dür. Ebu’s-su‘ûd-zâde Ahmed Efendi’den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Bu eş‘âr anuñdur:

Şi‘r

Sen lebi Âb-ı Hayâtı kucan ölmez dirler

‘Ahdüm olsun seni cânâ kucayın ölmez isem

Ve lehu

Gül gül olsun rûhın öp yâri çeküp pehlûya
Beñzesün kadd-i nihâli gül ü şeftâlûya

Mün‘akis olmasun erbâb-ı safâ hazer it
Gitme agyâr ile seyrâna kenâr-ı cûya*

* “şeftâlûya-cûya” beytleri, Muhyî’nüñ olduğu sâbitdür. Nakl-i sikâtle Sultân Süleymân Dîvân’ı mürettibleri, Muhyî, Muhibbî imlâsında olmağla galata düşüp anlara yazarlar.

Ve lehu

Gezerken yâr ben bîmâr ile âheste âheste
Didiler kim ölmelü oldı cânın gezdürür hasta

Ve lehu

Bir dahı ben ol kâmeti bâlâya irem mi
Ölüp dirilüp cennet kûyına girem mi

MUHTÂRÎ

Tercemesi sebt olınan Emîrî'nün birâder-i kihteridür. Bu iki beyt anuñdur:

Şi'r

Zülfin açup nesîm ide mi haddin âşikâr
Ol günü gösterür mi 'aceb baña rûzgâr

Ve lehu

Bâde nûş eyleme agyâr ile dirsem ter olur
Meded ol şûh-ı cefâ-pîşe ne ter dilber olur

Nesr

Evahir-i devr-i Murâdî'de fevt olmışdur. Mısır'da Gülşenî Tekyesi'nde medfündür.

MUHLİSÎ

Şehzâde Sultân Bâyezid'ün hâcesi Ca'fer Efendi'nün ferzendidür. Çelebi 'ulûfesi ile kanâ'at idüp hâlâ Ka'betu'llâh'da fâyiz-i sa'âdet-i mücâveretdür. Bu iki beyt anuñdur:

Şi'r

Geh berş ü bâde geh afyon u geh 'arak
Cümle mükeyyefâtı yirüz keyfe mâ't-tafak

Ve lehu

Hışmına bindi koyup ol nâz semendin giderek
Şeh-i hûbân-ı cihândur ki değışdürdi yedek

MÜDÂMÎ

Kâdî Emîr Ni'met-zâde'nün ferzendi Hasan Çelebi'dür. Otuz pâyesinde gûşe-nişîn-i seccâde-i ders ü ifâde olmışdı. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Sebeb-i nasb degül şimdi dilâ bî-kese zât
Alımaz mansıbı Seyyid de olursa bi'z-zat

Nesr

Biñ on dörtde Belgrad'da fevt oldı.

MEDHÎ

Gelibolı'da Mahmûd Çelebi'dür. Ebu's-su'ûd Efendi'den ihrâz-ı şeref-i mülâzemet idüp Gelibolı'da tevliyetle sadr-nişîn-i mesned-i hükûmet olmuşdı. Bu eş'âr anuñdur:

Şi'r

Bâdemî nakş gerek câme-i zîbi yârûñ
Deve tabanıdur agzına düşen agyârûñ

Ve lehu

Mihr-i ruhsârını vasf it o mehûñ matla'da
Ser-i a'dâyı nihâyet añasın makta'da

Nesr

Biñ altıda fevt olmuşdur. Yeñibâzârı Ni'metî dimişdür:

Târîh

Fâtiha Mahmûd Efendi rûhına 1006

Nesr

Gelibolı'da medfûndur.

MERDÜMÎ

İstanbul'dür. Defterdâr 'Alî Çelebi'nüñ ferzendidir. Hâce Hayrû'd-dîn'üñ dâmâdı olup İstanbul'da mesned-nişîn-i kazâ olan Hasan Çelebi'nüñ mülâzımı olmağla kâm-revâ olmuşdı*. Bu iki beyt anuñdur:

Şi'r

Gördi ey kaş kemân gamzeñe her dem söz atar
Ser-i tizüñ anuñ için yüzine egri bakar

Ve lehu

Yaraşur ey meh sipihr-i cemâl
Kamerî yaka saña olsa hilâl

Nesr

Üsküb'de kâdî iken tokuz yüz yetmiş birde fevt olup Cinânî dimişdür:

Târîh

Çeşmüñi yumduñ cihândan Merdümî hayfâ vâh

* Hasan Efendi, "Merdümî İstanbul'dan mütekâ'id Aşçı-zâde Hasan Çelebi'den mülâzım olmuşdur." didüğünde hatâ ider. İştirâk-i ismden galata düşer. Hem Aşçı-zâde, Bursa'dan munfasıl iken fevt olmuşdur.

MÜSLİMÎ

Hamîd'dendir. Hinnâlı-zâde 'Ali Efendi'nün birâder-i mihteridir. Ebu's-su'ûd Efendi'den ihrâz-ı şeref-i mülâzemet idüp "Devlet kazâ yanındadır." diyü mesned-nişîn-i çâr-bâliş-i şerî'at olmuşdı. Nazm-ı âbdârı misâl-i sîb-i müslimî dest-i hoş-kabûl olmak mertebesine vusul bulmuş idi. Bu iki beyt anuñdur:

Şi'r

Büy-ı zülfîn getürürsin bize ol sîm-berüñ
Ey nesîm-i seherî solıma alduk haberüñ

Ve lehu

Müslimî bendem olmasun dirseñ
Olsun ey şûh-ı şîve-kâr olsun

Nesr

Tokuz yüz toksan dördte Isparta'da fevt oldı.

MESÎHÎ

Nâmı Mesîh'dür. Vezîr-i a'zam Hâdim 'Alî Paşa'nuñ kâtib-i dîvânı olup 'Alî Paşa bedrûd-ı cihân-ı fânî itdükde bir mikdâr tîmâr ile kanâ'at ve pes zânû-nişîn-i gûşe-i 'uzlet olmuşdı. Hakkâ ki, ol Hallâk-ı Me'ânî dem-i cân-bahş ile Mesîh-i sâni'dür. Dimişlerdür ki, "Necâtî, nâmı 'Îsî olmagla şî'rüñ ismidür. Mesîhî lakabıdır."

Kâtib-i dîvân-ı sultâni olmak recâsı ile Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'ye takdîm itdügi kasîdedendür ki sade-i belâgat-i ferîdesidür:

Sıfat-ı Bahâr

Hab-ı gafletden uyanmaga 'uyûn-ı ezhâr
Her seher su seperler yüzlerine ebr-i bahâr
Şöyle cânlandılar erbâb-ı çemen kim servüñ
Ayagı bâgda olmasa iderdi reftâr
Katre-i şîr gibi tamladugınca şebnem
Gonçeler agzın açar nete ki etfâl-i sığâr
Fâhte çün kim elinde büyümişdür servüñ
Üstine medh okıyup olsa hevâ-dârı ne var
Başka bir 'âlemi var bâg u bahârüñ k'anda
Yâsemen rûz-ı sefid oldı benefşe şeb-i târ
Gül 'arûsınuñ öñince yürüyüp cûy-ı habâb
Başı üstinde legençe götürür câriye-vâr
Kef-i dür-pâşına beñzerdi ola fi'l-cümle
Ebre bağışladugını girü almasa bihâr

Bir yaluñ yüzli güzeldür kılıcuñ kim anuñ
Yüzini göricek îmâna gelür çok küffâr

Karşu ger hilm ü vekâruñdan edeb ögrense
Söyledükçe kişiyi yañsılamazdı kühsâr

Havf-ı tîguñdan eger kaçsa ‘adû kühsâra
Taglar içre kemendâne tutar halka-i mâr

Nesr

Bu eş‘âr gazeliyyâtından intihâb olınup sebt olındı:

Şi‘r

Ân gerek mahbûbda k’anı el üzre tuta halk
Yohsa bir hâtemde dahı bulınur göz ile kaş

Ger bu defterden Mesîhî gide gelmez misli hîç
Yirine ol deñlü yazılmaz olinsa hat terâş

Nesr

Tokuz yüz on sekizde fevt olmışdur.

Târîh

Mesîhî fevt şod¹²⁶ 918

MEŞÂMÎ

Konya’dandur. Rüstem Paşa kethüdâsı Mustafâ Beg’uñ ferzendidür. Zümre-i zü‘amâdan idi. Bu ebyât anuñdur:

Şi‘r

Bu dehr bizüm tekye-i minnet-gedemüzdür
Abdâllaruz kim anda Âdem dedemüzdür

Ve lehu

Şol kadar arayayın şâhid-i maksûdumı kim
Cüst ü cûda talebüm rahşına meydân dükene

Ve lehu

Dilâ düş tîg-ı yâre saña ‘âlemden güzer düşdi
Sipâhîsin yarag üstinde ol çün sefer düşdi

Ve lehu

Hatt irdi rûy-ı dilbere ben kandayın dahı
Ahşam irişdi seyr-i kemân-keşdeyin dahı

Ve lehu

Bî-çâre dil sever seni çemende cân gibi
Sen baña bî-vefâlık idersin cihân gibi

¹²⁶ ”Mesihî öldü.”

Nesr

Tokuz yüz toksan üçde fevt olmışdur.

Târîh

Meşâmî'ye ecel bûyı irişdi 993

MEŞKÎ

Tokadî Mehemed Çelebi'dür. Zümre-i küttâb-ı dîvân-ı sultânîden idi. Bu kıt'a anuñdur:

Kıt'a

Ne deñlü çoğ ise cürm ü günâhuñ
Yine dergâh-ı Hak'dan olma hâlî
Olupdur rahmeti kahrına gâlip
On artukdur Celâlinden Cemâli

Nesr

Biñ dörtde fevt olmışdur. İstanbul'da medfûndur.

MU'İDÎ

Kalkandelen'dendür. Kâzî-'asker Mîrüm Çelebi'den mülâzım olup Mısır'da beytü'l-mâl kâtibi olmuş idi. Cevâb-ı Penc-Genc'i vardur dirler. Hâlâ genc-i medfûn gibi bî-nişândur. *Yemûtu reddî'u 'ş-şi'ri min kîbeli ehlihi.*¹²⁷ Ammâ bu eş'âr şâ'iriyyetin iş'âr ider.

Nazm

Tâli'üm nahs olduğu çarh-ı sitem-gerden midür
Başuma bunca belâ dilden mi dilberden midür
'Aşk mı yâ gül midür bülbülleri nâlân iden
Na'rası bezm ehlinüñ meyden mi sâgardan midür
Defter-i 'uşşâka yazmışsın rakîbi tutalum
Gel sen insâf eyle andan ol bu defterden midür

Ve lehu

Gülse güldür söylese bülbül ne bilsün adımı
Yâ Rab ol şûh-ı dil-ârâ gül midür bülbül midür

Ve lehu

Devlete lâyıık olanlar görmedi devlet yüzün
Devlet anuñ kim cihânda devlete lâyıık degül

Nesr

Mısır'da medfûndur.

¹²⁷ "Kötü şiir, şiir ehlince ölü olarak görülür."

MU'İDÎ-İ DİGER

Şâm müftîsi Mu'îd-zâde'nün ferzendi Mehemmed Çelebi'dür. Anadolu kazî-askeri Ahî-zade Efendi'den mülâzemetle kâm-bîn olup pâye-i erba'inde sadr-ı ifâdenün mesned-nişîni olmuş idi. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Görinen kûh-ı belâdur güzelüm baş degül
Râh-ı iklîm-i fenâdur kararan kaş degül

Nesr

Tokuz yüz toksan dördte İstanbul'da fevt oldı. Edirnekapusı hâricinde medfûndur.

MU'İNÎ

İstanbulî'dür. Zümre-i kuzât-ı sencide-sıfâtandur. Tab'-ı belâgat-ı dest-gâhı dehlîz-i teng ve târîk-i hâmeden künc-i hâne-i ma'nâya râh bulmuşdı. Bu ebyât Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

Şi'r

Kaçar havf eyleyüp âhum yelinden
Biri birin basup emvâc-ı deryâ

Ve lehu

Geç ey vâ'iz sırâtuñ havfin añma lutf-ı Hak çokdur
Geçenlerden işitdük biz ki anda korkuluk yokdur

Ve lehu

Hasma atılmakda gerçi ad çıkardı tîrümüz
Lîk kesinlikle andan nâmlıdur şemşîrümüz

Ve lehu

'Aşk ile kesb ider kişi 'irfân-ı câvidân
'Akl âlet-i mülâhazadur arada hemân

Oldı tarîk-ı 'aşk kiriş gibi togrı yol
Andan çıkan yabana gider ey kaşı kemân

Ve lehu

Ruhsâr u zülfüñ añup 'âşıkларуñ du'âda
Şâm u seherde dirler 'ömrüñ günüñ ziyâde

'Aksinedür cihânuñ her kârı ey Mu'înî
Gördüm bu nükteyi ben câm-ı cihân-nümâda

Fenâ meydânınuñ bir adım itdüm menzilin çün kim
Mezârumda nişân için ko diksünler iki taş

MAKALÎ

Alaşehir’li Mustafâ Çelebi’dür. Sâz-ı belâgat depretmede sâz-kâr-ı nevâ-yı figânîdür.
Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olunup sebt olındı:

Şi‘r

Dâmen-i himmet dirâz ammâ taleb kütâh-dest
Rûtbe-i idbâr ‘âlî paye-i ikbâl pest

Ve lehu

Dil hanesin gam-ı ruh-ı cânân açar kapar
Halvet-sarây-ı hâssumı sultân açar kapar
Şeh-perlerini nâz ile şâhîn-i zülf-i yâr
Cân murgınınuñ şikârına her ân açar kapar
Seyr itdürür iki düri lü’lû-yı şâh-vâr
La‘l-i lebûñ ki hokka-i mercân açar kapar
Derbânuñ olmuş ey sanem agyâr-ı bed-likâ
Hayfâ ki bâb-ı cenneti Şeytân açar kapar
Nazmun Makâlî komadı rağbet cevahire
Sarrâf-ı dehr bir kurı dükkân açar kapar

Ve lehu

Agyâr cefâ itmede hem-reng-i felekdür
Âhır bizi sag komaz oldürecedür

Ve lehu

Ol dâver-i hüsn eylemese cevrini efzûn
‘Azline anuñ çıkmaz idi hatt-ı hümâyûn

Ve lehu

Yâr kim lutf ile kenâra gele
Beñzer ol ‘ıyda bahâra gele
Kehkeşân sanma âh-ı pür-şererüm
Yol idüpdür sipihre vara gele

Nesr

Tokuz yüz toksan yedide fevt oldı. Edirne kapısı hâricinde medfündür.

MAKÂLÎ-İ DİĞER

Alaşehir’li Hammâmcı-zâde Mehemed Çelebi’dür. Garîk-ı lücce-i rahmet ‘Arab-zâde Efendi’den nâ’il-i şeref-i mülâzemet olup mesned-nişîn-i hükûmet olmuş idi. Bu iki beyt anuñdur:

Şi‘r

Egerçi mutrib-ı bezmüñ bozuk yiri çokdur
Figân u nâlemüñ ammâ kıl egrisi yokdur

Ve lehu

Sînemüñ dâğın görüp atduñ melâmet sengini
Gel gör ey şîrîn-dehen tag ile taşuñ hâlini

Nesr

Tokuz yüz toksan ikide Üsküdar’da fevt oldı.

MELÎHÎ

Nevâhî-i Tokat’dan ve gûşe-nişînân-ı harâbâtdandır. Hengâm-ı pîrîde meyhâneye ‘asâ ile varup hânesine ‘asâ-yı pîrânla gelürdi. Nitekim dimişdür:

Kıt‘a

Bu Melîhî iki ‘asâ götürür
Biri rûhânî biri cismânî
Ol ki cismânîdür açaçdandır
Ol ki rûhânî la‘l-i rümmâni

Nesr

Mervîdür ki, Hazret-i Fâtih, mezbûra salâh-kâr gelmek için tevbe virmişler idi. Bir gün mest ü evkâr tutulup huzûr-ı ‘izzetlerine ihzâr olup;

Şi‘r

*Vey rûz be-tevbe’i şikestî sâgar
İm-rûz be-sâgarî şikestî tevbe¹²⁸*

Nesr

diyü germ-i ‘itâbâne hitâb buyurdıklarında tevbesinde pâ-y-ber-cây olduğın iddi‘â ider. Fi‘l-vâki‘ dehânı istişmâm olup bûy-ı bedden eser olmaduğı ma‘rûz-ı südde-i sa‘âdet-makarrları olıcak ta‘ahhüd-i ‘afv-ı cerîme ile sırr-ı râz-ı ser-besteden istifsâr buyurdıklarında bîmâr-ı derd-i humâr olup ihtikân-ı şarâb ile ‘ilâc itdüğünü izhâr itdükde min ba‘d pezîrâ-yı salâh-kâr olmayacağına cezmleri olup kendi hâlinde ber-karâr kılmışlar idi.

Fazîlet ile şöhret-şi‘âr olup evâ’il-i hâlinde Monlâ Câmî ile hem-kâse-i bâde-i şirket ü iştigâl olmuş idi. Bu eş‘âr anuñdur:

Şi‘r

Pür ideyin sirişk ile kûy-ı nigârımı
Tâ kim sabâ götürmeye andan gubârımı

¹²⁸ “Bir tövbe ile bir gün kadehi kırmıştın. Bugün ise, bir kadehle tövbeyi bozdun.”

Ey bâde ger yoluñ düşe zülf-i siyâha
Lutf eyle yokla anda dil-i bî-karârımı
Dil mülkini sipâh-ı belâ yıkdı ey sabâ
Âgâh kıl bu vâkı‘adan şehriyârımı
Âhum nesîmi irmedi gülzâr-ı kûyuña
Zâyi‘ geçürdüm ey yüzi gül rûzgârımı
Ferhâd-ı ‘aşk idügümi añlar Melîhiyâ
Her kim okursa levha-i seng-i mezârımı

Nesr

Evâ’il-i devr-i Sultân Bâyezîd Hân’da fevt olmışdur.

MİNNETÎ

Germiyan Kula’sındandır. Bu fakîrûñ vâlidinden mülâzım olup tarîk kazâyâ ‘âzim olmuş idi. Dâ’imâ şûh u şengül olup gam didükleri nâ-bekâra vücûd vermeyen yârân-ı safâdan idi.

Mısra‘

*Mâtem-zedegân-ı bî-elem-râ ‘aşkest*¹²⁹

Nesr

Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Beni öldürmek için su virür şemşîr-i müjgâna
İçüp meclisde aglar sanmañuz ol çeşmi mestâne

Nesr

Biñ on sekizde fevt oldu. Bursa yanında Budamya yolında Bâdemli Köprüsi yanında medfûndur.

MÎREK TABÎB

Nâmı Mustafâ’dur. İstanbulî’dür. Nitekim demişdür:

Mısra’

Ferzend-i Sitanbul’am u ferzend-i Sitanbul

¹²⁹ “Bir üzüntüsü olmadan mâtem tutanların mâtem tutmalarının sebebi aşktır.”

Nesr

Hakîm Monlâ Üveys-i ‘Acem’üñ ferzendidir. Hoş-âvâz u terâne-perdâz idi. Ammâ sadâsı gâyet nerm olmagla nagmeye müsâ‘id olmayıcak, yâ elin yâ omzın ya başında müzevvecsin tahrîk ile edâ iderdi. Bu iki beyt anuñdur:

Nazm

Nakd-i sabrın kim itdügin cânuñ
Çukurında bula zenahdânuñ
Kanımı su yirine içdüginüñ
Sorisın vire la‘l-i handânuñ

MÎRÎ

Kınâlı Kâdî ‘ünvânı ile şöret-şi‘âr olan İsparta’lı Emru’llah Efendi’dür. Sâhib-i tezkire Hasan Efendi’nüñ cedd-i büzürk-vârıdır. Müretteb Dîvân’ı vardır. Bu ebyat anuñdur:

Şi‘r

Câna itdi o gamze-kâr meded
Meded ey şûh-ı gamze-kâr meded
Ve lehu
İmrenme görüp sürh pilavın ümerânuñ
Hûn-ı cigerinüñ eseridür fukarânuñ
Ve lehu
‘Âşıkların göricek dil-ber biler bıçağın
Ya‘nî ki hasta-diller görsün başın yarığın

Nesr

Peçin’de kâdî iken tokuz yüz altmış yedide fevt olmışdur.

MEYLÎ

Zekeriyyâ Efendi’dür. Ma‘lûl Emîr’üñ tezkireciligi hizmetinden nâ‘il-i şeref-i mülâzemet olup kat‘-ı merâtib-i ‘izz ü ‘alâ ile pîrâye-bahş-ı çâr-bâliş-i mesned-i iftâ olmuşlar idi. Fazîlet-i ‘ilmiyye sâhibi olup Hidâye’ye şerhi ve her mahalde Şürûh-ı Havâşî’sine dahl ü cerhi vardır. Tu‘me-i pesîn-mânde-i ‘ilm ü kemâli olan meyve-i eş‘âr-i âbdârın dahı tabak-ı varaka vaz‘ idüp erbâb-ı zevk u ‘irfâna ‘arz itmeden hâlî degüller idi. Bu bir kaç güftar ol fezâ’il-i nâm-dâruñdur:

Nazm

Bâdeden el çekdügüm gûş itdi erbâb-ı ferah
Hâtırı sindi sebûnuñ münkesir oldı kadeh

Ve lehu

La'lüñe kand öykünürmiş kaddüñe serv-i çemen
Dadı dalı var mıdur bi'llâh ey şîrîn-sühan

Nesr

Biñ birde fevt olup Cinânî-i Burusevî dimişdür:

Târîh

Füc'eten Zekeriyâ Efendi göçdi hemân 1001

Nesr

Dâhil-i sûr-i Kostantiniyye'de binâ itdügi medresesi hazîresinde medfûndur.

MEYLÎ-İ DİGER

Kayseriyye'li Kumsı-zâde Mustafâ Çelebi'dür. Ebu's-su'ûd Efendi'den mülâzemetle
kâm-ravâ olup Kayseriyye'de hizmet-güzâr-ı iftâ olmuşdı. Bu eş'âr anuñdur:

Şi'r

Meded ey yâr meded katlüme kasd itme ki ben
Ölmeden kaçmazın ammâ saña zahmetler olur

Kim ki bir lahza karâr eylese kalmaz gam-nâk
Gûşe-i meygede sâkî ne müferrah yer olur

Def'-i gam-ı bâde ile yâ leb-i dilber gerek
Yoksa ibdâl-ı gubâr ile gönül mu'anber olur

Ve lehu

Kaçardı gel beni öldür disem tîgın biler şimdi
Sevin ey dil ki dildâruñ seni ister diler şimdi

Nesr

Biñ yirmi birde Kayseriyye'de fevt oldı.

MEYLÎ-İ DİGER

Nâmı 'Ömer'dür. Ba'zı evkâfuñ râtibe-hâr-ı cihet-i kitâbeti olmuş idi. Bu iki beyt
anuñdur:

Şi'r

Şarâba pâre-i yah katicak sâkî-i gül-ruhsâr
Didi gevher-fürûş-ı meygede bu la'ide nûr var*

Ve lehu

Subh-ı sâdık geçer ol mihr-i dirahşân gelmez
Kara ahşamlar olur ol meh-i tâbân gelmez

* Nâdirî Efendi, şitâ'iyye kasîdesinde, "buzlu la'l" mazmûnın "leb-i dilber"de ider.

MEYLÎ-İ DİGER

‘Asrınıñ fezâ’il ü ma‘ârif ile ser-efrâz u ser-bülendi Lutfî Beg-zâde Mustafâ Efendi’dür ki defterdâr Lutfî Beg merhûmuñ halefü’s-sıdk-ı necîbidür. Zamânesinün fâzıl u edîbi ve ‘allâme-i erîb ü nesîbi olup Anadolu sadrı Sinân Efendi hizmetlerine ittisâl ve anlardan mülâzemet ile ihrâz-ı nakdîne-i ‘izz ü ikbâl itmişlerdür. Pâ-nihâde-i süllem-pâye-i medâris ü merâtib ve sermâye-i rütbe-i mevleviyyeti kâsib olup tokuz yüz yetmiş sekiz senesinde Süleymâniyye rütbesine ihrâz ve seksen bir Ramâzan’ında Mekke-i Mükerrreme kazâsı ile ser-efrâz olmuşlardı. Ba‘de zâlik Bursa ve Edirne hükûmetlerine nâ’il olmağla mahsûd-ı eşrâf u emâsil olup Edirne’den infisâl-i hılâlîde tokuz yüz toksan altı Muharrem’inde hayr-bâd-ı meclis-i fânî ve ‘azm-i behişt-i câvidânî eylemişdür. Bu eş‘âr müntahab-ı güftâridur:

Şi‘r

Neler geldi senüñ ‘aşkuñda ey Leylî-sıfat başa
Beni Mecnûn diyü etfâli şehriñ tutdılar taşa

Ve lehu

Yâr agyâr ile ‘azm eyleyicek deryâya
Tıfl-i dil aglayarak kaldı Beşiktaşında

Gamından âh idüp Nûh’uñ şu deñlü agladum kanı
Görenler âh ile eşküm sanurlar Nûh Tûfânı

Nesr

Bu Lutfî Beg-zâde Meylî sâhib-i tezkire Riyâzî merhûmuñ zamânına karîb olan kibârüñ meşâhîrinden iken zikr itmedüğü istigrâb olunur. Bizüm büyük peder Hazret-i ‘Ârif Efendi nüshaya kendi ‘ilm-i mu‘ciz-beyânları ile tahrîr itmişdür.

HARFÜ’N-NÛN

NÂDIRÎ

Nâm-ı nâmîleri Mehemed’dür. ‘Abdü’l-ganî Efendi’nüñ ferzend-i fazîlet-mendidür. Hâce Sa‘dü’d-dîn Efendi’den nâ’il-i şeref-i mülâzemet olup kat‘-ı merâtib-i mu‘tâde ile sadr-ı Anadolu’da çâr-bâliş-nişîn-i mesned-i ‘izzet olmuşlardur. Câme-i haseb-i ‘ısâmîleri tırâz-ı neseb-i ‘izamî ile mutarraz ve mecmu‘a-i câh u celâlleri şîrâze-i fazl u kemâlle müşerrezdür. Benân-ı hâme-i gevher-nisârlarını der-kâr kılup sudûr-ı harâyid-i cerâyide ta‘lîk-i kalâyid-i efkâr itmeden hâlî degüllerdür. Eser-i kalem-i sihr-sâzları olan Hâşiye-i Beyzavî hakkında ba‘zı yârân-ı safâ bu gûne kıt‘a-perdâz olmuşdur:

Kıt'a

Göreydi hâşiyenin kâdî-i Sitanbul'un
Olurdu kâdî Beyzavî fazlına râzî
Keş-â-keş-i fuzalâdan kaçan olurdu halâs
Eger ki olmasa aña 'inâyet-i kâzî*

Nesr

Hakkâ ki, mi'yâr-ı tab'-ı sahîhü'l-'ayârı ile zamânesinüñ kalem-i şâ'ir-i sencîde-
güftâridur ve bir münşî-i sihr-kârdur ki kalem-i gevher-bârinuñ kalem-rev-i sahîfe-i inşâyâ
hükmi cârîdür. Bu eş'âr netâyic-i tab'-ı pür-iktidârlarıdır:

Ez-Na't-ı Şerîf der-sıfat-ı Şeb

Semâ' içre saçup eşk-i nücûmı şâl-pûş oldu
Fırâk-ı Şems ile gerdûn olup hem-hâl-i Mevlânâ

Degül mihr ü şafak galtan olunca fark-ı pür-nûrî
Taşup iklim-i Şâm'ı tutdı hûn-ı Hazret-i Yahyâ

Siyeh semmûr idi zulmet beyâzî câ-be-câ encüm
Ne hâletdür bu kim gizlendi anda beyza-i beyzâ

Medh

O şâhuñ sikkesi Mühr-i Nübüvvet hutbesi Kur'ân
Müşerref anlaruñla nakd-ı dîn ü câmi'-i dünyâ

Sufûf-ı Âl ü Ashâb'ı sûtûr-ı hüccet-i millet
İmâmetde vücûd-ı pâki gûyâ mühr ile imzâ

'Aceb mi eskiyüp şimdi dökilse dürr-i sır-âbı
O sultâna murassa' cetr idi ebr-i felek-fersâ

Süleyman'un öñinde döndi mînâ üzre Belkîs'a
Felek de aña istikbâl idince Zühre-i Zehrâ

Sıfat-ı Bahâr

Süzildi indi aña ser-nigûn gavvâs olup bülbül
Sadefdür gül çemen bahrinde şeb-nem dürr-i şeh-vârı

Sabâ gül-gûn eteklik geydürüp rakkâs-ı gül-nâra
Safâ-yı cilvesinden şâd u hândan itdi ezhârı

Sabâ itdi şebistân-ı bahâra lâleyi meş'al
'Aceb mi kırmızı gömlekle fânûs itse gül-nârı

Şeh-i hâver ser-â-pa kaldurup şebnemleri yirden
Muhassal dâne devşürdi elinde tîg-ı zer-kârı

* Bu kıt'a Nev'i-zâde 'Atayî Efendi'nüñdür.

Diger Sıfat-ı Bahâr

Şem‘-i verd üstine pervâneleri devr eyler
Gül ü bâdâmı döker sanma nesîm-i eshâr

Sanma berfî çözülp seyl-i revân oldu yine
Pençe-i mihr ile destârını çözdü kühsâr

Bâgına girse terâzû ile eyler hareket
Niçe bostânlar ocagına sokayın enhâr*

Ez-Gazeliyyât

Şîr akıtmağ ile hep hâsıl olur sandı murâd
Vâdî-i ‘aşkda süd dökdi yañıldı Ferhâd

Ve lehu

Derdüñle ‘andelîb-i çemen kıldı nâleler
Senden şikâyet itdi güli eyleyüp siper

Ve lehu

Kızarsa aglamakdan gözlerüm mestânedür dirler
Gam-ı ‘aşkuñla feryâd eylesem dîvânedür dirler

Ve lehu

Başumdaki hevâ-y-ile çeşm oldu eşk-bâr
Deryâ temevvüc itdi esüp başlı rûzgâr

Ve lehu

Kaçan selâse-i gassaleyi idersem nûş
Olur uçarlamadan muztarib sefine-i hûş

Şarâbı özge kerâmet degül mi ey sûfî
Ta‘accüb itme kerâmet satarsa bâde-fürûş

Ve lehu

Tokınmamış bu hayâlâta kimse Nâdiriyâ
Bu deñlü kesret iken reh-güzâr-ı şehr-i sühan

NÂZÜKÎ

Nâmı Mehmed’dür. Rûmili kâzî-‘askeri olan Bostân-zâde Mehmed Efendi’dan ihrâz-ı şeref-i mülâzemet idüp seccâde-nişîn-i hükûmet olmuş idi. Tab‘-ı nâzüki fehm-i

* Câmî’ü’l-hurûf bu gûne edâ itmişdür ki ol cenâba ‘arz olunmışdı:

Eyâ zamânede mesned-nişîn-i Şer‘-i Nebî
Kemâl-i ‘adl-i şerîhi görindi şânuñda

Ne cânı vardur ki ola sâlik-i reh-i bî-dâd
Terâzû-y-ile yürür muhtesib zamânuñda

dakâyık-ı ma'nîde nâ-dîde ve mûy-ı miyân-ı dilberân gibi kenâr-ı kabûle keşîdedür. Bu ebyât anuñdur:

Nazm

Sakınsun âteşden bu dil-i pür-tâb u sûzânuñ
Yüzi suyıyla tursun dostum şemşîr-i bürrânuñ

Ve lehu

Gelür harâba virür bezm-i kahve-nûşânı
Meded yirine su yine efendi mestânı

Ve lehu

Alalum nakd-i dil ü cân ile vasl-ı yâri
Neye mâlik olur ey dil görelüm agyârı

Nesr

Otuz ikide Erek kâdîsı iken fevt oldı.

NÂMÎ

Nâmı Mehemed'dür. Haleb'de mesned-nişân-ı kazâ olan Pîr Ahmed Çelebi'nüñ ferzendidür. Sâlik-i tarîka-i küttâb-ı dîvân-ı sultânî olup vezâretle nişânî olmuşdur. Bu eş'âr anuñdur:

Şi'r

'Asker-i hüsne o şeh zülfini serdâr eylemiş
Diller alup her birin bir târa ber-dâr eylemiş

At salup meydân-ı hüsne katl için 'uşşâkı
Kâkül-i müşgîni kendüye kafâ-dâr eylemiş

Hançer ü tîg u kemendin beline bend eyleyüp
Nev-cüvânuñ mû-miyânını silâh-dâr eylemiş

Mutâyebe

Tokuz yüz toksan dört târîhinde zümre-i şu'arâ bir 'âlî cem'iyet idüp bahr nazma âşnâ geçen erbâb-ı devleti sohbetlerine da'vet itmişler idi. Ol zât-ı sa'âdet-nişânı dahı okımaga varduklarında bu beyti dimişler ki zıkr olunur:

Nazm

Kâğıd ag idi veli câ'izesi gördi ki az
Kızarup şerm ile dir dilde niyâz elde piyâz

Nesr

Bir kızıl kâğıd yazup derûn-ı varakaya on tokuz sikke fûrû-güzâşte kılup birin dahı kâsıd eline virüp bu vaz' ile irsâl itdükde zürefâ kasd itdügi şebi"stâniye intikâl idüp kâsıddan ol bir filoriyi dahı taleb idüp almışlar idi.

Biñ birde fevt olup İstanbul'da binâ itdügi câmi' sâhasında medfûndur.

NÂMÎ-İ DİGER

İstanbuli'dür. Yûsuf-ı Mısr fazîlet-mendî Muhaşşî Sinân Efendi'nün dânişmendi olmışıdı. Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

Cihânuñ ni'metinden kendi âb u dânemüz yegdür
Elüñ kâşânesinden gûşe-i vîrânemüz yegdür
Gınâ sadrındaki magrûr-ı nâ-âsûde serverden
Fenâ bezminde hâb-âlûde olan mestânemüz yegdür
Hümâ-yı evc-i 'izzet gibi gayretsüzden ey Nâmî
Mahabbet şem'ine şeh-per yakan pervânemüz yegdür

Gazel

Âlâyiş-i dünyâdan el çekmege niyyet var
Yakında 'adem dirler bir şehre 'azîmet var
Uçdı bu fezâlardan murg-ı dil-i nâlânım
Ârâm idemez oldum efkâr-ı seyâhat var
Nûş eylese bir 'âşık tâ haşre dek ayılmaz
Bezm-i ezelüñ bilmem câmında ne hâlet var
Gıtdükçe harâb eyler mülk-i dil-i şeydâyı
Dehrüñ bu cefâsından bir şâha şikâyet var
Ser terkine kâ'ildür dünyâya gönül virmez
'Aşk ehlinüñ ey Nâmî başında sa'âdet var

Nesr

Tokuz yüz yetmiş sekizde fevt olup Cinânî-i Burusevî dimişdür:

Târîh

Didiler gitdi dilde nâmı kaldı Nâmî'nün

NÂMÎ-İ DİGER

Tabîb Mirek'ün ferzendi, İstanbulî Mehemed Çelebi'dür. Mu'alim-zâde Efendi'den mülâzım olup mevleviyyetle Gelibolı'da mesned-nişîn-i hükûmet olmuş idi. Bu ebyât Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

Şi'r

Yâ Rab getür başına rakîbüñ niçe belâ
Ammâ ki isterin depesi üstine ola

Ve lehu

Olup figân u nâleme dem-sâz mutribâ
Uy baña idelüm seherî ‘azm-ı gülistân

Ve lehu

Dehenüm yok didün ammâ bu ne sözdür bilmem
Olduñ ey gonçe-dehen kendi sözüñle mülzem

Ve lehu

Şehsüvârum ko beni gâşiye-dâruñ olayın
Tutayın ben de senüñ bir yavız atuñ başın
Pîr olmuş yaşarur gözi diyelden berü
Başladı gizlemege merdüm-i çeşmüm yaşın
Nâmiyâ şem‘ katı bî-edeb olmuş o mehüñ
Komaz öykünmesini rûyına kesseñ başın

Ve lehu

Gâret itdi hâce-i mülk-i bahârı var ise
Şimdi altun ile oynar bâgda bâd-ı hazân

Nesr

Biñ on üçde fevt oldı.

Târîh

Vefât itdi Nâmî 1013

Nesr

Edirnekapusı hâricinde Emîr Buhârî kurbinde medfındur.

NÂMÎ-İ DİĞER

Saruhânî Mehemmed Çelebi’dür. Nevâlî Efendi’dan mülâzım olup müderris olmuş idi.

Bu ebyât anuñdur:

Şi‘r

Eyyâm-ı bahâr irdi hevâ mu‘tedil oldı
Bir pâre gözin açdı hele nergis-i bîmâr

Ve lehu

Be-gâyet müşkil ancak bunca derdüñ ihtiyâr itmek
Mukarrer hâsılı şimden gerü terk-i diyâr itmek

Ve lehu

Sâgar-ı bâdeye ‘aks-i leb-i cânân düşdi
Dehen-i mâhîye san mühr-i Süleymân düşdi

Nesr

Tokuz yüz toksan yedide Bursa’da Manastır müderrisi olup giderken gark oldı.

NECÂTÎ BEG

Edirnevî'dür*. Nâmî 'Îsâ'dur. Küttâb-ı dîvân-ı sultânîden olup Sultân Bâyezîd şehzâdelerinden Sultân 'Abdu'llâh'a ve Sultân Mahmûd'a nişânî olmuş idi. Ol vâris-i saltanat bedrûd-ı cihân-ı fânî itdükde, Necâtî'ye sûret yok ma'nâsı hüveydâ olmagla bir mikdâr râtibeyi tekâ'üd ile ihtiyâr-ı gûşe-i 'uzlet ü inzivâ kılmışdı.

Hakkâ ki, bir şâ'ir-i sâhirdür ki şî'ri mertebe-i sihre iletmiş ve sihr-i nazmına her şâ'iri sihr-âferîn, tahsîn ü âferîn itmişdür. Tûsî-i zamâne olup mesel-perverlikde yegâne idi. Nitekim demişdür:

Şî'r

Haşre dek her şâ'ir-i sâhir dise şî'r-i gazel
Gelmeye hergiz Necâtî gibi mâhir fi'l-mesel

Nesr

Bu eş'âr netâyic-i tab'-ı pür-iktidârıdır; Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

Şî'r

Hatt-ı reyhân ile ol zîbâ-'izâr
Sanasın Mushaf'dur âyet ber-kenâr
Hoş yaratmışdur dehânuñda lebüñ
Câmı yokdan var iden Perverdigâr

Ve lehu

Dil getürdüm diyü dildâra gönüllenme rakîb
Pâdişâh işigidür bunda dil-âver çoğ olur

Ve lehu

Revâ mıdır ki güneş yüzüne kamer diyeler
Gice-y-ile seyre çıkarsañ dahı neler diyeler
Levend ü müflis ü mey-hâre vü fakîr ü hakîr
Necâtî'yem umarın dahı beş beter diyeler

Ve lehu

Zülfüne nisbet yâ alnuñ cennet olur yâ ruhuñ
Çünkü Şâm'ıñ bâg-ı huld altında yâ üstindedür

* 'Âşık, tercemesinde, "Necâtî Edirne'lidir", Latîfi, "Kastamonıdandır" diyüp eş'ârında Kastamonı istilâhı olan temennâ kayası ve nasîb helvâsı ta'bîrleri olmagla istidlâl itmişdür. "Temennâ kayası" Amasya'da dahı müsta'meldür. "Nasîb helvâsı" hod ekser Anadolu vilâyetlerinde meşhûrdur" diyü Latîfi'ye i'tirâz itmiş. Ammâ bunuñ galat olduğı zâhirdür ki Latîfi Tezkire'sinüñ 'ayârı budur. Necâtî 'Abdu'llâhoğlıdır. Şehr-i Edirne'de Sâyilî nâm şâ'irüñ kulıdır. Ammâ kemâl-i zuhûrı Kastamonı'da vâkî' olmuşdur. Bir risâlelerinde kendini belde-i mezkûreye nisbet itmişdür ve ekser eş'ârı ol diyâr istilâhâtına muvâfık düşmüşdür: Temennâ kayası, nasîb helvâsı gibi.

Ve lehu

Mey-i nâbuñ ne hikmeti var kim
Acılığında lezzeti biledür

Dirhemini biñ akçaya alseñ
Yine içinde hürmeti biledür

Ve lehu

Od düşdi bâga gel berü yagma mahallidür
Ashâb-ı ‘ıyşdan alıgör sen de yâdigâr

Cennetde gice olmadugın istimâ‘ idüp
Kasd itdügüm uzun giceyi mahv ide bahâr

Gâlib gerek neşât-ı gam üstine şimdi kim
Günden güne ziyâde olur leyliden nehâr

Gülşen yolında mest bulup nergisüñ şimâl
Kıpdı imâmesini urup çeşmine gubâr

Ve lehu

Hevâ-yı ‘aşk ile hâk olanuñ durur meydan
Bu od ile tutışup sabr iden yeñer dirler

Ve lehu

Hidâyet nûrına mâni‘ degüldür câm-ı yâkûtî
Ki sırça hâ’il-i ferr-i şu‘a-ı âftâb olmaz

Meye ‘ahd itmege hışt-ı sır-ı humdan yeg olmaya
Yalan ‘ahd içmege zîrâ bunuñ gibi kitâb olmaz

Ve lehu

Nergis olan yirde meded salınmasun ol serv-kad
İzi tozına göz deger çokdur cihânda görmedük*

Ve lehu

Bir içüm su dilerüz hançer-i bürrânuñdan
N’ola bir kere içersüñ ne çıkar yanuñdan

Nahl-i cennet gibidür dermek ile eksilmez
Bûse lutf eyle bize gonçe-i handânuñdan

Ve lehu

Anuñ için kimseye virmez selâm ol nâzenîn
Lebleri nâzük dürür zahmet virür dendân-ı sîn

Ve lehu

Ko gönül la‘lûñe cân ile harîdâr olsun
Bi’llâh ey gonçe-dehen yok dime bâzâr olsun

* “gözi degmek”i Bâkî, “sürme”de ider ki zikr olunur.

Ve lehu

Gönlümi ko ‘aşkuñ ile mübtelâ olsun dirin
‘Âkıbet bir şâha kul olur saña olsun dirin

Ve lehu

Ayagı yir mi basar zülfine berdâr olanuñ
Şevk u zevk ile virür cân u seri döne döne
Sen olasın diyü yir yir asılup âyîneler
Gelene gidene eyler nazarı döne döne

Ve lehu

Gerçi çeşmüñ lahza lahza kan ider kan üstine
Dostum gamzeñ kılıçdur çeşm-i fettân üstine

Ve lehu

Tutdı cihânı şöhret-i şi‘rûñ Necâtiyâ
Dünyâya sıgmaz olduñ o bir kaç yalan ile

Ve lehu

Ger başı taşra olmasa serv-i harîm-i bâg
Dâ’im el oynın oynamaz idi sabâ ile

Ve lehu

Yazamaz bir serv kim ola müşâbih kaddüñe
Gerçi kuşlar kondurur yazmakda nakkâş üstine

Ve lehu

El götürüp isterdi du‘âsın idemez el
İtdüğini kendüye kişi kendü eliyle

Ve lehu

El virmiş iken fursatı fevt itme Necâtî
El mi irür ol serv-i revâna büyüyince

Ve lehu

Kâkül-i müşgîni birdür ‘ârız-ı gül-fâm iki
Nitekim ‘âdetdür olur Kadr bir bayrâm iki
Sînede hem cevri-yâr u hem cefâ-yı rûzgâr
Bir niyâm içinde olmaz tîg-i hûn-âşâm iki
Âh kim iki ‘adem ortasıdur bâg-ı vücûd
Bir harâb-âbâda geldük subh birdür şâm iki
Tâlib-i cânâneyi dünyâ vü ‘ukbâ añlamaz
Kûy-ı yârûñ yolu birdür menzil-i ârâm iki

Ve lehu

Yüzine tutsa Necâtî n'ola ger haclet elin
Nesi var yüze gelür dest-i du'âdan gayrı*

Ve lehu

Tecrîdlerüz neyleyecekdür bize eflâk
Tokuz cebeli soyamamış bir yaluñ acı

Ve lehu

Yakdı ben pervânesin ol şem' dilşâd eyledi
Başına bir kaç çevürdi andan âzâd eyledi

Nesr

Tokuz yüz on dörtde fevt olup Vefâ kurbinde defn olunmuşdur

Şi'r

Gerçi çok çekdi Necâtî cevrini meh-rûlaruñ
Ölmeyince gelmedi miskîn vefâ meydânına

Nesr

Şâkird-i hâssü'l-hâssı Sun'î dimişdür:

Târîh

Gitdüñ Necâtî âh*

Nesr

Mervîdür ki, vefâtından mukaddem Hazret-i Risâlet-penâhı vâkı'asında görüp, "Âhır nazmuñ benüm na'tüm olsun" diyü takdîm-i fermân buyurmalarıyla didügi na't-i belâgat-i bî-bedeldür:

Nazm

Şu vakt kim ese kıble yeli diyâruñdan
Bahâr olur açılır her çiçek sefid ü ger âl
'Îzâruñuñ 'arakından eser dürür ne 'aceb
Çemende bülbüle güller iderse gunc u delâl
Du'â gibi çıkarup bir nefesde gök yüzine
Yine yir ehline rahmet gibi ider inzâl
Biñ ise medh idiciler Necâtî de birdür
Kuluñ nihâyeti yokdur binin görüp birin al

* Ol bezm-i fenâ k'anda göñül yâr görürdi

Yârân oturur şem' turur câm yürürdi

* Hasan Efendi, "gitdüñ" "yâ"suz yazılmak kâ'ide-i imlâyâ muhalifdür, didüğünde hatâ ider. Zarûret-i târîh dahı yokdur. Zîrâ "Gitdi Necâtî âh" dinilse olur.

Nesr

Me'mûldür ki bu beyt-i âhırî sebep-i magfireti olup dîvân-ı rahmet-i İllâhî'den hatt-ı necâtı ele getürmüş ola.

Mervîdür ki, bu gazeli hâlet-i ihtizârında diyüp ol hâlde hâzır olan yârânı eline virüp, "Size ve şi're vedâ'umdur." diyü teslîm-i rûh itmişdür:

Şi'r

Bir dem iken devlet-i dünyâyı bir dem sandılar
Bu fenâ gülzârınuñ 'ıyşını 'âlem sandılar
Şol kadar zârılığ itdüm kim cihân gülzârını
Hânkah-ı şîven u eyvân-ı mâtem sandılar

NAHÎFÎ

Hamîdî Mehemed Çelebi'dür. Hınnâlî-zâde 'Ali Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

'Arz-ı kâmet itmeyince dil alınmaz gördi yâr
Soñradan kâmet getürdi ol nigâr-ı şîve-kâr

Ve lehu

Revâ mıdur seni hammâmnda kucalar bî-bâk
Yüzüñe kir getürür bir gün ey peri dellâk

Ve lehu

Sensüz ey ruhları gül lebleri mey
Kamış işkencesidür 'âşika ney

Nesr

Biñ on sekizde fevt olmuşdur. Edirnekapusı hâricinde medfûndur.

NERGİSÎ

Nâmı Mehemed'dür. Kâf-zâde Efendi'den nâ'il-i şeref-i mülâzemet olup kâdî olmuşdı. Münşî-i hoş-âyende-ta'bîr olup dikkat-i nazar-ı tâb-dârından nergis-i mest-i gülzâr ser-efgende vü şermsârdur. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Bedre degül nigâhı cihânuñ hilâledür
Noksânadur nazarları sanma kemâledür

NIŞÂNÎ

Kâdî Celâl'ün ferzendi Tosyavî Mustafâ Çelebi'dür ki Koca Nişâncı 'ünvânıyla sâhib-i nâm u nişândur. Zamânında inşâ ile şöhret-şi'âr olup ibtidâ-yı cülûs-ı Süleymâniyye'den Şehzâde Sultân Bâyezid hurûcına dek Tevârîh-i Âl-i 'Osmân yazmışdur. Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

Sarılır her gül-endâma çeker pehlûya meh-rûyı
Ne hâletler nezâketler komış pîreherlerde

Kıramaz ey gönül bend olduğına târ-ı zülfine
Sınuk diller hezârân bağlıdur her bir şikenlerde

Firâkuñle Nişânî hastanuñ hâli mükedderdür
Visâlûñ va' de itmişdüñ be hey âfet geçenlerde

Nesr

Tokuz yüz yetmiş beşde fevt olmuşdur. Müverrih Deli Kâdî demişdür:

Târîh

İlahî rahmet eyle Mustafâ'ya 975

NEŞRÎ

Karamanî'dür. Devr-i Selîmî-i kadîmde şi'rle şöhret-şi'âr olan şu'arâdandır. Bu beyt-i meşhûr anuñdur:

Şi'r

Geçmek için seyl-i eşkümden hayâlûñ leşkeri
Bir direkli iki gözli köprüdür kaşum benüm

Nesr

Latîfî, bu beyt, "Tirzîkdür. Hayâl gözden geçer, kaşdan geçmez." demişdür. Şa'ir, leşker-i hayâl, hüsn-i müşterek yolundan derûna gelürken, sırât-ı ebrûya ugramasın iddi'â itdüğinden gaflet itmişdür. Bu beyt hod Kemâl İsmâ'il'ün beyt-i meşhûrınıñ tercemesidür:

Şi'r

Z'ân bâ-hayâl-i tû şeb-i tîre be-müjgened
*Pül-besteem zi-ebrû ber-çeşm-sâr-ı çeşm*¹³⁰

Nesr

'Âşık ve Mu'cemü'l-Büldân sâhibi bu şa'ircığı yazmamışdur. Gûyâ kavlı-i Latîfî makbûlleri olmuşdur.

Mısra'

*Sühan-şinâs ne'i dilberâ hatâ in-câst*¹³¹

¹³⁰ "Senin hayâlinle, karanlık gecede, kirpiğimle kaşından göz pınarıma köprü yaptım."

Nesr

Sultân Selîm-i kadîm devrinde fevt olmuştur.

NİZÂMÎ

Konya'lı vâ'iz Monlâ Velî'nün ferzendidir. Zamânesinün şâ'ir-i şöhre-bendidür. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

Nazm

Gül 'ârızuña olsa mu'âriz 'aceb olmaz
Kim yüzi açılmamışda hayâ vü edeb olmaz

Ve lehu

Subh-dem yatarken ol meh üstüme galdi didi
Üstüne gün togdı miskin dahı uyanmaz mısın

Ve lehu

Ey Nizâmî hâlünü yâkût çeşmün nuklesi
Dem-be-dem la'lîn midâd ile yazar zer üstine

Ve lehu

Zülfün hamında benlerüne beñzemez degül
Tıfl-ı Habeş ki dâye kucagındadır dahı

Zülfün ucında la'lünü gördükde sanuram
Bir tâze gonçedür ki budagındadır dahı

Zulm ile kanum içdüğine ol perî-sıfat
Şâhid yeter ki rengi tutagındadır dahı

Nesr

Fâtih Sultân Mehemed devrinde fevt olmuştur.

NAZMÎ

Zümre-i sipâhdan Edirnevî Mehemed Beg'dür. Nazmı rütbe-i kabûle vusûl bulmuştur. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

Şi'r

Gördi dîdâruñı çün gitdi revân kendiden âb
Dönüp üstine kılır girye vü zârı dülâb

Ve lehu

Gözümün humretinden bellüdür od oldugı dilde
Olur her hâneñün elbetde câmindan 'ayân âteş

¹³¹ "Ey sevgili! Sözden anlamazsın. Hatâ işte buradadır."

Ve lehu

Yüzi perde dili sâfi işi zârî yolı pâk
Su gibi olsa gönül 'âşık-ı dildâr olıcak

Ve lehu

Milket-i 'aşk-ı Süleymânî dükelmisse eger
Vahş u tayr emrine râm olmaz idi Mecnûn' uñ

Ve lehu

Çarh-ı ser-keş mâh u hurşîd-i cihân-ârâ-y-ile
Saña kulluga yanaşmışdur gün ile ay ile

Ve lehu

Peyveste olur âhum işiginde semâya
Ammâ eser itmez nideyin âh ol aya

Nesr

Tokuz yüz elli beşde fevt olmuşdur.

Nİ'METÎ

Yeñibâzârî Ni'metu'llâh Çelebi'dür. Ahî-zâde 'Abdü'l-halîm Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuş idi. Bu iki beyt anuñdur:

Şi'r

Her pâresin kulagı kadar eylerin dimiş
Tîg-ı nigâr şöyle çalındı kulaguma *

Ve lehu

Çarsû-yı çarhda hançerüñe beñzedüp
Mâh-ı nevi arturur mihr olup müşterî

Nesr

Biñ on ikide Gelibolı'da fevt oldı.

NAGAMÎ

Belgradî'dür. Tîmâr sipâhîsi idi. Hoş-âvâz olmagla Nagamî tahallüsine karâr virmişdür. Bu beyt-i meşhûr anuñdur:

Şi'r

Dem-i ahırda sanmañ menzilüm zîr-i türâb itdüm
Günâhum çoklugından yirlere geçdüm hicâb itdüm *

* "kulağa çalınmağ"ı Fevrî, "nây"da ider. Zikr olunur.

* Bâkî

Hadeng-i âhumuñ eflâke seyri der güzerin
Hicâbı şöyle çeker yirlere geçer nâvek

NEF'Î

Erzurumî 'Ömer Beg'dür. Hâlâ dîvân-ı hümayûn-ı sultânîde ma'den mukâta'acısıdır. Me'ânî-i nakş-perdâzi olup semt-i 'Irak'da tavr-ı 'Acemâne üzere nevâzende-i kânûn-ı sühan-sâzîdür. Bu eş'âr anuñdur:

Şi'r

Güni günden yeg olsun rûze-dârân-ı 'aşkuñ
Dimezler kim bizüm de 'ıydumuz nevrûzumuz vardur

Ve lehu

Yine sen istedüğüñ yirde gezersin güzelüm
Cismümüz yok yire yoluñda hemân hâk iderüz

Ve lehu

Kalmazsa ger ol gûşe-i dâmân elümüzde
Elden ne gelür çâk-i girîbân elümüzde

Ve lehu

Nâvek-i gamzelerüñ şöyle geçer tenden kim
Nevk-i peykân çeker düzi bulaşmaz kana

Zâhir olmazsa n'ola âhum ucından şu'le
Gam hadengidür o muhtâc degül peykâna

NİGÂRÎ

Galata'lı Haydar nakkâşdur. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Dersin okurken kapar dilber kitâbın nâzdan
Şîve bâbın ezber eyler gûyiyâ açmazdan

Nesr

Beglik gemilere re'îs olmak takrîbi ile deryâ gazavâtını nazm itmiş idi. Bu beyt ol cümledendür:

Şi'r

Kefen-ber-düş idüp niçe seffine
Götürdi barmagını geldi dîne

Nesr

Hudûd-ı semânînde fevt olup Eyyûb'de Zâl Paşa kurbinde olan bâğçesinde defn olunmuşdur.

NİGÂHÎ

Aydını'dür. Tarîkdan iken küttâb-ı dîvân-ı sultânîden olmuşdı. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Cümle ‘uşşâkuñ işigüñde biter işleri hep
Bitdi bizüm işimüz işigüñe vara gele*

Nesr

Devr-i Süleymani’de fevt olmışdur.

NIKSARÎ

Nâmı Mehemmed’dür. Dârü’s-saltana-i Kostantiniyye’de kâr-fermâ-yı mesned-i kazâ olan Niksarî Mustafâ Efendi’nün ferzend-i hired-mendidür. Şâh Efendi’dan ihrâz-ı şeref-i mülâzemet idüp hâlâ Selanik’de gûşe-nişîn-i seccâde-i şerî‘atdür.

Bezle-gûne eş‘ârı ve hezl-nümûne güftârı vardır. Bu bir kaç beyt zâde-i tab‘-ı pür-iktidâridur:

Şi‘r

Âh kim neyleyeyin râyic olup kâr-ı ‘ateh
Dâg ider ‘âkili germiyyet-i bâzâr-ı ‘ateh

Geydürür başuma bir kirli büyük destârı
Göreyin yıkıla bu günbed-i devvâr-ı ‘ateh

Çelebi zümresine dil niçe meftûn olmaz
Âdemi öldürür ol gamze-i hûn-hâr-ı ‘ateh

Yeldürür binüp atına tarîk-ı ashâbı
Açılır cum‘a günü gonçe-i gülzâr-ı ‘ateh

Be meded aña semiz mollâları basdurma
Kokıdur medreseyi cife-i murdâr-ı ‘ateh

Dâd-ı Hak’dur bu cihân içre ‘ateh ey dervîş
Degme abdâl olmaz vâkıf-ı esrâr-ı ‘ateh

Ve lehu

Erenler ‘arsa-i ‘aşkı sabâ hâlî komazlardı
Varursañ kabr-i Mecnûn’a aña bizden du‘â eyle

Ve lehu

Ey gönül eyleme her hûba nazar-bâzlığı
Kîse-i cûdda var sîm ü zerüñ azlığı

* Gelibolı’lı Sun’î’nün bu iki beyt-i meşhûrını, ki Dîvân’ında mastûrdur, ‘Âşık galat idüp Nigâhî’ye yazar:

Ben gâr-ı hecrde niçe biñ sâl yatduğum
Ashâb-ı Kehf işideli bir pâre yatdılar

Tenhâ senüñle kalmağ için bu zamânede
Bir kaç ‘Azîz-i Yûsuf-ı Mısırî’yi satdılar

‘Aşk-ı dildâr ile başı hoş iken ‘uşşâkuñ
Gele ey ‘akl koya dagdaga-endâzlığı
Harem-i sîneye gel kesb-i safâ eyle şehâ
Tahta bendüñ çü bilürsin ey’olur yazlığı

Nesr

Biñ yirmi beşde İstanbul’da fevt olup Edirnekapısı hâricinde Emîr Buhârî tekyesi kurbinde medfûndur.

NEMÂYÎ

Nâmı Ahmed’dür. Küttâb-ı dîvân-ı sultânîden olup Hadım Ca‘fer Paşa’nuñ kâtibü’s-sırrı olmuşdı. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Bizi kûyuñda döğüp sögmek ile korkutma
Kuliyuz ey büt-i ra‘nâ dögenüñ hem sögenüñ

Nesr

Biñ beşde fevt olmuşdur.

NÛRÎ

Nâmı Yusuf’dur. Mısır kâdîsı olan ‘Arab-zâde ‘Abdü’l-bâkî Efendi’nuñ bende-i hâne-i zâdı olup zümre-i küttâbdan idi. Bu beyt anuñdur:

Şi‘r

Eger cân görmek isterseñ bedensüz
Ten-i cânâmı seyr it pîrehensüz

Nesr

Mısır’da fevt olmuşdur.

NEVÂYÎ

Sultân Hüseyin Baykara’nuñ vezîr-i a‘zamı ve cümletü’l-meliki idi. Nevâ-yı nazm ma‘nî-dârı velvele-endâzına kubbe-i zengârîdür. Bu ebyât anuñdur ki sebt olındı:

Nazm

Bolsa ikimüzüñ yüzi ‘aksi suda peydâ
Ol su ne taraf barsa açılgay gül-i ra‘nâ

Ve lehu

Hüsni artar yüzde zülfin ‘anber-efşân eylegeç
Şem‘ ruşenrek bolur târın perîşân eylegeç

Ve lehu

Derd sende mendin artuk bolsa cânâ gam degül
Kim senüñ cismindedür zahmet menüm cânumdadır

Ve lehu

Çıkmadum dilden sımag-ıla göñlümün âyînesin
Belki kılduñ bir şikestünde özüñi âşikâr

Nesr

Tokuz yüz altıda fevt oldı.

NEV'Î

Malkara'dandır. İsmi Yahyâ'dur. Karamanî Mehemed Efendi'den evvelîn-i pâye-i 'izz ü 'alâ olan mülâzemetle kâm-revâ olup Sahn'dan hâkim-i Dârü's-Selâm-ı Zevrâ olmuş idi. Karîne-i hâl, "Yañlış döner Bagdâd'dan" mazmûnını pîş-nihâde kılup sabak-güzâr-ı şehzâdegân-ı Sultân Murâd olmagla murâda vusûl bulmuşdı. Ol esnâda saltanata takdîm itdüğü eş'ârındandır:

Şi'r

İdüp bir noktunuñ remzinde 'âciz bin sühan-dânı
Elifden başladur mîm-i femün erbâb-ı 'irfânı

Nesr

Hakkâ ki, ol sâhib-külliyet-i 'irfânî cins-i 'âlî-bülegâ efrâdından 'add idüp nev'î şahsına münhasırdur dinilse erzânîdür. Egerçi Bâkî Efendi'nün gazelleri musanna' ve pür-kârdur ammâ bunlaruñ eş'ârı sebep-i tesliyet-i 'âşıkân-ı dil-figârdur. Nitekim dimişdür:

Şi'r

Bu sâde nazmı ehl-i sanayî' begenmese
Nev'î ne gam bizüm sözüümüz 'âşıkânedür

Nesr

Ol zât-ı fezâ'il-şi'ârüñ fenn-i tasavvufla dahı ser ü kârı olup ba'zı güftârı;

Nazm

*Bahâr-ı 'âlem-i hüsneş dil ü cân tâze mî-dâred
Be-reng ashâb-ı sûret-râ be-bû erbâb-ı ma'nâ-râ*¹³²

Nesr

mazmûnından nümûdârdur.

Bu eş'âr ol şâ'ir-i sihr-kâruñ Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

¹³² "Onun güzellik âleminin baharı, gönlü ve canı tazeliyor. Görünüş düşkünlerine renk, mânâ düşkünlerine ise koku gerekir."

Nazm

Yemm-i ahdar gibi mevc urdı çemen geldi bahâr
Zevrak-ı câm ile demdür idelüm ‘azm-i kenâr

Hep bu fasl içre imiş mes’ele-i ‘aşk u cünûn
Gûş kıl nüsha-i gülden okusun anı hezâr

Bûyî dil-keş semenüñ ferşi münakkaş çemenüñ
Mey-i bî-gış çekelüm hoş geçelüm leyl ü nehâr

Dökilür bâd-ı sabâyile şükûfe çemene
Tâzeler sebze de destârını gûyâ eşcâr

Sînedür sahn-ı çemen çâkleri âb-ı revân
Ya’nî hâlât-ı bahâr eyler imiş topraga kâr

Vasf-ı Bahâr

Dâstân-ı mihr okur hep nüsha-i gülden hezâr
Neylesün ammâ ki yok güllerde gûş-ı i’tibâr

Gülşenüñ her kıt’ası mühr-i Süleymân nakşidur
Yaraşur şâh-ı gülüñ tahtın götürse rûzgâr

Yârsüz dil murgı taraf-ı gülşene mâ’il degül
Tutalum teshîr için konmuş hezâr-ender-hezâr

‘İyd-gâh oldı çemenler gonçeler etfâl-i ‘İyd
Salınup bâd ile gül dülâba bindi cûy-bâr

Sıfat-ı Temmûz

Bir subh-dem ki sûr-ı güle ebr-i nevbahâr
Gönderdi jâleden saçılık dürr-i bî-şümâr

Reftâra geldi serv eline şem’-i sebz alup
Ezhârı sû-be-sû okıdı gülşene hezâr

Encüm degüldi zâhir olan gökde ol gice
Yakdı sürûr-ı sûr ile gerdûn tokuz hisâr

Hep sünnet-i Muhammed’e cem’ oldı ümmetî
A’dâ-yı ehl-i sünnete la’net hezâr bâr

Ez-Cülûsiyye

Meger ki çekdi kulagın mübeşşir-i ikbâl
Şafakda hayli kızarmış görindi gice hilâl

Şafak degül hareketden kızardı rûy-ı felek
Zamân-ı saltanat-ı şâha itdi isti’câl

Ez-Gazeliyyât

Görüp âyîne-i ruhsârıñı ben tûtî-i gûyâ
Bu günden ‘âşıkuñ olmak görindi ey gül-i ra’nâ

Ve lehu

Bizi egler gam-ı ‘aşkuñda bir künc-i ferâgat yok
Bu meydân-ı belânuñ gûy-ı ser-gerdâniyuz cânâ
Ferahdan aglaruz gamdan güler bir özge abdâruz
Lebüñle hattunuñ geh mest ü geh hayrâniyuz cânâ

Ve lehu

‘Arz-ı hâle yok meded kûyına hod varmak muhâl
Mest-i ‘aşkam şöyle kim güftâr güç reftâr güç
Bir oñılmaz yâredür ‘aşk u mahabbet yâresi
Hâsılı sarılmayınca çâre yok tîmâr güç

Ve lehu

Ol sanem-reftâr ile bir serv-bâlâdur gider
Yanına üftâdeler düşmiş temâşâdur gider
Nâz ider gelmez kenâr-ı ‘âşık ol dilrübâ
Söylenür dillerde ammâ bir dilârâdur gider

Ve lehu

Belâ dildendür ol dilber elinden dâdumuz yokdur
Göñüldendür şikâyet kimseden feryâdumuz yokdur

Ve lehu

Şu âb-ı la‘l-gûn kim ayagından içdüñ ey sâkî
Sorarsañ başını meyhâne küncinde ser-i humdur

Ve lehu

Ucuz behâlı gerekdür metâ‘-ı dehr-i denî
Behâmuz ağır anuñçün revâcumuz yokdur

Ve lehu

Kanda bir gam yârsuz kalsa benümle yâr olur
Bir belâ kim sâhibin bulmaz baña gam-hâr olur

Ve lehu

Bakma cemâl-i hûba hat-ı müşk-bârsuz
Çıkmaz kitâb-ı mihr ü mahabbet kenârsuz

Ve lehu

Cânâ cemâlüñ seyrine cân u göñülden mâyilüz
Cân ise la‘lüñe behâ ol seyre biz kâyilüz

Ve lehu

Tenümden çekdi tîgın yâr zahm-ı hûn-feşân gitmez
Çekilse suyu vâdîñüñ nişânı bir zamân gitmez

Ve lehu

Ne kara kulluguñ olsa efendi baş üzre
Kalem-misâl dilerseñ beni kitâbete kes

Ve lehu

Zahm-ı seng ü eser-i nâhun ile hecründe
Şöyledür çihre-i ‘âşık ki ne göz bellü ne kaş

Ve lehu

Ne kadar salsa çemende kılıcuñ båd-ı sabâ
İdemez hançerüñe sûseni teşbîh senüñ

Ve lehu

Başı irişdi göge rif‘at ile her dûnuñ
Hak budur kim katı alçaklığı var gerdûnuñ

Ve lehu

Görelî rûyını şûretleri büthânelerüñ
Oldılar her birisi yazılı dîvânelerüñ
Şöyle mest itdi senüñ câm-ı lebüñ anları kim
Yürüdükça tolaşur ayagı peymânelerüñ

Ve lehu

Geçürmezler bogazdan zerrece Âb-ı Mesîhâ’yı
Yasagı âdem öldürmez mi hey sûfi Kalatâ’nuñ

Ve lehu

Öldürürsin ‘âşıkı nâz ile ref‘at ile
Dostum sen hod ser-â-pâ turduğunca nâzsun

Ve lehu

Göñül hercâyî dilber bî-hakîkat neylesün Nev‘î
Şikâyet bî-vefâlardan şikâyet bî-vefâlardan

Ve lehu

Pâ-mâlüñ oldum itme hazer ben gubârdan
Bir gün gelür yoluña sakın rûzgârdan

Erbâb-ı ‘aşka çok irişe hisse Nev‘iyâ
Taksîm olinsa bu gazel-i âbdârdan

Ve lehu

‘Arz idüp yâreñi hiç isteme tîmâr göñül
Hele bir yoklana defterde gör a var mısın

Ve lehu

Lutf-ı tab‘umla şeref buldum Mesîhâ gibi
Âdeme lâzım degül olmak fülân ibn-i fülân

Ve lehu

Yârden kesme tazarru‘ semtini Mansur’ı gör
Bir ten-i bî-cân iken boynın egerdi dârdan

Ve lehu

Kopardı hâlet-i Mecnûn’a seng ü hâkden şefkat
O mahzûnuñ degüldi sözleri bîhûde dîvâra

Ne bûy-ı mihr ü ne reng-i vefâ var berg ü bârında
Düşüpdür bâg-ı dehr adlu gönül bir özge gülzâra

Ve lehu

Garîkam bahr-i ‘aşkuñda harîkam nâr-ı şevkuñda
Meded bu âşinâlık rûşenalık yâd olunmaz mı

Ve lehu

Mâye-i nakd-i hayât olsa eger dîdârı
Ölümündür benüm agyâr ile görmek yârî

Ve lehu

Gelenler bizden evvel meclis-i ‘aşkı tamâm itmiş
Bize ol bezm-i ‘âlîden bu câm-ı ser-nigûn kaldı

Ve lehu

Şevk ehlini el üzre tutar şimdi gülistân
Seyr eyleme çemende döşenen berg-i çenârı

Ve lehu

Visâle va‘de itmişdüñ ferâmûş eyledüñ gitdi
Meded rûh-ı revânum ölmeden gel va‘demüz yetdi
Eger güldür eger hâr-ı cefâ redd eylemez ‘âşık
Hemân lutf eyle ey gonçe gönülde her ne kim bitdi

Nesr

Mesnevîde iki kitâbı vardır. Biri Tutî vü Zâg biri Hasb-i Hâl ve on iki fenden üçer mes’ele derc itmekle bir dürc-i hüner ihtirâ‘ idüp Netâyicü’l-Fünûn tesmiye itmişdür. Biñ yedide fevt oldı. İstanbul’da Câmi‘-i Vefâ hazîresinde medfündür.

NÜVÎDÎ

Nâmı Yûsuf’dur. Küçük Lutfî Beg-zâde’nüñ ferzendidir. Beydak Çelebi ‘ünvânı ile şöret-şi‘âr idi. Dest-pîrâ-yı iftâ Bostân-zâde Mehemed Efendi’den mülâzemetle kâm-revâ olup müteveccih-i semt-i kazâ olmuşdı. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Olma magrûr eyleyüp taht-ı sa‘âdetde karar
Ger Süleymân-ı zamân olsañ götürmez rûzgâr

Nesr

Biñ on yedide Biga kâdîsı iken leclâc-ı dagal-bâz-ı ecel ol beydak-ı nat‘-ı hüneri hâne-
i kabre sürmişdür.

NIHÂLÎ

Burusevî Ca‘fer Çelebi’dür. Mü‘eyyed-zâde’den mülâzım olup kâdî olmuş idi. Mey-
perest ü şâhid-bâz ve hezzâl ü latîfe-perdâz idi. Seyfi-i ‘Acem gibi ehl-i hırfet mahbûbları
vasfında eş‘ârı vardır. Cümleden cüvân-ı şîm-keş içüm dimişdür:

Sıfat-ı Cüvân-ı Şîm-keş

Kıldı ser-gerdân beni bir sim-sâ‘id şîm-keş
Kim yaraşur iki çarh olsa aña ay u güneş

Ve lehu

Hammâma girdi nâz ile bir sîm-ten güzel
Şu şöyle diyecek yiri yok cümleten güzel

Kucmaz güzel kocaldı dimişsen Nihâlî’yi
İgen güzelsin iki gözüm igen güzel

Nesr

Evâhir-i ‘ömrinde nikrîse mübtelâ olup tereddüd-i esvâb-ı erbâb-ı câh u celâlden
keşîde-pâ olmagla ihtiyâr-ı gûşe-i istignâ kılmışdı.

Mısra’

Şâh-ı ‘âlem gelse çekmez pâyını dâmânına

Nesr

Tokuz yüz kırk tokuzda intikâl itmişdür. Şeyh Vefâ Câmi‘i hazîresinde medfûndur.

NIHÂLÎ-İ DİGER*

Mehammed Efendi. Şerîf-i Mekke-i Mükerreme kâdîsı Hüseyin'ün hâne-i mükerrerinden bâlâ-yı isti'dâdları hil'at-pûş-i teşrîf-i mülâzemet olup kat'-ı merâtib-i mu'tâde ile Dârü's-saltana-i Kostantiniyye'de ser-seccâde-nişîn-i hükûmet olmuş idi. Ebyâtı ser-çeşme-i terbiye-i kibâr ile nihâl-i isti'dâdı pür-berg ü bâr idi. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Çekerek zevrak-ı sahbâyı biraz eglenelüm
Sâkiyâ tut meded Allâh'ı seversen çekerek

Nesr

Biñ yirmi yedide fevt oldı.

NIHÂNÎ

'Abdu'llâh oğlıdur*. Hâcî Hasan-zâde'den mülâzım olup İstanbul'da Medrese-i Mustafâ Paşa'da seccâde-nişîn-i ders ü ifâde olmuşdı. Dîvân'ı görilüp bu beyti sebt olınmak ihtiyâr olındı:

*

NIHÂLÎ-İ DİGER

Kuzât-ı Rûm'dan Vekîl Sinân Efendi'nün semere-i şecere-i vücûdı, şâh-ı nihâl-i 'ömr-i bihbûdı olup Medîne-i Münevvere kazâsından mütekâ'id ve iftâr-ı Hicâziyye'den fâtih-i eşrefü'l-müşâhid olan Kâdî Hüseyin'ün hizmetlerine intisâb ve şeref-i mülâzemetlerin iktisâb itmışdür. Ba'dehu irtikâ-i süllem-pâye-i medâris ü menâsıb ve i'tilâ-yı merâtib ile tevfir-i revâtib iderek biñ yirmi altı Safer'inde Muslı Efendi yirine hâkim-i Dârü's-saltana-i Kostantiniyye olup biñ yirmi yedi senesinde nihâl-i hayâtı sarsar-ı künc-efgen-i fenâ ise sâye-misâl üftâde-i hâk-i 'anâ olmuşdur.

Bu eş'âr-ı pâkîze-şî'âr zâde-i tab'-ı mâhirü'l-iktidâridur:

Nazm

Katı nâz eylesün kahbe-zen-i dehr-i denî
Biz anuñ sûret-i zîbâsına mâ'il degülüz

Ve lehu

Merhabâ eyleyelüm tolı için dir sâmi
Hûb söyler katı varıcak agızın öpecek

Ve lehu

Devletde rûze-i dehre çok ikbâl eylemem
Çünkü yanınca mukarrerdür anuñ yegnisi

Nesr

Mahdûm-ı merkûm Mekke-i Mükerreme'de iken pâdişâh olan Celalü'd-dîn Ekber Şâh, Haremeyn-i Müşerrefeyn fukarâsına Celâlî ismi ile sikke-dâr-ı iştihâr olan filorîden sadakât-ı bî-şümâr irsâl itdükde, sâhib-i terceme bu kasîde ile medîha-perdâz olup taraf-ı şehriyârîye irsâl itmışdi:

Nazm

Harîfân nazar ber-cemâl-i tû dârend
Mer-û-râ cemâl-i tü-râ geşte manzar
Çi hurrem cemâlist mâ ahsena'llâh
Çi mu'zam Celâlist Allâhu Ekber

"Dostlar, senin güzelliğine baktılar. Senin güzelliğin onlar için en güzel manzaradır. Ne sevinçli bir yüz; Allah daha güzel eylesin! Ne büyük bir yüceliktir! Allahu Ekber!"

Nesr

Büyük Peder Efendi'nün hattıyla (olan) nüshadan istihrâc olındı.

* Bu Nihânî'nün nâmı İlyâs olup İmâm Gazzâlî'nün Minhâcü'l-Âbidîn nâm kitâbını Türkî'ye terceme itmışdür.

Şi‘r

Lâleler çıkdı kızıl tâc ile Şâhîler gibi
Çekdi sûsen hançerini Sünnîler gibi

Nesr

Tokuz yüz yirmi beşde Mekke-i Mükerreme’de fevt oldı.

NIHÂNÎ-İ DİĞER

Edirnevî İbrâhim Çelebi’dür. ‘Ubeydî’nüñ hâss şâkirdi ve nazar-kerdesiydi. Sipâhî iken soyınup libâs-ı ehl-i fenâda cilve-ger olmuş idi. Şâhid-i tab‘-ı dil-ârâsınuñ nazma mülâyemeti mukarrerdür. Bu eş‘âr anuñdur:

Şi‘r

Atılan sanma şihâb-ı âh-ı derûnum ey mâh
Berg-ı kâhını yile virdi felek hırmeninüñ

Ve lehu

Meded ben düşkini irgür o şâhuñ kûyına diyü
Müdâm öper yüzüm turmaz düşer ayaguma başum

Ve lehu

Gel ey nâsıh ko pendı hâl-i dilden bî-habersin sen
Beni dîvâne kıldı ol perî bilmem ne dirsın sen

Ve lehu

Şemşîr-i yâr katlümüze niyet itmesün
Tahrîk ider ise eller anı hiddet itmesün **

Bîdâr olana devlet-i dîdâr olur nasîb
Açsun gözini ‘âşık olan gaflet itmesün

Ve lehu

Sevme şehri güzeli ger meh-i tâbân ise de
Virme hercâyiye dil mihr-i dirahşân ise de

Ve lehu

Ser-geştelikte baña beñzer sanurdı kendin
Hâlüm beyân idüp âb dönderdi âsiyâbı

Meclisde ayag üzre turmaga tâkati yok
Câm-ı şarâb-ı la‘lün mest eyledi habâbı

** “tahrîk” mazmûnın Kemâl Paşa-zâde “şem”le “bâd”da ider. Soñra gâh “deryâ”da, gâh “nihâl”de itmişler yürümüşler.

Ve lehu

Elüni yüzüñe tut geldügince karşuña a'dâ
Görinmek kasdın itme anlara elden hicâb eyle

Nesr

Biñde fevt oldı. Edirne'de medfûndur.

NIYÂZÎ

Gelibolı'dan* İlyâs Çelebi'dür. Dimetoka'da seccâde-nişîn-i hükûmet iken soyınup
Şeyh Hâcî Halîfe hizmetinde olmuş idi. Dîvân'ı görilüp bu ebyâtı ihtiyâr olındı:

Şi'r

Boyuña serv tenezzül ider ise dikmesidür
Yanarsa şevküñe güller ruhuñ çerâgıdur

Ve lehu

Ebrûsı niçe hâcib ola hüsni bâğına
Almış iki harâmîyi iki kucagina

Ve lehu

Vâ hasretâ ki irmedüm ol serv-kâmete
Vâ fûrkatâ ki kaldı bu hasret kıyâmete

Nesr

Tokuz yüz on dörtde Bursa'da fevt oldı.

NIYÂZÎ-İ DİĞER

Burusevî'dür. Sultân Bâyezîd-i Velî şu'arâsından** olup Ahmed Paşa'nuñ ekser
kasâyidine cevâb virmişdür. Dîvân'ı görilüp bu beyti ihtiyâr olındı:

Nazm

Ol şâh-süvâruñ tutamaz mâh rikâbın
İzi gibi yüz mâh-ı nevi yolda bırakdı

** Bu Niyâzî, Gelibolı'lı olduğın eş'ârında tasrîh ider. Latîfî, "Karamanî'dür"dir; galat ider.

** Burusevî Niyazi'nüñ, Ahmed Paşa'nuñ "âb üstine-mehtâb üstine" kasidesine nazîresi olup âhırında, "Ahmed'e nazîredür." diyü tasrîh ider ve ba'zı gürizlerinde "Bâyezîd bin Mehemed Hân, tokuz yüz" târîhleri olup bu cümle delâlet ider ki, Sultân Bâyezîd-i Velî şu'arâsından ola. Hasan Efendi, Latîfî'ye tâbî' olup "Yıldırım Bâyezîd şu'arâsındandır. Ahmed Paşa'nuñ ekser kasâyidi buña cevâbdur." didügi hatâdur. Münşa-i galat da ba'zı gürizlerinde Yıldırım Bâyezîd ta'bîr ider. Fî'l-vâkî' Sultân Bâyezîd-i Velî'nüñ de asl-ı tesmiyesi Yıldırım Bâyezîd'dür. Nitekim tevârihde mastûrdur. Gâyetü'l-emr ol kadar şâyi' degüldür. Nitekim Monlâ Câmi de Silsilede dimişdür: Bâyezîd İldırım şeh-i devrân.

HARFÜ'L-VÂV

VÂCİDİ

Gelibolı'dan olup zümre-i küttâbdan idi. 'Asr-ı Süleymânî şu'arasındandır. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Zerd olsa n'ola kaşlaruñ ey ruhları gül-gûn
Ser sûreleri Mushaf'ıñ ekser olur altun

VÂSİ'Î

Dimetoka'lı 'Abdü'l-vâsi' Çelebi'dür. Evâ'il-i devr-i Süleymânîde Rûmili sadrına pîrâye-bahş-ı kâm-râni olmuş idi. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

'Âşikuñ hakkında çok söz söyler imiş dilbere
Çok söz işidür uyarsa düşmene cânânumuz

Ve lehu

Kapundan ayrılalı korkum budur kim rûzgâr ile
Gubâr olduğına gam çekmez idüm bu ten-i hâkî

Ve lehu

Çeküp zahmetler aña cûy-ı şîr akıtmak isterdi
Meger kim Kûhken cennet sanurdı kûy-ı Şîrîn'i

Nesr

Tokuz yüz kırk beşde Ka'be'de mücâvir iken fevt oldı.

VÂLİHÎ

Üskübî Ahmed Çelebi'dür. Karamanî Mehemed Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuş idi. Hakkâ ki, ol şân-ı belâgat-nişân kuzât-ı kasabât içre fâ'iz-i kasabu's-sabak-ı 'ilm ü 'irfândur. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Şi'r

Virmeyelden tûtiyâ-yı hâk-i pâyından nasîb
Aglayu aglayu bir kalmış durur çeşm-i rakîb

Ve lehu

Hezâr pâre olupdur gam-ı müjgânla ciger
Hadeng-i gamzeñi gönder ki biri saña geçer

Ve lehu

Virince jâle peyâmın dehân-ı cânânuñ
Su sepdî yüregine gonçe-i gülistânuñ

Ve lehu

Biri gerekse saña dil ü cândan ey melek
Al didüm aña didi n'ola hâtıruñ gerek

Ve lehu

Korkarın söylemez anı öldürür sultân-ı 'aşk
Leşker-i herce giriftâr oldu bir dildür göñül

Ve lehu

Gam-ı zülfüñle siyeh şâla bürinsün yürisün
Sâye-veş 'aşk eri yanuñca sürinsün yürisün
'Âkıbet çarhına tokınmaz ise seyl-i sirişk
Âsiyâbı felegüñ varsun öginsün yürisün
Câm-ı gül-fâm ile sâkî yine reftâra gelüp
Bezm-i gülşende nihâl-i güle dönsün yürisün
İrmeyüp sûr-ı visâlüne çekeyin mâtem-i gam
Cûy eşküm gibi taşlarla döğinsün yürisün
Yâd kıl Vâlihiyâ vasf-ı hat u reftârın
Gazelüñ ger diler iseñ geh okınsun yürisün

Ve lehu

Her şeb yüzüñi hâk-i der-i yâre sürersin
Bir gün sakın ey mâh-ı şeb-ârâ lekellersin

Ve lehu

Ayagina koyup başın öpüp sâkî-i devrânı
Elinden bir ayak nûş eyleyenler aldı meydânı

Nesr

Biñ sekizde Üsküb'de fevt oldu.

VÂLİHÎ-İ DİGER

Edirnevî Kurd-zâde'dür. Minber-nişîn-i va'z u tezkîr olmuş idi. Bu eş'âr anuñdur:

Şi'r

Girdiler birbirine gîsûlar
Gerdenüne tolaşmadan cânâ

Kıldı ıslâh araların şâne
*Aslaha'llâhu şânehu ebedâ*¹³³

¹³³ Allah onun şânını ebediyen iyi kılsın.

Ve lehu

Kanlar saçılıp penbesine dâğınuñ ey gül
Bu kâse-i ser top toludur saçma karanfül

Nesr

Tokuz yüz toksan dördte Edirne'de fevt olmuşdur. Vâlihî-i Üskübî demişdür:

Târîh

*Mâte kutbü'l-'ârifin*¹³⁴

VÂLÎ

Yeñibâzârî Ahmed Çelebi'dür. Hâce Sa'dü'd-dîn Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuş idi. Bu eş'âr vâlî-i şehri belâgat olduğın iş'âr ider:

Şi'r

Fem-i yâre öykünmege oldı râgıb
N'ola mühri koz kabına koysa kâtib*

Ve lehu

Bu kadar tayy-ı mekânı zâhir olmak tîrûñüñ
Gözi açuklardan olduğı durur zih-gîrûñüñ

Nesr

Sılasını matlab idindükde demişdür:

Şi'r

Sıladur câ'ize bu nazm-ı safâ-efzâyâ
Serverâ eyle kerem kıl beni ol semte revân
Mey ayaga urılup der-beste oldı meygede
Gel kapu aç müşterî olalum ey pîr-i mugân

Nesr

Biñ yedide Yeñibâzâr'da fevt olmuşdur.

Târîh

*'Aleyhi rahmetü'l-Bârî*¹³⁵

VECDÎ

Filibevî'dür. Nâmı 'Abdu'r-rahmân'dur. Derviş-zâde dimekle şöhet-şi'ârdur. Sultan Selîm hâcesi 'Ata'u'llâh Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuş idi. Bu iki beyt anuñdur:

¹³⁴ Âriflerin kutbu öldü.

*

Nakkâş Sâ'î

Sarı olup kucmağa kasd itdi ser-i dildârı

Hâceler koz kabına koysa n'ola destârı

¹³⁵ Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.

Şi'r

Tabîbüm hasta-i derd ü gamuñla 'illet eylersin
Ne hikmetdür ki agyâruñ sözinde sohbet eylersin
Perîşân zülfümü şerh eylemezsün mû-be-mû dirsün
Meger sen hâtır-ı Vecdî'de bir cem'iyet eylersün
Nesr

Biñ on hudûdında fevt olmışdur.

VÜCÛDÎ

Karaman vilâyetinde Larende'dendür. Nâmı Mehemmed'dür. Ebu's-su'ûd Efendi'den mülâzım olmışdur. Hâlâ Nigde'de mevleviyyetle mesned-nişîn-i hükûmetdür. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Bir mülâyim kucılur tâze güzeldür bedenüñ
Yakalarsa n'ola nâzüklük ile pîrehenün
Nesr

Mesnevîde Hayâl ü Yâr adlu bir kitâbı vardır.

VÜCÛDÎ

Nişâncı-zâde Ahmed Beg'üñ ferzendi Mahmûd Çelebi'dür. Çâr-bâliş-pîrâ-yı mesned-i şeyhü'l-islâmî Sun'u'llâh Efendi'den ihrâz-ı şeref-i mülâzemet idüp hâlâ gûşe-nişîn-i seccâde-i dirâset olmışdur. Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

Halâs olmaz yakası rûzgâruñ dest-i cevrenden
Başı göge irişse ehl-i 'aşkuñ gird-bâd-âsâ

Ve lehu

Revâ budur ola ber-süfre-i sahnı nüh felek
Simât-ı kâhkeşan ile dehre çekse nevâl

Ve lehu

Harc idüp sîm ü zeri nakd ideyin pîreheni
Pîrehensüz kucayın tek ben o sîmîn-bedeni

Nesr

Biñ yirmi tokuzda Selanik'de fevt oldı.

VECHÎ

Antakya'dandır. Mısır müteferrikalarından idi. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Yokdur bedelüm diyü bizi odlara yakma
Bir dahı ölürsin sakın âyîneye bakma

Nesr

Mısır'da biñ on tokuzda fevt oldı.

VAHDETÎ

Bosnevî'dür. Mülhid Vahdeti dimekle şöhret-şi'ârdur. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Âhiret ister iseñ dünyede giryân ol kim
Hâbda aglayan ey dil uyanup gülse gerek

Nesr

Biñ yedide Ereğli'de fevt olmışdur.

VAHDÎ

İstanbul'dür. Nâmı Ca'fer'dür. Devr-i Süleymânî şu'arâsındandır. Bu makta'
anuñdur:

Şi'r

Bezm-i belâda Vahdî içmekde gam şarâbın
Baş olduñ ehl-i 'aşka ayaguñ çeker yok

Nesr

Edirne'de hâssa-i harc emîni iken fevt oldı.

VAHÎDÎ

Merekçi-zâde dimekle şöhret-şi'ârdur. Şâm kâdîsı olup fevt olan Şemsü'd-dîn-zâde
Efendi'den mülâzım olmışdur. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Turursın diseler bâgda serv-i çemene
'Âşık dimege turur o gül-pîrehene

VAHYÎ

Nâmı Mustafâ'dur. Manastır'dandır. Hâverî'nün hemşîre-zâdesidir. Rûmili'nde Keserye kâdîsı iken tokuz yüz elli sekizde fevt olmuştur. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Çahr-ı ser-gerdân geçer saña meh-i tâbân ile
Hâsılı şimdi tokuz kişi yürür bir cân ile

VEZNÎ

İznikî'dür. Bu beyt-i meşhûr anuñdur:

Şi'r

Cilâ vir çeşm-i cânâ hâk-i pâ-yı dil-rübâ ile
Sakin kem-hâller gözün boyarlar tûtiyâ ile

Nesr

Evâsıt-ı devr-i Murâdî'de fevt olmuştur.

VİSÂLİ

Aydınî'dür. Sultân Bâyezîd-i Velî zamânında mu'alim-i gulâmân-ı sarây-ı sultânî idi. Sünnetsüz Visâli 'ünvânı ile şehret-şi'ârdur. Bu iki beyt Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

Şi'r

Dehânuñda gören zülfüñ ucın dir
Dirîgâ kim soñı 'ömrüñ 'ademdür*

Ve lehu

Ol gül-endâmuñ seher-gâh gitse kapusına bâd
'İzzet idüp berg-i gül anı biraz er gönderür

VİSÂLÎ-İ DİGER

Nigde'dendür. Rûmili sadrında kâr-fermâ olan Kemâl Efendi hazretlerinden nâ'il-i şeref-i mülâzemet olup** savb-ı râh-ı kazâya tahrîk-ı zâmile-i 'azîmet itmiş idi. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Tîg-ı sitemle başumı gel itme kana gark
'Uşşâk içinde bendene lâzım degül mi fark

* "soñı 'ömrün 'ademdür" mazmûnı Nizâmî de ider. Lâkin söz Sünnetsüz'ün ma'nâsı zâhir olup Visâli'ye yazıldı.

** Visâli Sâlih Monlâ Efendi, Cinân'den mülâzımdur. Câmî'ü'l-hurûf galat itmişdür.

VASFÎ

Timurhîsâr'dan ve Sultân Bâyezid devrinde olan şu'arâ-yı şöhret-şi'ârdandır. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Şi'r

Sen sehî servi gülistânda temâşâ için âb
Başdan ayaga göz olmışdur degül yir yir habâb

Ve lehu

Hem-demüm dürür ahşam olunca ol dahı
Okımazsam mûm ile ey mâh gelmez yanuma

Ve lehu

Yâ Rab n'olaydı 'âlem içinde dil olmasa
Bârî olursa her güzele mâ'il olmasa*

Ve lehu

'Ömrüm oldukça güzel sevmeyeyin dirdüm lîk
N'ideyin bu dil-i şeydâ beni yalan itdi

Yine bir şûh-ı cefâ-pîşe güzel dildâruñ
Ugrın ugrın bakışı 'aklumu tâlân itdi

Nesr

Öldi diyü mansıbı virildükde dimişdür:

Kıt'a

Vasfî-i pür-hasta-hâtır için
Öldi diyü hikâyet itmişler
Gördiler günde biñ kez öldüğümü
Biñde birin rivâyet itmişler

Nesr

Malgara kâdîsı iken fevt olmışdur.

VUSLATÎ

Sofya'dandır. Nakîb Yahya Efendi'den mülâzım olmuşdı. 'Iydda Karaman seyrine yasag oldukda dimişdür:

Şi'r

Eşk-i çeşmüm mâni' olur zülf-i cânân seyrine
San subaşidur yasag itdi Karaman seyrine

* "Yâ Râb n'olaydı" beyti Vasfî'nün Dîvân'ında mastûrdur. Hasan Efendi, 'Âşîka tâbi' olup Tâc-zâde Sa'dî Efendi'ye yazmışdur. Garâbet bundadır ki Vasfî'ye de yazmışdur.

Nesr

Tokuz yüz toksan yedide fevt olup Emînî dimişdür:

Târîh

Didi hâtif vâý gitdi Vuslatî 997

VUSÛLÎ

Yahyâlı Ocagından Üskübî Mehemmed Beg'dür. Bir mîr-i hüner-verdür ki çerâğı eş-
şu'arâ-i ümerâ'ü'l-keâmndan yakar. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olınup sebt olındı:

Şî'r

Çeşm-i bîmâruñdan ayru baña sag olmak ne güç
'Âşık-ı gam-dîdeñe gözden ırag olmak ne güç

Ve lehu

Görüp vusûlî tıfl-ı dilüñ kâbiliyyetin
Üstâd-ı 'aşk reşk ile şimdi kulak çeker

Ve lehu

Segirür gözi hayr ola yine kible-nümânuñ
Göre gibi işigini sen kible-i cânuñ

Ve lehu

Benem şîr-i jiyân ey rûbe gerdûn-ı zebûnumsın
Bu gün fitrâk-i himmetde şikâr-ı ser-nigûnumsın
'Aceb mi başlar üstinde yir itseñ ey gül-i ra'nâ
Boyanmış kana san kim penbe-i dâg-ı cünûnumsın

Ve lehu

Eger dâmânuña irmezse destüm dâr-ı vuslatda
Elüm yakañda ey serv-i ser-efrâzum kıyâmetde

Ve lehu

İştîyâkum şöyledür ol sâkî-i ser-meste kim
Bulıbilsem suyun içerdüm yuyup ayagını

Ve lehu

İcâzetle bu gün sâkî o şâhuñ dest-bûsı'çün
Tolular nûş kılduk meclis içre şâh-ı destûrî

Nesr

Biñde fevt olup Vâlihî-i Üskübî dimişdür:

Târîh

Kabrini nûr eyle yâ Rabbe'l-enâm

VEYSÎ

Alaşehir’li Üveys Çelebi’dür* . Sadr-ı ‘âlî-kadr olan Sâlih Monlâ Efendi’den mülâzım olup kâdî olmuş idi. Hakkâ ki, tîrâzende-i tarz-ı hâssü’l-hâss-ı nazm u inşâ olup debdebe-i tumturâk-‘ibârât-ı tannânesi çok şâ‘iri belîfletmiş ve dem-i hâlet-bahş-ı Veysü’l-Karen’den nişân virüp haddi üstür-i ‘aşk u mahabbet olan nevâ-yı nazm-ı rûh-efzâsı hasta-dilân-ı ‘uşşâkı îfletmişdür.

Nazm

*Der-hisâb-ı hüner eger digerân
Bist bâşend fi’l-mesel vey sîst¹³⁶*

Nesr

Bu eş‘âr anlaruñdur:

Şi‘r

Nâmeñe bakmadugına ol nigâr-ı bî-vefâ
Ey dil-i dîvâne benden bir kulaç kâgıd saña

Ve lehu

Bîsütûn-ı gamı ben âh ile itdüm ber-bâd
Varsun tîşesini başına çalsun Ferhâd

Ve lehu

Saña Ferhâd olalı ey büt-i şîrîn-güftâr
Âh dir âh işidür kûh-ı belâda dil-i zâr

Ve lehu

Dil-i ‘uşşâka n’ola urmaz ise tîr-i sitem
Kulınuñ hâtırını gözler o şâh-ı ‘âlem

Ve lehu

Daglar yakayın kelle-i bî-devlete cânâ
Başuñdaki destâr-ı perîşânuñ ucından

Ve lehu

Murg-ı dil pervâz iderken bir gözi şebbâz ile
Düşmedi gitdi konışmak ol hümâ-pervâz ile

Ve lehu

Nahl-i emel sebz olmadı geldük bu dehrüñ bâgına
Bu rûzgâruñ degmedük biz bir yeşil yapragına

Ve lehu

* Hasan Efendi, “Namı Üveys olmağla Veysî tahallüs itmişdür.” dir. Ammâ ol kâmûs-şinâs-ı rûzgâr redd-i ta’lîl-i hüsnîde bu gûne şeker-bâr olurlar ki, nâmı Üveys olmağla Veysî tahallüs olınmak gerekirdi. Lâ-cerem, Kâmûs’da musarrah olduğu üzere “veys”, “murâd” ma’nâsına olup “veysî”, “murâdî” dimekdür. İntehâ kelâmehü (Onun sözü bitti.)

¹³⁶ “Eger, hüner açısından diğeri yirmi ise o otuzdur.”

Safâ-yı ‘ârızını bulmadum birinde dahı
Egerçi pül gibi gözden geçürdüm enhârı*

Nesr

Bu ebyât, mîmiyye kasîdesindendir:

Şi‘r

Baht-ı hâb-âlûdumuz bîdâr kıldı subh-dem
Savt-ı gülbâng-i kudûm Âsaf-ı ferruh-kadem
Çeşme-i Hayvân ile kanmazken a‘dâsı anuñ
Âb-ı tîg-ı hûn-feşânuñdan kanarlar dem-be-dem
Cûydu gûyâ ki ‘ummâna irişmiş bir ucu
Tîg-ı hûn-pâşuñ elünde ey Hıdv-i muhterem
Câm-ı la‘lûñle dehânuñ hâleti dünyâda yok
Adı var Mühr-i Süleymân’uñ hemân ey gonçe-fem
Ben niçe baş kalduram câm-ı şarâb-ı nâbdan
Üstine turmaz çeker cellâd-ı devrân tîg-ı gam

HARFÜ’L-HÂ

HÂTİFÎ

Nigde’li Mehmed Çelebi’dür. Kara Dâvûd-zâde Mustafâ Efendi’den mülâzım olup
kâdî olmuşdu. Bu eş‘âr anuñdur:

Şi‘r

Meger ol la‘l-i şükker-hake tûtî dil uzatmışdur
Urup dest-i kazâ agzını yüzini ufatmışdur
Leb-i la‘l-i arak-nâkine öykünmiş diyü
‘Araqla bâde-i nâbı biri birine katmışdur
Şeb-i târik-i gamda öykünürmiş rişte-i eşke
Şihâbuñ Hatifî çarh-ı felek ayın uzatmışdur

Ve lehu

İtme dervîş-i ‘abâ-pûşa hakaretle nazar
O da hâlince fenâ milketinüñ şâhı geçer

Nesr

Mekke-i Mükerrime’de mücâvir iken biñ hudûdında fevt oldı.

* Yahyâ Efendi

‘Ârız-ı rengînüñüñ hergiz misâlin görmedüm
Pül gibi gözden geçürdüm suları cû-be-cû

HÂDÎ

Edirnevî Mama-zâde Ahmed Çelebi'dür. Fevri Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuşdı. Berg-i tabaka-i dûde-keşleri sûret-i zevrakda ihtirâ' itdükleri lûle hakkında dimişdür:

Nazm

Zevrak-ı pür-varaka lûle-i dūd oldı duman
Biz de tutduk dumanı kullanalum yaprakdan

Nesr

Biñ on sekiz târîhinde Edirne'de fevt oldı. Tîgî dimişdür:

Târîh

Rûh-ı Mama-zâdeye rahmet ola

HÂŞİMÎ

Burusevî Mehemed Çelebi'dür. Tûtî-i ser-sebz-i şekeristân-ı belâgat olup Cemâlî'nüñ tab'-ı safâ âyîni âyîne-dârı olmagla semt-i güftârda aña taklîd itmışdür. Nitekim dimişdür:

Şi'r

O mihrüñ ruhları vasfında matla'lar idüp inşâ
Cemâlî semtine yüz tutdum oldum medh ile gûyâ

Nesr

Bu eş'âr ol şâ'ir-i bezle-gûy-ı şîrîn-güftârüñdur:

Şi'r

Müdâvî Âb-ı Hayvân olmuş enfâsı dem-i 'Îsî
Bölük kâtibleri şimdi iderler mürdeler ihyâ
Cihâna 'ilm-i kefde gösterüdü ben Yed-i Beyzâ
Eger il eline bakar diyü ta'n itmese a'dâ

Ve lehu

Geçerken câm-ı mey sundum gelüp nûş itdi ol âfet
Gelince böyle gelse kişinüñ ayagına devlet

Ve lehu

'Âkil iseñ rızk için gerdûn-ı dûna egme ser
Âsiyâb-âsâ yüri var ekmegüñ taşdan çıkar

Ve lehu

Baña pâ-bûsı yeter sînesini ister eller
Kâmil ayakda kalur nâkıs olan sadra geçer

Ve lehu

‘Aks-i hüsnin göricek âyîne açdı gözün
Geldi rîşüm diyü mâtemler idüp yoldı yüzün

Ve lehu

Gül-gûn kabâda cismini gören dir ol güle
Şol yâsemene döndi ki korlar karanfüle

Ve lehu

Virüp mîkrâz ile perdâht hatt-ı ‘anber-efşâna
Yeñile sınıdınan çıkmış müzellef oldu cânâna

HÂŞİMÎ-İ DİGER

Üsküdarî Mehmed Çelebi’dür. Rûmili sadrında kâr-fermâ olan Kara Çelebi-zâde Hüsâm Efendi’dan nâ’il-i şeref-i mülâzemet olup mesned-i dirâset olmuş idi. Bu eş‘âr anuñdur:

Şi‘r

Kucmak üzre seni fikr-i dil ü rây-ı hâtır
Kucıl ey rûh-ı revân sen de berâ-yı hâtır

Ve lehu

Nakd-i cân ‘âşık-ı bî-kes öliceğ yâre çıkar
Vârisi olmayanuñ akçası hünkâra çıkar

İtse peşmîne lebüñ birle halâvet bahsin
Gam yimem yarın anuñ ipligi bâzâra çıkar*

Ey saçı leylî cünûnum sebebin dirdüm lîk
Bir ucı neyleyeyin ol zülf-i siyeh-kâra çıkar

Ve lehu

Toz kuşanmış biline sanmañ o serv-i hoş-hırâm
Murg-ı dil saydına kurmuş bir görünmez yirde dâm

Ve lehu

Emîr-i meclis olursam ‘aceb mi sohbetde
Gulâm-ı halka-be-gûşum piyâle hizmetde

Ve lehu

Hâlüñ ey Hindû-beçe taraf-ı hat-ı mergûbda
Bir müdevver mühre beñzer gûşe-i mektûbda

---

* Sâ‘î-i Nakkâş

Mâlik-i hüsn ü behâ Yûsuf-ı gül-çihre gerek
Ruhına hat geliceğ ipligi bâzâra çıkar

Nesr

Kırkdan ma‘zûl iken biñde Üsküdar’da fevt olup Nakkâş Sâ‘î dimişdür:

Târîh

Cihândan göçdi eyvâ Üsküdarî Hâşimî-i miskîn **

HİCRÎ

Burusevî Mehemed Çelebi’dür. Kara elebi ‘ünvâniyla şöhret-şi‘ârdur. Kemâl Paşa-zâde’den mülâzemetle kâm-revâ olup Dârü’s-saltana-i Kostantiniyye’de sadr-nişîn-i mesned-i kazâ olmuşlar idi. Ol zât-ı fezâ’il-güsterüñ şi‘ri kemâlât-ı ‘ilmiyesine ser-berdür. Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olunup sebt olındı:

Nazm

Yaralansun tîg-ı hecr ile dil-i divâne-var
Mülk-i gamda şâh-ı ‘aşk öñinde tîmâr isteyen

Ve lehu

Ölicek râh-ı ‘aşkuñda yıgalar kabrüm üzre taş*
Harâmîlik durur yollar ola ‘uşşâk hâzır baş

Ve lehu

Baş egmezsın sanemden gayrıya dil
Dökerlerse eger kim tıp diyince

Nesr

Tokuz yüz altmış beşde fevt olmuşdur. Edirnekapısı hâricinde Emîr Buhârî kurbinde medfûndur:

HİCRÎ-İ DİĞER

Nâmı Mehemed’dür. Rûmili’nde Nevrekob’dandur. Nev‘î Efendi’den mülâzım olup semt-i kazâyâ ‘âzim olmuşdur. Bu ‘asr şu‘arásındandur. Bu iki beyt anuñdur:

Şi‘r

Yâre bakdum ayagından zülf-i ‘anber-fâma dek
Kılca ‘aybın görmedüm seyr eyledüm ahşama dek

Ve lehu

Agardı sanma o hûnî güzelüñ çeşm-i terin
Beni öldürmek için kan büridi dîdelerin

** Bir makta‘ında, “Hâşimî-i Miskîn” didügi için bu lakabla şöhret-şi‘âr olmuşdur.

* “râh-ı pür-hatarda taş yığmağ”ı, Derzî-zâde Re‘yî de itmişdür ki zikr olunur.

HÜDÂYÎ

Nâm-ı nâmîleri Hüseyin'dür. Anadolu kâzî-'askeri Ahî-zâde Efendi'nün ferzend-i kihteridir. Üstâd-ı ebnâ-yı mevâlî-i 'izâm Hâce Sa'dü'd-dîn Efendi'den evvelîn-i pâye-i 'izz ü 'alâ olan mülâzemetle kâm-revâ olup me'âric-i câh u celâle i'tilâ itmekle hâlâ sadr-ı Anadolu'da kâr-fermâ olmuşlardır. Terbiye-i şân-ı fazîlet-nişânları ol pâyeden a'lâdur ki, zümre-i şu'arâdan ma'dûd olmaga sezâ ola. Lâkin bu nâme-i bî-nâm u nişâna 'ünvân-ı i'tibâr bilinüp terceme-i şerîfleri sebt olunmak ihtiyâr olındı.

Bu iki beyt-i belâgat-şi'âr netâyic-i tab'-ı pür-iktidârları olan eş'ârdandır:

Şi'r

Halkı men' eylemeden saña ne girür ne çıkar
Vâ'izâ yohsa duhân ile kıyâmet mi kopar

Ve lehu

Bürka'-i kâküli düşmüş yine ruhsâra
Şöyle zîbâlığı vardır ki bakılmaz yâra

HÜDÂYÎ-I DİĞER

İstanbulî'dür. Salâ Musallisi demekle şöhret-şi'âr idi. Hoş sadâ olmagla Hâsekî Câmi'i'nün ezân-hânı olup cihân-ı fânînün câh u celâline çâr tekbîr-i istignâ urmuş idi. Hakkâ ki, nevâ-yı sühanün perde-i bâlâsından ser-âgâz idüp âvâze-i nazm-ı rûh-efzâsı ile nüh kubbe-i câmi'-i âsmânı pür-sıyt u sadâ itmişdi. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Şi'r

Ümîdüm bu vefâdan ola kalbünde eser peydâ
Hudâ kâdirdür eyler seng-i hârâdan güher peydâ
Göñüller tende fikründe lisânlar serde zikründe
Senün yanuñdadur diller eger mahfi eger peydâ

Ve lehu

Ruhunuñ dâg-dârı olmaz ise lâle dâgıdur
Kad-i âzâdına serv olmaz ise bende bâgıdur
Niçe Ferhâd u Mecnûn'ün bu taglar tekye-gâhıdur
Açılmış lâleler ol tekyenün yir yir çerâgıdur
Degül evrâk-ı lâle-y-ile varan rûzgâr ile
Niçe Keyhüsrev'ün ber-bâd olan gül-gûn otagıdur
Yâ sahrâlarda nûş-ı bâde eylerken Cem'ün devrân
Elinde düşürüp sındurduğu la'lîn ayagıdur
Ser-i Ferhâd'dur yâ hod delinmiş tîşe zahmından
Yâ Kays'ün dest-i Leylâ'dan şikest olan çanagıdur

Ve lehu

Başına belâyuz hele Nemrûd ‘adûnuñ
Ol fil ise biz peşe-i bî-tâb u tûvânuz

Ve lehu

Geçdi Mecnûn ‘aşkdan geçmez dil-i mestânemüz
İllerüñ uslandı uslanmaz bizüm dîvânemüz

Ve lehu

Tâ ki olduk sûfî-i sâfî cilve-gâh-ı ‘aşk
Câm-ı mey ser-tâcumuzdur tâk-i zer misvâkümüz

Ve lehu

Bezmümüz cennet surâhî lûle-i Âb-ı Hayât
Sâkiyâ anuñ öñinde havzıdır yemâmemüz

Ve lehu

Misâl-i Ka‘be eyâ nûr-ı dîde-i ‘uşşâk
Gören cemâlünü müştâk görmeyen müştâk

Ve lehu

Râm olur esmâ-y-ile diyü güzeller sûfîyâ
Çekme adın her perî-peyker melek-sîmâlaruñ
Çeşmümüñ her perdesinde cilve-gerdür ‘aks-i dost
Beñzer ol şeh mâlikidür bu yedi deryâlaruñ
Bî-tekellüf boynuña salındığı yetmez mi kim
El uzadur koynuña gîsû-yı ‘anber-sâlaruñ
Haşr olalum gel bu gün dirsem salarsın yarına
Hey sehî-kâmet kıyâmetdür senüñ ferdâlaruñ

Ve lehu

Belâlâruñ dil-i ‘uşşâk-ı dil-figâra gerek
Belî ‘inâyet ü rahmet günâh-kâra gerek

Sipihri gör ki çeker sînesine bir mâhı
Hemân felekde begüm tâli‘ ü sitâre gerek

Cemâlünü niçe yüzden görem diyen diller
Şikeste âyîneler gibi pâre pâre gerek

Ve lehu

Kullara çıkmaz görünmez böyle server görmedük
Bir perî-peykerdür ol ‘âlemde gözler görmedük

Hayl-i eşküm sîne sahrâsında seyr iden didi
Hayli demdür böyle deryâ gibi ‘asker görmedük

Ve lehu

Meyhânede ayak basacak yir mi bulunur
Devr-i lebünde rehne çekilmiş kitâbdan

Ve lehu

Devlet kapısı meyledür bu zamâned
Sâkî dūrūr viren alan âsitâned

Nesr

Tokuz yüz toksan birde fevt olup Nakkâş Sâ'î dimişdür:

Târîh

Hüdâyî rehberün ola hidâyet-i Yezdân 991

Nesr

İstanbul'da Edirnekapısı hâricinde medfûndur.

HELÂKÎ

Karamanî Mahmud Efendi'dür. Ba'zı cevâmi'de mutasarrıf-ı cihet-i imâmet olup râtibe-i mu'ayyen esin vech-i ma'îşet idinmiş idi. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı:

Şi'r

Bakmaz Helâkî hor dahı ölse Leylî'ye
Mecnûn gibi degüldür ol oğlan delüsidür

Ve lehu

Bîsütûn'dan sor belâ-yı tîşe-i Ferhâd'ı kim
Añlamaz bu ser-güzeşti başına tokınmayan

Ve lehu

Gelsün berü meydâna iden da'vî-i merdî
Bu perre-zen-i dehr ile söylensün er olsun *

Ve lehu

Eliyle zülfin ol meh kim ruhından peç peç eyler
Berât-ı hüsnine tigrâ çeker gûyâ kalemlerle

Ve lehu

Niçe meyl itmesün Nîl ü Fırât'a âdemün yaşı
Ki cennetden bile çıkmış durur aglaşî aglaşî

Ve lehu

Tabîb-i cûda idüp fakr u fâkadan zârı
Didüm ne çâre didi kim şarâb-ı dînâri

Nesr

Tokuz yüz seksen hudûdında fevt olmışdur.

* "er olsun" mazmûnın Sun'î de ider ki zikr olunur.

HİLÂLÎ

İstanbulî'dür. Takye-dûz iken şâ'ir-pîşelik ile dahı ser ü kârı var idi. Bu eş'âr anuñdur:

Şi'r

Ne kadar var ise mah-pâre kulagı küpeli
Bende-i halka-be-gûş-ı şeh-i hûbânumdur **

Ve lehu

Şikest olsa surâhî câm-ı meclis ber-karâr olmaz
Meseldür sâkiyâ baş gitse ayak pây-dâr olmaz

Ve lehu

Allar geysel kaçan gül gibi ol nâzûk beden
Yine kat kat kana girmiş vây bu zâlim dir gören

Nesr

Hudûd-ı hamsinde fevt olmışdur.

HİMMETÎ

Lazkiye'dendür. Sultân Mehmed Hân Magnisa'da tırâzende-i mesned-i emâret iken arpa kâtibi olmagla kâ'inât-ı cevde murâdı hâsıl olmışdur. Bu eş'âr anuñdur ki Dîvân'ından intihâb olındı:

Şi'r

Beyza-i murg-ı âşiyân-ı Kays'da kim vardur
Tâc-ı şâh-ı 'aşka konmuş lü'lü-yı şeh-vârdur

Ve lehu

Didüm gider misüz ser-i kûy-ı nigâre siz
Sâyem zebân-ı hâl ile didi sizüñleyüz

Ve lehu

Şimdi hiç gam yimezüz virmeye maksûdumuz el
Ber-murâd olmagı bilmem ne sanurduk evvel

Ve lehu

N'ola kûs-ı mahabbet güm güm ölse sine bâmında
Hayâlüñ şâhı taht-ı dilde sultânum makâmında

Ve lehu

Göz göz oldı dizlerüm sanmañ sürinmekden benüm
Ey belâ vâdîsinüñ ser-geşte vü bî-kesleri

Şöyle saldum gam çemenzârına cûy-ı eşki kim
Diz gözine çıkdı hasret bâgınuñ nergisleri

** "halka-be-gûş"ı, Üsküdarî Hâşimî "kadeh"de ider ki zikr olındı.

HEVÂYÎ

Burusevî Mustafâ Çelebi'dür. Mutasarrıf-ı cihet-i hitâbet idi. Hakkâ ki, hutebâ-yı belâgatdandır. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Âh kim sîb-i zenahdânuñı eller ohşar
Benüm eşgâl-i gamumdan sanemâ degmez elüm *

Nesr

Sâ'idi şikeste olup gerdenine âvîhte itdükde dimişdür:

Şi'r

Dâguñla oldı mecrûh boynına asdı destin
Dermân diler Hevâyî el götürüp du'âya

Nesr

Gülistân'a ve Bostân'a dânişmendâne şerhler yazmışdur. Biñ on yedide İstanbul'da fevt oldı. Bursa'da medfûndur.

HARFÜ'L-YÂ

YETİM

İstanbulî silâhdâr 'Alî Çelebi'dür. Hakkâ ki, gevher-i nazm-ı âbdârı reşk-i dürr-i yetîmdür. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Şi'r

'Aşkuñ yolında kussa vü gam baña zâd olup
Gİtdüm 'adem vilâyetine nâ-murâd olup

Ve lehu

Bir bahre düşdi keştü-i dil yok kenâre hûç
Bir bâd-bânı râst degül rûzgâra hîç

Ve lehu

Cünûn vâdilerin gel gûşe gûşe cümle benden sor
Diyâr-ı 'akl-ı dür-endîşi var kendin bilenden sor

Ve lehu

'Âşika 'aşk-ı mecâzî ile himmet eyledüñ
Kalmaya oğluña zâhid saña kalursa eger

* Âh kim 'ârız-ı gül-gûnuñı eller eller
Saña eşgâl-i du'âdan nideyüm degmez elüm

Ve lehu

Sar-â-pâ pâyı ser eyler felek bir bî-ser ü pâdur
Hazîzî evc ider evci hazîz eyler dünyâdur

Ve lehu

Göz yaşı gibi suyu gam gibi aşî var imiş
Kays'a Mecnûn dimeñüz 'akl-ı me'âşî var imiş

Ve lehu

Mihnet ü cûdumî râh-ı 'aşkuñda itdügüm
Rahm itmedün garîbüñe yolında öldügüm

Ve lehu

Post kaydın ko teni penbe dâguñ bürisün
İki bayrakla yürî 'âleme çal yuf borısın

Ve lehu

Anı ki yâr va'de-i vasl ile güldüre
Kasdı budur sevinmek ile soñra öldüre

Nesr

Tokuz yüz altmış hudûdında fevt olmışdur.

YAHYÂ BEG

Arnavud vilâyetindendir. Nitekim demişdür:

Şi'r

Arnavud aslıdur ol taşlı yirüñ şebbâzı

Nesr

Devşürme tâ'ifesinden olup mânend-i gonçe-i lâle şeb-külâh-ı sürh-i 'Acemiyâne ile ol sengistândan çıkup İstanbul'a ol vaz'la dâhil olmuş idi. Kat'-ı merâtib-i mu'tâde ile yayabaşılık pâyesine vusûl bulmuş idi. Ba'zı evkâf-ı selâtîne müteveli oldukda demişdür:

Kıt'a

Ben sipâhî zümresinden tevliyet kıldum kabûl
Aslı vardur ey selâfîn-i cihânuñ serveri
Devletüm olup ziyâde ileri gelmek için
Şol üç adım kalkıyan âdem gibi gitdüm geri*

Nesr

Ekser eş'ârı 'âşık ile ma'şûk miyânında güzêrân iden rûz-ı merre-i ahvâli edâ olmagla,
"Rûm'da zebân-ı vukû', şi'r-i Yahyâ'dur." dinilse revâdur.

* Fâyizî

Bulınmaz mey humâr ğussa ğâyet derd-i ser virdi
Bu demde yokdur ehl-i 'işretüñ başına dermânı

Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olup sebt olındı:

Şi‘r

Yaraşur gâyetde ey âhû bakışlu dilrübâ
Bu kara çullar baña ol miski kemhâlar saña

Ve lehu

Tîr-i hicrânından ölmüş niçe biñ şeydâsı var
Karalar geymiş kemân-ebrûlaruñ yası var

Ve lehu

Seni sevdüğümi cânım saña izhâr idemez
Degme derd ile günâhın kişi ikrâr idemez

Ve lehu

Kılmazuz dünyâya ‘ayn-ı i‘tibâr ile nazar
Zâhidâ yabana bakdurmaz bizi âdâbumuz

Ve lehu

Didüm ki cânâ geçdi tîrüñ neden belürmez
Ol kaşları kemân didi geçen belürmez*

Ve lehu

Dâglar tutdı tenüm vuslata imkânım yok
Kaldum ayakda kara başuma dermânım yok

Ve lehu

Bîmâram ey ecel bu gice bekle yanım al
Rûz-ı firâk-ı dilberi gösterme cânım al

Ve lehu

Sadef gibi n’ola çâk olsa sînem ey Yahyâ
İki cihâna deger bir güherden ayrıldım

Ve lehu

Korkarın câm-ı ecel mest eyleye bîmâr iken
Göreyin bârî seni bir dahı ‘aklüm var iken

Ve lehu

Bu gice hâne-i Yahyâ’ya varam dimiş idüñ
Hîç ola mı varasın ‘ahde vefâ eylesesin

Ve lehu

Egler kasîri va‘de-i vasluñ ne hâl ise
Cândur umar efendi ne deñlü muhâl ise

* “geçen belürmez” beyti, Yahyâ’nuñ kendi hattıyla olan Dîvân’ında mastûrdur. Emrî Dîvân’ında da var; lâkin aşâğıları mugayyerdür.

Ve lehu

Girü mahzûn varıcak hâtırumı şâd itme
Yine vîrân olacak gönlümi âbâd itme

Ve lehu

Ümîd-i vuslat itmezdüm visâle ihtimâl olsa
Benüm maksûdum olur kanda bir emr-i muhâl olsa

Ve lehu

Ko âh zârı dimek ‘âşık-ı dil-figâra
İñildeme dimege beñzemez mi bîmâra

Ve lehu

Yahyâ niyâzı terk idüben kulluguñda ol
Zinhâr karşı söyleme sakın efendüne

Ve lehu

Kâşki sevdüğümi sevse kamu halk-ı cihân
Sözümüz cümle hemân kıss-i cânân olsa

Ve lehu

Derbân-ı pâdişâh idüp ol serv-kâmeti
Devrân yine kapuya getürdi kıyâmeti
Baña şu deñlü eyledi zulmi ki sanuram
Dîvâna varan andan ider hep şikâyeti

Ve lehu

Bir himmet eyleñ ola ki hammâma gire yâr
Ey başı kabâ yaluñ ayak Rûm erenleri

Ve lehu

Hammâm içini beñzedürem cây-ı mahşere
Kim oldu anda şâh gedânuñ ber-â-beri

Ve lehu

Gözümüñ nûrı gönlümüñ sürûrı ‘ömrümüñ varı
Bizümle dost olmazsan ‘adâvet eyleme bârî

Nesr

Rûm’da mâlik-i penc-genc olan şu‘arâdandır ki zikr olunur: Şâh u Gedâ, Gencîne-i
Râz, Gülşen-i Envâr, Yûsuf u Züleyhâ, Usûl-nâme.

Tokuz yüz toksan hudûdında sılasında fevt olmışdır.

YAHYÂ EFENDİ

Dest-pîrâ-yı mesned-i iftâ Zekerıyyâ Efendi’nüñ ferzend-i fazîletmendidir. Ma‘lûl-
zâde Efendi’den mülâzım olup kat‘-ı merâtib-i ‘izz ü ‘alâ ile pâdişâhumuz ‘asrında iki def‘a

Rûmili sadrına kâr-fermâ olmuşdur. Tab‘-ı gevher-efşânı lücce-i ‘ilm ü ‘irfâna âşinâ ve dîde-i dil ü canı kühlü’l-cevâhir-i belâgat ü beyânla rûşenâ olup safâ-yı meşreb-i pâki reşk-i çeşme-i hurşîd-i tâb-dâr ve lutf-ı halk-ı müşk-bârından gül-i rengîn-‘izâr şerm-sârdur.

Şi‘r

*Âb-ı lutf-ı meşrebeş der-zîr-i nüh dülâb nîst
Reng ü bûy-ı hüsn-i hulkeş der-gül-i sûrâb nîst*¹³⁷

Nesr

Hakkâ ki, ol şâh-ı belâgat-nişân vâdî-i tegazzülde ihrâz-ı rehîne-i imtiyâz itmişlerdür.

Mısra’

*Yek beyt-i ‘âşıkâne bih ez-sad kasîde-est*¹³⁸

Nesr

Bu eş‘âr âsâr-ı tab‘-ı pür-iktidârlarıdır:

Nazm

Nedîm-i pâk-meşreb bul hevâ-yı ‘aşk ile pür ol
Vücûduñ mahv olunca meyden ayrılma hâbâb-âsâ

Ve lehu

Dil-i bî-çârenüñ dildâr mehcûr olduğın ister
Nişân-ı tîrûñ ol kaşı yâ dûr olduğın ister

Ve lehu

Hâtır-ı pâkine konmuş bâd-ı âhumdan gubâr
Hâk-i pâyine yetiş ey eşk eyle i‘tizâr

Ve lehu

‘Aşka kâbil dil mi yok şehr içre ya dilber mi yok
Mest yok meclisde bilmem mey mi yok sâgar mı yok

Ve lehu

Umılmaz mı o tıfl-ı şûhdan şeftâlûlar virmek
Cihânda şimdi mi oldı nihâl-i tâze yer virmek

Ve lehu

Olur gül gül kaçan şeftâlûlar alsam ‘izârından
Bu bâguñ meyvesi evvel irişürmüş bahârından

Ve lehu

Neylesün nevrûz u ‘ıyduñ geldüğün erbâb-ı ‘aşk
Âteş-i gam gitse kânûn-ı dil-i pür-sûzdan

¹³⁷ Dokuz dolap altında onun meşrebinin lutfunun suyu yoktur. Onun ahlak güzelliğinin kokusu ve rengi suya kanmış gülde bile yoktur.

¹³⁸ Âşıkane tek bir beyit, yüz kasideden iyidir.

Câme-i in'âm ehl-i câma komaz ihtiyâc
Şâkirüz eltâf-ı hurşîd-i cihân-efrûzdan

Garbdan dahı yakında geldi bâd-ı nevbahâr
Komadı bir nesne zîr-i hâkde meknûzdan

Gonçeler açılrsa da görsek mahabbet âteşin
Var mı bir dil kim ola hâlî bu demde sûzdan

Ve lehu

Sıma âyîne-i kalbüm hazer kıl inkisârumdan
Beni hâk ile yeksân eyleme sakın gubârumdan

Ve lehu

Reşkümüz kalmadı hîç eski zamân 'âlemine
Câmını gördüñ a irişmedüñ ise Cem'ine

Başuma çıkdı katı yüz buldı yukardanlığı var
Bu göñül bağlanalı bir güzelüñ perçemine

Gel berü meygede serhoşlarını seyr eyle
Hânkâhuñ ne bakarsun bir iki sersemine

Ne safâlar sürer âdem ne çeker derd ü elem
'Âlemüñ bir bakıcak sûrı ile mâtemine

Gûşe-i mey-gedede tekyelenüp ey Yahyâ
Varalum Hû çekelüm pîr-i mugânuñ demine

Ve lehu

Çalarsın yirlere kahr ile mir'ât-ı dili ammâ
Ele alur çoğ olur anı şâhum dilrübâlarda

Ferah gelmez gamuñ âvâre dilden bir dem ayrılmaz
Beni berbâd ider yok yâdlarla âşinâlarda

Ve lehu

Her katre eşküm ki akar kan arasında
Lü'lû gibidür sübha-i mercân arasında

Ve lehu

Dîdeden su sepdüğüm bu sîne-i sûzânuma
Korkarın te'sîr ide sûz-ı dilüm cânânuma

Söyle elbette kime 'âşıksın ey Yahyâ disem
Biñ hicâb ile cevâbını disem sultânuma

Ve lehu

Benümle haşre ol kadi kıyâmet mâ'il olmaz mı
Kıyâmet var dimez mi yohsa haşre kâ'il olmaz mı

Ve lehu

Gözüm ısırıldı görince ol la'l-i handânı
Nişânladum lebinüñ yarasıyla cânânı

Ve lehu

Göñül senden kesilmez sen cefâdan vaz gelmezsin
Yine incinme dîrsin cân u dilden incinilmez mi

Tebessüm itdügine gonçenüñ meftûn olur bülbül
Derûnı kat kat oldugın dahı bî-çâre bilmez mi

Kayurmaz seyl-i gam taşsun gerekse başdan aşsun
Kümeyt-i bâde-i gül-gûn ile Yahyâ geçilmez mi

Ve lehu

Ne hikmetdür bu kim bir katre düşdi kilik-i kudretten
Ruh-ı hûbâna ziynet lâleye dâg-ı derûn oldu

YAKÎNÎ

Edirnevî Hüseyin Çelebi'dür. Takye-dûzî iderdi. Müretteb Dîvân'ı vardır. Bu beyt anuñdur:

Şi'r

Ol perînüñ de nedür hâssiyyeti bilsem 'ayân
Oturur güldür turur serv ü yürür rûh-ı revân

YAKÎNÎ-İ DİĞER

Kuzâtdan 'Îmâd Sinân'ın ferzend-i kihteridür. Halıbozan-zâde Efendi'den mülâzım olup kâdî olmuştur. Bu iki beyt Dîvân'ından intihâb olunup sebt olındı:

Şi'r

Kays üns eyledi vahşîler ile havfindan
Ben belâ deştini tenhâ gezerin bî-pervâ

Ve lehu

Tutarsın el yüze dâ'im idersin dürli fettânlık
Be hey kâfir elüñden dâd gün görmez müselmânlık

Nesr

Tokuz yüz yetmiş altıda fevt olup Burusevî Cinânî dimişdür:

Târîh

Yakîni gitdi dehr-i bî-vefâdan 976

Nesr

Edirnekapusı hâricinde Emîr Buhârî kurbinde medfûndur.

YÜMNÎ

Nâmı Mustafa'dur. Harem-i sarây-ı sultânîden sipâhîlik ile çıkmış idi. Bu 'asrda olan şu'arâdandır. Bu beyt anuñdur:

Nazm

Harc iderse kîseden 'âşık zeri
Koynına kor dilber-i sîmîn-beri

Nesr

Biñ on yedide fevt oldı. Galata mezârîstânında medfûndur.

YÛSUF

Vardârî Hayretî'nüñ birâderi Sîne-çâk'dür. Tarîkdan ferâgat idüp;

Mısra'

Mâ nîz ez-în nemed külâhî dârîm ¹³⁹

Nesr

dimekle Mevlevîler devrinüñ usûline göre terâne-sâz olmuş idi. Bu ebyât anuñdur:

Şi'r

Biz tâc-rübâ-yı ser-i şâhân-ı cihânuz
Biz hâk-i kefi-pây-i gedâyân-ı mugânuz

Biz gulgulını diñlemezüz bülbül-i bâguñ
Biz nagme-serâyân-ı gülistân-ı cinânuz

Âfâkı bütün tutmuş iken nâlemüz ey dil
Bu turfa durur kim yine bî-nâm u nişânuz

Bî-nâm u nişânuz bu 'aceb kavs-i kazâdan
Her tîr-i belâ kim atılır aña nişânuz

Erbâb-ı mahabbet bizi Yûsuf bilür ammâ
Erbâb-ı hased gözine ey dost sinânuz

Nesr

Tokuz yüz elli üçde fevt olup Galata'da Ca'ferâbâd reh-güzârında defn olunmuşdur. Seng-i mezârına 'Ârifî'nüñ bu beyti kazılıp münâsib-i hâli vâki' olmuşdur:

Nazm

Garîbem derd-nâkem sîne-çâkem
Ser-â-ser rûh-ı pâkem gerçi hâkem

Nesr

Bu risâlenüñ biñ on altıda te'lîf ü tertîbine âgâz olındukda Hâşimî-i Burusevî'nüñ didügi târîhdür:

¹³⁹ Bizim de keçeden bir külâhımız vardır.

Târîh

Ahbâr-ı edvâr 1016

Nesr

Ba‘zı tezkireler gibi bir devre ihtisâsı olmaduğına işâret maksûddur.

Biñ on sekiz Receb’inde encâma irişdükte Fâyizî Çelebi’nüñ buyurdukları târîhdür:

Târîh

Gülsitân-zîbâ-yı ehl-i ma‘ârif 1018

Nesr

Nâmı Riyâzü’ş-Şu‘arâ olduğına telmîhdür.